Albertus
Mag:
Michael:
Scot:

Zetzner.
1607.

MEDICAL SOCIETY
OF LONDON

WELLCOME HISTORICAL MEDICAL LIBRARY

ACCESSION NUMBER

PRESS MARK

ALBERTUS MAGNUS

Edward Miller

26 March 1846

6500/A

VII 1

my daughter named hanne borne
at polwatte place ye 4 of octo
ber 1629 at 4 houres in ye morninge
my sonne robert hame borne
ye 10 of Januar 1631 at 4
houres in ye marninge
my secund daughter Juliane
borne ye the 7 of Julij 1633
betwixt ten and eleaven houres
in ye morninge
my secunde ~~daughter~~ sonne george
borne at houerdine ye 19 of
June 1635 beinge monday
at four houres at night
my thyrd sonne william borne at God/
stone ye 1 of Nov 1636 at 3 houres
in ye morninge being tuesday.
my fourth sonne Samuell borne
at Godstone the 28 of october
1638 being friday at 10 houres
at night

6

my thurd daughter Marye ...
dyed beinge at Woodstocke ye 5 of
1640 beinge tewsday at 12 a clock
at night.
my wyfe margret mor[illegible]
departed this lyfe ye 8 of
[illegible] 1641 beinge Sunday
beinge the [illegible] and [illegible]
afternoone.
that same named [illegible]
[illegible] beinge and [illegible] of [illegible]
my [illegible] found in [illegible]
departed this lyfe the 9 ...
of march 1657 about fou...
[illegible] in ye morninge
my [illegible] Joan [illegible]
departed ye 6 of nov[illegible] 165...
my brother naturall robi...
dyed by [illegible]
[illegible] at [illegible] ye 2
March 1661.
my daughter Margrett m...
dyed in october 1663.
my sister Joane depart...
ye 17 of Aprill 1664 ...
buried at [illegible]

ALBERTI MAGNI.

DE SECRETIS MULIERUM LIBELLUS, SCHOLIIS AUCTUS, & à mendis repurgatus.

Ejuſdem de virtutibus herbarum, lapidum, & animalium quorundam libellus.

Item de mirabilibus mundi, ac de quibuſdam effectibus cauſatis à quibuſdam animalibus, &c.

Adjecimus & ob materiæ ſimilitudinem Michaëlis Scoti philoſophi, De ſecretis naturæ opuſculum.

Cum Indice locupletiſſimo.

Medical Society of London
Established 1773
11. Chandos St. Cavendish Sq. W.

ARGENTORATI
Per LAZARUM ZETZNERUM,
M. DC. VII.

PROOEMIVM.

SCribit Philoſophus philoſopharum princeps: Homo eſt optimum eorum quæ ſunt in mundo: & mundus ſumitur hic pro omnibus contentis in ſphæra activorum & paſſivorum, ſcilicet pro elementis & elemẽtatis, iſto præſuppoſito probatur propoſitio. Illud eſt optimum, cujus generationis cauſæ ſunt nobiliſſimæ, ſed ſic eſt de homine, ergo &c. Major patet, quia effectus ſortitur nobilitatem ex cauſis. Minor probatur de materia hominis. Unde materia hominis ſecundũ medicos ponitur eſſe menſtruum mulieris cum ſpermate viri, quia illa ambo intrant compoſitionẽ hominis, ſicut lac coagulatur ſub materia caſei. Sed Philoſophi naturales ponunt, quòd menſtruum mulieris ſit materia, & ſemen viri ſit effectus, ita quòd ſemen viri ſe habet ad menſtruum mulieris ſicut artifex ad artificium, ut atteſtatur Averroys 7. metaph. Digreſſionibus de Idæis. Item phyſi. 5. Metaph. cap. 10. Dicit quòd ſperma viri ad cauſam effectivam reducitur, & quocunque modo dicatur, ſemper patet quod materia hominis eſt excellens

tiſſima, & inter omnia ſemina nobiliſſima. Secundò probatur, illud eſt optimum, quod in ſuis partibus aſſimilatur corpori nobiliſſimo, ſed homo eſt hujuſmodi, ergo, &c. Major patet, quia aſſimilatio ſequitur naturã rei. Minor probatur, quia homo aſſimilatur cœlo, quantum ad duodecim ſigna zodiaci, quorum tria ſunt calida virtualiter, ſcilicet Aries, Gemini, Leo: illis correſpondent tria membra in homine, ſcilicet cor, hepar, & teſticuli. Item tria frigida, ſcilicet Cancer, Taurus & Virgo: & illis correſpondent inteſtina, veſica & diaphragma. Item tria ſunt humida, ſc. Scorpio, Aquarius & Piſces: quibus correſpondent cerebrum, ſtomachus & pulmo. Item tria ſunt ſicca, ſcilicet Capricornus, Sagittarius & Libra: quibus correſpondent ſplen, fel & renes. Unde dicit. 12. Metaphyſ. quod totum cœlum eſt ſicut unum compoſitum contiguũ. igitur debemus eſſe inclinati ad notitiam præſentis libri, qui tractat de generatione humana. Cujus cauſſa efficiens dicitur fuiſſe Albert. Mag. qui fuit ſufficienter tritus ſive literatus in experimentis, & à mulieribus informatus. Et maximè in libro de animalibus, qui poſtquam totum mundum cum Alexandro circuivit, librum de animalibus compoſuit. Et ſupponi-

tur,

tur philoſophiæ naturali, quia eſt unus liber de paruis naturalibus, & non purè naturalis, ſed partim medicinalis.

PROOEMIUM.

DIlecto ſibi in Chriſto ſocio & amico, N. clerico de tali loco: veræ ſapientiæ, & augmentum continuum vitæ præſentis.

Iſtius libri ſubiectum eſt ens mobile, contractum ad naturam ſecretorum mulierum, ut ipſis infirmantibus, poſſimus dare remedia: & ipſis confitentibus, ſcire dare pœnitentias debitas ad delictum. Et dividitur primò in duas partes. ſcilicet proœmialem & executivam. Pars executiva ibi, Sicut ſcribitur. &c. Primò auctor ſalutat perſonam cui ſcribit, dicens, Ego Albertus morans Pariſiis, Dilecto ſibi in Chriſto ſocio & amico. Ibi tangitur cauſa efficiens, movens, & mota. Movens fuit quidam Sacerdos, qui rogavit dominum Albertum, ut ſibi ſcriberet librum de ſecretis mulierum. Et hec ideo quia mulieres ſunt tempore menſtrui venenoſæ, ita quòd intoxicant animalia per aſpectu, inficiunt pueros in cunis, maculant ſpe-

ſpeculum bene terſum, & quandoq; faciunt coeuntem cum ipſis leproſum fieri, quandoq; cancroſum. Et quia malum non evitatur niſi cognitum ideo neceſſe eſt volentibus abſtinere, cognoſcere immunditiam coitus, & multa alia quæ in hoc libro docentur, & ſic Albertus videns quod juſte peteret, conſenſit ei, & ſic tangitur cauſa efficiens, nota cùm dicitur ſcribo, &c. Sapientia eſt cognitio Dei & perpetuorum effectum. Et ideo dicit philoſophus in proœmio Metaphyſi. De Deo propriè non eſt ſcientia. Ita nihil melius eſt in hac vita, quia mediante iſta ſumus felices, teſte Averroe in prologo quarti Phyſ. Ideo auctor ſcribit augmentum vitæ præſentis, & benè ſcribit ſibi iſta, quia homo mediante ſapientia, redditur laudabilis Deo, & hominibus.

Cum veſtra favorabilis & gratuita me rogavit ſocietas, ut quædam à nobis, quæ apud mulierum naturã & conditionem ſunt occulta & ſecreta, lucidius manifeſtarem, viſa petitione veſtra, nulla pigritia à cõpilatione brevis & compẽdioſi tractatuli impetrata materia me retraxit. Sed puſilla & juvenilis mens, quæ ſecundum ejus poſſibilitatem & temporis opportunitatem ad aliena attrahitur, nihilominus veſtro cupiens ſatisfacere appeti-

tui,

tui, hanc præſentem epiſtolam, in qua plurima de impetratis invenietis, ſcribo vobis in parte ſtylo philoſophico, & in parte medicinali, prout materiæ competere videtur. Nam cõſcripſi, rogans veſtram conſtantiam, ut iu hoc opere ac negocio conſtans ac celans ſitis, ne aliquem puerum, tam in ætate quàm in moribus ad præſentiam pervenire permittatis, & ſi feceritis, promitto vobis plura de his & aliis manifeſtare: & cum præſenti opere & arte cauſa medicinali tranſmittere, quæ prolixius dabo, domino concedente.

Hic oſtendit cauſam, quæ poſſet ipſum excuſare a labore huius facti, & patet ſententia ex textu. Nota quod auctor dicit quod mens iuvenilis & puſilla ipſum retraxit, ubi evitat arrogantiam, quia mens dicitur parva, quæ parvis conditionibus cognitionis eſt imbuta. Vnde intellectus propriè non eſt parvus per ſe, nec per accidens, quia intellectus non extenditur extenſione nec minoratione. Nota quod appetitus eſt triplex, ſcilicet naturalis & intellectualis. Ad propoſitum dicit litera appetitui, gloſſ. i. naturali intellectui. Vnde illa ſacerdos appetitu naturali appetivit cognoſcere naturas mulierũ; Vnde homines natura ſci-

re deſiderant, 1. metaph. Item appetivit appetitu intellectuali, quia vidit utilitatem cogitationis earum.

Sicut ſcribitur ſecundo de generatione animalium generabilium, generatio ſempiterna eſt circuitu. Cauſam autem ſempiternitatis in generatione animalium oſtendit philoſophus 2. de anima, dicēs, Naturaliſſimum operum eſt unumquodque ſibi ſimile generare: quatenus divino eſſe & immortali participēt, quòd omnia appetunt ut ipſa permaneāt, non idem in numero, ſed idem in ſpecie, Propter quòd dicit Commentator. 2. de anima, quòd ſollicitudo divina non potuit ipſum hominē facere permanere idem in numero, miſerta eſt ei in dando virtutem quæ potuit in ſpecie permanere. Et ſubdit: Hoc enim non eſt dubium quin melius eſt habere hanc virtutem, quàm non habere vel non eſſe.

Hæc eſt pars executiva qua auctor proſequitur intentum ſuum, ponendo duas propoſitiones valentes ſibi ad propoſitum. Et dividitur in tot capitula & partes quot patebunt per ordinem. Nota generatio animalium perfectorum ſempiterna eſt, quia talia ſunt de perfectione univerſali, 1. Ethicorum. Sed dubium videtur, quia quædam animalia ſunt quandoque penitus corrupta

corrupta, ſicut quidam vermes, & muſca in hyeme. Dicendum eſt quòd ſi corrumpantur in uno climate, tunc generantur in alio ſecundum Albertum & in commento ſuper primo poſter. Vel dicendum eſt quod generatio animalium, quia ſunt de perfectione univerſali, illa eſt ſempiterna. ſed ſtante prima ſolutione dubium eſt, an illa animalia ſint de perfectione univerſali, quia melius eſſet multa animalia non eſſe quàm eſſe, ſcilicet ſerpentes, & animalia quæ intoxicant. Dicitur quod bonum eſt ea eſſe, ut abſorbeant immundicias terræ, quia ſi nõ abſorberent, inficerent aerem, & per conſequens hominem. Unde eam nihil ſuſtentat ſine cauſa rationabili. Ex textu illo patet, quod caſtitas eſt peccatum naturæ, licet hominum ſit via mortis ex præcepto legis, quia per caſtitatem animal non generat ſibi ſimile. Nota, per ſollicitudinem divinam non poteſt intelligi Deus, quia ipſe non curat particularia, ſecundum Aver. 12. Metaph. ergo per ſollicitudinem divinam intelligitur corpus cæleſte, quod de ſui natura appetitu naturali appetit conſervare iſta inferiora, tamen mediante regimine intelligentiarum. Unde Comment. 12. Metaph. Opus naturæ eſt intelligentiæ, non errantis. Utrum generatio animalium poſſet animalia conſerva-

re in eſſe ſpecifico ſemper? & dicitur quòd non, quia ſi ſic, ergo ſpecies eſſet generabilis quod eſt falſum: falſitas patet, quia ſpecies eſt perpetua. Dico quando generatur individuum hoc vel illud, tunc generatur natura ſpecifica ſub eſſe hoc ſignato, & ſecundum partem, licet non generetur ſecundum totum ambitum. Vnde nota quod natura occultè operatur in univerſalibus, ut dicit Gilbertus Porretanus in ſuis ſex principiis in ca. 1. ſc. in cap. de forma. Et quia producere intendit naturam virilem, ſcilicet hominem in communi vel equum, & tamen producit particularem, ut fortem, quod provenit ex eo, quia invenit materiam quandam, & ſignatam hoc loco determinato, & ideo ſi inveniret totam naturam ſimul produceret omnem hominem ſimul, ſed quia invenit unam portionem menſtrui huius vel huius mulieris, ideo producit hunc vel hunc hominem particularem.

Cauſa autem quare iſta animalia & præcipuè homines, ſecundum eandem naturam & ſecundum materiam, & ſecundum numerum non durant, dicitur ſecundo de generatione & corruptione. Quorum ſubſtantia corporalis nō durat, ſed eſt corruptibilis, nō poſſet reiterare eadem in numero, ſed ſubſtantia homi

nis ſecundum principia individui accepta eſt corruptibilis, ideo generatio hominis abjicitur, quare generatio hominum ſempiterna nō erit ſecundum numerum, nihilominus tamē generatio hominum eſt perfectiſſima. quod probatur ſic, quia homo eſt nobiliſſima creatura, quod patet ex intentione Phil. in multis locis. Phil. & præcipuè in ſecundo de anima, quia quanto plures operationes res habet, tanto nobilior eſt. Homo autem per rationem intellectivam ſeparatur à numero viventium, ut patet ibidem. Hoc etiam eſt de intentione omnium philoſophorum præcipuè Boetii in ſecundo de conſol. phil. ubi dicit quòd homines Deo ſunt ſimiles mente. Hoc enim patet in iis. phil. quia motus capit naturam & ſpeciem à termino ad quem, & ideo cum ineſſe naturam humanam in Socrate vel Platone, vel in alio particulari homine exiſtente, ſit motus qui dicitur generatio perfectiſſima, erit ipſa inter omnium animalium generationem. Item generatio eſt motus de non eſſe ad eſſe. Eſſe autem maximè appetitur: & præcipuè ab hominib. quia hic inter omnes motus excellens eſt in mobilitate Et intellige de motu variante aliquid ſuper quod movetur, per hæc

excluditur primus motus, qui eſt cauſa aliorũ.

Hic probat quod animalia non poßint permanere eadem in numero, ſed bene eadem in ſpecie, & præcipuè homines. Dubitatur utrum idem individuum corruptum numero poßit regenerari. Et videtur quod ſic, quia poſt triginta ſeptem mille annos, conſtellatio cœli erit eadem per totum ſicut iam, ſecundum Platonem, & Aſtronomos. Et ideò tunc nos erimus iidem in numero, & ſedebimus in hac vel in hac ſchola vel lectorio, ſicut nunc, ſcilicet, in magno anno. Vnde Plato dixit, quòd poſt magnum annum debet redire Athenas, & debet ibi legere: ratio eſt, quia tota conſtellatio veniet ita. Ideo redeunte eadem conſtellatione, iidem affectus redibunt. Dictum eſt ſtante ſententia Averr. & Ariſt. 5. Phyſ. & in lib. de generatione: non eſt poßibile, ex quo generationes illius non poſſent eſſe tunc immediata & corruptiones, ideo tempus mediaret. Et ideo unum numero, una mutatione perditur, numero quinto Phyſicorum. Sed ad dubium primum eſt dicendum, quòd poſt annum magnum poßibile eſt redire homines multum ſimiles, ſic quòd vix poſſunt cognoſci diſtincti, cùm non ſunt idem in numero. Sed diceret, ſtante eadem cauſa materia, effectus idem erit in numero. Re-

ſpondetur

ſpondetur, quòd verum eſt ſtante eadem menſura & materia æquè diſpoſita, ſed ſic non eſt, quia tempus raptim tranſit, & non revertitur idem numero, ſed benè idem in ſpecie. Et poteſt dici, quòd reſolutio hodierna non ſit eadem numero cum reſolutione quæ venit poſt mille vel quadringentos annos, quia motus eſt ens ſucceſsivum. Dubitatur ſecundò, utrum unum animal poſsit perpetuari ſemper. Et videtur quòd ſic, quia poſsibile eſt invenire aliquod complexionatum in quo elementa ſunt reducta ad medium ſive proportionem mediam, quia omnis corruptio eſt à contrario, & illa contraria ſunt proportionata in ſummo, ideo non corrumpuntur. Sed quòd illud ſit poſsibile, probatur ſic, quia ubi eſt maius æquale, & minus æquale, ibi eſt æquale ſimpliciter. Dico quòd non eſt poſsibile illud dare, quod eſt mixtum movetur per naturam elementi prædominantis, id eſt cæli. Sed ad rationem ubi eſt maius æquale & minus, &c. reſpondeo quòd verum eſt prout æquale ſufficit, & prout eſt poſsibile. Vnde mixtum æquale in humore ſecundum iuſtitiam eſt ponendum, ſed non eſt dare æquale ſecundum quantitatem mobil. quia terra ſemper prædominatur plurib. mixtis. Aliter dictum, ſuppoſito quòd tale mixtum

ſecundum

ſecundum omnem qualitatem elementorum ſic ponderes, adhuc eſſet corruptili e ab extrinſeco ſcilicet a virtute eæ eſſi quia poſſet mediante aqua frigida infrigidari, & ſic redire ad hoc ſcilicet ab æqualitate humorum & hoc modo corrumpi. Nota quod litera dicit, homines ſunt ſimiles Deo mente. illud patet, quia homo per ſcientiam fit divinus. Seneca, vir ſpeculativus eſt Deo ſimilis et amatiſſimus. patet illud 2. Meta. ubi dicit Ariſtot. in hominib. eſt delectatio pauco tẽpore quã intelligẽtia toto æterno perficiunt Et intelligit per hoc cognitionem Dei in qua eſt maxima delectatio Nota, quòd omnis delectatio fit per quandam aſſimilitudinem ſive aſſimilationem cognoſcentis ad cognitum, mediante forma exemplari cognoſcentis ergo quanto plus homo cognoſcit de Deo, tanto plus vel magis aſſimilatur Litera dicit inter omnes motus generatio eſt nobilior, ſumendo de eductione animæ ſive formatione fœtus in utero, quomodo ſit motus videbitur. Pro quo nota quod motus eſt duplex, quidam eſt motus qui abiicit aliquid à ſubſtantia ſicut calefactio aquæ abiicit frigiditatem, & movetur de albo in nigredinem Alius eſt motus qui non abiicit aliquam perfectionem

ctionem à ſubſtantia motus, ſicut motus cæli qui non facit aliquid corrumpi à ſubſtantia cæli. Modo generatio eſt motus abiiciens aliquid à ſubſtantia rei, quia menſtruum quod movetur ad formationem hominis, tranſmutatur. Vnde Averr. primo Phyſicorum dicit: In generatione hominis pars ſpermatis non ceſſat corrumpi, & pars hominis generatur, donec tota forma completur.

DE

DE GENERATIONE EMBRYONIS.

CAPUT I.

POſtquam ſermo noſter præmiſſus eſt de his quæ intentionem auditoris ad ſtyli materiam inclinant, opportunum eſt ad materiam operis deſcendere, & primò de embryonis generatione videre. Juxta quod notandum eſt diligenter, & memoriæ commendandum, quòd omnis homo qui generatur naturaliter, ex ſemine patris & menſtruo matris generatur, ſecundum intentionem omnium philoſophorum & medicorum. Et dico medicorum, quia Ariſtot. non poſuit ſemen patris in ſubſtantiam fœtus cedere, ſed dicit fœtum tantum procedere ex menſtruo, & poſtea ponit ipſum vaporabiliter exhalare. Medici autem dicunt totum ſemen, tam ex parte patris (quod ſperma dicitur) quam matris (quod menſtruum dicitur) cedere in ſubſtantiam fœtus.

Cap. primæ partis executivæ, in quo vult aggredi materiam, ſcilicet ad oſtendendam generationem embryonis ſive fœtus. Non eſt contro-

controverſia inter Medicos & Philoſophos. Nam philoſophi dicunt, quòd ſemen viri coniunctum menſtruo muliebri, habet ſe ad menſtruum mulieris, tanquam artifex ad artificium. Vnde ſicut carpentarius ſolum eſt efficiens, & domus effectus, ita quod materiam domus alterat ac diſponit, ſic etiam ſperma viri alterat menſtruum mulieris ad formam hominis. Et hoc ponunt ideo quia vident quòd patre corrupto, ſit generatio hominis, & tranſmutatio ſeminis mulieris: ergo eſt ponere efficiens quòd patre corrupto, menſtruum mulieris tranſmutetur. Et quia finis & effectus non coincidunt, ideo ſperma viri non intrat materiam. Sed medici dicunt oppoſitum, videlicet quòd homo fit ex nobiliſsima materia, ideo ſemen intrare ſub materiam fœtus mulieris, ſuperfluum eſt ſecundæ digeſtionis, ſed ſperma viri eſt melius coctum & digeſtum, ideo oportet ipſum ſubintrare materiam fœtus & ſubſtantiam, quia videtur, quòd fœtus aliquando aſsimulatur patri, in genitalibus & in multis aliis, hoc non eſſet, niſi intraret ſubſtantiam fœtus. Item medici dicunt, quòd in ſemine viri ſit quidam ſpiritus gignens, qui penetrat totam materiam ſeminum coniunctorum, & ille ſpiritus eſt formativus omnium membrorum

tanquam faber ferrum cum malleo diſponit, ſic ille ſpiritus diſponit & mollit omnia membra, & per ipſum ſpiritum ſalvatur principium efficiens. Sed Philoſophi ponunt ſperma viri exhalari vaporaliter, quia matrix eſt membrum valde porosum, & ſic poſt formationem fœtus, calor ſolus facit ſperma viri exhalare & recedere ex matrice per poros. Sed quòd ſit poroſum, patet, quia puer per poros ſumit nutrimentum. Etiam patet, quia eſt pellis, & qualibet pellis eſt poroſa in animali, quia aliter ſudor non poſſit exire ſine pœna, quod eſt falſum: quia in calore pori aperiuntur, & tunc ſudor exit, & tunc etiam exeunt pili per poros. Nota, embryo eſt quadam maſſa carnea, ex iſtis ſeminibus congregata, & iſta maſſa carnea alteratur ad formationem fœtus.

His viſis, & accepta una parte opinionis Ariſtot. vel medicorum videndum eſt per quẽ modum, & quomodo illa ſemina recipiuntur in muliere. Vnde mulier cùm in coitu fuit cũ viro, ſimiliter in eodẽ temporo emittit menſtruum, in quo vir ſperma, ita quod iſta duo ſemina in vulva mulieris concurrunt ſimul, & unum alteri incipit commiſceri, & tunc cõcipit mulier. Concipere autem vocatur quando iſta duo ſemina in matrice, & in tali loco deputato

putato à natura ad factum recipiuntur. Poſtquam verò illa duo ſemina recepta ſunt, matrix mulieris clauditur tãquam burſa, ex ejus omni parte, ita quod nihil de ſemine recepto poteſt perdere. Et cũ matrix ſic undiq; fuerit clauſa, fit detentio menſtruorum in muliere.

Hic auctor exequitur formationem fœtus, & primo facit hoc, ſecundo ponit notabile, ibi iuxta quod notandum, ſi vir primus emittit ſperma quam mulier menſtruum, tunc non fit conceptio, Item ſi ambo ſimul emittunt & ſi ſemina non ſint benè conformia, & benè diſpoſita, iterum non fiet conceptio, ut ſi ſemen viri non ſufficienter fuerit calidum. Et ideo qui rarò coeunt, citò generant, quia ſunt calidi valdè. Nota quod vulva dicitur quaſi valva, quia eſt ianua ventris, & eius ultima pars dicitur membrana, quia membrum ani eſt finis vulva, & ita matrix clauditur ſicut una burſa, ita quod ſecundum Avicennam una acus intrare non poſſet, quia gaudet ex calido recepto nolens perdere. Nota quod mulier emittit menſtruum & etiam recipit & ſic magis delectatur in coitu ipſo viro Sed oritur dubium, utrũ abſciſſis teſticulis poſſet aliquis generare: et videtur q non quia deficiunt vaſa ſeminalia. per quæ vaſa ſemen deferri debet. In oppoſitum

expertum eſt, quia taurus abſciſſis teſticulis generat. Dico quod imò adhuc generare poſſet, quia poteſt emittere materiam ſpermaticam, licèt non æquè bene. Vnde ſi ſemen emiſſum ad terram, poneretur ad matricem, poſſibile eſſet quod conciperet. Vnde ſæpius contingit, quod in balneo ubi vir ſpermatizat muliere præſente, quod ſine coitu ipſa concipit, quia vulva eſt maximè attractiva, & quia ſemen adhuc eſt vigoroſum, & non exhalatum, ideo producere poſſet fœtum, & hoc expertum eſt. Nam ſi ſpermatizaret cattus ſuper ſalviam, & aliquis comederet de ſalvia, tunc ex illo ſpermate generarentur catti in ventre viri, qui catti per vomitum eſſent expellendi.

Juxta quod notandum quod menſtruum in muliere nihil aliud eſt, quã ſuperfluũ alimentum, quod in ſubſtantiam rei aliunde non recedit, ſicut eſt in viris ſperma. Et vocatur menſtruum in muliere ideo, quia fluit in quolibet menſe ad minus ſemel, cum mulier tantę ętatis fuerit, hoc eſt, 12. 13. vel 14. annorum & ut frequẽter accidit in decimoquarto. Et incipit fluxus menſtruorum eſſe in quolibet menſe, propter naturę purgationem. Quibusdam verò accidit iſte fluxus in novilunio, quibuſdam poſtea: ita nõ omnes mulieres in eodem tempore

pore patiuntur iſtum dolorem, quia in illo fluxu omnes differēter patiuntur, quædam plus, quædam minus, quibuſdam verò tranſit diutius, & hoc ſecundum exigentiam, & complexionem naturæ mulierum.

Hic auctor ponit unum notabile, ut patet in textu. Dubitetur quare fluxus ſpermatis non ſit menſtruoſus, ſicut menſtruum. Reſpondetur quòd ſperma ſive ſemen viri, eſt magis decoctū & ſubtile, ideo natura non libenter reiicit, imò conſervat ad generationem, ſive ad nutritionē ſi indigeret fœtus. Dubitatur quare urina & ſtercorizatio & ſudor non ſequatur motum lunæ ſicut menſtruum? Reſpondetur quòd urina & immunditiæ fiunt omni die ex ſuperfluitate cibi ſecundum magnam groſſitudinem & maiorem quantitatem, ideo opus eſt quòd quodie debeant expelli. Nota, iuvenes mulieres ſunt multum humidæ, ideo libenter menſtruizant in principio menſis, & ſeniores in fine, quia minus humidæ ſunt. Nota, quòd mulieres nigræ minus habent de menſtruo quàm mulieres albæ, quia omnes mulieres ſunt flegmaticæ complexionis, tamen una magis alia. Et quantò magis mulieres utantur cibariis delicatis & bene piperatis, tantò magis ſubtile emittunt menſtruum. Et oppoſitum eſt de pauperibus

mulieribus groſſis cibariis utentibus. Nota, auctor ponit quod in 12. 13. vel 14. anno mulier incipit menſtruizare Ratio eſt, quia tunc calor ætatis pueritia deficit, gratia cuius non poteſt benè conſumere humidum nutrimentale. Vnde verſus. Adde decem ternis ſic mulierum menſtrua cernis. Ad quinquaginta durat purgatio tanta. Nota quòd mulier mediante menſtruoſitate purgatur, quia humidum ſuperfluum recedit, à quo groſſi humores reſolverentur ſi maneret. Ideo mulier non eſt apta ad diſcipinam, propter groſſitiem ſpirituum cerebri oppilantium & hebetantium. Et nota quòd coitus mulieribus pro tanto eſt proficuus, quia ſuperfluum frigidum emittitur, & calorem recipiunt, qui temperat earũ frigitatẽ. oppoſitũ eſt in viris. Vnde mulieres multum coeuntes non ſunt brevioris vitæ adeò ſicut viri: hoc atteſtatur natura paſſeris, qui propter ſæpe coire moritur.

Sed ex his quę dicta ſunt oriũtur plura dubia. Primum eſt, utrum ille fluxus fiat per calorem ſanguineum vel per aliquẽ alium. Iuxta quod notandum, quòd in omnib. mulieribus, præterquã in corruptis, color menſtruorum eſt ſanguineus, ut in pluribus. Et dico in corruptis, malis & viſcoſis humoribus. In his

enim ſunt ſæpe mēſtrua lividi, id eſt, plumbei coloris. Et non loquor de corruptione caſtitatis, quia indifferenter ſive virgines fuerint, ſive corruptæ, ſi tantæ ætatis fuerint, fluxū patiuntur, & ſigna ad hanc partem, ſcilicet quod menſtrua fluunt, ſunt plura, de quibus poſtea dicetur.

Hic auctor movet quatuor quæſtiones ſecundū ordinē, ut patet in textu. Nota quòd fluxus menſtruorum eſt ſanguinei coloris. Cauſa huius eſt, quia menſtruum eſt ſuperfluum ſecundæ digeſtionis ſcilicet hepatis, ſed hepar eſt organum rubeum ſummè calidum, & ideo aſſimilatur ſibi idipſum in colore, & in forma in quantum poteſt. Sed contra videtur quod menſtruum debeat eſſe album, quia eſt ſummè frigidum, & frigiditas eſt mater albedinis. Reſpondeo ſecundum Albertum, quantum eſſet de natura menſtrui eſſet album, ſed quia eius producens eſt rubrum, ſcilicet hepar, ideo ſibi aſſimilatur. Tunc eſt dubium, quare ſperma viri non eſt rubeum, cùm tamen ſit calidum & bene digeſtum. Dicitur quod ſperma viri de ſe eſt rubeum, quia eſt ſanguis tertiæ digeſtionis, ſed in teſticulis dealbatur propter frigiditatem teſticulorum, ideo non ſpermatizat niſi per motum teſticulorum caleſiat. Nota, cant

rubeus generatur ex eo, quia in humido terreſtri, humiditas per aduſtionum humidi conſumitur, ut patet in latere rubeo. Unum later ante combuſtionem non eſt rubeus, ſed efficitur rubeus per conſumptionem humidi à calido, ita quod terreſtre ſiccum prædominatur. Sic eſt de menſtruo mulieris, eo quod in hepate humidum calore hepatis non conſumitur in ſicco terreſtri, ideo quodammodo fit rubeum. Sed in mulieribus valdè groſsis & terreſtribus, tantum eſt de humido inconſumpto, & de terreſtri, quia earum menſtruum eſt lividum, id eſt nigrum. Terra enim nigra eſt, & quia earum menſtruum eſt ſummè terreſtre, ideo ſequitur colorem terræ. Quia color eſt qualitas ſecunda, derelicta à primis qualitatibus. Exemplum, ſicut videmus quando calidum agit in humidum, & non conſumit ſufficienter humidum, relinquitur color viridis ſicut in pyris et in pomis. Et ſi frigidum prædominatur, color eſt albus: ſed ſi calidum prædominatur, relinquitur color niger, ut patet in pipere, & ſic de aliis ſimilibus.

Secundum dubium poteſt eſſe, utrum menſtruum fluat per anum, & hoc more ſeceſſus: aut per vulvam, modo ejectionis urinæ. Ad hoc breviter eſt dicendum, quòd per vulvam

vam fluit in ſpecie crudi ſanguinis & tenuis.

Hic auctor ponit ſecundum dubium, ut patet in textu. Et reſpondetur ad dubium, quod mulieribus multum corruptis, quarum anus & vulva ſunt unum foramen, tamen menſtrua fluere per anum, ſed ſtante ſanitate & bona digeſtione, tunc non fluunt per anum ſed per vulvam.

Tertiò dubitatur, quare in mulierib. fluunt mēſtrua, quæ ſunt ſuperflua alimenti, & nō in viris ſperma quod etiā eſt ſuperfluū alimenti. Ad hoc dubiū dicendū eſt, quòd mulier eſt frigida, & humida à natura: vir autē eſt calidus & ſiccus: modo de natura humidi eſt fluere. 4. Meta. & maximè humidū quod eſt in mulieribus, eſt aqueum. Sed in viris humidū eſt aëreum, & ideo cum calor ſemper agat in humidum, & calor eſt naturalis. Sed tamen natura nihil facit fruſtra, ut dicitur primo de cœlo & mundo: & quia calor in mulieribus ſemper eſt debilis, reſpectu illius qui eſt in viris, & cū totum alimentū in mulieribus non poteſt convenire in carnem, ideo natura facit quod melius eſt, providet naturæ de neceſſariis, & reliquum dimittit in locum quendam, in quo ſervantur in muliere menſtrua. De illo quidē in tantū dictū eſt, quia majoris inquiſitionis eſt, quàm præſens expoſcit negotium.

Hic movet et tertium dubium, & per ſe ſolvitur ut patet in litera. Nota quòd frigidiſſimus virorum eſt calidior calidiſſima mulierum, ſtante eadem regione, digeſtione, & cibali nutritione & ſic de aliis. Hoc dico notanter, quia mulier in Aethiopia vivens delicatè eſſet calidior pauperculo viro in occidente ſemper utente cibariis frigidiſſimis. Sed contra videtur quòd mulier calidior ſit viro, quia calor fundatur in ſanguine, ſed in muliere plus eſt de ſanguine, quam in viro alias ſanguis non flueret quotidiè & continuè in muliere ſed ſic non eſt in viro, ergo, &c. Reſpondetur, quòd ubi plus eſt de ſanguine bene digeſto & decocto, ibi eſt & maior calor, ſed ſic non eſt in mulieribus; ergo, &c. Nota, litera dicit quòd natura facit quod melius eſt. Ratio, quia natura regitur ab intelligentia non errante expellit humidum groſſum mulieris mediante fluxu. Et videmus experimentum quando fuerit in corpore animali alicuis humor groſſus, nocivus corpori, illum natura vertit in partes officiales corporis, faciendo ſcabioſos pedes & manus, ne illud humidum edat membra principalia, ſcilicet cor, hepar & alia.

Quartò dubitaret aliquis, unde veniret menſtruum in muliere, quando eſt in coitu cũ

viro. quia dictum eſt ſuprà. quando mulier cõcipit, retenta ſunt mẽſtrua: ergo ſi retẽta fuerint, mirum eſt unde tunc fluunt in coitu. Ad hoc dicendum eſt, quod quãdo mulier concipit, retenta ſunt menſtrua propter hanc cauſam finalem, ut de menſtruo retento, fœtus in utero mulieris exiſtẽs, poſſit nutriri. Quando autẽ mulier eſt in coitu cu viro tunc propter magnã delectationem quã habet, quia per virgam virilem exiſtentem in vulva, nervi & venę exiſtentes in vulva, cõfricantur & moventur: & ſic vulva dilatando emittit, & hoc eſt naturale reſpectu coitus quia ille coitus eſt naturalis. Eſt tamen quaſi violentus reſpectu fluxus naturalis mẽſtruorum. Item omni die de nutrimento ſumpto fit materia, quæ apta nata eſt ad expellendum in coitu. Et illo ſolvitur dubitatio, quare mulieres imprægnatæ maximè appetunt coitum: quia appetitus coitus eſt propter abundantiam materiæ ſuperfluæ ab alimento. Et ideo cum menſtrua ſunt retẽta, & omni die aliquid aliud generatur, mulier maximè appetit coitũ, quia ex ejus materiæ abundãtia vulva mulieris caleſcit, & ſic coitum appetit.

Hic mo et quartum dubium, & ſic ſolvitur per ſe ſed dubium eſt circa dicta, & circa dicenda.

cenda, à quibus membris in viris ſperma abſcindatur, & ſimiliter menſtruum in mulieribus, ſumendo menſtruum pro ſemine quod emittitur in coitu. Et videtur quod ab omnibus membris, quia fœtus aßimilatur parentibus in omnibus membris. Sed contrà, ſi ſic, ſequeretur quod imperfectus in membris generaret in membris imperfectum, quod eſt falſum. Falſitas patet per experientiam ſi pater eſſet cæcus, claudus, vel mutilatus in digito, non ſemper generaret ſimile ſibi. Conſequentia patet de ſe. Dicendum quod in coitu illa ſemina diſcinduntur à quatuor membris principalibus ſcilicet à cerebro, corde, hepate & matrice in mulieribus, & à teſticulis in viris, & ex conſequenti ex aliis membris, ſed non ab aliis partibus corporis principaliter, & per hoc ad inſtantiam dicitur, quod fœtus aßimilatur parentibus. Dico quod ſufficit principalibus, prout iſta influunt aliis membris, & maximè à cerebro diſcinduntur & diſtinguntur. Vnde videmus multum coeuntes caput dolere, & maximè exſiccari in membris, & maximè debilitari in viſu.

DE

DE FOETUS FORMATIONE.

CAP. II.

VIſis iſtis, ad formationem fœtus in matrice eſt redeundum. Prima materia recepta in matrice habet naturam lactis ſex primis diebus. Ad hunc colorem lactis operatur calor naturalis in ſpermate viri emiſſus, & calor matricis, ita quod iſta materia dealbatur ſicut lac. Deinde illa materia tranſmutatur ad naturam ſeu colorem ſanguinis ſpiſſi, & aliqualiter bene coсti, & hoc per novem dies, poſtea tunc ab iſto tempore fit conſolidatio in membris fœtus, in duodecim diebus.

Iſtud eſt capitulum ſecundum partis executivæ, in quo revertitur ad formationem fœtus. Oritur dubiũ utrum calor ſpermatis ſit ignis elementalis, vel ſit calor cœleſtis, ſimiliter de calore matricis, &c. Hic ſunt diverſæ opiniones. ſed cum Ariſtotele 2. de animalibus dicendum, quod iſte calor ſit animalis, ſive cœleſtis. Ratio eſt, quia calor elementalis eſt deſtructivus. ſed calor cœleſtis eſt ſalvativus animalium ſecundum Aver. 12. Metaphyſi. 12. commento.

mento. Sed tamen dicendum, quòd iſte calor ſit partim igneus, & partim animalis ſive cæleſtis. Unde calor igneus convertitur ſimpliciter in ſe, ſicut in contrarium. Sed calor animalis ſive cæleſtis eſt permixtus cum humiditate & temperatus, & ille conſervat mixtum. Unde quodlibet animatum vivum vivit in calido radicali & humido temperato. Dubium eſt, quæ membra primo formantur & generantur in fœtu. Hic dicunt quidam quod hepar, quia in hepate ſit nutritio prima, & vegetatio ſpirituum, & quia ab hepate diſcinditur primo ſemen, quàm in corde, ideo videtur hepar primo generari. Sed cum Ariſto. dicamus, quod primò cor generatur quia eſt primum vivens & ultimum moriens, poſtea hepar, poſtea cerebrum, poſtea teſticuli, ſic de aliis. Sed quando dicitur quòd in hepate ſit prima nutritio, dicitur quod eſt verum ex conſequente, ſed in corde habet fieri, &c.

Juxta quod notandum, quòd ſecundũ Phil. unumquodq; univerſum conſurgit ex quatuor elemẽtis, ideo quia in tali materia terrea, quæ cedit in ſubſtantiam oſſium: ſimiliter aquea cedit in ſuũ ſimile, & ſic de aliis. Poſtea verò ſolet facies formari à natura, & diſpoſitio corporis ſecundũ trinam dimenſionẽ, ſci-

licet

ſicet longum, latum & profundum, & hoc fit per 18. dies. Ab iſto verò tempore incipit, natura fœtus confortari uſq; ad egreſſum. Nota quod fœtus mulieris conficitur in 14. diebus Et illud quod per ſermonem longum dictum eſt, ſolet dici per quatuor hos verſus:

Conceptum ſemen, ſex primis crude diebus,
Et quaſi lac, reliquiſque novem fit ſanguis, ab inde
Conſolidat duodena dies, bis nona deinceps
Efficiat, reliquum tempus producit ad ortum

Hic auctor ponit unum notabile, ut patet in textu. Nota, litera dicit, quod quodlibet viventium eſt ex quatuor elementis. Hoc probatur. quia ex quibus aliquis nutritur, ex illis eſt conſtitutus, 1. de anima, ſed ex eiſdem nutrimur & ſumus, ergo, &c. Minor patet, quia nutritio fit per calidum & humidum, ſiccum & frigidum principaliter per calidum & humidum. Sed contra. quadam animalia vivunt ex puris elementis, igitur ſolum unum elementum eſt in ipſis. Antecedens patet per hunc verſum.

Quatuor ex puris vitam ducunt elementis.

Dicendum quod ſimpliciter eſt impoſſibile ſecundum Ariſtotelem. Unde hæc eſt mixtum ex quatuor elementis, & nutritur ex aqua

mixta

mixta, mediante calore ſolis. Vnde halec in aqua pura viuere non poteſt, quia illa non eſt nutrimentalis. Et ideo videmus piſces panem comedere in aqua. Item in quolibet mixto viuente requiritur terra, quæ facit mixtum conſtare & durum eſſe, aliàs citò diſſolueretur. Item requiritur ignis, ut calorem habeat in quo vita ſaluatur. Etiam requiritur humidum, in quo agat calidum. Et requiritur humidum aeris, quia ſpiritus generatur ex ſanguine aereo. Item oſſa ſunt ex menſtruo, quantum ad groſſiores partes menſtrui, quia oſsa materiam hominis in eſſe conſeruant. Si enim non eſſent oſſa, homo citò diſſolueretur. Poſtea de parte menſtrui magis aquea generatur cerebrum & medulla. De partibus magis aereis generatur ſpiritus, & de partibus magis igneis hepar, ita quod qualibet membra in homine ſunt in ſua ſtructione ex adiũctione alicuius elemẽti. Nota fœtus ſic formatur, ꝙ quãtitas materiæ præexiſtẽtis cõdenſatur, vel rareſcit ad quantitatẽ ſiue extenſionem debita formæ, in longum, latum & profundum. Et quando res generabilis maior erit in quantitate re corrumpenda, tunc fit rarefactio materiæ. Quando verò erit minor, tunc fit condenſatio. Sic eſt quando ex ſemine mulieris ſit homo, quia tunc ſi materia ſeminis

eſt ma-

mulieris ſit homo, quia tunc ſi materia ſeminis eſt maior recipiente formam hominis, tunc primo calor naturalis & virtus formativa materiam condenſat, & facit indureſcere, donec apta ſit formæ: & tunc homine generato, materiam augmentat interim cum elementis, uſq; ad quantitatem competentem ſibi. Et omnes illæ diverſificationes quæ præcedunt animã in inſtanti generatam, debent eſſe indeterminatæ ante illud inſtans: quamvis omnes ſint determinatæ non per formam corrumpendam, ſed per formam menſtrui, tamen adhuc expectant aliam terminationem à forma generanda. Secundum hoc gloſſatur litera, quæ dicit, Poſteà verò ſolet facies formari ſecundum trinam dimenſionem, ſcilicet determinabile.

Sunt autem quidam qui penes quodlibet tempus ſignatum, ponunt regnare aliquẽ planetarum. Et quia ſcire hoc multum confert ad ea quæ hîc ſcribuntur, ideo ne ignorantiæ meæ illud neglectum adſcribatur, ex his aliqua declarabo. Notandũ primò, ut dicit Avicenna accidentia ſunt in triplici genere: quædam enim materiam cõſequuntur in compoſito, & ei attribuuntur: quædam formæ: quædam compoſitum ex materia & forma conſequuntur. Et cum hoc ſit naturale cõpoſitum

ex materia & forma, tripliciter denominabũtur accidentia in ipſo. Ex parte autem animæ ſunt quædam accidentia, virtus eundi & movendi, & quia ſecundum intentionẽ quorundum, qui dignè locuti ſunt de natura, omnes virtutes quas anima in corpore complectitur, illas contrahit à ſuperis & corporibus cœleſtibus.

Hic auctor incipit determinare de ſucceſſiva fœtus formatione, ſecundum influentiam planetarum. Et primò præmittit quædam. ſecundò exequitur intentum ſuum ibi. ab ultimo enim Nota, illa concluſio formatur ex litera. Fœtus formatur ſucceſſivè per planetas. Idem probatur ſic extra literam. Penes illud formatur fœtus, quod diverſimodè influit fœtui eſſe & vivere. ſed planetæ ſunt huiuſmodi ergo, &c. Minor patet, quia huic influit vivere longo tempore, huic parvo tempore, ut patet per Ptolomæum in Centiloquio ſuo, & per eius Commentatorem Haly.

Nota, tunc planeta dicitur regnare, quando eſt in maiore vigore. ſcilicet quando eſt in domo ſua hoc eſt, in ſigno ſibi conformi, & quæ ſint domus planetarum, infra patebit. Nota, anima movet corpus, per hunc motum anima primò movetur ab alio, ſcilicet appetibili, et ſic m[...]

t[...]

ta movet ſpiritus, quibus motis, ipſi movent muſculos, qui moti movent membra. Et ſic patet quod appetibile eſt principale movens. Sed dubium eſt, utrum aliquid accidens poſſet eſſe principium alicuius ſubſtantiæ principale. Reſpondet Galterus Burbulis ſuper quarto Sententiarum quod ſic, probamus ſic, quia illud eſt agens, quod corrumpit unum, & generat aliud. Talis autem eſt humoris indiſpoſitio, ſive diſproportio elementorum, quæ corrumpit formam hominis, & generatur forma cadaveris, quod eſt ſubſtantia, igitur, &c. Reſpondetur, quod humor notificans eſt quædam ſubſtantia. Non enim ſumitur humor pro accidente, ſed capitur pro materia humida peccante: ita quod accidens non corrumpit hominem, niſi virtute ſui ſubiecti. Sed quando dicitur, Subſtantiæ nihil eſt contrarium, dicitur quod verum eſt, de contrarietate perfecta, tamen bene contrarietate diminuta quæ ſufficit ad corruptionem unius, & ad alterius generationem.

Ab ultimo enim orbe, qui motu diurno omnes ſphæras inferiores recipit, influuntur materiæ principaliter & radicaliter virtutes eſſendi & movẽdi ab orbe ſtellarum fixarum, fœtus recipit virtutem, quæ diſtinguitur in eſ-

ſe ſecundum diverſas figuras & accidentia. Et
illud convenit & in quantum eſt forma, ſec
etiam contrahit aliam virtutem ab hoc orbe
quæ dat eſſe, & ſecundũ diverſas naturas hujus orbis, poſt ſphæram ſtellatã ponitur ſphæra Saturni ſecundun aſtronomos, & ab illa im fluuntur animæ virtutes diſcernendi & ratiocinandi. Et poſtea ſphæra Iovis & ab illa im fluitur animæ magnanimitas, & plures animæ paſſiones. Et à ſphæra Martis influitur animæ animoſitas, & virtus iraſcibilis, & alia deſideria animæ. Et à Sole influitur virtus ſciendi & memorandi: à Venere motus concupiſcenti & deſiderii: à Mercurio virtus gaudendi & delectandi: à Luna quæ eſt radix omnium virtutum naturalium, virtus vegetãdi: quamvis hæc & plura alia, ab anima procedunt, cum iſta ſequuntur ex diverſis partib. corporum cœleſtium, tamen hæc omnia animæ attribuuntur, & nõ ſolum animæ ſed toti compoſito, quod ſimplex non poteſt ſuſtentare accidens.

Hic oſtendit quomodo animæ influuntur diverſa accidentia à corporibus supercœleſtibus. Nota ab ultimo orbe, anima capit eſſe in omnibus, quantum eſt ex parte ſui, ſed ſphæra cœli ſtellati dat eſſe diſtinctum animæ ab aliis entibus

bus, quæ propter multitudinem ſtellarum influit diſtinctum eſſe, & diſtinctionem. Vnde ſecundum hoc quod ſtella ſpecialis reſpicit unam animam plus quàm aliam, ideo diſtinctum eſſe influit cuilibet animæ humanæ, cui correſpondet diſtincta ſtella.

Nota, Saturnus eſt prima ſtella erratica, & gratia ſuæ influentiæ dat animæ virtutem diſcernendi & ratiocinandi. Et dicitur Saturnus quaſi ſatur in aruis, per contrarium. Vnde cum ſit frigidiſſimus & ſiccus, influit cariſtiam ipſo regnante. Sed Iupiter influit magnanimitatem. Vnde Iupiter fuit quidam vir, qui expulit patrem ſuum à regno ſuo. Et dicitur quaſi iuvans patrem per contrarium. Et illud attributum eſt uni planetæ, qui magnanimus eſt per influentiam, ita quòd puer natus eo regnante, fit magnanimus. Et in Venere naſcuntur luxurioſi. Sed Mars eſt maligniſſimus planetarum & dat virtutem iraſcibilem. Sol eſt optimus planetarum, influens ſcientiam & memoriam. Vnde ſub ſole nati ſunt felices & amabiles. Sed Mercurius dicitur quaſi mercator ū Kyrios, id eſt, domiū: ſicut enim mercator dicitur eſſe gaudioſus & affabilis, ſic et ille planeta eſt beneuolus, gaudium & delectationem infundens, ſed Luna influit virtutem vegetan-

di & nutriendi, quia eſt infimus planetarum, ideo immediatius agit.

Item litera dicit, accidens in ſimplici eſſentia non ſuſtentatur, cauſa eſt quia accidens egreditur de natura ſubiecti, non ſolùm magnitudinem ſubiecti, ſive cauſæ materialis, ſed etiam magnitudinem cauſæ efficientis. Ideo compoſitum ſecundum unam partem eſt cauſa materialis, & ſecundum aliam partem eſt cauſa effectiva, & quia in ſimplici non eſt exponere, ideo ſimplex non eſt ſubiectum accidentium, & maximè accidentium realium, quamvis tamen eſſentia ſimplex poſſet eſſe ſubiectum ſuorum modorum eſſendi, ſicut materia prima eſt ſubiectum ſua potentia, quæ eſt ſuus modus eſſendi proprius & formalis. Ex quo patet, quod accidentia potentiæ non ſunt accidentia ſolius animæ, ſed ſunt accidentia totius compoſiti. Sed dicuntur animæ ſic, quia inſunt corpori per animam principaliter.

Nunc verò ex parte corporis conſimiliter eſt notandum & primò de creatione vel formatione corporis, quod ex embryone creatur & formatur per effectus & operationes ſtellarum, quæ planetæ dicuntur. Primò enim materia embryonis vel hominis generandi, compreſſa & coagulata per frigiditatem & ſicci-

tatem Saturni diſponitur, & huic materiæ à Saturno virtus influitur vegetativa, & motus naturalis adſcribitur, & tũc patebit in tali materia operatio aliqualiter debita: Et ideo medici dicũt, quòd poſt lapſum ſpermatis in matrice primi menſis in generatione, & in temporis ſucceſſione, ſecundum exigentiam naturæ ſeminis, Saturno adſcribitur, quia ſua frigiditate & ſiccitate ſemen conſtringit & conſolidat.

Poſtquam auctor poſuit accidentia propria animæ, mediantibus corporibus cæleſtibus, conſequenter exequitur de accidentibus corporis. Nota, frigidi eſt ſtringere & condenſare, ut patet in experimento. Vt ſi accipitur olla plena aquæ, & ponatur ad locum frigidum, aqua minoratur, ſic quod comprimitur. Sed calidi eſt extendere, ut calor ferri facit ferrum extendere. Item calor in aqua bulliente ipſam oxtendit & rarefacit in dimenſionibus: ſed quia Saturnus eſt frigidus & ſiccus: ideo aſſimilatur terræ, ideo materiam condenſat & comprimit. Verſus.

Eſt frigidus ſummè Saturnus ſiccus & aſper.

Nota dubium utrum aliquis planetarum poſſe influere frigiditatem. et videtur quod non, Quia 2. de Cœlo dicitur, Stella influit modum

& lumen, ſed tam motus quam lumen calefaciunt, ergo, &c. Reſpondeo quod omnis planeta influit calorem, ſed unus plus, alter minus. Vnde Saturnus & Luna minimè influunt calorem, reſpectu aliorum planetarum.

Sed ex iſto ſtatim oritur dubitatio, quia alicui poteſt eſſe dubium, utrum Saturnus regnet, in cujuſlibet embryonis conceptione. Et ſi non, tunc mirabile eſt, quod dictum eſt.

Hic movet dubium, & eſt illud, ſi dictum eſſet verum, ſequeretur quòd Saturnus ſemper regnaret, & hoc eſſet mirabile. Conſequentia non probatur in litera, ſed de ſe pätet, quia omni die fiunt conceptiones puerorum.

Circa quod notandum eſt, quod materia prima ſubjecta eſt corporib. ſupercœleſtibus, & eorũ motibus. Et hoc eſt quod dicit Phil. 1. meteor. quòd omnia inferiora cauſata ſunt à ſuperioribus & ab ipſorum motibus gubernantur. Et ideo neceſſe eſt quod iſta inferiora particulariter & univerſaliter reſpiciantur à ſuperioribus intelligendo de virilitate corporis totius ſupercœleſtis: univerſaliter enim iſta inferiora reſpiciuntur à ſuperioribus, quia nihil fit de materia elementari: niſi ex virtute corporum ſuperiorum: ideo dicit Commentator 2. meta. quod natura nõ agit niſi gubernetur

netur à corporibus ſupercœleſtibus hoc eſt ab intelligentiis. Particulariter enim aliquid fit in iſtis inferioribus à cauſatione ſuperiorum, quia una pars cœli apta nata eſt introducere talem formam determinatam & ſpecialem, alia vero aliã formam. & illud totum videtur eſſe de intentione Commentatoris in primo de generatione & corrupt. ubi vult quod generatio elementorum & partium ipſarum ad invicem ordinantur & conſervantur per motus corporum ſupercœleſtium, & per motus elementorum qui concurrunt generaliter ad generationem mixtorum. Addit autẽ Commentator, quòd individua animantium & planetarum ſunt determinatarum cauſarum, & ſunt determinata ad eſſe. Et ita tam eſſe univerſaliter quàm particulariter inferiora à ſuperioribus reſpiciuntur.

Hic auctor ſoluit quaſtionem motã, & primò ponit ſolutionem quandam ſecundò applicat eam ad propoſitum, ibi, Et ideo cum natura &c. Nota, materia cœleſtis reſpicit determinatè elementum, quia in una parte generat ignẽ, & in alia corrumpit aquam ſicut videmus, quia ſigna hyemalia faciunt generare aquam plus in ſeptentrione, ſed ſigna aſtivalia plus faciunt generare aerem vel ignem in aſtate.

Nota, litera dicit corpora ſimilium partium, unde illæ partes dicuntur ſimiles, quarum quælibet ſuſcipit prædicationem totius, hoc intelligendo de partibus quantitatis: ſicut qualibet pars ignis, & etiam ignis habet partes diverſarum rationum ſicut materia ignis & forma. Modo gene ratio partium ſimilium corporum, quod ſunt in elementatis & elementis reguntur & determinata ſunt per motum corporum cæleſtium. Idem eſt dicendum de planetis & individuis animantium. Et ideo contingit quod in una parte terræ homines moriuntur et ſi eſſent in alia, ibi poſſent revivere vitam eorum. Quia ſi aliquod mixtum fuerit nimis calidum in regione nimis calida illud debet poni ad regionem frigidam, ut eius calor obtemperetur, & tunc illud ſanitati reſtitueretur.

Et ideo cũ materia primo ſit ſubjecta corporibus ſupercœleſtibus, neceſſe eſt, quod capiat formam alicujus ſpeciei determinatã ab aliqua parte ſpeciali cœli, ita quod non poteſt eam recipere à corpore cœleſti communi; eò quod tale corpus reſpicit iſtam materiam vel iſtam formam indifferenter: nam qua ratione daret illã formam, eadem daret & alias, quia omnes formę, quę ſunt in potentia in materia prima, & in primo motore, ſunt in actu, ut dicit

cit Commentator 12. Metaph, ergo cum materia ſufficienter diſpoſita eſt, neceſſe eſt eſſe aliquam determinatam partem in primo motore, primò ſpecialiter reſpiciētem materiam ad hujus determinatè ſuſceptionem, & ideo non ſufficit agens particulare phyſicum ſtante communi influentia, & communi actione corporũ cœleſtium. Et illud patet ex eo, quia poſtquam ſemen eſſe deciſum, gerit in ſe vim illius, à quo eſt deciſum. Et illa virtus non gubernatur à corporibus ſupercœleſtibus uniformiter, ita quod non magis gubernatur ab una parte cœli, quàm ab alia, imò hoc modo deſtitueretur in ſua propria actione, & per conſequens à fine. Et illud eſt de intentione Ariſtot. ſecundo de generatione & corrupt. ubi dicit, quòd adveniente Sole redibunt animalia, & recedente Sole animalia peribunt. Illud autem apparet ex intentione Commentatoris ſecundo Metaph ubi vult quòd materia prima primò non recipit omnem formam indifferenter, ſed primò formas elemētales, & mediantibus iſtis omnes formas mixtorum. Ille autem ordo formarum non poteſt eſſe niſi ab aliquo ſpecialiter materiam gubernantium, ad receptionem formarum.

Hic auctor applicat ad propoſitum iſtam ſolutio-

lutionem, & primo in generali, ſecundo in ſpeciali, ibi, Et per hunc modum. Nota, motor primus eſt duplex. Quidam eſt motor primus, ut ipſe Deus glorioſus, & præter illum motorem eſt ponere alium motorem primo coniunctum. Vnde Philoſophi ponunt octo ſphæras, & novem motores, ideo quia qualibet ſphæra habet ſuum proprium motorem. Et præter illos motores eſt dare unum motorem ſimpliciter immobilem, qui non movetur immediatè, ſed mediantibus aliis motoribus coniunctis. Modo litera auctoris ſic intelligitur, Omnes formæ in materia compoſita ſunt de primo motore ſemper ſimpliciter, & in actu. Vnde Licomen. ſuper primo Poſteriorum dicit, quod effectus primo habet eſſe in ſuis cauſis maximè effectivis: ſed in ſe habet eſſe virtualiter. Nota, particulariter agens ſub influentia communi poteſt educere formam determinatam, quia omnis cauſa prima determinata reſpiciens aliquam formam plus influit quàm pater vel mater. Et ideo agens particulare non producit ſine determinato agente. Ite litera dicit, ſemen deciſum habet vim illius à quo eſt deciſum. Ex quo dubitaret aliquis, utrum ſemen deciſum eſſet animatum: & videtur quod ſic, quia ſemen in quantum eſt in patre, tunc eſt vivum vitam

patris

patris habens, & ſi habet eandem naturam in matrice, ibi erit vivum. Hic reſpondeo, quod ſemen fuſum in matrice non eſt vivum formaliter, quia nec eſt planta, nec animal, ſed eſt vivum naturaliter, quia mediante ſpiritu ſibi interveniente operatur vitam. Sed diceres, cum ſit inanimatum, quomodo producit animam? Dicendum quod mediante matrice, quæ eſt animata & mediantibus virtutibus propriis animæ, penes ſtellas & planetas ſpiritualiter repræſentantes ſpiritualem influentiam, diverſificantur imagines hominum ſecundum Albertum, & ideo quandoq; contingit quod homo cum capite unius porci generatur, quia aliqua ſtella tunc dominatur, quæ influit talem diſpoſitionem, & ſic eſt expertum quod in lapide aliquo eſt facta imago ſcorpionis vel ſerpentis, quia aliqua ſtella vel conſtellatio reſpexit ipſum, & ſibi impreßit illam figuram, & ex hoc contingit quod imagines aliquorum ſignorum ſculptæ in lapidibus habent curare quaſdam infirmitates, ſicut recitat. Ha'i in cẽtiloquio Ptolomæi, & vidit quod imago ſcorpionis ſculpta curavit læſionem factam in ſatellico à ſcorpione anima'i, & ſic videmus quod quandoq; aliqua corpora mortua ſe. u'ta. ſcilicet homines centum annis vel amplius iacent ſine

ſine incineratione, & hoc ſit per naturam ſtellarum reſpicientium illud cadaver, quod conſervatur ſine incineratione & combuſtione. præterea ex hoc patet quod quandoq; optimi amici ſiunt inimici una cauſa agente particulari, & hoc accidit per influentiam planetarum repugnantium quibus ipſi ſunt ſubiecti.

Et per hunc modum manifeſtatur eſſe de Saturno propoſitum, ſcilicet quòd habet diſponere materiam & introducere talem formam: ſed quod Saturnus ſic ſemper dicitur regnare in embryonis conceptione, ſic intelligitur, quòd ſuum regnare in hoc loco non ſumitur pro alio quam influere talem diſpoſitionem quæ ab alia parte cœli non eſt nata influi. Et ideo ſi in tali hora noctis vel diei non dicatur regnare Saturnus, hoc eſt ex eo quòd ceſſat virtus ſua ſed aliquis alius planetarum, vel ſtella apta nata eſt influere talem diſpoſitionem in materia, quā Saturnus influere non potuit, quia actus activorum ſunt in patiente bene prædiſpoſito. Et ſi aliquis quæreret, cur ita ſit quòd omnia tali curſu currant. Reſpondeo quòd ſic ſunt ordinata apud Deum, qui primò originaliter omnia diſponit ſecundum ordinationem ſublimem, & cuilibet virtutē propriam ſecundum exigentiam ſuæ naturæ miniſtrat.

Hæc

Hic applicat ſolutionem ad propoſitum ſuum in ſpeciali. Nota, per textum ſolvitur dubitatio directè in forma, quando arguebatur, Si primus menſis attribueretur Saturno, ita ille regnaret in principio conceptionis, tunc ſemper regnaret Saturnus. Dico Saturnum regnare intelligi dupliciter, uno influentia generali, alio modo influētia ſpirituali. Modo dicit quod Saturnus regnat omni die influentia generali, ſed regimen ſpirituale Saturni eſt quando fuerit in domo ſua, & tunc habet maiorem influētiam. Nota, Saturnus eſt frigidus & ſiccus, ideo habet influere ſemini humidum & calidum, quæ ſibi contrariantur virtualiter, unde omnis actio fit gratia contrarietatis, quia ſimile additum alteri nō agit in ſum, unde agens & patiens in principio actionis ſunt diſsimilia, ſed in fine ſunt ſimilia, quia omne agens aſsimilatur ſuo paſſo in quantum poteſt mediante ſua virtute, quia omne agens naturale agit in ſuum contrarium, ſecundum ultimum ſuæ potentia, ut patet 1. de Cælo. Nota litera dicit actus activorum, &c. Hoc patet ex ſignis manifeſtis, eſt enim quidā piſcis genera is qui vocatur Scorpio ille inficit manus piſcatoris per rete, & nō inficit rete, quia rete nō eſt diſpoſitum ad hoc &c. Item ſol calefacit aerem, & non or-

bes

bes ipſos, ſcilicet inferiores ſe, quamvis ſint ſibi propinquiores, hoc eſt, propter indiſpoſitionem materiæ, & ideo peccaverunt dicentes, Quod licet fieri ex quolibet hoc non, videlicet, quia primus actus proprius habet fieri in propria materia ſibi diſpoſita. Item nota quod propriæ diſpoſitiones non corrumpuntur in adventu formæ. Et ex hoc deſtruitur opinio quæ ponit quòd poſtquam materia menſtrui eſt diſpoſita & quando hominis forma introducitur, tunc diſpoſitiones primæ corrumpuntur: hoc non valet, quia tunc diſpoſitiones fruſtra præceſſerūt. Vnde diſpoſitiones ſunt medium recipiendi illud quod ſit de potentia materiæ. Nota, quòd auctor in litera oſtendit ſe eſſe catholicum, in hoc quòd ponit Deū primordialiter omnia diſpoſuiſſe. Vnde Philoſophi merè naturaliter loquentes ſic habent dicere, quòd ab æterno ſic Deus diſpoſuit planetas, & ſtellas, & non de novo: & ideo Commentat. ſecundo de Cælo, totum cælum periret propter illam inordinationem quæ fieret per illam ſtellam, & oporteret quod cælum non moveretur.

Poſthæc quę dicta ſunt, Iupiter advenit, qui ſua gratia & virtute materiam diſponit ad ſu... ſceptionem formæ membrorum: & calidi... tate ſua virtuali & cauſali materiam fœtu... confortat, & ſua humiditate replet quæ fue...

runt deſiccata à virtute Saturni in primo mẽ-ſe,& ſic Jovi attribuitur ſecundus menſis.

Hic auctor exequitur de aliis planetis, quantum ad formationem fœtus, Videtur quod planetæ non formant ſic materiam fœtus, quia inter cauſam & effectum dicitur eſſe proportio: & ſi ſic, ſequeretur quod embryo generatus eſſet perpetuus, cum ipſi planetæ ſint perpetui. Dicendum licet cauſa propinquæ ſunt corruptibiles, ideo corrumpitur fœtus.

Tertio advenit Mars, qui ſua caliditate,& ſiccitate format materiam, dividens à lateribus brachia, & dividit collum à brachiis, & caput formas, & huic operationi attribuitur tertius menſis.

Nota, Mars eſt calidus & ſiccus, & ideo ipſe habet formare crura & brachia, quæ ſunt ſicca. Oportet enim quod calor ſufficiens congreget partes terreſtres ſiccas, ſi debent fieri crura & brachia. Nota, quod ex litera habemus quod caput formatur prius à Marte quàm cor à Sole. Huius cauſa eſt ſecundum medicos, quia in capite ſunt omnia principia vitæ, ergo primò formatur. Sed Ariſtoteles ponit quod cor primò formatur, quia cor fluit ex omnib. membris.

Quarto mẽſe virtus Solis advenit, formas imprimit, cor creat, & animæ ſenſitivæ mo-

dat. Et hoc eſt verum ſecundum intentionem medicorum & quorundam aſtronomorũ, tamen ſecundum intentionem Ariſto. cor inter omnes partes generandas generatur primo, & virtute ejus omnia membra naſcuntur addunt enim quidam ad iſtam partem dicentes, quòd Sol eſt radix totius virtutis vitalis, & tali operationi quartus menſis adſcribitur.

Item Phil. propter illum textum adſcribunt generationem hominis Soli, dicentes homo generat hominem & ſol, ut dicitur 2. Phyſic. quia à ſole virtus radicalis dependet. Contra ſi ſic ſequeretur quod homo deberet dici ſolaris & cœleſtis creatura, quia effectus ab eodem denominationem ſumit à quo habet entitatem. Dicendum quod ſol eſt cauſa remota, ideò non ſumit denominationem effectus à ſole.

Quinto tempore quædã exteriorũ membrorum Venus ſua virtute perficit, & quædam exteriora format, aures, nares, os, & virgam virilem in maſculis, & pudibunda, ſcilicet vulvam, mammillam, & alia membra in femellis, manuum & pedum ſeparationem facit & digitorum, & iſti quintus menſis aſſignatur.

Nota, Venus eſt benevolus planeta, & eſt virtualiter calidus, ideo perficit membra exteriora ſcilicet, os & aures, & teſticulos, ſed videtur

[d]etur quòd teſticuli debeant primo generari, quia ſunt principalia membra, ſicut cor & caput, mediãtib. quibus ſe natura cõtinuè ſalvat. Dicitur quòd teſticuli non ſunt ita principalia membra, ſicut cor & caput, quia videmus teſticulis ablatis adhuc vivere hominem, ſed capite abſciſſo & corde ablato, ulterius ibi vitam non videmus.

Sexto tempore influẽtia & regnatio Mercurii inſtrumenta vocis format, ſupercilia cõponit, oculos fabricat, capillos creſcere facit, & ungues producit. Et iſti operationi ſextus menſis attribuitur, unde verſus:

Inſtrumenta novem ſunt, guttur, lingua, palatum.
Quatuor & dentes & duo labra ſimul.

Septimo tempore Luna operationi finem imponit: replet enim ſua humiditate anguſtias carnis, & aurigenas carnes in ſuperficie cõplet. Venus verò & Mercurius humiditatem tribuentes toti corpori, nutrimentum dant. Et iſti operationi datus eſt ſeptimus menſis.

Item nota. Luna repletur poros carnis, & facit fœtum eſſe plenum in ſuperficie, ſcilicet in cute. Item notandum [illegible] puer naſcitur in ſeptimo menſe [illegible] eſt adhuc debitè [illegible] &c.

Poſtea influentia Saturni, cui octavus Menſis adſcribitur. Et ille Saturnus multum infrigidat & ſiccat, & per conſequens ſtringit fœtum, & ideo aliqui Aſtronomi ponunt fœtum generatum in octavo menſe moribundum vel mortuum eſſe, ut in ſequentibus manifeſtabitur. Deinde in nono menſe dominatur Iupiter, qui ſua caliditate & humiditate fœtum lætificat: & fœtus qui generatur in iſto menſe, eſt fortis, & bene diſpoſitus, & longæ vitæ: & eſt fortis gratia caloris, & longæ vitæ gratia humiditatis.

Hic auctor ponit in quo menſe Saturnus habet ſuum dominium, & dicit quòd Saturnus in octavo menſe habet influere. Et nota quòd ſi in aliquo membro deficientes pueri naſcuntur vel generantur cum quatuor digitis in manu, vel cum tribus, hoc eſt propter defectum materiæ. Similiter ſi generaretur cum ſex vel cum ſeptem digitis, hoc eſſet ex abundantia materiæ.

Eſt autem adhuc notandum, quòd membra corporis organici duodecim ſignis Zodiaci attribuūtur. Primū ergo ſignū totius ſphæræ cœleſtis eſt Aries, in quo quidem ſigno, Sole exiſtente temperato, fit calidum & humidum, & tūc eſt motus ad generationem, ideo motus Solis in arietem dicitur principium v...

tæ,& radix virtutis vitalis:propterea arieti attribuitur caput in homine & ejus cōditiones. Nam aries in cœlo eſt dignior pars cœli, quia principium diviſionis ſphæræ per duodecim ſigna,ſicut caput in homine vocatur dignior pars corporis, & ideo merito arieti eſt aſſignandum,& quia Sol currens in hoc ſigno calidum & humidum naturæ movet, & caput in homine dicitur principium ſpiritus vitalis.

Poſtquam auctor oſtendit influentiam planetarum & ſtellarum reſpectu fœtus, nunc conſequenter proſequitur de effectu ſignorum. Nota, Aries eſt calidus, & humidus & correſpondet Veri,Vir enim eſt calidus & humidus, & tunc animalia maximè appetunt coitū, quia tunc augmentatur calidum & humidum gratia Solis exiſtentis in ariete, & maximè in viris tunc eſt appetitus. Propter hoc etiam mater eccleſia ſtatuit ieiunium magis in illo tempore quàm in alio tempore, propter luxuriam illo tempore reſtringendam, quia tunc homines conſtricti hyeme revertuntur ad vigorem.

Unde verſus,

Marte mares Februoq; canes, Maio mulieres.

Nota, Aries habet dominari ſuper caput in quo vigent omnes potentiæ animæ, pro tanto

quia ipſe Aries eſt principium vitalis operationis, ſic & caput in quo vigent omnes potentia animæ & ideo medici dicunt quod virtus vegetativa corporis eſt in capite principaliter determinatè. ſed in corde originaliter. Sed dubium eſt utrum vita magis conſiſtat in corde quàm in capite? Et videtur quod in capite, patet per Avicennam, qui dicit quod vidit arietem ambulantem corde extincto. hoc eſſe non poſſet, niſi vita haberet principum de capite. Sed contra hoc eſt Averrois in ſexto phyſic. qui ipſum deridet, dicens ſe vidiſſe arietem currere hinc inde abſciſſo capite. Vnde Averro. vult quod vita principaliter & originaliter ſit in corde. ſed ex conſequenti in capite. Sed medici ſunt multum ſenſuales, & hoc ideo, quia vident in capite eſſe ſenſus virtutum, ideo dicunt vitam conſiſtere in capite principaliter, ſed non eſt ita; immo in corde. Sed quid dicemus ad auctorem in litera, qui dicit quod caput eſt nobilior pars corporis. Dicendum quod hoc verum eſt ſecundum apparentiam et maiorem operationem ſpirituum vitalium, quia in eo apparent magis operationes vitæ quàm in corde. Vnde non dubito quin natura nobiliorem & meliorem partem corporis collocavit in medio corporis, nam cor eſt primũ vivens & ulti-

ſ.um moriens, hoc non eſſet niſi cor eſſet principaliſſimum membrorum corporis.

Tauro quidem collum: humeri & ſcapulæ Geminis attribuuntur, Cancro manus & brachia. & Leoni quidẽ pectus & cor & diaphragma. Virgini ſtomachus & inteſtina, & coſtæ & lacerti attribuuntur. Et hoc videtur eſſe medietas corporis ſecundum curſum medietatis cœli, videlicet ut à parte ſeptentrionali eſt annotata. Libra verò ſecundam partem corporis reſpicit, ſcilicet renes, & eſt principium cæterorum membrorum. Scorpio verò loca libidinis reſpicit, tam ex parte viri, quã ex parte mulieris. Sagittarius nates, & ea per quæ natura ſeceſſum demittit, & poſteriora reſpicit. Capricornus verò genua & alia inferiora reſpicit. Aquarius verò tibias reſpicit. Piſcis verò quod eſt ultimum, formationes pedum reſpicit & plantas, & ſic breviter habitum eſt judicium ex parte duodecim ſignorum.

Hic auctor oſtendit de aliis ſignis dicens, patet in textu. Nota, litera vult in tantum quod Luna exiſtente in talibus ſignis quæ reſpiciunt illa membra, ut patet in litera in illis membris, non debet fieri minutio ſanguinis Luna exiſtente in aliquo ſignorum.

Et non opinetur aliquis illa ficta fore. Nam fides hujus in multis experimĕtis valet inveniri. Noſcat ergo experimentum quivis, quòd malũ & venenoſum eſt tãgere aliquod membrum Luna exiſtente in tali ſigno illius membri: & cauſa iſtius eſt, quia natura Luna auget humiditatẽ, quod experimur ad ſenſum, quòd ſi carnes recentes ponantur de nocte ad radios Lunæ, ibi generantur vermes in carnibus, & illud non ſemper apparet eodem modo, ſed præcipue in ſpeciali ſtatu Lunæ.

Hic auctor confirmat dicta ſua per experimenta. Nota, ſi carnes in plenitudine Lunæ ponerentur ad radios Lunæ, tunc converterentur in vermes, & tunc magis quàm in alio tẽpore, quia tunc Luna eſt multum humida. Et ideo dicit auctor in ſpeciali ſtatu Lunæ, & hoc patet ſi aliquis vulneratus poneretur ad radios Lunæ, hoc noceret ſibi, quia omnes humiditates convenirent in locum vulneris, & Luna augmentat humiditates, & ſic humiditas minus fiet intenſa: ſed ſi ponatur ad radios Solis, non eſt nocivum, quia radii Solis faciunt humiditatem exalare, & ſic ex iſtis patet quod ſemper in plenilunio menſis maioratur humiditas, ſcilicet cerebrum, medulla & menſtruum, & *ideo*

ideo tunc difficile eſt ſtudere propter humiditatem cerebri nimis intenſam.

Ut illud ſanè intelligatur, eſt advertēdum, quod quatuor ſunt ſtatus Lunæ ſecūdum Albertū in tractatu de ſtatu Solis & Lunæ. Luna verò in prima ejus intenſione eſt calida & humida uſquequo eſt ſemiplena, poſt hoc nunc dicitur calida & ſicca quouſque ſit plena. Deinde eſt frigida uſque eſt ſemiplena in decremēto, ultimo verò eſt frigida uſq; ſoli adjungitur, & in hoc ſtatu maximè humectat humida putrefaciendo, ideoq; cùm Luna augeat in omnibus membris humiditatem tunc lædere membrum ferro eſt idem quod graviter vulnerare, quia malum eſt humiditatem addere humiditati, & ſic per conſequens augmentatur nocumentum.

Hic confirmat dictum ſuum Nota quòd prima quadra correſpondet aeri, qui eſt calidus & humidus & qui generantur in iſta quadra, fiunt ſanguinei. Secunda quadra eſt ſimilis igni calido & ſicco, & tunc in illo ſigno generantur cholerici, Tertia quadra correſpondet terræ quæ eſt frigida & ſicca, & tunc naſcuntur melancholici. Quarta quadra correſpondet aquæ, quæ eſt humida & frigida & tunc naſcuntur phlegmatici. Et ſecundum hoc dicunt aliqui,

quod ſi carnes ponerentur ad radios Lunæ cum fuerit in quarta quadra, tunc citius converterentur in vermes quàm in plenitudine Lunæ, quia maximè eſt Lunæ humiditas vigoroſa.

Nota, ſi aliquis doluerit in quarta quadra, tunc non debet trahere ſanguinem, nec vulnerari: & maximè in cerebro. Ratio eſt, quia tunc per illam vulnerationem humiditas augmentaretur nimis, & ideo fieret nocivum in membro.

Sciatis autem ſocii mei, quamvis quædam mulieres cauſam rei huius occultā ignorant, tamen quædam mulieres bene effectum cognoſcunt, & plura mala ex iſto operantur, ut cum vir eſt in coitu cum eis accidit quandoq; viris magna læſio & gravis infectio ex infectione membri virilis per ferrum appoſitum per eas, prout quædam mulieres vel meretrices doctæ ſunt in illa nequitia & in aliis. Et ſi fas eſſet dicere, hoc quidē deſcriberem, ſed quia proprium meum creatorem timeo, ideo de illis occultis ad præſens nihil manifeſtabo.

Hic ponit quædam notabilia, ut patet in litera. Nota quod quædam mulieres ſunt ita cauta & aſtuta, & accipiunt ferrum, & apponunt vulva, & iſtud ferrum lædit virgam, ſed vir non percipit propter nimiā delectationē &

dulcedi-

dulcedinem vulvæ, poſtea tormen ſentit: ideo maximè cavendum eſt ne fiat coitus cum menſtruoſis mulieribus quia exinde homo poſſet incidere in lepram, & quandoq; in magnam infirmitatem, quia venæ tranſeunt a ſingulis membris ad teſticulos, ideò teſticulis læſis citò poteſt lædi totum corpus. Unde dicit Dia. ſi mulierem menſtruoſam ſcienter acceſſeris totũ corpus tuum infectum erit & multum debilitatum, quòd vix infra menſem verum colorem & fortitudinem rehabebis, & ſicut liquidum veſtimentis tuis adhæret, ſic ille fœtor omnia interiora hominis corrumpit. Dicit venerabilis Hypocrates de naturis hominum: Mulierem menſtruoſam non accedas, quia ex iſto fœtore aer corrumpitur, & omnia interiora hominis confunduntur. Nota, auctor timet Deum ſcribendo ſecreta uſq; ad ultimum, ne aliquis expertus forte malum operaretur per illa ſecreta.

Item de quarto ſtatu Lunæ præcipue poſſumus effectum declarare prędictum alio experimēto, quod ſumitur. quod radii Lunæ de nocte ſubintrantes & pervenientes ad caput dormientis, faciãt dolorem capitis & fluxum rheumatis. Et cauſa hujus dicta eſt prius.

Hic ponit aliud experimentum de quarto ſtatu nota Lunæ, quòd cauſa huius eſt, quia tũc

Lunæ

Luna eſt multum humida, & quia rheuma cauſatur ex ſuperfluitate humiditatis, ideo facit catharrum, unde verſus: Ieiunes vigiles, faciens ſic rheumata cures. Et quia humiditas Lunæ perturbat humiditatem cerebri, & augmentat ipſam gratia huius augmentationis fit fluxus per nares & ſi tunc illi radii invenirent vulneratum uſque ad mortem læderent ipſum: ideo vulnerati præſervandi ſunt à radiis Lunæ.

DE INFLUENTIIS PLANETARUM.

CAPUT III.

POſt hoc verò ad influentias planetarum (quos antiqui vocaverũt deos naturæ ſuper hominẽ ex parte corporis & animæ) nunc revertamur, &c.

Poſtquam verò auctor oſtendit quomodo per planetas habet formari fœtus hic oſtendit quomodo iſti planetæ ſe habent ad fœtum ex parte animæ, vel corporis, vel ſimul. Nota quòd planetæ benè dicuntur dii naturæ. Ratio quia natura regitur ab ipſis, ſicut regnum à rege. Vnde totus iſte mundus ſenſibilis contiguus eſt à ſupe-

ſuperioribus lationibus, ut tota virtus eius inde gubernetur. Sed diceres, ſi planetæ ſunt dii naturæ, quid tunc facit cœlum ſtellatum? Dicitur quod hoc eſt cauſa univerſalis naturæ & uniformis, ſed planetæ diverſificant effectum ſecundum eorum motum Unde planetæ dicuntur à planos Græcè, quod eſt planum, ſive error. Latinè, non quod in ſe errent, ſed quia ex eorum motibus fiunt diverſi errores in mundo & in effectibus.

Saturnus qui eſt ſuperior, obſcurior & gravior & tardior aliis planetis cœleſtibus, facit natum qui ſub eo naſcitur, fuſcum in colore ex parte corporis, & planum in capillis nigris & duris, & caput turbidũ & benè barbatum, & talis homo cõtinet ſubtile pectus, & habet ſciſſuras in calcaneis figuraliter, & hoc eſt ſecundum diſpoſitionem figuralem. Secũdum verò animã malus eſt, multũ perfidus & malitioſus, iratus, triſtis, & malignæ vitæ, fœtida diligens, & turpia veſtimẽta ſemper induens, & non eſt luxurioſus, & in pluribus Venerem minimè diligens, imò naturaliter abhorret: unde breviter notandum, quòd ſecundum intentionem magiſtri mei in illa ſcientia experti, quicunque natus fuerit ſub Saturno, habet omnes malas diſpoſitiones corporis.

Hic

Hic auctor proſequitur intentum ſuum. Et dividitur in ſeptem partes, ſecundum quod ſeptem ſunt planetæ. Nota quod Saturnus eſt ſupremus planeta, & complet curſum ſuum in 30. annis: ita quod redit ad eundem punctum Zodiaci, à quo incipit. Et ſecundum Ptolomæum, & magiſtrū Rabi moyſen, Saturnus eſt planeta ſupremus, & maximè diſtat à terra, ita quod ad illam partem ubi tangit ſphæram iovis, homo veniret à terra in quinque milibus annorum, in ſeptingentis & triginta quatuor annis, & in ſeptuaginta ſeptem ſeptimanis, & in tribus diebus, ſuppoſito quod dieta hominis eſſet decem miliaria Et ſecundum Aſtronomos Saturnus eſt tantæ magnitudinis, quia eſt nonageſies maior quàm tota terra. Item dictum eſt in litera quod Saturnus eſt multum tardus in motu ſuo, hoc debet ſic intelligi quod in tempore longiori complet curſum ſuum. Vnde Saturnus eſt bene trigeſies maior Sole, quantum ad ſuum orbem & ſicut Sol pertranſit ſuum orbem motu proprio per Zodiaci ſigna in uno, ſic Saturnus in 30. annis & ſic movetur vera velociter ſicut Sol. Verbi gratia. Si duo homines ambularent, unus per triginta dies perambularet triginta miliaria, alter unum miliare, tunc alter qui ambulat unum miliare,

litare, ambulat citius, non tamen velocior eſt in motu, eo quòd in aquali tempore pertranſit de ſpacio ſecundum Philoſophum ſexto Phyſicorum. Item nota quòd litera dicit, Saturnus facit natum ſuum fuſcum in colore. Ratio eſt, quia ſaturnus eſt ſimilis terræ, quia eſt frigidus & ſiccus, obſcurus & niger, & virtualiter facit natum obſcurum. Item facit natum pilis duris, quia eſt terreſtris complexionis, & ideò fœtu humores multos cauſat & groſſos, à quibus generantur groſſi pili. Item natus eius eſt triſtis, quia melancholicæ complexionis virtualiter, & melancholici ſunt triſtes, quia ſemper inclinant ſe ad terram. Item natus eius eſt piger in inceſſu quia ipſe eſt gravis ſicut terra, & ideo difficulter nobilis. Item, ipſe non appetit coitum, quia eſt ſiccus, & ſi vult appetere, poſſet uti calidis, bene conditis, & humidis cibariis. Item ille natus ſemper eſt invidus & perfidus, quia nullum habet gaudium, ſed ſemper melancholizat & eius ſomnia ut plurimum fiunt vera: ſicut videmus fatuos, qui prædicunt ſæpè futura per phantaſias & melancholias, & ipſe ſemper cupit ſedere in angulo ſolitariè. Item nota, litera dicit quòd ipſe habet ſciſſurum in calcaneis, id eſt, diviſiones in pedibus circa anteriorem partem,

tem, ſicuti equi: & calcaneus eſt una pars pedis in anteriori parte, qua primò terram calcamus, &c.

Jupiter verò ſtella regalis exiſtens, pia, dulcis & lucida, temperata & proſpera, facit natum optimũ, quia nato ſub eo dat faciem pulchram, oculos claros, & barbam rotũdam. Et figurat duos dentes ſuperiores magnos, & æqualiter diviſos. Et dat homini colorẽ album rubeo permixtum in facie, & facit longos capillos. Secundum animam verò facit natum bonum & honeſtum ac modeſtum, & erit lõgæ vitæ, diligens honeſtatem, diligensq; veſtimenta pulchra, & ornata, & delectabiles ſapores, & odores ei placent, & erit miſericors, largus, jucũdus, virtuoſus, & verax in ſermonib incedens honeſtè, & multũ proſpicit terram.

Ponit de ſecundo planeta, qui dicitur Iupiter: unde ſecundum Aſtronomos complet curſum ſuum in 12. annis ita quòd ſub quolibet ſigno moratur ad unum annum unde ſecundum Aſtronomos, Iupiter multum diſtat à terra, quia ad illam partem ubi eſt propinquior terra, homo veniret de terra in duobus millibus annorum, & in 526 annis, & 4 ſeptimanis & 5 diebus ſuppoſito quod dieta eſſet 10 milliaria: & magnitudo eius eſt talis, quod quinquageſies eſ

es eſt maior terra. Item Iupiter dicitur fuiſſe ille. quia expulit patrem à regno. ſic Iupiter expellit operationem Saturni, quia ſibi contrarius eſt per totum, ut patet in litera quia ſecundum Aſtronomos qui naſcitur ſub Iove perveniet ad multos honores: facit faciem pulchram, & facies eſt nobilior pars corporis. Vnde Iupiter plus laborat in facie quàm in aliis membris, & facit hominem album rubedine permixtum: quia ille color eſt pulchrior inter alios, quia eſt ſanguineus. Item facit barbam rotundam, quia rotunda figura eſt nobiliſsima figura: ex ſecundo de cœlo. Et ideo caput pueri rotundum eſt diligendum, ideo nutrices ſolent comprimere & rotundare facies, & capita puerorum. Item facit capillos longos, quia facit natum calidum & humidum: humiditas enim cum calore eſt cauſa longitudinis pilorum, unde pilus eſt ſuperfluum & reſiduum humiditatis quod exit per poros. Et qui citò barbeſcunt ſunt bonæ complexionis: Item natus ſub Iove eſt bonus ſecundum animam, fidelis & addiſcens, & coitum appetens, & bene appetens, gratia caloris, potens in opere gratia humiditatis ſufficientis, & bene capit ſingula quæ audit, quia habet ſpiritus habiles & ſatis humidos, quia humidum benè recipit, quia calidus

bene delectatur. Et non piger, ideo ſpiritus ſenſuum exteriorum deferunt ſpecies ſenſibiles ad virtutes interiores animæ ſcilicet ad virtutem imaginativam, cognitivam & ratiocinativam.

Mars cùm ſit intemperatus in caliditate & ſiccitate, ſecundum hoc facit natum ſuum rubei coloris cum quadam aduſtione & obſcuritate, ſicut videtur in his qui paſſi ſunt à Sole, & habet parvos capillos, parvos oculos, totũ corpus habet curvum & groſſum aliqualiter. Secundum animam verò fallax, inconſtans, inverecundus, iraſcibilis, proditor, diſcordias & bella ſeminans, & ſuperbus erit.

Hic exequitur de tertio Planeta qui dicitur Mars. Nota, quod Mars movetur taliter ſub Zodiaco, quod complet curſum ſuum in duobus annis, & diſtat à terra ſic, quòd ad illam partem ubi propinquior eſt terræ, homo veniret 400. & 90. annis, & 11. ſeptimanis, & quatuor diebus, ſuppoſito quod dieta eius eſſet novem miliaria. Item nota, caliditas & ſiccitas ſunt cauſæ aduſtionis & criſpitudinis crinium, unde nota ꝙ nati ſub Marte habent paucos crines cauſa ſiccitatis & habent curvos ſeu criſpos crines gratia aduſtionis. Iſta apparent, quia videmus cum calamiſtro ſummè calefacto crines criſpantur.

criſpantur, patet etiam quod criſpitudo crinium arguit iracundiam.

Item natus ſub Marte eſt rubei coloris, cum quadam obſcuritate. quia color rubeus cauſatur ex eo quia calidum agit in humidum, & conſumendo humidum relinquit ſiccum, ſicut videmus quando debent comburi lateres, quod ante combuſtionem non ſunt rubei, ſed poſtea cõſumpto humido efficiuntur rubei. Et iſti nati habent parvos oculos, quia oculus eſt membrũ in quo viget humiditas quia oculus eſt aqueæ naturæ ab extrinſeco, ſecundo de Anima. quod patet, ſi læditur, exit aqua, & Mars eſt calidus & ſiccus, ideo non poteſt formare magnos & pulchros oculos. Item Mars inducit bella, quia exſiccat cerebrum, & cor incendit, & ſic ira generatur circa cor. Unde ira eſt accenſio ſanguinis circa cor, & ideo Mars ſecundum antiquos vocabatur Deus belli. Item eſt fallax. Ratio, quia eſt ſiccus & calidus, & ſic ſemper eſt iracundus, & cogitat de malo, ut fallat homines & prodat. Itẽ ſatis appetit coitũ, quia calidus, & modicum poteſt, quia caret humiditate.

Sol quidem regalis ſtella exiſtens lumen mundi & oculus vocatus, natum ſub eo facit carnoſum, & faciem pulchram, & oculos magnos, colorem album cũ quadam rubedine,

bene barbatum,& longos capillos. Secundum animam verò, ut quidam ſcribunt facit hypocritam & malum, juſtū in exteriori parte apparentem, & facit homines multum ſcientes ſecundum aliquos Sed inveni aliquos dicentes quod natus ſub illo planeta eſt regularis religioſus,profundæ devotionis,ſapiens,dives, diligens bonos,deprimens malos.

Sequitur de quarto planeta qui dicitur Sol. Vnde Sol de ſua natura eſt planeta calidus, & ideo influit nato ſub eo calorem, & eſt ſiccus, ſed temperate. Sed dices, ſi Sol eſt ſiccus ſicut Mars quare non influit eundem effectum? dicendum quòd propter caliditatem & ſiccitatem. Sol virtualiter eſt humidus, & non ſiccus, niſi temperatè. Item, Sol ſecundum antiquos dicebatur pater Deorum: quia ol eſt principium vitæ id eſt, influens eſſe omni rei. item quòd ſol per eius acceſſum ad hamiſphærium noſtrum influit fertilitatem, & generationem & poſt eius receſſum videmus flores areſcere & terram fieri aridam, & in quolibet ſigno manet, quadraginta dies, & curſum ſuum perficit in uno anno, motu proprio & naturali. E ſecundum Aſtronomos tantum diſtat à terra quod ad illam partem qua propinquior eſt terra, homo veniret in 400. & 30. annis, & 2.

ſeptim-

ſeptimanis, & duobus diebus, ita quod dieta eius eſſet 10. miliaria. Item natus ſub ſole eſt hypocrita: & dicitur ab hypo, quod eſt ſub, & criſis, aurum, quia habens malum ſub auro, id eſt, ſub bona apparentia, verſus,

Omnis hypocrita facie tenus eſt heremita,
Mente licet tacita latens ſanguis aconita.

Item ſol calefacit temperatè & ideo facit natum ſub eo magnæ ſapientiæ, quia calor ſaltem moderatus eſt inſtrumentum operandi virtutes animæ, quia calor facit ſpiritus agiles & promptos. Item dicunt quidã, Natus ſub ſole libenter vult mitti in exilium, quia amabilis eſt & iucundus: ideo Deus providebit ſibi de omni bono. Item ſol ſecundum Ptolomæum in Centiloquio ſuo dicitur eſſe octies maior quàm tota terra.

Venus eſt ſtella benevola, & facit natum pulchrum, & maximè oculis & ſuperciliis carnoſum, mediocris ſtaturę, ſecundum animam verò blandum, facetum, eloquentem, muſicalia diligentem, voluptatem, gaudium & choream deſiderantem, ornatu corporis diligentem & ſuaviter incedentem.

Proſequitur de quinto planeta qui dicitur Venus. Vnde Venus habet plura nomina. Primò dicitur Venus à venerando, quia antiqui

venerabantur eam cauſa amoris. Etiam dicitur Lucifer, quia de mane lucem indicat, quando Solem præcedit. Secundo veſpere dicitur Heſperus, quia veſperum de nocte indicat, ſolem tamen ſequendo, & habet calorem candentem & fulgentem inter ſydera, & complet curſum ſuum in 300. & triginta octo dieb. & Venus eſt in magnitudine ſicuti una pars de viginti octo partibus terræ & ſecundum Aſtronomos diſtat à terra, quod ad illam partem ubi propinquior eſt terræ, homo veniret in ſexaginta quinque annis, & 19. ſeptimanis, & uno die: ſuppoſito quod dieta hominis eſſet decem milliaria. Nota, Venus eſt planeta calidus & humidus virtualiter & facit natum luxurioſum & pulchrum. quia gratia humiditatis facit ipſum poſſe in opere Item facit natum diligere muſicalia, quia muſica eſt utilis pro cantantibus & amatoribus, quia carmina confortant amorem. Item nota, ſuppoſito quod Venus & Saturnus venirent ſecundum oppoſitum, tūc natus illo tempore non eſſet omnino malus, nec bonus, ſed medio ſe haberet modo: quia bonitas Veneris retardat malitiam Saturni quantum poteſt, & ſic facit medium.

Mercurius, quem aſtronomi ſolent aſſequi aſſerunt & ejus radios contrahi, facit natum

cor-

corpore gracilem, ſatis parvæ perſonæ, barbæ pulcræ & raræ. Secundum animam verò erit ſapiens & ſubtilis, philoſophiam diligẽs & ſtudium, & erit bonorum morum & perfecti ſermonis, & ille multos acquirit amicos, & tamẽ non multum fortunatus. In eo bona conſilia vigent, verax & nullius perfidiæ, expers infidelitatis & inſcius, & non conſcius, ideſt, ſocius in malo.

Hic exequitur de ſexto planeta qui dicitur Mercurius. Nota, quod Mercurius ſemper graditur cum Sole, & nunquam ab eo diſtat amplius quàm triginta gradibus. Calorem habet radiantem, raro propter vicinitatem Solis videtur, ſed tamen in meridie mediante ſpeculo videtur. Et dicitur Mercurius, quaſi Mercatorum Kyrios, id eſt, dominus, quia mercatores indigent eloquentia. Unde Mercurius dicitur Deus eloquentiæ, & complet curſum ſuum in trecentis & triginta tribus diebus, ita quod modicum minus quàm per annum, & quantitas Mercurii eſt ſicut una pars de viginti duob. millibus partibus terræ, ideo ſtella eſt parva.

Iterum dicit quod Mercurius contrahitur à radiis Solis. Ratio eſt, quia continuè movetur ſub Sole, et propter radios Solis videri non poteſt, quia maius lumen offuſcat minus. Item na-

tus ſub eo diligit philoſophiam, quia facit natum ſubtilem ſecundum animam, ideo diligit ſubtilia Item Mercurius facit hominem loquacem, multas patitur infirmitates, eſtq́ȝ ipſe boni conſilii.

Luna cùm ſit velocioris mot⁹, facit natum vagabundũ, ſermone verum, nullius ſervitii, jucundum: & mediocris ſtaturę, & habet inæquales oculos, ſcilicet unum altero majorem.

Exequitur de ultimo planeta qui Luna dicitur. Septimò nota quòd Luna eſt velociſsimi motus, ideo natus eius eſt vagus, nec poteſt durare in aliquo officio vel ſervitio. Et quòd Luna eſt velociſsimi motus patet, quia quanto planeta eſt inferior tanto citius movetur, quia Luna complet curſum ſuum in viginti ſeptem diebus & ſeptem horis, Secundum Aſtronomos tantum diſtat à terra, quòd ad eam partem ubi propinquior eſt terræ ad concavum orbis lunæ homo veniret in 12. annis, & 58. ſeptimanis, & tribus diebus, ſuppoſito quòd dieta eius eſſet decem miliaria cum dimidio. Nota quòd Luna habet lumen à ſole, & quando currit cum ſole habet maiorem vigorem & vim, ut in novilunio, & in quolibet menſe anni complet curſum ſuum per 12. ſigna. In Luna videmus maculam, & cauſa huius eſt per Comment,

ment. ſecundo de Cælo. quia Luna eſt corpus rotundum & rarum & denſum ex nubibus, & ideo in medio propter raritatem non poteſt reverberare lumen ſolis, et penetrat ipſum in medio, & per hoc patet obſcuritas.

Et ſciendum quod omnes ſtellç & aliæ partes corporis ſupercœleſtis illa officia divinitus exequuntur, & ſemper ſic agũt, & ſic nunquam expediuntur quantum ex parte eorum & ideo fas eſt dicere ſecundum ea quæ dicta ſunt, omnia inferiora à ſuperiorib. reguntur, & ideo illa quę divino ſacrificio & beſtiali immolatione & alia quæ in mundo ſunt nõ poſſunt removere actionem corporum ſupercœleſtium dantium vitam & mortem.

Hic auctor ponit unum notabile quod prius dictum eſt, quod natus ſub diverſis planetis diverſimodè regitur & producitur. Diceret aliquis, quomodo, quare, vel per quem ſunt ſtellæ ſic ordinata? Reſpondetur, quod per divinã naturam talis ordinatio facta eſt. Deus enim ſic ordinavit dominia planetarum, & illud patet 12. Metaphyſ. Et auctor vult quod per teiurium & ſacrificium beſtiarum non poteſt removeri planetarum curſus. Illud probatur quia motus cæli ſemper eſt uniformis & regularis, 7. Phyſicor. & ſemper invariabilis. Sicut

ergo Deus inſtituit ab æterno, ſic ab æterno, vel in æternum permanebit. Sed contrà ſapiens dominabitur aſtris, ſecundum Ptolomæum & Theologos, & hoc non eſſet, niſi curſus planetarum & effectus impediri poſſent. Reſpondetur quòd ſapiens ſic dominatur aſtris, quando videret aliquem effectum Saturni de neceſsitate, ut frigiditas, tunc poteſt ſe cavere à nocumento, ſed non poteſt impedire eorum effectum ſimpliciter, quando ita ſemper agant. Et auctor loquitur naturaliter, cum dicit per ſacrificia non poteſt removeri effectus planetarũ, quia Theologus tenet ibi oppoſitã partẽ, quia omnia ſunt in potentia Dei, & Deus agit liberè, & ſæpè exaudit orationes fidelium.

Ex iſtis verbis ſic fortè aliquis crederet me ſic cadere in duplici peccato. Primo quidem quia ſtatim viſa ſuperficie verborum concluderet ex eis verbaliter, omnia de neceſſitate venire. Secundo, quòd me occultorem Chriſtianæ fidei vellet dicere: ſed quia declaratio amplior eſt in hac parte, idoneam omittimus. Et de illis planetis & utiliter de ſuperioribus corporibus cœleſtibus quo ad influentiam reſpectu inferiorum, in tantum dictum eſt. Eſt autem notandum, quod aliquando plures fœtus naſcuntur in matrice, hoc autem eſt per diſgre-

diſgregationem ſeminis in ipſa matrice, quia matrix habet cellulas in ſe: cùm autē in qualibet cellula recipitur materia fœtus, ibi fiunt multi.

Hic reſpondet cuidam quæſtioni, quia aliquis poſſet contradicere auctori. Ex dictis namque patet, quod omnia neceſſitate veniunt, quia eveniunt iuxta curſum planetarum, & ille non poteſt impediri, ſecundum auctorem. Vnde omnia bene eveniunt ex neceſſitate conditionata, ſed non abſoluta: hoc declarat, quia quilibet effectus de neceſſitate evenit, ſtantib. ſuis cauſis neceſſariis & infallibilibus, ut dicit Ariſtoteles ſecundo Poſteriorum: ſed quia maior quandoque eſt indiſpoſita, ideo eorum effectus impediuntur per accidens: & ſic ſuppoſito quod virtus planetarum in tali ſigno inducat mortem, tamen adhuc homo per remedia poteſt conſervari, & ſic materia non eſt diſpoſita ſeu apta ad talem effectum, Ex illo patet error illorum qui dicunt omnia evenire de neceſſitate conſtellationis.

DE

DE GENERATIONE ANIMALIUM IMPERFECTORUM.

CAPUT IIII.

VT autem ea quę dicta ſunt lucidiori lumine cognoſcantur, & quomodo aliquando plures fœtus fiunt in matrice, & plures pueri naſcuntur, ſicut duo gemelli, opportunum eſt modicum tranſgredi ab hominis generatione, & videndum eſt de generatione animalium imperfectorum, quæ non ex ſemine, ſed putrefactione generãtur. Iuxta quod notandum, quòd animalia imperfecta, ſicut muſcæ & ſimilia, nõ ſemper eodem modo generantur, ſicut perfecta animalia, quia per deciſionem ſeminis non generantur, ſed ex putrefactis, ut patet 4. Metaphyſi.

Caput quartum in quo auctor agit de formatione fœtus in utero, & primò facit digreſſum à propoſito. Secundò regreditur ad propoſitum, ubi reſpõdeamus, quòd muſcæ & araneæ ſunt animalia imperfecta, non ſunt de perfectione univerſi, non tamen ſunt omninò fruſtra, quia natura ipſa ordinavit, ut malos humores abſorbeant, ut eò melius homines à malis humoribus præſervarentur.

Ut autem

Utrum autem animalia eadem ex ſemine vel ſine ſemine generātur, dubitatio eſt apud plures. Opinio enim Avicen. lib. de diluuiis, eſt, quòd eadem animalia ex ſemine & ſine ſemine generantur: & hoc declarat, quia diluvium fieri poteſt adhuc univerſale, & in tali diluvio corrumperentur omnes viventes: corruptis autem omnibus viventibus fierent influentiæ in cadavera mortuorum quæ putrefacta ſunt, & tunc ex virtute cœli generabuntur eadem quæ prius fuerunt, ita quòd unum generabitur ex putrefactis, & aliud per deciſionem ſeminis ſibi ſimile generabitur in ſpecie: igitur eadē ex ſemine & ſine ſemine generabuntur. Et declarat poſſibilitatem hujus ad ſenſum, dicens: Capiantur capilli, mulieris menſtruoſæ, & ponantur ſub terra pingui ubi jacuit fimus tempore hyemali, tunc in vere ſive æſtate quando caleſcent calore Solis generabitur ſerpens longus & fortis, ille ultra generabit ſibi ſimilem in ſpecie per deciſionem ſeminis. Et illud idem declaratur in mure, quia tempore ſuo quidam mus erat factus ex putrefactione, & ille ultra ſibi generavit ſimilem in ſpecie ex ſemine. Plures poſſent adduci rationes, ſed prædicta ſufficiunt, quia longum eſſet omnia accidentia ad illam materiam enarrare.

Hic

Hic auctor movet dubium. Primo ponit opinionem Avicennæ & rationes eius. Secundo reprobat illam ibi breviter. Ad illam opinionem nota quod Avicenna poſuit datorem formarum, ut per Commentatorem 12. Metaphyſicorum & 4. & ideo ipſe ultra poſuit quod virtus divina mediante motu planetarum poßit infundere formas, & dare eſſe tunc ultra ex putrefactione rebus generatis illa utraque generans ſibi ſimilia: ſicut poſuit, ſi virtus ſolis in terra producit plantam, quod illa mediante fructu & ſemine poſſet producere aliam plantam. Nota quod crines mulierum menſtruoſarum ſunt multum humidi großi & venenoſi, & ideo ſi ponantur ſub pingui terra in hyeme generabuntur humiditates. & venenoſitas per ſolis virtutem, & poſſunt verti in ſerpentes. Sic dicitur baſiliſcus fieri artificialiter in fimo ex ovo. Unde fimus eſt terra pinguis, adunata, humiditate repleta, ideo facit aliquid fructificare, unde in terra arida & ſicca illud non habet veritatem. In hyeme fimus ab intra eſt humidus & calidus ſufficienter, quia frigus circumſtans non permittit calorem innatum exhalare et recedere. Nota quod mus qui generatur ex putredine terræ, eſt großior alio mure generato per deciſionem ſeminis, & ille habet caudã maiorem

maiorem & eſt multum venenoſus, quia materia fuit putrida valde ex qua productus eſt. Item Avicenna poſuit quendam vitulum cecidiſſe de cælo quem dixit generatum fuiſſe in aere ex putrefactione.

Sed breviter ad illam opinionem dicēdum eſt, quòd ipſa non eſt vera. Et ratio eſt, quia ſecundum philoſophum 8. Phyſic. ſicut aliquis habet propriam materiam, ſic propriū habet agens, quia tali materiæ eſt talis forma, quia alius eſt actus materiæ, & alius eſt actus formæ, ut dicitur 8. Metaph. & cùm illa animalia habent diverſas formas ergo & materias, & per conſequens diverſa agentia & generantia habebunt. Intentio enim Phil. 8. Phyſi. eſt, quòd eadem animalia ſaltem ſecundum ſpeciem poſſent fieri ex ſemine & ſine ſemine: ſicut ſanitas quandoq; fit ab arte, quandoque a natura. Sed in hoc differt ab Avicenna, qui ait, quod nunquam animalia perfecta ſine ſemine fiant: ſecundum autem Philoſo. hoc nō eſt verum: differt etiam ab eo quia ſecundum doctrinam Philo 1. Meteo. Diluvium univerſale eſt impoſſibile apud naturam tam per ignem quam per aquam. Et hanc rationem ponit Albertus, quod diluvium ſit ex conſtellatione humectāte, ideò ſi cōſtellatio hume-

ctans reſpicit unam partē terræ, tunc alia oppoſita terræ reſpicit aliam partem, ſcilicet cōſtellatio deſiccans. Et quantum una humectat in una parte, tantū alia deſiccat in alia parte, ideo impoſſibile eſt quod dicit Avicenna.

Hic improbat opinionem Avicennæ. Et nom rationem Commentatoris, probando quòd generatum ex ſemine, & ſine ſemine, differunt ſpecie, ſic quod agēs eſt diverſum: & recipiēs diverſum, & ſic receptum erit diverſum, ſed à propagatis, & putredine generatis, ſic eſt quod materia eſt alia ſcilicet ſemen, & putredo igitur, &c Item agentia ſunt duplicia ſicut virtus Solis & ſtellarum cum calore incorporata in putrefactis ab una parte, & agentia à quibus ſemina deciduntur ab alia parte ſcilicet in propagatis ſic illi duo mures differunt ſpecie, & ſi ſerpens generatur à crinibus, & ultra alius generatur per deciſionem ſeminis, illi differunt ſpecie. Nota quòd impoßibile eſt fieri diluvium univerſale, quia planetæ non poſſunt ſic concurrere, ſed bene ſit diluvium particulare. Vt ſi omnes planetæ frigidi concurrerent in hoc frigido ſigno piſcium quia illud ſignum eſt ſummè frigidum, ideò contingere poſſet, quòd diluvium tunc generaretur in una regione, quam illud ſignum reſpicit, & ſic non poſſet ſieri

ri, niſi miraculosè univerſale diluviũ. Legitur enim quòd factum eſt diluvium univerſale propter malitiam hominum de illo nihil hic ad propoſitum, cùm naturaliter loquamur. Ex dictis nota, per experientiam videmus, quòd tempore hyemali in una regione plus generatur de aqua, & in regione oppoſita ubi eſt æſtas, plus generatur de aere & igne, ſecundum curſum planetarum.

Reſpondeamus & dicamus, quod quædam ſine ſemine generantur, & cauſam huius generationis reddit Philoſoph. 4. Meteorum dicens: Calor diſgregans corpus mixtum, facit per hoc quod ſubtile extrahit, & relinquit groſſum: & non eſt abſolute calor, ſed eſt virtus conſtellationis cœleſtis. Et Philoſophi intentio eſt, quòd materia ex qua animal ſine ſemine naſcitur, eſt aliqua humiditas ſubtilis, in qua quidem calor naturalis ſæpè agit ex parte cæli, qui dum proportionatus eſt materiæ, in quam quidem materiam forma talis animalis debet introduci, hanc humiditatem calor cœleſtis jam dictus, ſegregat à qualibet parte groſſi terreſtris. Et ſecundum intentionem Philoſophi 7. Meteororũ hæc generatio eſt univoca, ſaltem virtualiter, non autẽ formaliter. Per hoc ſolvitur dubitatio, quã quidã

faciunt dicẽtes: Omne quod generatur univocè ex ſibi ſimili generatur in ſpecie. Verum eſt aut formaliter aut virtualiter, ut jã dictũ eſt Circa hoc nota, quod ex eadem materia plura animalia imperfecta naſcũtur, ut ex equi ſtercore naſcũtur muſcæ, veſpæ & plura alia, & diverſi coloris & figuræ, & ſimiliter ſcarabæi.

Hic ſolvit dubitationem & reſpondet ſecundum intentionem ſuam Nota, quod ſecundum Albertum talis eſt modus generationis animalium ex putredine, quia calor Solis quando protenditur uſque ad materiam putridam, tunc extrahit humidum ſubtile ab illa materia, & generantur quedam pellicule, ita quod calor interior non permittitur exire, et tunc virtute Solis ille calor qui eſt in materia putrida petit exitum, & impeditur, & ex tali motu ſurſum & deorſum generatur quidam ſpiritus pulſans: mediante quo ſpiritu vita producitur in tali materia. Et ſi queratur utrum ille ſpiritus pulſans ſit ſubſtantia vel accidens. Dicendum quod eſt ſubſtantia: quia mediante virtute formativa ille ſpiritus agit. & quia agens nõ niſi mediante ſpiritu ſubſtantiam producit, ideò neceſſe eſt illum ſpiritum eſſe ſubſtantiam, & ille ſpiritus eſt corpus ſubtile, generatum ex ſubtiliori parte materiæ mediante putredine

Sed

Sed dubitatur utrum ille ſpiritus ſit animatus vel inanimatus. Dicendum eſt quòd ille ſpiritus non eſt formaliter animatus, ſed virtualiter, quia educit animam viventis effectivè de illa materia putredinali. Et ideo Avicenna in duodecimo Metaphyſicorum in illa digreſſione, ubi improbat Averroem, Platonem, & Themiſthium, quòd ex putredine generatur rana. Sed auctor dicit calor Solis attrahit humidum à putredine. Probo per experientiam. Accipio unum murem putredinalem, & ponam in locum ubi ſunt radii ſolares in vigore invenio quòd calor ſolis facit exhalare totam materiam muris, ita quòd nihil remanet ibi niſi pellis. Nota. quòd generatio ſexto Metaphyſicorum dividitur, & quadam univoca, quadam æquivoca. Æquivoca eſt, quando formaliter generans & genitum differunt ſpecie, ut ſi generatur mus de terra, &c. Univoca eſt, quando generas & genitum conveniunt in ſpecie, ut homo generat hominẽ, vel equus equũ. Et ex iſto ſolvitur dictũ Philoſophi. 7. Metaphyſ. quãdo dicit Omne quod fit, à ſimili ſuo in ſpecie fit: Verum eſt de generatione univoca ſed nõ æquivoca. Nota. quod animalia generata ex putredine non habent ſemper eundem colorem, ſpeciem, vel figuram. Ratio eſt,

quia iſta animalia differunt ſpecie, modò quæcunque differunt ſpecie, etiam dicuntur differre figura, & in colore naturali, quia iſta conſequuntur formam.

Cauſa autem diverſitatis illorum animalium eſt diviſio ſeminis in matrice, & illud eſt verum principaliter in animalibus perfectis. Et eſt notandum, quòd in matrice mulieris plures ſunt cellulæ, quando tunc ſemen deciſum à parte ſic colligitur, quod in unaquaque cellula matricis pars ſeminis ſic recipitur, tūc eſt modus generationis plurium fœtuū, & ille modus generationis reſpectu animalium imperfectorum accipit ſimile, ita quod ibi ineſt aliquid loco matricis, & aliquid ſeminis. Et ideo talis humiditas dividitur per loca eductionis fœtus in putrefactis, & ideo multiplicantur talia animalia. Et cauſa ſimilitudinis talium animalium, ſimilitudo humidi e educti de corpore in partes homogeneas & diverſas ſpeciei talium animalium ſumitur per oppoſitum ſcilicet per humidum eductum in partes heterogeneas.

Hic auctor infert cauſam, quare aliquando plures pueri naſcuntur. Vnde plures ſunt cauſæ plurium fœtuum particularium. Prima eſt diviſio ſeminis in cellulas, & non eſt ſufficiens quia expertum eſt per obſtetrices, quod ſemel

una domina peperit maſſam carneam, continentem ſeptuaginta figuras hominum. modò certum eſt quod non ſunt cellulæ matricis. Secunda cauſa eſt abundantia ſeminis, & tunc dividitur & ſpargitur, & fiunt plures fœtus. Tertia cauſa eſt, quia quando mulieres in coitu nimis movent ſe & tunc circum diſpergitur ſemen, & fiunt plures fœtus.

Quod autem quædam animalia generata ſunt longa & ſtricta, & quædam brevia, hoc eſt ex diverſitate complexionis humidi, quia ex cholerico calido & ſicco generatur corpus longum, ſtrictum & gracile, eo quòd calor in eo multum extenditur Ex flegmatico frigido & humido generatur animal breve & latū, quia humor aqueus eſt multum dilatabilis, & frigiditas non multum extendit ipſum. Sed ex, ſanguineo calido & humido generatur animal medium inter longum & breve, propter calidum & humidū temperatum. Sed ex melancholico generatur animal ſtrictum & breve, quia frigiditas non permittit ipſum extendi, & ſiccitas non permittit ipſum dilatari. Ex cholerico autem accidentali & aduſto, generatur animal lōgum & valde gracile, quia fervor caloris ejus multum extenditur, & ſiccitas mediata & moderata attenuatur. Et eſt

notandum quòd cholericus eſt crocei coloris ut frequentius, & ſanguineus rubei coloris, melancholicus nigri coloris, & flegmaticus albi coloris. Et quorum natura permixta fuerit, horum & qualitas color & neceſſariò permixtus erit, Sic ergo in hoc capitulo habemus modum generationis animalium imperfectorum ad ſimilitudinem perfectorum, & quomodo plures fœtus ſimul fiunt, tam in perfectis quam imperfectis. & quare aliquod animal eſt longum & aliquod breve, aut quare talis coloris ut frequentius.

Hic auctor oſtendit cauſam quare quædam animalia generata ſunt longa, & quædam brevia, ut ſatis patet in textu. Nota, quòd nullus homo ſit purus cholericus, flegmaticus, ſanguineus vel melancholicus, ſed omnes ſunt mixti, ſed unus bene plus habet de ſanguine quam alter, quia nullum eſt animal, in quo elementa æqualiter dominantur, ut probat Averrois 1. de Cælo, quia ſi hoc eſſet verum, homo ubicunque poneretur quieſceret, quod eſt impoßibile. Et tantum de generatione animalium imperfectorum.

DE EXITU FOETUS De Utero.

Caput V.

NUnc autem ad ſuperius dicta de generatione & formatione embryonis in utero materno, ſermonem noſtrum convertamus,& de modo exitus dicamus. Et primo videndum eſt, quomodo iſtæ tres potentiæ animæ, ſcilicet vegetativa, & intellectativa, veniunt ad materiam fœtus, ſive quo ordiner. Iuxta quod eſt notandum, quòd illud eſt alterius negotii quam præſens materia requirit, quia reſpicit ſcientiam lib de Animalibus: tamē in quantulū de ipſo breviter tangamus.

Primò præmittit quadam neceſſaria Litera dicit quo ordine, quia inter iſtas potentias eſt ordo perfectionis communitatis, ideo dicit Comment. 1. metaphyſ. in de erroribus, quia primo recipiuntur, & accipiunt formas univerſales, & poſtea minus univerſales uſque ad determinatas, ergo ſemper eſt ordo.

Sperma vero collectum in matrice mulieris augmentatur ſtatim quando infuſum eſt ei, & quando matrix eſt bene clauſa, ſed alimentum ſive augmentum eſt à potentia animæ vegetativæ, quia ſpermate deciſo à patre

vel generante demiſſa eſt iſta potentia vegetabilis:& hoc patet 2. de Anima, Ubi dicitur quòd potentiæ vegetativæ ſunt duo opera, ſc. generare & alimento uti, quia planta generat plantam, animal verò animal. Unde videtur quòd ab illa anima fluat virtus generativa proficiens, ſeu cōpetens generationi embryonis, poſtea verò tempore ſubſequenti ſecundũ exigentiam naturæ ſuperadditur materiæ anima ſenſibilis, & poſtea anima illius ſpeciei vel illius. Et illæ virtutes, ſcilicet vegetativa & ſenſitiva, diſtinguuntur per operationes, quæ ultra differunt per objecta, & non differunt illæ duæ potentiæ, ſc vegetativa & ſenſitiva, ita quòd ſunt duę potentiæ diſtinctæ ſecundum eſſentiam. eſt enim una & eadem eſſentia vegetabilis, quamvis non eodem modo, & hoc dicit Phil. 16, de anima. Embryo primò vivit vita plantæ, ſecundò vita animalis, tertiò vita hujus ſpeciei vel hujus. Etiam additur in homine virtus intellectiva, quę non generatur à materia, ſed à cœlo, & de formis infuſa, unde eſt finis & perfectio omnium formarum exiſtentium inferius. Iam conſuevit apud medicos dici, quòd prima vita eſt latens & occulta, media apparens & manifeſta, ultima verò excellens & glorioſa. A prima eſt ſenſus naturalis, à ſecunda ſenſus animalis, à qua

eſt ſenſus, viſus, auditus, & etiam motus volũtarius: à tertia verò eſt ſenſus ſpiritualis, à quo importatur diſcretio & pſecutio, & ſic de aliis

Hic auctor oſtendit intentum ſuum, oſtendendo, quomodo iſtæ tres potentiæ veniunt ad materiam. Nota quod ſpiritus & ſemen viri eſt quodammodo vitalis, quia vivit vita hominis. Et quando iſtud recipitur in matricem vivam, & calidam, tunc operatur in ſemine mulieris, & virtus vegetativa & formativa primò generat pelliculam ſecundinam, cui ſemen invo uitur, & ſic continuà ſe novet ad ſemen mulieris, & penetrat in materiam longam, latam & profundam. Et incipit ibi virtus formativa, et generat ſpiritus pulſantes, et pulſatiles, & in eo generat illos ſpiritus pulſantes, facit materiam vivam, & format venas & nervos, in quibus currunt illi ſpiritus. Vnde ſpiritus & venæ pulſatiles, vel ſaltem proportionabiles eius, inveniuntur in arboribus & in plantis, & tunc materia ſic vivente vita ſpirituum qui vegetant illam materiam ſenſitiva recipitur in illa materia. Et tunc in homine materia ſtante ſub anima cognitiva, quæ eſt ultima forma naturalis, per virtutem Dei & cœli, intellectus infunditur & introducitur. Vnde loquendo tam Phyſicè quam Theologicè

intellectus non educitur de potentia materiæ, quia intellectus non eſt corpus nec virtus in corpore per commentatorem tertio de anima, commento quinto & quarto. Sed Theologicè loquẽdo, tunc anima eſt forma ſubſtantialis corporis humani, dans ſibi eſſe ſubſtantiale. Sed Averrois ponit quòd intellectus copulantur nobis ſolùm à generatione. & per copulationem phantaſmaticam, ſicut nauta navi per navigationem, et ponit quòd ſit unus in omnibus hominibus, & ille articulus eſt ab eccleſia condemnatus, qui enim hoc credunt ſalvari non poſſunt. Et per hoc tenent potiſſime Ariſtotelem eſſe dãnatum, quia in illa opinione videtur mortuus fuiſſe. Ita quod ad minus dubitavit ſic, quod non firmè credidit quemlibet hominem habere diſtinctum intellectum à Deo creatum, ſicut videtur in 2. de Anima. Nota quod illa forma dicitur educi de materia quæ extenditur extenſione materiæ ita quod tota eſt in toto, & pars in parte extenſivè, ut anima ſenſitiva in corpore pedali eſt pedalis, et in ſemipedali ſemipedalis licèt ſic ſit tota in toto virtualiter. Nota quòd auctor videtur ponere illud quod potentia vegetativa, ſit pro aliquo tempore in materia, pro quo non eſt ſenſitiva. Illud eſt verum manifeſtativè, ita quod prius manifeſtantur

opera-

opera huius potētiæ & prius apparet fœtū nutriri et augmētari antequā ſentiat et ſe moveat.

Tempus verò egreſſionis fœtus ab utero materno, ut frequentius eſt in nono menſe. quibuſdam tamen in octavo, quibuſdā in x & in x i. & etiam non ultra. Quædam verò mulieres ſolent parere in v i. menſe & abortivè. ideo naturam hominis non producūt, ſed aliquā materiam carneam & lacteam. Illud autem accidit eis propter plura, ut patet: quia materia mēſtruorum corrupta eſt, vel per nimium motum per quē rumpitur matrix, vel propter alia mala. Et ideo meretrices & doctæ mulieres vel lenę in hac arte, quando ſentiunt ſe impręgnatas, movent ſe de loco ad locum, de villa ad villam ducunt choreas, & multa alia mala, & frequentius multum coeunt, & luctantur cum viris, ut per motum liberentur a conceptione. & cupiunt coitum ut per delectationem obliviſcantur dolorem qui generatur ex deſtructione fœtus.

Hic auctor exequitur intentum ſuum de egreſſu fœtus. Nota quòd omnis fœtus qui egreditur in nono mēſe. ut ſæpius vivit, quia ille fœtus eſt bene maturus & ſatis fortis. quia nonus menſis correſpōdet Iovi ſuperiori. qui eſt benevolus planeta, & licet calidus & humidus. Ideo eſt miniſtrator & nutritius vitæ, vita autem

conſiſtit in calido & humido. Auctor dicit, quandoque in 11. menſe fit egreſſus, & illud nõ eſt verum ſed mulieres decipiuntur in computatione, quandoque concipiunt unam maſſam ſeminis, & poſt aliam quindenam impragnantur, & tunc putant ſe concepiſſe prius. unde illa maſſa prius concepta ejicitur, & emittitur tẽpore cõceptionis. Nota quòd quando puer primo egreditur, tunc ponit digitum ad os, ex ſuæ naturæ exigentia. Ratio quia puer exit de matrice tanquam de balneo calido, & tũc veniens ad aerem ſentit frigus ideo ponit digitũ ad os calidum, ut calefaciat ipſum. Item quando naſcitur tunc ſonat quia patitur ab aere frigido. Et ſi facit clamorem in ventre, ſignũ eſt quod non erit vivus, quia aliunde non faceret clamorem, niſi à quadam læſione vel preſſura.

Eſt autem notandum quòd juvenes ex timore, & ex ictu tonitrui ſæpe diſponuntur quòd fœtus vitam habens moritur, & ſi vitam nõ habuerit, poſſibile eſſet quod ſemen motu naturali forma hominis deſtrueretur. Cauſa autem hujus primò accidit ex parte timoris à quo totum corpus immutatur & diſponitur ad ægritudinem, & per ejus adventum fœtus læditur & extinguitur. Secundo ex parte fulminis, quod penetrat uſque ad interiora & ea deſtruit.

eſtruit, & cõbuſtionem facit: tamen nullum ignum aduſtionis extra apparet, propter vapori illius ſubtilitatem. Et eſt etiam vapor ille fortiſſimus, qui etiam quandoq; interficit hominem, eò quod penetrat ad membra vitalia interiora, & propter ſubtilitatem nõ apparet aduſtio, eò quòd magis lædit ictu quàm calore. Et tunc frequẽtius ſecundum diſpoſitionem naturalem interiorem, ubi fœtus invenitur diſpoſitus, tunc conſumit totum humidum radicale & complexionale ipſius fœtus, & tũc fœtus extinguitur. Et ſciendũ quod illa non ſunt ficta, quia ſicut recitat Albert. de operatione & effectu fulminis, quod in ictu tonitrui, quãdoq; videtur comburi calceum pede illæſo, & è converſo. Et quandoq; pili juxta loca libidinis membris illæſis, quòd ictus fulminis pertingit ad interiora per hũc modum quem dixi, Fides hujus eſt, quia venenoſus ſerpens percuſſus à fulmine, per paucos dies vermiculat & putreſcit. Et eſt ſerpens à quo tollitur venenum per hujuſmodi impreſſionem. Item ſignum fidei eſt dolium pertuſum, cujus vinum ſtetit per aliquod tempus non exeundo. De his autem & de eorum cauſis ſuperfluum eſt hic determinare.

Hic autor ponit quadam notabilia. Et prima

mi nota quòd tonitruum quandoque ex calore fit ſcilicet quando exhalationes calidæ recipiuntur inter nubes, & ibi per frigus nubium exagitantur, & tunc ſcindunt nubem, & ex talis fortimotu fit tunc incenſio illarum exhalationum, & ſic per conſequens fit coruſcatio. Et ideo omnes illi graviter peccant, qui dicunt quod fiat in tertia regione aeris, quia fit intra nubes. Et duo ſunt motus tonitrui ſcilicet ictus & fulmen, modo ictus ille quandoque ſcindit arbores, & ille ſonus, & ictus non ſcindit, ſed fulmen. quia eſt valde ſubtile, quia generantur ex exhalatione ſubtili & calida, & illud fulmen ſæpè comburit calceum pede illeſo. Quia quandoque fulmen ita cito recedit, quod pedē nō tangit. & quandoque comburit pedem, calceo manente illæſo. Ratio, quia calceus eſt ſubſtantia poroſa, ſicut omnis pellis, ideo fulmen tranſit per omnes poros calcei, & invenit pedem reſiſtentem, ideo illum comburit.

Sed de his quæ dicta ſunt in textu quædam dubia moveri poſſunt, quorum ſolutiones & determinationes vobis cōmitto, Primum eſt, utrum poſſibile ſit in illo tempore quando vir eſt in coitu cū muliere, ſi effectus fulminis per tempus illius motus faciat, ſi fœmina recipiat in hora ejectionis poſſit recipere aliquid [illegible]

um-

impreſſionem per quã diſponatur ad aliquid aliud, quàm ſua natura particularis intendit.

Hic auctor movet quædam dubia quæ non ſolvit ſed remittit ea nobis ſolvenda, & primum dubium ſolvitur ſic, & dicitur quod fulmen in hora ejectionis ſeminis poſſet impedire ſemen a forma, quam agens particulare intendit. Quia poſſibile eſt quod fulmen faciat materiam venenoſam, & ſic facit ipſam ineptam ad generationem hominis, ita quod ex illa materia generantur bufones, & alii vermes, & ſic patet ſolutio primi dubii.

Secundum dubium, utrum in hora ejectionis ſeminis, id quod influitur à planetis poſſet prohiberi ab ipſo fulmine & [illegible] materiam ſeminis ex parte patris & matris

Hic movet ſecundum dubium. & poteſt ſolvi quod virtutes planetarum poſſunt impedire fulmen, ideo quia planetæ quidam influunt vitam, & eſſe tale hoc fulmen deſtruit. Tunc ultra dubitatur, quare hoc potius fit in principio ejectionis ſeminis quam tempore ſequenti? Dicendum quod tempore ejectionis tũ ſemen eſt adhuc tenue, & cito poteſt impediri. Secundo dubitatur, quia dictũ eſt quod ſuperiora non poſſunt impediri quia ſemper vincunt naturaliter. Dicitur quod bene poſſunt impediri ab illis, quæ ſequuntur opera breviora illorum.

Tertium dubiũ, utrum per ictum fulminis tangentem materiam ex utraque parte: poſſet influi ſemini virtus, per quàm procedit, ad formam maſculi, ita tamen quod materia prius diſpoſita fuerit ad fœmellæ formam vel diſpoſitionem, & è converſo.

Movet tertium dubium, & ſolvitur ſic, ſi materia eſſet diſpoſita ad formam fœmelle, tunc per ictum fulminis in maſculum diſponi poſſet, & è converſo. Quia poſſibile eſſet quod per ictũ fulminis inferretur aliqua virtus, per quam ſemen viri eſſet vigoroſius ſemine mulieris, & è converſo. Et idem contingere hoc poſſet: & illæ ſolutiones ſunt probabiles. Et vult auctor dicendo quod illa dubia ſunt multum occulta, ideo in litera non ſolvit ea.

Quia fœtus in ſeptimo menſe, ut frequentius bene habet, ita quòd motus naturalis eſt. Si autem permanſerit uſq; ad octavum menſem tunc naturaliter tendit ad ortum, & incipit laborare ad egreſſum, ideo in ſeptimo mẽſe habet bene, ita quod motus ejus naturalis eſt, ita quòd in octavo menſe exit libenter, & ſubitò moritur. Quia multũ in ſeptimo mẽſe laboravit, & ſic debilitatus eſt. Si verò nono menſe exeat, eſt ſanus qui requievit per octavum menſem à laboribus habitis in ſeptimo menſe.

Hinc

Hic auctor exequitur de exitu fœtus in ſpeciali. Nota quod fœtus in octavo menſe malè ſe habet. Hoc probatur extra textum ratione, quia Saturnus tunc dominatur, & ille eſt contrarius vitæ animalis, quia eſt frigidus & ſiccus. Alia ratio patet ex textu. Tamen ſi fœtus eſſet valde fortis, & haberet amplum foramen per quod exiret, ſic poſſet evadere & ſanus exire, ſed hoc raro contingit. Sed quod in nono mẽſe ſanus exeat, patet, quia nonus menſis correſpondet Iovi qui eſt calidus & humidus: & eſt principium vitæ.

Ubi ſciendum quòd in quibuſdam mulieribus eſt major dolor quã in aliis, quia in quibuſdam accidit quod fœtus quandoq; prętendit manum, & quandoq; pedem, quæ omnia ſunt nociva. Tunc obſtetrices fœtum diligenter retrudunt, & ex illo generatur magnus dolor, ita quod plures mulieres, niſi fuerint valde fortes, debilitantur uſq; ad mortem. Accidit quandoq; etiam in partu mulieris, quòd rũpitur vulva uſq; ad anum, ita quod illa duo foramina unũ fiunt. Et tũc obſtetrices diſcretæ utuntur quodam unguento, ungentes vulvam, & diligenter retrudunt matricem: quia matrix ſæpe læditur & vulneratur in vulva. Et ideo neceſſarium eſt, ut in partu mulierũ

habeantur diſcretæ mulieres, & in hoc õperec expertes. Hoc autem didici à quibuſdam mulieribus, quod quando fœtus prætendit caput in exitu, tunc bene valet negotium, quia tunc alia membra faciliter ſequuntur, & fit partus levis.

Hic auctor ponit unum notabile, & eſt ſatis notum ex textu. Sed notandum quod quando fœtus proponit pedem vel manum, non poteſt bene exire, quia tunc iacet oblique in uno latere, & maximè ſtimulat, & tunc mulieres retrudunt, & retrudendo fit maximus dolor. Et quando vulva mulieris eſt arcta, & fœtus eſt magnus, tunc poteſt fieri ruptura uſque ad anum, & iſtud maximè contingit in mulieribus pinguibus, quia pinguedo earum facit ſtrictum & arctum meatum.

Sed circa ea quæ dicta ſunt, dubitatio oritur omnibus mirabilior, ſcilicet unde veniat puero jacẽti in matrice nutrimentũ, cum matrix ſit undique clauſa? iuxta quod notandum quòd fœtus eſt clauſus in matrice mulieris virtute naturali in tali complexione occulta. Primò inter omnia naſcitur quædam vena vel nervus, quæ perforat matricem, & à matrice procedit uno tramite uſque ad mammillas.

Mo-

Modo quando fœtus eſt in utero mulieris,tūc indurātur mammillæ mulieris,quia tunc ſubſtantia menſtrui fluit ad mammillas propter clauſuram matricis. & ideo ſubſtantia menſtruoſa fortiori decoctione coquitur uſque ad calorem albedinis,& appellant flos mulierum ideo uſque ad colorem lactis dealbatur, & illud lac mulieris dicitur. Et ſic illo modo decoctum mittitur per talē venam ad matricem, & ex hoc fœtus nutritur tanquam de proprio & naturali nutrimento. Et hæc eſt vena quæ in exitu fœtus ab obſtetricibus abſcinditur in umbilico, & ideo videtur in puero noviter nato,quòd umbilicus ejus ſit ligatus cum aliquo ferro, ne aliquid exeat de corpore ejus per hanc venam quæ abſciſſa eſt matrice in utero mulieris,quæ vocatur umbilicus,& pendet in utero materno cum pellicula ex parte matricis annexa.

Hic auctor movet unum dubium, ut patet in textu. Nota quòd ſecundum Ariſtotelem in quinto Metaphyſic. tūc iſta vena & umbilicus debent eſſe adnaſcentia, vel cōnaſcentia quia matrix mulieris, et umbilicus pueri coiunguntur, mediante illa vena, ita quod cibus tranſit a mammillis mulieris ad umbilicum, mediante illa vena. Nota quòd umbili-

cus directè eſt in medio corporis, in homine bene formato, & mediante ipſo cibus æqualiter inflatur omnib. membris à mammillis mulieris. Et dicitur umbilicus ab umbo, onis, quod eſt media pars clypei, & ycos cuſtos, quaſi cuſtos umbonis medii in corpore.

Item dubium eſt, quare in mulieribus mammillæ ſunt ſupra, & in aliis animalibus infra. Dicendum quod duplex eſt cauſa. Prima ſi mammillæ mulierum eſſent infra, impedirent tranſitum, ideo natura ſagax ſic ordinavit. Sed vacca, capra & alia animalia habent quatuor pedes, ideo mãmillæ non impediunt tranſitum. Secunda cauſa, quia in mulieribus à corde dependet calor, & ille calor extendit ſe uſq; ad mammillas, ideo habent eas in pectore iuxta cor. Sed in brutis maximè dependet calor à hepate, & ideo influitur calor ad mammillas, ideo ſunt infra, & ideo ſic etiam meliùs mungentur & lactantur à fœtu. Sed dices quare viri non habent mammillas? Ratio eſt, quia viri non patiuntur menſtrua, & non nutriunt pueros, ideo non eſt neceſſarium. Sed habent ſummè parvas, ſicut mulieres habent teſticulos valde parvos. Sed dices, utrum meliùs valerent parvæ mammillæ quàm magnæ? Dicendum eſt quod mediocres ſunt meliùs valẽtes, una

magna

magnæ nõ ſunt utiles, quia in ipſis eſt calore diffuſus hinc inde, et nõ habent multũ de calor & ibi mala eſt digeſtio. Etiam parvæ non valent, quia ibi eſt modicum nutrimentum.

Item nota quod fœtus in utero materno ſecundũ nutrimentũ diſponitur, & ideo mulieres impragnatæ prohibẽtur, ut caveãt ſe à fortiſſimo potu, ſicut forte vinũ, quia non poſſunt bene digerere illum fortem potum, & potus fortis non competit fœtui, cum adhuc ipſe ſit multum tener & debilis.

DE MONSTRO IN NATURA.

CAPUT VI.

SIcut dicit Ariſtoteles ſecundo Phyſicorum, quòd ſicut peccatum eſt in natura, ſic etiam in arte. Cujus declaratio ad præſens negotium multum valet & ad manifeſtationem intenti, in quantum nunc expedit. Unde ſciendum quòd monſtra ſive peccata in natura vocantur illa individua alicujus ſpeciei, quæ in aliqua parte corporis curſum communem illius ſpeciei excedunt, ſicut contingit videri in hominibus habẽtibus niſi unum pedem, vel tantum unam manum, & ſic de a-

liis notandum eſt autem quod iſtud miraculum quod Philoſophi monſtrum naturæ appellant, accidit multis modis, aut enim ex diminutione materiæ, aut ex ſuperabundantia. Ex diminutione verò contingit pluribus modis. Primo modo diminutio attribuitur materiæ in ſe, & tunc cum membra principalia primò puero debent formari & ordinari, natura ſagax & ingenioſa facit ut completius poteſt, & ea quæ ſunt principalia format, & iſtis formatis, & diſpoſitis ad formationē cæterorum membrorum ſtudet, & ibi ex materia quam habet facit quod poteſt, & format partem diminutam quando diminutio eſt in materia, & ideo contingit error, & ideò contingit caput aliquando eſſe majus vel minus quàm natura requirat illius individui particularis ſic generati, quia ſi diminutio in materia parti præiacenti formatione non obfuiſſet, caput ſic formatum ſub diminutione materiæ eſſet proportionabile naturæ individuæ in ſe & in omnibus aliis membris, & illud etiam de aliis principalibus cōcludi poteſt, cum iſtis principalibus debetur ordo, ut Philoſophi naturales, & medici teſtantur. Alio quidē modo diminutio materiæ attribuitur parti alicui generandæ ſpecialiter.

Hic

Hic auctor exequitur intentum ſuum de modo generandi monſtra in natura & adducit ſimilitudinem, & vult quòd natura aſsimilatur arti, quia ſicut aliquis artifex primò format & ædificat bonum fundamentum, poſtea ſtudet ædificare ſuper illud fundamentum. Sic ſimiliter natura prius mēbra principalia & magis neceſſaria format, ſcilicet cor, hepar, cerebrum & teſticulos, & poſtea minus principalia, ſcilicet manus, pedes & brachia, & ſic ſi defectus eſt, in materia tunc melius eſt eſſe magis principalia quàm minus principalia Nota quòd duplex eſt natura, quædam intendens, alia producens. Modo natura intendens non errat, quia quòd melius eſt ſemper intendit. Sed producens quandoque errat, quia quod melius eſt nō ſemper intēdit. Sed producens quandoq; errat, ſed hoc ex parte materiæ abundantis vel deficientis, ita quòd monſtra fiant ſecundum defectum materiæ. Et hoc dupliciter, aut ſecundum quantitatē diſcretam ſic quandoq; unus generatur cum uno pede, vel cum quatuor digitis in una manu. Aut ſecundum quātitatē cōtinuā ſic generatur aliqs cū nimis magno capite vel cū nimis magna manu. Si verò per abundantiā fuerit hoc etiā dupliciter, aut ſecundū quātitatē diſcretā, ſic quādoq; generā

tur homines habentes duo capita: vel ſex digitos in una manu, & ſic de aliis: aut ſecundum quantitatem continuam, ſic generatur aliquis cũ maximo capite. præter curſum communem illius ſpeciei. Nota quod monſtrum dicitur eo quod monſtrat ſe videntibus, quia omnes diligimus videre monſtra, propter admirari. Vnde monſtra ſunt ſic intenta à natura per accidens & non per ſe: unde ſi natura non poſſet producere quinque digitos in manu, producit quatuor vel tres, ſecundum exigentiam materiæ illius. Sed dices quare tunc fiunt monſtra? Ad hoc dicunt Philoſophi quòd fiunt ad exornationem univerſi. Nam dicunt, ſicut diverſi colores in pariete exiſtentes decorant ipſum parietem, ſic etiam diverſa monſtra ipſum univerſum exornant mundum. Item monſtra etiam maximè fiunt per influentias cœleſtes, quia quandoque regnat ſpecialis conſtellatio, & ab illa diverſæ figuræ influuntur. Vnde expertum eſt, quòd generati ſunt duo gemelli tam vicini vel ramifici in dorſo, habentes diſtincta capita vel membra, & diſtinctas manus, & nõ pedes, &c.

Juxta quod notandum quia ſecundum intentionem Philoſophi, omne mixtum cõſurgit ex quatuor elementis, & ideo quod eſt naturæ igneæ, cadit in ſuum ſimile, & quod eſt de na-

de natura terræ cadit in ſuum ſimile, & ſic de aliis, Ex iſto aliquis crederet & opinaretur me velle dicere quòd elementa formaliter eſſent in mixtis hoc enim eſt contra intentionem philoſophi 1. de Generatione, ubi vult quod ſolùm virtualiter ſint in mixtis: modò ex iſtis poſſibile eſt aliquando ſemen habere proportionem diminutā ex parte alicujus impedimenti ſpecialis, & ſi ex parte terræ fuerit, contingit diminutionem fieri in oſſibus, eo quòd ex terra radicaliter formantur & ſic de aliis. Contingit etiam aliquando diminutio corporis individui generari cum uno pede, aliquando ſine brachiis, aliquādo unius digiti, & ſic de ſimilibus. Si verò ex altera parte miſcibiliter eſt, tunc poſſibile eſt in ſimili parte generari. monſtruoſitatem apparere, ut frequētius cōtingit in his, qui habent octo digitos in manibus, vel in pedibus, vel duo capita, vel aliquod aliud.

Hic auctor declarat dictum ſuum ſecundum intentum Philoſophi 1. de generatione. Nota quod auctor eſt iſtius opinionis, quòd elementa maneant in mixtis virtualiter, ita quod ex elementis corruptis generatur forma mixti, in qua reſervantur qualitates elementorum, ſicut videmus in mellicrato, quod eſt mel, & vir-

tualiter, ſed non formaliter. Illud probatur, elementa ſunt contraria: illa autem quæ ſunt contraria, in eodem fundari non poſſunt. ut eſt mens Ariſtot. in 4. Phyſico. & auctoris ſex principiorum, ſcilicet Gilberti Porretani. & Ariſt. in Poſtprædicam. & Petri Hiſpani, & Boëti in libro de diviſionibus. Item elementa ſunt corpora diſtincta non compatientia ſe in qualibet parte mixti, ideo virtutes earum manent.

Eſt igitur notandum quod monſtruoſitas non ſolùm ex parte diminutionis materiæ accipitur, vel contingit, ſicut jam dictum eſt, ſed etiam aliquando ex malitia matricis, quæ ſi fuerit lubrica & vitioſa, vel malitioſa, totum ſemen non retinebit, ſed diſpergit aliquando antequam totum ſemen in maſſam colligitur, tũc vi occupatur, matrix clauditur, & ſic modicum ſeminis recipitur à quo debet formari fœtus & illud habet ſpeciales modos ſub ſe, qui plures ſunt. Sed de his narrare longum eſſet & ideò hæc omittantur, & quando iſti modi contingunt, tunc & diminutio effectivè à matrice procedit. Quidam verò procedunt ex parte coitus cum fœmella ſic quòd ad monſtruoſitatem multum operatur inordinatus coitus, ex eo quod aliquando

quando maſculus eſt in coitu cum fœmella, ſi tunc maſculus tempore coitu inordinatè jacet cum fœmella, monſtrum facit in natura. Narratur enim de quodam qui lateraliter jacuit ſuper fœmellam tempore coitus, & fœmella generavit pueřũ in uno latere curvum, & in pede claudum, & cauſa hujus ex inordinatione coitus proceſſit.

Hic auctor oſtendit alium modum monſtrorum ſive monſtruoſitatis. Unde matrix quandoquam eſt cauſa monſtruoſitatis, ut ſi fuerit lubrica. Unde lubricum dicitur illud, quod vix poteſt retineri, ſicut anguilla vel aliud tale. Item coitus inordinatus & vehemens maximè eſt cavendus, propter fœtum debitè producendum, ne ſemen perversè recipiatur in matrice. Et nota pro tanto coitus ſtando eſt irregularis in natura, quamvis rudes non curant, quia ſemen ita debitè recipi non poteſt ſicut debet. Ex illo patet quòd multa ſint peccata, quæ non ſolùm peccant in lege, ſed etiam in natura, quia natura debitè & regulariter intendit producere.

Peccatum verò natura aliquando contingit ex ſuperabundantia materiæ quæ diminucioni opponitur, & illud habet in ſe multos caſus

ſus ſive modos ſpeciales. Quando enim ſuperabundantia materiæ eſt in omni parte ejus, vel ſecundum exigentiam naturæ & ſecūdum ejus formam, & ſic multæ tortuoſitates & tumores apparēt in membris & hujus eſt ratio, quia ſi natura abundat in parte ſeminis deputati ad corpus vel ad caput, tunc neutra facit illud quod naturaliter poteſt, ſcilicet aliquando duo capita, aliquando duos pedes, quorum unus multum major eſt alio: & ſecundum communem curſum, & aliquando facit gibboſum in pectore, aliquando in dorſo.

Hic auctor oſtendit quomodo ex ſuperabundantia materiæ fiunt monſtra. Vbi valet pro ſententia, ſi ſemen nimium in abundantia ſit infuſum, & quia matrix eſt clauſa, & quia tunc eius tota materia tranſmutatur in materiam fœtus. & ſi tunc pars ex qua debet fieri caput fœtus eſt nimis abundans, tunc fiunt duo capita vel tria, & ſic de aliis partibus aliis membris deputatis.

Sed in omnibus iſtis mirabilior eſt iſte caſus & effectus, quem Albertus recitat, de uno, cui nata fuerunt duo membra libidinis, unum ex parte viri, aliud ex parte mulieris, ita quòd potuit ſuccumbere, id eſt, ſubjacere, & incumbere,

bere, id eſt, activè coire. Et cauſa hujus originaliter trahitur ex ſuperabundantia materiæ, quia materia fuit principium ſufficiens generandi utrumque membrum. Ex ſuperflua autem parte ſeminis ex qua talia membra ſolent generari, recitant Avicenna & Albertus, ut patebit in textu inferius.

Hic ponit mirabilem eventum de hermaphroditis, & dicit Albertus de Hermaphrodito, qui utrumq; membrum habuit, & potuit agere & pati, non quodammodo in ſeipſum ſed reſpectu alterius: & hoc provenit ex eo, quòd materia fuit tanta, quod virile membrum fieri potuit. Et membrum virile eſt ſemper ſuperius, & fœmineum inferius. Sed dicis quare natura non producit duo membra virilia, & duo fœminea? Ratio eſt, quia natura de contingentibus facit quod melius eſt, ſed melius eſt ſic ordinari, quia alterum ſemper ſuperflueret, ſi faceret duo virilia, quia quicquid unum faceret, hoc etiam alterum. Præterea ſæpè accidit, quòd generatur gallina, quæ habet membrum indiſpoſitum ad coitum, ita parvum ſicut gallus, & illud provenit ex defectu materiæ. Item ſi contingat quod generatur fœmella ſine apparentia membri muliebris, tunc pellicula eſt ſu-

pra

præpoſita, quam oportet removeri. Nota, quòd ſi hermaphrodita magis apparet in ſpecie viri, ſic ſe tenebit in tali ſpecie. Si autem in ſpecie fœmellæ, tunc iterum ſe ſic tenebit. Et non licet ſibi ambo opera exercere ſecundum præcepta legis.

Et nota ſecundum Avicennam, ſi ſemen cadit in latere ſiniſtro matricis, generatur fœmella: ſi in dextro, generatur maſculus: ſed in medio Hermaphrodita, participans naturam utriuſq;, ſcilicet maſculi & fœmellæ. Et à viro tanquam à digniori recipit ſpeciem ſecūdum naturam, licet hæ naturæ fiant in ipſo. Recitat enim Albertus quòd ſicut quædam talia monſtruoſa corpora contingunt, ſic etiam ſpiritualia. Dicit enim de duobus gemellis, quorum unus habuit in dextro latere virtutē, ut ubicunque portabatur à parte illius lateris, aperiebantur omnes ſeræ & clauſæ. Et alius habuit virtutem in ſiniſtro quòd ubicūq; portabatur, erant clauſæ quæ prius fuerant apertæ. Et loquor de apertione & clauſura ſerarum in oſtiis domorum. Et cauſa hujus non provenit ex materia, ſed ex ſpeciali conſtellatione cœli, non ſolum ex conſtellatione ſpeciali, ſed etiam ex ſpeciali materiæ diſpoſitione ad talē effectum, quia actus activorum ſunt in mate-

ria

ria bene prædiſpoſita, vel in patiente diſpoſito, ut dicitur ſecundo de anima.

Hic auctor ponit unum notabile, ut ſatis patet in textu. Nota, in latere dextro eſt maior calor quàm in ſiniſtro. Cor enim iacet in ſiniſtro, & influit calorem in dextrum. Et ideo in dextra generantur maſculi, gratia caloris, & ideo dextra pars corporis eſt fortior & vigoroſior quàm ſiniſtra. Vnde à dextro fit motus, ſecundo de cœlo. Vnde dexter pes eſt modicè maior ſiniſtro. Similiter de manu dextera & ſic de aliis. Alio modo patet quomodo fiat generatio duorum ramificatorum in dorſo. Quia quandoque contingit ſemen recipi in duabus cellulis matricis, & tunc poteſt contingere quod pellicula dividens cellulas corrumpatur, & tūc coniungūt illa duo ſemina ſe invicē dorſo, & habent diſtincta capita, et diſtinctas manus, & diſtinctas animas, & debent baptizari pro duobus hominibus. Nota, quod virtus cœleſtis mirabiliter operatur & occultè in inferioribus. Vnde poſſibile eſt de duobus gemellis, quod virtus cœleſtis reſpicit gemellum in latere dextro, ſecundum talem virtutem ſecundum quam influit ſibi virtus aperiendi ſeras ſine cōtactu, quia iſta pars dextri lateris ſ rié alterat aerem, & ſic ulteriùs ſeram uſque ad apertio-

pertionem. Et qui ſic ſe habent ſæpe ſunt fures, quia ſeras poſſunt aperire. Nota, diverſitatis eſt hæc cauſa, quia ſecundum quod virtus cœleſtis invenit materiam diſpoſitam, ſic operatur in illam.

Et nullus credat quòd quædam dicta ſunt ficta, quia in ſimili contingit videri in lapidibus quibuſdam, in quos ſpecialis conſtellatio agens imprimit ſpeciem & formam hominis vel alterius ſpeciei, ſecundum exigentiam agentis, ſicut viſum eſt ſæpè quando lapides dividuntur, quod fit ex conſtellatione ſpeciali. Et non eſt mirum in gemellis, cum etiam in quibuſdam aliis accidat, ubi eſt poſſibile invenire: & omnes modi ſpeciales in mõſtris poſſunt reduci ad duos modos principales, ſcilicet propter inobediẽtiam vel inſufficientiam materiæ, ſecundum Avicennam in ſecundo Metaphyſicorum. & Ariſtotelem tertio Meteororum. & per inobedientiam intelligo indiſpoſitionem, quando materia non eſt bene diſpoſita, ideo non obedit agenti, & per inſufficientiam intelligo diminutionem vel impedimentum ex parte matricis,

Hic auctor reſpondet tacitæ quæſtioni dicens. Diceret ergo aliquis, hæc ſunt ficta quæ ponuntur hic, & ideò non credantur.

Nota

Nota quòd hæc poſſunt fieri, mediante enim virtute cœleſti in lapidibus multiplex eſt Virtus, unde Albertus recitat, quòd in Colonia in quadã feneſtra Vidit quendã lapidem habentem ſpeciem regis, & tunc debet naſci magnus rex, unde in multis lapidibus vultus humanus figuratur, & per illos lapides fiunt diverſæ medicinæ. Vnde ſi quis Sole exeunte in piſcibus insculperet ſpeciem piſcis in lapide, ille poſſet convocare omnes piſces in aqua, hoc eſt tempore determinato. unde Hali in Centiloquio Ptolomæi recitat diverſa ſigna & miracula, de inſcriptione, ſeu ſculptione lapidum.

Et ſi quis diceret & argueret ſic, Si monſtra poſſent fieri, ſequeretur quod natura poſſet privari fine, quia ſemper intendit agere regulariter. Dico ſecundum Avicennam, quod nõ ſemper poſſibile eſt ex parte particularis naturæ omnem materiam ad ſuum finem amoveri, nec eſt concedendum quod privationes earum actionum habeant fines, & ideo de ægritudine & morte non eſt inſtantia, quia hæc non ſunt intenta à natura particulari, ſed ab qui hanc regit, & illa appellata eſt intelligentia, ſecundum manifeſtationem philoſophorum, qui dignè locuti ſunt de natura. Et tantum de his dictum eſt.

Hic au tor onit obiectationem ſeu inſtantiam, & ſol it in textu. Pro quo nota quod regulariter intendens producere, poteſt impediri per naturam particularem, & ideo patet quod monſtra non ſunt intenta à natura, niſi vel per accidens. Item nota, natura particularis non intendit fines priuationum, quia videt melius eſſe quàm non eſſe, Sed Deus & natura cœleſtis ſciunt omnia optimè diſponere, & vocatur intelligentia non errans. Vnde ex primo de cœlo, omnis mors, corruptio, ægritudo, infirmitas ſunt præter naturam.

DE SIGNIS CONCEPTIONIS.

CAPVT VII.

FInito ſermone noſtro, in quantum ſuffi cit de generatione & formatione fœtu . & penes quem modum & pluribus ali materiæ incidentibus. Vt tamen præſens d ctrina magis completè habeatur, notãda ſu ſigna conceptionis in muliere quæ ſunt plur Primum eſt ex parte coitus. Si enim muli quando fuerit in coitu cum viro, poſt coitu ſentit frigus, & dolorem in cruribus, ſignu eſt quod concepit. Secundum ſignum ſi m

li

lier paucum ſemen emittit vel nullum, ſignum eſt quod concepit.

Hic auctor determinat de ſignis conceptionis. Ratio primi ſigni eſt, quia quando mulier concipit, tunc calor naturalis concurrit ab ipſa pro formatione fœtus, ideo relinquitur frigus in membris. Et hoc videmus in ſimili, quia quando homo comedit, poſt hoc patitur frigus, quia calor naturalis tranſit ad ſtomachum alterando cibum: ideo non eſt ſtudendum poſt prandium, ſed prius modicum labora ut caleſias, & ſic digeſtione confortata ſtudeas, quia tempore ſtudii ſpiritus vitales concurrunt ad cerebrum, ipſum iuvando. Illud enim patet in febricitantibus, qui habent in ſtomacho humores groſſos, quos calor naturalis intendit digerere, & vadit ad ſtomachum, ideò patiuntur frigus febricitantes, & calore recedente à ſtomacho, patiuntur magnum calorē. Et iſtius ſecundi ſigni doctor aßignat rationē. quia matrix clauditur, & non permittit ſemen tranſire & recedere. Nota, quòd iuvenes mulieres, quæ maximè delectantur in ipſo coitu, poſſunt ſemen emittere & concipere, ſed hoc non eſt de ſenioribus. Item tempore coitus conceptionis natura retinet ſemen ab intra, ut non egrediatur, & hoc propter fœtum.

Aliud ſignum ſi vir in coitu ſentiat virgam ſuam attrahi & ſugi quadam clauſura ex parte vulvæ mulieris.

Ratio iſtius ſigni eſt, quia quando mulier concipit, tunc vulva ſugit quaſi virgam virilem, & propter delectationem matrix comprimitur, & quaſi claudit virgam virilem.

Aliud ſignum, ſi mulier poſt coitum appetit cõtinuè coitum, hoc eſt verum in quibuſdam, quia quædam mulieres ſunt, quæ magis concupiſcunt quando nõ concipiunt, ut viſum eſt in una quæſtione.

Circa quintum nota quod poſt impregnationem menſtrua inſtigant ad coitum, & maximè delectationis memoria, quam prius habuerunt in coitu.

Aliud ſignum ſi menſtrua non currunt poſt coitum, ſecundum modum ſolitum, & fit titillatio in ore matricis, ſignum eſt quòd mulier concepit.

Ratio iſtius ſigni eſt, quia quando mulier concepit, tunc menſtrua convertuntur in nutrimentum fœtus, ſcilicet in lac, & fit titillatio in ore matricis propter calorem, & tunc dolor in cruribus, quia ſpiritus ſunt clauſi in matrice, qui tranſeunt ad crura, & vegetant crura.

Item aliud ſignum, ſi color faciei ultra modum

dum ſolitum eſt mutatus. Vnde libenter ſolent eſſe rubeæ poſt conceptionem gratia caloris. Item ſi aliena cibaria concupiſcunt, nunc terram, nunc carbones, nunc poma, nunc mora ſeu ceraſa, ſignum eſt conceptionis.

Cauſa huius ſigni eſt, quia poſt conceptionem multi humores groſſi indigeſti aſcendunt cerebrum, & illi moventi appetitum aliquorum ſimilium, quia ſi ſint calidi humores, tunc appetunt carbones, ſi ſint valdè frigidi & humidi illi humores, tunc appetunt pira aut poma non matura, aut ſimilia, quia omne ſimile plaudit ſuo ſimili, &c.

DE SIGNIS AN VIR VEL FOEMINA SIT in utero.

Caput VIII.

VIdenda ſunt nunc ſigna utrum maſculus vel fœmella ſit in utero. Et hæc ſunt ſigna vera quæ ſequuntur. Tempore conceptionis maſculi, color faciei eſt rubeus & levis motus.

Hic auctor ponit ſex ſigna in numero, utrum in utero maſculus ſit conceptus vel fœmella. Ratio illius primi ſigni eſt, quia color rubeus

eſt ſignum magni caloris, & ſi eſt calor magnus in matrice, tunc virtus eſt ſufficiens ad maſculum, & tunc mulier leviter movetur, quia calor eſt principium motus.

Aliud ſignum, ſi venter tumeſcit in dextera parte, & rotundatur ſignum eſt maſculi.

Ratio illius ſecundi ſigni eſt, quia in dextera parte iacet maſculus, tanquam in parte fortiori & calidiori, & tunc venter rotundatur, quia extenditur & ampliatur.

Aliud ſi lac fluẽs de mammillis eſt ſpiſſum & bene digeſtum, ita quòd ſi ponatur ſuper aliquod corpus bene terſum, non dividatur, ſed partes conſtabunt, & non fluent: ſignum eſt maſculi.

Cauſa huius ſigni eſt, quia illud lac calor induravit & compreßit inſpiſſando. Vnde calor habet multa opera, facit enim rem duriorem & ſubtiliorem, & corrumpit humidum, & inducit ſiccum.

Aliud, ſi tale lac mulieris imprægnatæ, vel gutta ſanguinis ipſius à dextro latere extracta ponatur ad fontẽ clarũ, vel ad urinã ejus, ſi petit fundum directè hoc eſt perpendiculariter, ſignum eſt maſculi. Si verò ſupernataverit, ſignum fœmellæ erit. Similiter ſi dexterã mammillam habet groſſiorem, ſignũ eſt maſculi

ſculi. Si verò ſiniſtram, ſignum eſt fœmellæ.

Cauſa huius quarti eſt, ſi petit fundum directè hoc eſt ſignum quod bene eſt induratum & inſpiſſatum à calore naturali. Vnde perpendicula eſt linea latomorum recta cum qua perpendunt & conſiderant longitudinem rei, & conſtituunt duos angulos rectos ſuper baſim, ſuper quam cadunt.

Item ſal poſitum ſuper caput mammillarum non liqueſcens ſignum eſt maſculi.

Cauſa huius quarti ſigni eſt, quia ſi mammillæ ſunt calidæ, tunc ille calor facit conſtare ſal. Vnde ſal gratia caloris conſtat in partibus. Vnde ſal generatur ex aqua groſſa & multum bullita, ita quòd ſpecialis aqua eſt ad ſal. Vnde calor ignis extrahit de aqua ſubtiliores partes, & illas partes facit exhalare, & tunc ibi remanent partes terreſtres humidiores & groſſiores, & ille per calorem conſtat. Et huius ſignum eſt, quod tempore pluviali ſal liqueſcit in ſcutella, Vnde 4. Metaphyſic. dicitur, Si ſal debet reſolvi in materiam & formam primam, reſolvitur in aqua, & ſic diſſolvitur. Ideo ſi ſal ponatur ad ignem, incipit corrumpi, & ſalire, quia contrarium invenit.

Signum aliud, ſi mulier prius movet pedẽ

dextrum, ſignum eſt maſculi. Et cõtrario mo do ſe habet ſi fœmella eſt concepta, tunc mulier eſt gravis & pallida, & venter eſt oblongus, & in ſiniſtra rotundus, mammilla in ſiniſtra parte nigreſcit, & lac ejus nigrũ erit, indigeſtũ, lividũ, & aqueũ, & fuſum ſupra corpus poſitũ, dividitur pars ejus apertè, & poſitum ſupra fontem, vel urinam, natat, & ſic de aliis. Item ſi dolor eſt in ſiniſtra parte, ſemper eſt fœmella. ſi verò in dextra maſculus eſt. Item aliud experimentum quod ſcio eſſe verum & expertum, ſi aliquis ſcire velĩt utrũ muliẽr ſit prægnata vel non, det ei bibere mellicratum ſi tunc ſenſerit punctiones circa umbilicum, concepit, ſi autem non ſenſerit, minimè concepit. Mellicratum autem vocatur potio quæ fit ex aqua & melle, & fit per hunc modum, quia accipi debent duo cochlearia de aqua, & unum de melle tali proportione, & miſceantur inſimul, & detur mulieri ad potãdum in introitu lecti, vel ſtatim poſt. Et fortè mulieres aſtutæ dicerent oppoſitum, & ergo quando aliquis vult experiri, non debet dicere de imprægnatione. Et ſi ipſa conquereretur dolorem capitis, vel alterius partis, ut ſæpè ſolent facere, tunc homo debet ſemper dicere illud valet contra talem vel talem dolorem, & ſibi illum

illum potum dare, & tunc de mane debet dicere, non doluiſti in aliqua parte? & ſi circa umbilicum dicunt eſſe, judicium conceptionis in iſto judicatur: ſi verò non, tunc non concepit. Sed quædam mulieres ſunt aſtutæ & conſiderantes illud ſophiſma, nolunt dicere veritatem, ſed ſemper alio modo quàm ſe habent in veritate.

Hic auctor ponit bonum ſignum ſimplicis conceptionis, & experientiam veram, quæ patet in texto. Vnde nota, quòd ratio iſtius experimenti eſt, quia mel obſtruit nervos & venas, & ex iſto generatur dolor circa umbilicum.

Item illud dulce non eſt ſanum, quia omnis pinguedo dulcis eſt mala, & piſcium eſt peſſima propter viſcoſitates. Vnde dulce ſupernatat in ſtomacho: ſed quia tunc calor ſtomachi propter fœtum eſt debilis, ideò ſumpto mellicrato mulier dolet circa umbilicum.

DE SIGNIS CORRUPTIONIS VIRGINITATIS.

Caput IX.

POſt hoc notanda ſunt ſigna corruptionis caſtitatis. Juxta quod notandu quòd

aliquando virginis graviter corrumpuntur, ita quod earum vulva multum ampliatur, quia membrum virile eſt nimis magnum & ineptum, ſic quod mulier tam amplam acquirit vulvam, ita quod vir ſine dolore ſui mēbri coit, & tunc prius eſt corrupta, & hæc eſt cauſa quare juvenes mulieres cū primo corrumpuntur, dolent pro tempore in vulva, quia ampliata eſt ad coitum diſpoſita. Alia autem cauſa coadjuvans, quia eſt quædam pellicula in vulva & veſica quæ corrūpitur. Et quantò plus coeūt, tantò plus in tali ludo fortificātur.

Hic auctor proſequitur de ſignis corruptæ caſtitatis, & ſatis patet in textu. Sed extra textum aliud eſt ſignum quod vulva virginis ſemper eſt clauſa, ſed mulieris ſemper apertè ſtat, ideò virgo altius mingit quàm mulier. Nota. ſi vis experiri, utrum virgo ſit corrupta, pulveriza fortiter flores lilii crocei qui ſunt inter flores, & da ei comedere de illo pulvere: ſi eſt corrupta ſtatim mingit. Item fac eam mingere ſuper quandam herbam quæ vulgo dicitur malue papel de mane. ſi ſit ſicca, tunc eſt corrupta. Vel accipe fructum lactucæ, & pone ante nares eius. ſi tunc eſt corrupta ſtatim mingit.

DE

DE SIGNIS CASTITATIS.

Caput X.

SIgna caſtitatis ſunt hæc pudor, verecundia, timor, cum caſto inceſſu & loquela, cum deſpectu applicans ſe viris & virorum affectibus, ſed quædam ita aſtutæ inveniuntur, quòd omnibus iſtis obviare ſciunt, & tunc, homo cõvertat ſed ad urinam, quia urina virginum eſt clara & lucida quandoque alba, quandoque glauca. Si verò fuerit aurei coloris, clara & ponderoſa cõtinet animi jucundi ſignum, id eſt, appetitum, & hoc eſt verum in non corruptis. Corruptę enim mulieres habent urinam turbidam, per fracturam pelliculæ præcedentem, & ſperma viri apparet in fundo urinæ talis mulieris: ſed in menſtruoſis urina eſt ſanguinea, & in tali menſe quando patitur habet oculos aqueos & eſt alterius coloris in facie, & abominationem patitur in cibo. Et ideo ſibi quiſquis caveat ne coeat tunc cum eis, quia nocivum eſt. Unde prudentes mulieres ſciunt tunc cuſtodire ſe, & ſeparantur à viris per tempus fluxus menſtruorum.

Hic auctor exequitur de ſignis caſtitatis. Nota, quòd urina virginum eſt clara, quia ipſæ ſunt calidæ, & bene digerunt, & ideò urina pertranſiens per loca digeſtionis ſumit ibi colorem, unde coloratur in renibus. Sed debet capi urina poſt ſomnum primum, quia tunc facta eſt digeſtio, & debet videre quòd urina per accidens non ſit variata, ſcilicet morbo & nutrimēto groſſo. Nota, quòd in urina ſunt tres regiones, ſcilicet ſuperior, ubi conſiderantur membra ſuperiora, ſcilicet cerebrum, & caput. Secundo in medio, ubi conſiderantur membra media, ſcilicet renes & cor. Sed tertia eſt inferior, ubi conſiderantur teſticuli, lumbi, & matrix. Idem dicit litera ſperma ſemper apparet in fundo, propter ſuam gravitatem. Nota, quod quando mulier eſt menſtruoſa, tunc humores aſcendunt ad oculos, quia oculus eſt pars poroſa corporis, & citò paſſibilis, & tunc mulier pallet in facie, & ipſa patitur abominationem cibi, quia non cupit propter infectionem cerebri & olfactionem. Et tunc eſt nocivum cum eis coire, quia pueri qui tunc concipiuntur, inclinantur ad morbum caducum, & ad lepram, quia talis materia eſt valde venenoſa.

Eſt autem notandum quòd mulieres antiquæ

quæ in quibus menſtrua fluunt, & quædam in quibus menſtrua ſunt retenta, ſi inſpiciũt pueros in cunis jacẽtes, intoxicant oculos eorum viſu, ut ait Albertus in libro de Mẽſtruo. Cauſa hujus in mulieribus apparet quibus menſtrua fluunt, quia ipſe fluxus ſeu humores qui moventur per totum corpus, primò inficiunt oculos, & oculis infectis aër inficitur, & tunc aër ille inficit puerum. Et illud eſt de intentione Philoſophi in libro de Somno & vigilia. Cauſa autem quare antiquæ mulieres quibus non fluunt mẽſtrua inficiunt pueros, eſt, quòd retentio mẽſtruorum facit abundantiam malorum humorum, & quia antiquæ mulieres ſunt deficientes in calore naturali, maturante & digerente talẽ materiam, & præcipuè pauperes, ſic quòd nutriuntur à cibo & nutrimẽto groſſo, quod operatur ad talem materiam infectam. Et illæ mulieres plus inficiuntur, quia menſtruum hoc cedit ad purgationem naturæ ipſarum.

Hic auctor ponit quoddam notabile, & patet manifeſtè in textu. Nota quod humores mali exeunt per oculos potius quàm per aliud membrum, quia oculus eſt aqueus, ex ſecundo de Anima: quod patet, ſi comprimitur, lachrymatur, & ideo mulieres multum lachryman-

tur,

tur, quia habent multum de humido, quod petit exitum. Et quando oculus eſt infectus, tunc inficit aerem tangentem oculum, & ille ultra inficit aerem propinquum, ille aer iterum alium aerem, donec peruenit ad obiectum, & ibi fit reverberatio mali humoris, & ibi primo operatur, quia omnis actus fit cum reſiſtentia aliqua, quia illa infectio fit circulariter, quia ſi non, tunc ſolum mulier inficeretur ſecundum unam differentiam loci paſsionis, & non ſecundum omnem. Nam pueri ſunt debiles & teneræ naturæ, ideo facilè intoxicantur. Toxicum eſt venenum quod fit de taxo, de tali arbore amariſsima, ex cuius ſucco guſtato, aves moriuntur.

Nota quòd oculus mulieris vaticinãtis proiecit camelum in foveam, ita quòd illa peſsima mulier tantum cogitavit de malis, quòd quidam humores mali generabantur in ſpiritibus eius, & illi exiverunt per oculum, & illos volens camelus effugere, cecidit in foveam. Et illo modo baſiliſcus inficit videntem ipſum, quia venenum emittit. Et ſi poneretur ſpeculum, ad quod reverberarentur humores ad locum baſiliſci, tunc ipſemet moreretur vel inficeretur. Nota, quòd ſi aliquis quæreret ſi mulieres ſunt venenoſæ, quare non intoxicant ſeipſas? Dicendum

dum quòd venenum non agit in ſe, ſed in aliud cui obiicitur. Cum ergo mulieres naturaliter ſunt intoxicatæ, ergo non intoxicant ſeipſas. Alia cauſa eſt, quia ſunt conſuetæ. Vnde Averrois in prologo tertii Phyſicorum: Quædam erant conſuetæ comedere venenum, ita quòd erat eorum cibus.

DE DEFECTU MATRICIS.

CAPUT XI.

AT quia dictum eſt de menſtruo, igitur ad mēſtruorum locum procedamus, quòd accidentia ſunt circa ipſam matricem. Matrix enim mulieris ſæpè patitur ſuffocationem, Suffocatio enim apud medicos vocatur compreſſio ſpirituum vitalium, ex vitio matricis egreſſa. Et per hoc impeditur anhelitus in muliere. Et illud evenit quādo matrix de proprio loco tollitur, tunc ex frigiditate cordis ſuperveniēte, tales mulieres quandoq; patiūtur ſyncopē, id eſt, cordis debilitatem. Aliquando verò aliquæ vertiginem in capite patiuntur Galenus enim magnus in medicina narrat de quadam muliere, ſuffocationem matricis patiente, quòd illa cauſa patiebatur

tiebatur tantum quod non potuit loqui, & cecidit ac ſi mortua eſſet, quia nullũ ſignum vitæ habuit, & vocati ſunt medici plures, qui videntes ipſam & cauſam ignorantes, dixerũt eam veraciter eſſe mortuam. Galenus autem ſuperveniens, cauſam conſideravit, & mulierem à paſſione illa liberavit. Hæc enim ægritudo contingit in mulieribus ex eo quòd abundat in eis menſtruum corruptum & venenoſum. Et ideo bonum eſt quòd tales mulieres, quæcunq; fuerint, ſive juvenes, ſive antiquæ, ſæpe viris utantur, ut materia talis expellatur. Et expedit juvenibus, quia in eis abundat humidum. Et hæc eſt cauſa, quare junes mulieres, quando incipiũt coire, multum impinguantur antequam cõcipiant, & curam de pueris minimè habent, quia cura (ut dicit Philoſophus in ſecretis ſecretorum) facit ſeneſcere, quod non videtur in illis. Illę enim juvenes mulieres, quando multum abundant in tali materia, multum appetunt coitum, propter materiæ abundantiam. Ideo peccatum eſt in natura illas retrahere, & coitũ prohibere ad illum quem diligunt, quamvis ſit peccatum in moribus, de quo nihil ad propoſitum, Audivi in confeſſione ſocietatis ab uno inquirere cauſam à me, quare hoc eſſet, quãdo ipſe

do ipſe dormiret cum ſua dilecta juvencula, quòd tunc ipſe coitu finito, inveniret vētrem ſuum uſque ad umbilicum ſanguine profuſum & timuit multum, & cauſſam ignoravit, & nō fuit auſus ſe retrahere à juvencula, propter amorem magnum inter eos. Et ideo quandoque fluxus menſtrui prodeſt mulieri & quandoque nocet, ſecundum quod materea magis vel minus abundat. Et ille fluxus non fluit menſtruorum, ſed ſeminis in coitu propter abundantiam materiæ.

Hic auctor exequitur de expedimentis conceptionis. Nota quod ſuffocatio matricis provenit ex eo, quod matrix tollitur adverſus cor, & tunc magna frigiditas ſe extendit ad cor, ſic quod cor patitur ſyncopen. Et dicitur à ſyn, quod eſt con, & copos inciſio, quaſi cum inciſione ſive debilitate cordis, & alio nomine dicitur eſtaſis, & illa paſſio maximè accidit viduis, quæ prius habuerunt viros, & iam non habet, unde menſtrua earum corrumpuntur in matrice, & generantur groſſi humores, qui in corde debilitates generant, & ideo iis multum valet coitus.

DE IMPEDIMENTIS CONCEPTIONIS.

Caput XII.

De impedimentis autem conceptionis nunc aliqua tangamus, quæ plura ſunt, quia impedimentum quandoque contingit ex nimia humiditate matricis, quandoque ex nimia frigiditate, quandoq; ex ſiccitate, quandoque propter nimiam pinguedinem corporis, quia pinguedo circumvoluta orificio matricis ipſam conſtringit, & nō permittit ſemen viri intrare. Unde cognitio hujus eſt de muliere, cujus renes ſunt ſepulti & occulti in pinguedine ex omni parte. Illæ enim mulieres, ſi in coitu ſemen recipiunt, non poteſt intrare matricem, & ſic ejiciunt ipſum cum ejectione urinæ. Et ideo breviter, ſi poſt coitum urina talis mulieris videatur, manifeſtum erit ſi ſemen viri in matrice ejus ſit collectum, vel non. Si ſic, tunc urina ejus eſt immunda, propter commixtionem viri. Si verò tunc iterum apparebit, & quandoque apparebit, quòd urina non totaliter ejecit illud ſemen, quia ſunt calidæ, tunc ſua caliditate exhalant. Sunt etiam quædam mulieres, quæ ita teneras & lubricas habent matrices, quòd ſe-

men intus non poteſt retineri. Ex multis aliis cauſis illud evenit;de quibus ad præſens nulla fit mentio.

Hic auctor ponit quædam notabilia, ut patet in textu. Nota, quòd ſi ſemẽ viri & mulieris non ſunt proportionata in qualitatibus, id eſt, in calido & humido, tunc talis conceptio impedit principaliter. quia agens & patiens debent eſſe proportionata, ex ſecundo de Anima, ſub certa harmonia; id eſt, ſub certa & determinata combinatione: unde quodlibet non agit in quodlibet, vel quodlibet non fit ex quolibet, id eſt, de generatione.

Eſt etiam notandum, quòd ſæpe conceptio ex parte viri impeditur, ita quòd ſemen ejus quod emittit eſt nimis tenue, ſicut aqua, ita quòd ſi matrici infunditur, tunc liquiditate ſua elabitur, & quandoque accidit ex frigiditate teſticulorum vel ſiccitate & illud ſemen ſecundum doctrinam medicinæ ad generationem eſt inconveniens. Sed dubiũ eſt cujus ſit cauſa, an ex defectu viri, vel mulieris. juxta quod notandum quòd iſto modo ſcitur, accipiãtur duæ ollæ & in utramq; urina mittatur. Viri in unam ollam, & mulieris in aliam, & ponatur in utraque furfur tritici, & talis experimentator diligenter obſtruat ollas per no-

vem dies, vel parum amplius, & ſi contingit ex vitio viri defectus, inveniet quoſdam vermes in olla, & cacabus debet ſupra poni, & invenitur rana fœtida, vel cantabra fœtida. Sit verò ex vitio mulieris, invenitur in olla ſua menſtruum. Si ex utriuſque vitio, in utraque olla aliquid prædictorum invenitur.

Hic auctor ponit unum notabile, ut patet in textu. Nota ſi vis, bene examinare, accipias aliquid de ſpermate viri & ponas in aquam, ſi tendit ad fundum, ſignum eſt quod ſemen viri non eſt in defectu conceptionis. Quia eſt bene digeſtum & ſpiſſum, ideo petit fundum. Nota quod mulieres quæ ſæpè coeunt propter delectationem, illæ generant fœtus debiles. debent ergo abſtinere à coitu, tunc generabunt fortes pueros & homines quia ſemen eſt ſatis forte & unus frater poteſt convenienter eſſe fortior alio. Vnde nota cauſam experimenti, quia ſi ſemen viri eſt minus tenue, tunc citò convertitur in vermes, & non habet virtutem reſiſtentem actioni corporis cæleſtis. Vnde iſta humiditas quæ in fundo non eſt denſa & bene indurata cito alteratur. Nota, quod ſi mulier biberit ſalviam coctam per tres dies, tunc non concipiet in uno anno, glo. quia ſalvia eſt frigida. Item comedat apem, & nunquam concipiet. Eſt, ergo ex illis concludo, quòd mulieres ſæpè

coeunt, ſimiliter viri, propter magnam delectationem quam habent ad invicem, quia vulva in ſe continet magnam dulcedinẽ viro, ſed tamẽ de illis non multum dico ad præſens.

Si quis igitur velit mulierem juvare, ut imprægnetur, & maſculum concipiat, accipiat matricem leporis, & inteſtina ejuſdem, & faciat deſiccari, & in pulverem redigat, & illud mulier bibat temperatum cum vino, & ſimiliter faciat cum teſticulo leporis, & hoc in fine menſtruorum, & cum viro ſuo coeat, & cõcipiet maſculum. Item accipiat mulier ſuccinctam, & ſtringat in lacte aſinæ lanam caprinam, & liget ſuper umbilicum ejus, donec coeat cum viro ſuo & concipiet. Et hoc dico remotis intercisſis cauſis vel impedimentis aliis, quibus per ignorantiam hominis effectus ille prohibetur. Et ſi quærat aliquis, quæ ſunt illa impedimenta? inſpiciat diligenter omnia, quæ uſque ad iſtum locum dicta ſunt. Item accipiat aliquis hepar parvi porci, & teſticulos, & deſiccet, & etiam redigat in pulverem, & det in potum maſculo & mulieri, & maſculus ſi prius impotens fuit ad generandum, generabit, & mulier quæ non potuit concipere, tunc concipiet.

Capitulum aliud quomodo mulier debet in-

vari ut concipiat, maximè ut concipiat maſculum. Nota quòd matrix leporis & inteſtina ſi deſiccantur & pulveriſantur, fiunt multum calida, ſimiliter & hepar porci in ſe eſt calidum, & ſic generabunt calorem ſufficientem ad conceptionem. Nota quod illud debet fieri in fine menſtruorum, quia tunc matrix eſt ſicca, & quodammodo calidior per receſſum mẽſtruorum frigidorum. Item ſunt alia experimenta. Mulier accipiat camphoram herbam pulveriſatam, & bibat eam cum vino & concipiet. Item, urina viri bibita impedit conceptionem. Item ſi accipiat vulvam leporis, & pulveriſet cum melle liquido, & accipiat cor tauri, & illa pariter accipiant ebullitionem, & ſic mulier accipiat in una ſeptimana, ita quod uno tempore plus quàm alio tempore accipiat, & concipiet. Item mulier debet uti calidis & bonis cibariis, & debet quodammodo inebriari & bene fricari, & debet cavere ne crura elevata ſemen impediant, ita quod debet ſe citò labori applicare ad retinendum, et ſtatim poſtea dormitet, & ſine dubio concipiet.

Eſt etiam documentum obſervandum, ſcilicet quando aliquis ſentit mulierem concepiſſe, non nominet in præſentia mulieris aliquid eſſe de variis cibariis, ad quod appetitus

mulieris

mulieris poſſit inclinari, niſi ei poſſit libidum proſequi, quia ſi mulier tale poſtularet, ſed nullo modo poſſet haberi, haberet occaſionē abortiendi, propter contrariam diſpoſitionem appetitus. Fœtus enim ſic conceptus debilis redditur & extinguitur. Ideo conſultum eſt, quādo mulieres petunt carbones vel aliquid conſimile, quod eis miniſtretur. Vidi enim de quadam muliere, quæ cum imprægnata fuiſſet, petiit poma recentia quæ cùm habere nō potuit, cecidit ad lectum, & infra diem & noctem nihil guſtavit, nec panem nec potum, & fuerunt circa eam juvenes mulieres & ancillæ, quæ prius non conceperant, quibus illa fuerunt occultata: & quando imprægnata petiit poma recentia, & ancillæ aſtantes dixerunt, non inveniuntur, loquentes inter ſe, quod venenoſum eſt dare mulieri poma, quia viderant in febricitantibus conſimile: & in parte illa deceptæ ſunt: tunc antem illa imprægnata, ex carentia pomorum multum fuit debilitata, in tantum quòd fœtus antequam ad debitum tempus pervenit, mortuus exivit. in cujus egreſſu illa laboravit tribus diebus & noctib. & ante egreſsū mulier emiſit ſanguinē per nares duobus diebus, & una nocte: ille verò ſanguis fuit menſtruoſus, & ſignum corru-

ptionis fœtus, fuit illud. Juxta illud Hippocratis, menſtruis fluentibus impoſſibile eſt fœtū eſſe ſanum Ideo ut omnia illa pericula evitentur apud omnes imprægnatas, bonum eſt quod mulier in cuſtodia habeatur, & modicè moveatur, & ut ei cibaria mollia & lenia miniſtrentur, & omnia juxta appetitum proſequantur.

In toto hoc textu recitato ponit autor duo documenta, & ſatis manifeſtè patent ex textu.

Sed antequam noſtrum ſermonem ad alia convertamus, notandum eſt unum notabile ſignum, quod fit ad cognitionem maſculi in utero matris exiſtentis, & eſt illud. Accipiat aquam mundam de fonte claro & puro, & procuret ſibi unam guttam ſanguinis vel lactis de dextro latere mulieris, & infundat guttam illam aquæ. Si tunc gutta petit fundum, ſignū eſt maſculi, ſi verò ſupernataverit, ſignum eſt fœmellæ. Item ſi dextera mammilla fuerit major ſiniſtra, imprægnata eſt maſculo, ſi verò ſiniſtra major fuerit, fœminam portat.

Hic autor ponit ſecundum documentum. Et nota quod quando mulier concepit, tunc debilitatur

ſitatur & variatur gratia fœtus concepti in ipſa: et ideo quicquid cupit ſibi detur, & ſi non, tunc evenit dolor ex quod appetitus non procedit, quia voluntas delectatur in proſequendo quod dirigit. Vnde nihil appetit niſi fuerit animatum, ex tertio de anima. Et per Commenta 3. Ethico. patet, quia voluntas eſt appetitus intellectus: & ſemper eſt bona ſimpliciter, vel apparet. Vnde omnia bonum appetunt, ut patet per diffinitionem boni, quam dat Ariſt. in principio primi Ethicorum dicens, Bonum eſt quod omnia appetunt. Nota quod poſt conceptionem, quando menſtruum fluit, hoc eſt ſignum deſtructionis fœtus, quia fœtus debet nutriri de menſtruo fluente, ſed ſi modicum fluit, hoc fit ad purgationem naturæ, ne fœtus ſuffocetur, hoc eſt commodum.

DE SPERMATIS NATURA ET DIGESTIONE.

Caput Ultimum.

PRiuſquam verò finem dictis imponamus (ut noſtra doctrina ſubtiliter & magis complete habeatur) cum de materia

menſtrorum aliqualiter dictum eſt tranſeundum eſt ad materiam ſpermatis in viro. Sperma verò ut ſupra dictum eſt, nihil aliud eſt quàm ſuperfluum alimenti, quod in ſubſtantiam rei alendæ nō cedit. Juxta quod notandum, quod medici quatuor ponunt in homine digeſtiones. Et dicunt quod talis eſt modus nutritionis, quod primò cibus maſticatus in ore dirigitur ab ore ad ipſum ſtomachum, & ibi fit digeſtio prima, & ibi ſeparatur purum terreſtre ab impuro terreſtri, & illud impurū dirigitur ad viſcera, & ulterius emittitur per ſeceſſum. Sed purum hoc ulterius dirigitur ad hepar. & ibi fit 2. digeſtio. Et tunc iterum ibi ſeparatur purum aquaticum ab impuro aquatico. Impurū aquaticum dirigitur ad veſicam, & ulterius per micturā emittitur, ſed purum dirigitur ad cor, & fit ibi 3. digeſtio, & ſeparatur purū ab impuro. Impurū dirigitur ad vaſa ſeminalia, & ex illo fit ſperma in viro, & in muliere menſtruū: ſed purū eſt ſanguis, & illud dirigitur à corde per magnas venas, quæ dicuntur capillares, per quas venas dirigitur ſanguis ad ſingula membra, & in illis membris fit ultima digeſtio, & iterū ſeparatur purū ab impuro, & impurum emittitur per ſudores & per ungues, & conſimilia. Hoc autē purū conver-

vertitur & congelatur in ſubſtantiã alimenti, ita quod tales pori qui ſunt evacuati per calorem naturalẽ, ibi è converſo repleantur, & ſi plus venerit quàm eſt deperditũ, tunc dicitur augmentatio, ſed ad hoc requirũtur quatuor. Primo materia ſufficiens eſt panis & conſimilia. Secundo potus recipiens illam quartam digeſtionẽ. Tertio natura diſtribuẽs. Quarto calor naturalis convertens alimentũ in alitũ,

Hic auctor exequitur de ultimo motivo libri, & oſtendit modum generationis ſpermatis. Nota. quòd homo eſt optimæ digeſtionis & ſubtilioris, quia eſt magni caloris, & propter multos labores digerit & conſumit humidum, quia calor agit in humidũ ſicut in ſubiectũ, & calor facit exhalare humidũ radicale, ideo oportet eſſe reſtauramentũ caloris ne conſumat humidũ radicale, & ſic mors ſequeretur, quia cõſumpto humido radicali in quo conſiſtit vita, nullæ proſunt medicinæ. ſed tamẽ notandũ quòd unicum individuũ per aliquam medicinã poteſt vivere per annũ vel amplius ſine nutrimento ſicut expertũ eſt. ſed hoc non poteſt fieri, niſi curſu communi. Nota ꝙ maſticatio eſt quedã contritio cibi facta per dentes, & ſic natura ordinavit in anteriori parte dentes acutos ut bene dividant cibum ſed in fine latos ordinavit propter maſticationem. Verſus: Sunt

Sunt hominis dētes triginta duo comedētes.

Sed de his quæ dicta ſunt cōſurgit dubitatio quædā, utrum calor agat in ipſum humidū conſumēdo, ucut operatio caloris in eo quod calor naturalis. Pro quo ſciendum, quòd ſecūdum Ariſtotelem 4. Meteor. cap. de operatione, quòd triplex eſt operatio quæ ex parte caloris accipitur in capite de operatione qualitatum activorum. Prima operatio caloris in quantū calor habet diſſolvere & exhalare & congregare homogenea, & diſgregare heterogenea. Secundum patet, quia ſi accipitur una maſſa de auro & argēto: & ponatur in ignem calor facit fluere aurū ab argēto & econverſo. Et ſic locutus eſt philoſ. 2. de generatione, ubi dicit, quòd calor determinatus agit tanquam organum, ſcilicet ſecuris vel bipennis ſemper diſſolvit conjuncta. Sed calor in eo quod naturalis calor, habet in ſe virtutē formativam uniuſcujuſq; rei vel naturæ cuj⁹ calor dicitur eſſe naturalis, & ſic in eo eſt virtus cœli, vel virtus motorum cœleſtium, & vis ſeminis, cōplexionis, vel formæ illius naturæ quam formar. Sicut contingit videre calore in ſeminis plantæ & animalis, ubi eſt vis quæ vocatur forma plantæ Et eodē modo credo quod ſi in naturalibus quantum calor naturalis habet

dirigere

dirigere humidū, vel proportionetur ſibi ſubjectum ſecundum exigentiam cujuſlibet ſpeciei. Sic ergo educit humidum ipſum conſumendo,non in quātum calor, ſed in quantum calor naturalis, qui in digeſtionem accipitur, quia in digeſtione accipitur illud humidum, & illa digeſtio terminatur ad ſpeciē ejus, cujus eſt humidum,ſicut ad ſpeciem partis plantæ, vel animalis vel hominis,& hoc nullo modo faceret in quātum eſt calor,ſed potius reſolveret,totum humidum,ita quod in ſiccum terminaretur. Illis viſis & intellectis,breviter ad propoſitum redeamus, & dicamus quod ſperma nihil aliud eſt quàm ſuperfluum alimenti,quod in ſubſtantiam rei alendę non cedit.Et ſic ex his quæ dicta ſunt, manifeſtè apret,quæ ſit definitio ſpermatis ſecundum illa quæ aliqualiter prius fuerunt ignota.Cùm ergo tantum digeritur in utero,præcipuè juxta tertiam digeſtionem, quia tunc nō totum cedit ad deperditum,ſed per reſtaurationē mittitur,vel mutatur in cruorem ſanguinis ſubtilis,& datur ad vaſa ſeminalia,ubi virtute teſticulorum illud etiam dealbatur & fermentatur,ideo ſperma viri eſt albi coloris propter ultimam decoctionem quam habet ex parte teſticulorū.Illud idem ſperma amplius emiſſum à vi-

ſum à viro nimium deſiccat corpus, quia virtutē humectandi & calefaciendi habet. Calore autem extracto & humido, fit debilitatio vitæ, & per conſequens mors. Et hoc eſt cauſa quare illi qui multum coeunt & frequenter, nō ſunt longæ vitæ, quia corpora à naturali humido exſiccantur, & deſiccatio eſt cauſa mortis. Cauſa ergo ſufficiente poſita ponitur effectus ejus. Et huic conſonat quod dicit Ariſto. 1. de longitate & brevitate vitæ, quia ſperma amplius emiſſum deſiccat corpus. Et ſubdit: Propter hoc.n.mulus longioris vitæ eſt quam aſinus vel equus, ex quo genitus eſt ut fœmellæ maſculi, ſi maſculi coitivi ſunt. Et ſubdit, quòd propter has paſſiones maſculi brevioris vitæ ſunt fœmellis. Eſt enim generaliter verum, quòd maſculi longioris vitæ ſunt fœmellis, ſi coitivi non fuerint. Sic ergo ex intentione philoſophi patet, quòd vita hominis conſiſtit in calido & humido radicaliter, quamvis in aliis inſtrumentaliter, & miniſterialiter, & ſic patet quòd coitus exſiccat. Etiam patet, quòd poſita cauſa conſervante effectum, ponitur & ipſe effectus. Si verò cauſa deſtrueretur, & effectus deſtrueretur. Ergo à primo ad ultimum, coitus qui amplius fit, eſt cauſa brevitatis vitæ, &c.

SE-

SEQUITUR DE MATERIA *ſpermatis, per venerabilem Avicennam conſcriptum.*

CIrca materiam ſpermatis ſunt quædam notanda adhuc, ſcilicet quòd ſperma viri aliquando eſt durum, & bene decoctum. lecoctione teſticulorum, ita quòd quælibet ars ineſt parti, in modum lactis coagulari, & llud ſperma albũ eſt velut lac coagulatũ forti. oagulatione: habet tamen naturam confirnandæ influxibilitatis, non in partibus ſuis, ed de genitalib. vaſis teſticulorum. Aliter enim non expelleretur de vaſis genitalibus in rulvam mulieris. Et de iſto ſpermate generaur robuſtus & fortis fœtus. Et aliud ſemen teue & in ſuis partibus fluxibile, & illud nõ eſt ene decoctum, ſi illud expellitur, & in matriem recipiatur, fit ex eo fœtus tenuis & fragis naturæ, & illud habet naturam lactis liqui & tenuis. Contingit enim aliquando debitatio naturæ apud fœtum, quod caput debiatur, & hoc quando mulieres imprægnatæ lium puerũ prius genitum, cum alio nutriũt. auſa verò hujus deliberationis eſt, quia iſta pateria de qua puer exiſtens in utero debet aſci & nutriri, cedit in alimentum pueri pri-

us geniti, quem lactat mater, & iſte caſus contingit hodierna die propter inexperientiam mulierum, cauſam illius defectus neſcientes: ideo mulieres imprægnatæ nunquam deberẽt lactare pueros poſt conceptionem vel imprægnationem alterius pueri vel fœtus, propter cauſas ſuperius enumeratas.

Hic auctor ponit dubium, & ſat patet in textu. Nota quod calor in animali non facit digeſtionem, in quantum calor, ſed in quantum eſt bene regulatum ab anima. Et ideo peccaverũt aliqui antiqui dicentes, quòd in plantis eſſet nutritio, & in ſuperiori parte eſſet ab igne, & in inferiori eſſet à terra hoc non valet, quia dicit Ariſtoteles 2. de anima, quod ſi ſic eſſet, tunc mixtum cito diſſolveretur Quid enim continent elementa in mixto niſi animam? unde anima eſt principium omnis actionis, ſed calor ſive ſpiritus ſunt inſtrumenta, quia ſunt in virtute animæ, & non in virtute ſuiipſius.

CONCLUSIO.

His viſis finem dictis imponamus, & gratias Deo reddamus, qui noſtrum in hoc opere & in aliis illuminet intellectũ. Et de omiſſis peto veniam & auxilium divinæ gratiæ, à qua omnis ſapientia orta eſt & vita æterna, Ad quã

nos

nos Deus omnipotens & glorioſus, cuncta gubernans atque regens, perducat. Qui cum patre & ſpiritu ſancto vivit & regnat, & in quo eſt ſumma ſecuritas, tranquillitas, jucunditas, & ſine fine æternitas ſanctorũ exiſtat omniũ per infinita ſeculorum ſecula, Amen.

LIBER AGGREGATIONIS SEV LIBER SECRETorum Alberti Magni de virtutibus Herbarum, Lapidum, & Animalium quorundam.

LIBER PRIMVS DE VIRTVtibus quarundam Herbarum.

Sicut vult Philoſophus in pluribus locis, omnis ſciẽtia de genere bonorũ eſt. Veruntamẽ enim operatur aliquãdo bona, aliquãdo mala, prout ſcientia mutatur ad bonum & ad malum finem, ad quem operatur. Ex quo concluduntur duo. Quorum unum & primũ eſt, quod ſciẽtia magicalis nõ eſt mala. Namq; per ejus cognitionem poteſt evitari malum, & proſequi bonum. Concluditur etiam ſecũdum cum, quod effectus laudatur propter ſu-

nem, Atque vituperatur etiam finis ſcientiæ aliquando nõ ordinatus ad bonum vel ad virtutem. Ex hoc ſequitur quòd ſciencia vel operatio aliquando bona vel mala. Quia igitur magicalis, ſeu cognitio bona eſt, ut præſuppoſitum eſt, & mala aliquantulum exiſtit in ſpeculatione naturalium, ſecundum quod ex antiquis auctoribus examinavi & percepi: imò & egomet Albertus, ut in pluribus veritatem inveni, & veritatem ſuppono, quo ab aliquo ex Chyrandis libro, & libro Alchorat. Primò narrabo de quibuſdam herbis. Poſt de quibuſdam lapidibus Tertiò de quibuſdam animalibus & de virtutibus eorundem.

Elitropia.	Lilium.
Urtica.	Viſcus quercinus
Virga paſtoris.	Centaurea.
Chelidonia,	Salvia.
Provincia.	Nepta, Verbena.
Lingua canis.	Meliſophylos.
Juſquiamus.	Roſa ſerpentina

Prima herba apud Chaldęos vocatur Ireos: apud Græcos Mutuchiol: apud Latinos Elitropia. Cujus interpretatio dicitur ab Elyos quod eſt ſol: & tropos converſio, quia converſa eſt ad ſolem. Hujus autem virtus mirabilis eſt, quia ſi iſta colligatur ſole exiſtēte in Leone i[…]

ne in Auguſto, & involvatur in lauri folio, & ſimul addatur dens lupi & feratur: nullus cõtra ferentem poterit habere vocem loquendi, niſi verba pacifica. Et ſi enim aliquis furetur, & in nocte ſub capite ſuo ponat, videbit furem & omnes ejus conditiones. Et iterum: ſi prædicta ponatur in aliquo templo ubi ſint mulieres, quarum connubium parte ſui frangatur, nunquam poterunt exire de templo, niſi deponatur. Et hoc ultimum probatum eſt & veriſſimum.

Secunda herba vocatur à Chaldæis Roybra, à Græcis Olieribus, à Latinis vel Gallis Vrtica nuncupatur. Hanc herbam tenens in manu cũ millefolio: ſecurus eſt ab omni metu & ab omni fantaſmate. Et ſi id ponatur cũ ſucco ſempervivæ, & ungatur manus, & reſiduum ponatur in aqua, & aquam intret ubi ſunt piſces, ad manus ejus congregabuntur, & etiam ad piſcellum. Et ſi extrahatur, ſtatim reſiliunt ad loca propria ubi erant prius.

Tertia herba à Chaldæis Loromborot dicitur, à Græcis Allomot, à Latinis virga paſtoris. Herbam hanc accipe, & cũ ſucco mandragoræ diſtempera, & da cani vel alteri animali, & imprægnabitur in ſuo genere, & habebit fœtum in ſuo genere. De quo fœtu ſi accipia-

tur dens maxillaris, & intingatur in cibo vel potu, omnes qui inde potabunt, mox incipiēt bellum, & cū volueris delere, da eis ſuccum amantile, id eſt, valeriç & fiet ſtatim pax inter eos. Quarta herba à Chaldæis Aquilaris dicitur, quia naſcitur tempore quo aquilæ faciunt nidos ſuos, à Græcis dicitur Valis, à Latinis Chelidonia. Iſta herba tempore quo hirundines faciunt nidos, naſcitur, quo etiam aquilæ. Hanc herbam ſi quis cum corde talpæ habuerit, devincet omnes hoſtes, omnes cauſas, & omnes lites removebit. Et ſi prædicta ponatur ſuper caput infirmi, ſi debet mori, ſtatim cantabit alta voce: Si non, lacrymabit.

Quinta herba à Chaldæis Iteriſi dicitur, à Græcis Vorax, à Latinis Proventalis vel Provinſa. Illa enim pulveriſata cum vermibus terræ circumvolutis, & cum ſempervíva, amorem inducit inter virum & uxorem ſi utatur illa in cibariis. Et ſi compoſitio iſtorum cum aliquātulo ſulphuris ponatur in ſtagno ubi ſunt piſces, omnes morientur. Et ſi ad os bubali ponatur, ſtatim crepabit per medium: & hoc experimentum eſt à modernis. Si iterum dicta confectio ponatur in igne, ſtatim convertetur in lividum colorem.

Sexta herba à Chaldæis vocatur Bieith, à Græcis

Græcis Retus, à Latinis Nepta. Hanc herbam accipe, & miſce cum lapide invento in nido upupæ avis, & frices ventrem alicujus animalis, & imprȩgnabitur, & habebit fœtum in ſuo genere nigerrimũ, Et ſi eis ponatur ad nares, ſtatim ad terra cadẽt velut mortua. Poſt modicum verò ſpatium curabuntur: & ſi prædictum cõpoſitum in vaſe apum ponatur nunquam fugient, ſed ibi congregabuntur apes. Et ſi apes ſubmergantur, & quaſi moriantur, & in confectione prædicta ponantur poſt modicum temporis, et per ſpatium unius horæ, recuperabunt vitam. Nam & illud proportionatur qualitati deperditæ, & ſignũ ab hoc eſt quòd ſi muſcæ ſubmerſæ in cineribus tepidis ponantur, poſt modicum ſpatium vitam recuperabunt.

Septima herba à Chaldæis Algeil, à Græcis Orum à Latinis lingua canis nũcupatur. Herbam hanc cum corde raniculæ, & ejus matrice pone ubi vis, & poſt modicum tẽporis congregabuntur omnes canes villæ Et ſi prædictam ſub pollice pedis habueris, omnes canes obmuteſcent, nec poterunt latrare, & ſi prædictã in collo alicujus canis poſueris, ita quod non poſſit ore attingere, ſemper verteretur in circuitu ad modum volubilis rotæ, donec ca-

det in terram velut mortuus, & hoc eſt expertum noſtro tempore.

Octava herba à Chaldæis Manſeſa, à Græcis Ventoſin, à Latinis vel Gallis Juſquiamus dicitur. Hãc herbam accipe & miſce cum Realgalis & Hermodactilis, & pone in cibo canis rabidi, & ſtatim peribit: & ſi ſuccum ejus cũ ſupradictis poſueris in ſcypho argẽteo minutiſſimè frangetur, & ſi ſupradictũ cum ſanguine leporis juvenis commiſcueris, & in pelle leporis conſerves, omnes lepores congregabuntur ibidem, donec remotum fuerit.

Nona herba à Chaldæis Augo, à Græcis Amala, à Latinis Lilium. Si hanc herbam ſole exiſtente in leonis ſigno collegeris, & cũ lauri ſucco cõmiſcueris. Deinde ſub fimo tempore aliquo ſuccum illum poſueris, fient vermes. De quibus ſi fiat pulvis, & ponatur circa collum alicujus, vel in veſtimẽtis ſuis, nunquàm dormiet, vel dormire poterit, quouſque depoſitum fuerit. Et ſi prædictum ſub fimo poſueris, & de vermibus inde naſcentibus aliquem unxeris ſtatim inducetur ad febrem. Et ſi prędictum ponatur in vaſe aliquo, ubi ſit lac vaccæ & cooperiatur de pelle alicujus vaccæ unius coloris, omnes vaccæ amittent lac ſuum, & hoc maximè expertum eſt tempore noſtro à quibuſdam ſortilatoribus.

Decima

Decima herba à Chaldæis dicitur Luperax, à Græcis Eſiſena, à Latinis Viſcus querci, & creſcit in arboribus transforata arbore. Hæc herba cum quadam alia herba quæ dicitur Martegno, id eſt, ſylvium, ut ſcribitur lingua Theutonica, omnes feras aperit; & ſi prçdictum compoſitum in ore alicujus ponatur, & cogitetur de aliquo, ſi debet accidere, corde infigitur, ſi autem non corde reſilit. Sed ſi prædictum ad arborem ſuſpendatur cum ala hirundinis, ibi congregabuntur aves bene per quinque milliaria, & hoc ultimum tempore meo eſt expertum.

Undecima herba à Chaldæis Iſiphilon dicitur, à Græcis Orlegonia, à Latinis Centaurea vocatur. Hanc autem herbam dicunt Magi habere mirabilem virtutem. Si enim adjungatur cum ſanguine upupç fœmellç & ponatur cum oleo in lucerna omnes circundantes credent ſe eſſe Magos, ita quòd unus altero credet ſuum caput ſit in terra, & pedes in cœlo & ſi prædictum ponatur in igne ſtellis lucentibus videbitur quod ſtellæ currant adinvicem & debellent: & ſi iterum prædictum cataplaſma ponatur ad nares alicujus, præ timore quem habebit, fugiet vehementer, & hoc expertum eſt.

Duodecima herba à Chaldæis Colorio vel Coloricon à Græcis Clamor, à Latinis Salvia communiter eſt nũcupata. Hæc autem herba putrefacta ſub fimo in vaſe vitreo procreat quendam vermem vel avem habentem caudam in modum merulæ, de cujus ſanguine ſi tangatur aliquis in pectore amittet ſenſum, per quindenam & plus. Et ſi prædictus ſerpens cõburatur, & ponatur cinis in igne, ſtatim fiet yſitis tonitrui horribilis. Et ſi prædictus pulvis ponatur in lampade & accendatur videbitur quòd tota domus ſerpentibus repleatur. Et hoc eſt expertum à modernis.

Tertiadecima herba à Chaldæis Olphanas, à Gręcis Hiliorion, à Latinis Verbena dicitur. Hæc autem herba ut referunt Magi collecta ſole exiſtente in ſigno Arietis, & cõjecta cum grano Pæonię unj⁹ anni caducos à malo morbo curat. Et ſi ponatur in terra pingui, poſt octo ſeptimanas generabuntur vermes, qui ſi aliquem tetigerint. ſtatim morietur. Et ſi prędictũ ponatur in columbario, omnes columbæ congregabuntur ibi, Et ſi pulvis illorum in ſole ponatur, videbitur quod ſol ſit lividus, Si autem pulvis ponatur in loco ubi homines habitant, vel jacet inter duos amantes, ſtatim fit lis vel malitia inter eos.

Quarta-

Quartadecima herba à Chaldæis Celeyos dicitur, à Græcis Caſini, à Latinis Meliſophilos, de qua Macer facit mentionem. Hæc autem herba collecta viridis, & conjecta cũ ſucco cypreſſi unius anni poſita in pulmento, facit pulmentum videri plenũ vermibus, & deferentem facit eſſe benignum & gratioſum, & adverſarios devincere. Et ſi prædicta herba ligetur collo bovis, ſequetur te quocunq; ieris, & ſi prædicto ſucco corrigiã miſcueris, & de tertia parte ſudoris hominis ruffi, & te ſub aſcellis ſtatim cingens crepabit per medium.

Quintadecima herba à Chaldæis Egleriſa, à Græcis Yſaphinus, à Latinis roſa dicitur, & eſt herba cu;⁹ flos eſt notiſſimus. Accipe granum ejus, & granum ſinapis, & pedem muſtelæ, hæc ſuſpende in arbore, & de cætero non fructificabit. Et ſi prædictum ponatur circa rete, congregabuntur ibi piſces. Et ſi magaris mortuum fuerit, & in commixtione prædicta ponatur per dimidium diem: licet tamen non acquiritur, recuperabit vitã. Et ſi pulvis prędictus ponatuc in lampade, poſtea accendatur, omnes videbuntur nigri ad modum ſatanæ, & pulvis prædictus admiſceatur cum oleo olivæ & cum ſulphuræ vivo, & de hoc ungatur domus ſole lucente, ipſa tota videbitur flamma-

Sextadecima herba à Chaldæis Cartulin, à Græcis Quinque folium, à Latinis Serpentina vocatur. Hæc herba apud nos ſatis eſt nota. Hæc autem herba cum folio trifolii inhumata, generat ſerpentes rubeos & virides, de quibus ſi fiat pulvis, & ponatur im lampade ardente, videbitur ibi copia ſerpentum, & ſi ſub capite alicujus ponatur, de cætero non ſomniabitur ſibi.

Modus autem operandi omnium prædictorum eſt, ut effectus bonus ſit in planeta bono, & malus in malo, id eſt, in horis & diebus eorum.

Virtutes herbarum 7 ſecundum Alexandrum imperatorem, & has quidem virtutes habuerunt ipſæ ab influentia planetarũ. Contingit autem unamquamq; percipere virtutem ſuam à ſuperioribus naturalibus.

Prima autem herba Saturni quæ affodilius dicitur. Succus ejus valet ad dolorem renum & tibiarum. Et datur patientibus dolorem veſicæ, radix ejus cocta parum. Et dæmoniaci vel melancholici ipſam deferunt in linteo mundo & liberantur, nec in domo patitur eſſe, & ſi ibidem fuerint. Producentes dentes pueri & eam ferent, ſine dolore eos

produ-

producent, & eſt bonum ut homo deferat ſecunda nocte radicem, quia non timebit, neq; læderur ab aliis.

Herba ſecunda Solis dicitur Poligonia vel Corrigiola. Hæc enim herba nomen ſuſcepit à Sole: nam eſt multum generans. Sic enim & hæc herba eſt multos faciens modos. Hanc quidem herbam alii appellaverunt Alchone, quæ eſt domus Solis Hæc enim herba, ſanat paſſiones cordis & ſtomachi. Qui attingit hanc herbam habet virtutem à ſigno ſuo vel planeta. Si quis autem ſuccum bibit, facit eum multum coire. Et ſi quis deferat radicem ejus, curat paſſiones oculorum. Et ſi antequam aliam habuerit paſſionem potaverit ſuccũ, non ſuperveniet ei paſſio oculorum. Juvat etiam phreneticos, ſi etiam ſecum deferunt in locis, id eſt pectore. Juvat etiam periplomoticos, & facit eis bonum anhelitum & facit etiam ad fluxum ſanguinis Melancholici.

Herba tertia Lunæ Chynoſtates dicitur Succus ejus purgat exacerbationes ſtomachi, thoracis & caſtorem, quia oſtendit ſe eſſe herbam Lunæ. Flos autẽ huj⁹ herbæ purgat ſplenes magnos & curat ipſos, quia ipſe creſcit & decreſcit ſicut Luna. Valet ad ophthalmiam, & facit

& facit acutū viſum,& valet cōtra ſanguinem oculorum. Si radicem ejus tritam ponis ſuper oculum,mirabiliter viſum clarificat, quia lumen oculorum propinquatū myſticum ſubſtantiæ Lunæ. Etiam confert malum ſtomachum habentibus,qui non poſſunt cibum digerere, bibendo ſuccum ejus: amplius valet habentibus ſcrophulas.

Herba quarta, arnogloſſa dicitur Radix hujus herbæ valet cōtra dolorē capitis mirificè, quoniā opinatur eſſe domus Martis aries,quæ eſt caput totius mundi. Valet etiā contra malas conſuetudines teſticulorū, & ulcera putrida & ſordida,quia dom⁹ eſt ſcorpio: quia pars ejus retinet ſperma, id eſt ſemen quod venit contra teſticulos, Valet etiā ſuccus ejus dyſentericis & hemoptoicis,& ad vitia hemorrhoidarum & ſtomachi,dum quis eum biberit.

Herba quinta Mercurii dicitur Pentaphilon, à quibuſdam Petadactylus, ab aliis Sepedeclinans, à quibuſdam Calipendalo. Radix hujus herbæ ſanat plagas & duriciem, trita & emplaſtrata. Amplius ſcrophulas diluit velociter,ſi ſuccus ejus bibatur cum aqua. Sanat etiam farigos & paſſiones pectoris ſeu dolores ſi ſuccus ejus bibatur. Solvit etiam dentium dolores,& ſi ſuccus ejus ore teneatur, omnes

omnes oris curat paſſiones. Et ſi quis ſecum deferat, opus dat & auxilium. Amplius ſi quis vult à rege vel à principe petere aliquid, copiam dat eloquentiæ, ſi ſecum eam habeat & obtinebit quòd voluerit, valet etiam in ilithaſi & diſuria ſuccus ejus habitus.

Herba ſexta Iovis dicitur Achaton, à quibuſdam Juſquiamus. Radix ejus poſita ſuper bubones, eos diſpergit, & obſervat locum à phlegmone. Si quis eam portaverit antequam ei paſſio superveniat, nunquàm bubonem habebit. Confert etiam radix ejus podagrę, dum ponitur trita ſuper locū patientis, & hæc quidem operatur virtute ſignorum habentium pedes, vel habentium aſpectum ſuper pedes. & ſuccus ejus ſi bibatur cum melle cum mellicrato, confert doloribus hepatis, & omnibus ejus paſſionibus. quoniam Iupiter tenet hepar. Similiter confert volētibus multum coire. Eſt & utilis ut eam deferant ſecum volentes diligi à mulieribus. Facit enim deferentes lætos & delectabiles.

Septima herba Veneris dicitur Piſteriona, quibuſdam Hierobota dicitur, id eſt, herba columbaria & verbena. Radix hujus herbæ poſita ſuper collum ſanat ſcrophulas & parocidas & bubones colli & ſtaphylion, id eſt, urina

diſtilla-

diſtillationem & yſinon ponatur emplaſtrum & eſt comparatum paſſionibus iſtius loci. Sanat etiam ſciſſuras & condylomata,id eſt, durities, quæ naſcuntur in ano & hæmorrhoidas. Si ſuccus ejus cum melle in aqua coćta bibatur, ſubtiliat ea quæ ſunt in pulmone, & facit bonum anhelitum, nam detinet pulmonem. Valet etiam multum in aphrodiſa, id eſt, coitu, quia ſuccus ejus auget multum ſperma,cum quis vult coire addit ad deſiderium ejus,& major virtus ipſius herbæ eſt, quia ſi quis eam portaverit, etſi multum potens in coitu. Veruntamen teneat aliquid aliud,niſi iſtam herbam tantum. Si quis ponat eam in domo,vel vinea vel in terris, abundanter habebit reditus. Amplius radix ipſius valet omnibus illis qui volunt plantare vineas vel arbores, & infantes portantes ipſam erunt bene diſciplinati, & amantes doćtrinam, & erunt læti & gaudioſi. Confert etiam poſita in purgationibus,& repellit dæmones omnes.

Prædićtas tamen herbas à 23 d· Lunæ uſque ad triginta incipiẽdo collećtionem ipſam levare à Mercurio per totam horam dierum evellendo fac mentionem paſſionis,ut rei ſcilicet nomina paſſionẽ vel rem propter quam ipſam colligis,& ipſam accipe herbam. Loca

tamen

tamen ipſam ſuper frumẽtum, vel hordeum, & ea utere ad opus tuum poſtea.

Explicit liber primus.

SECUNDUS LIBER ALBERTI MAGNI, ET EST de virtutibus lapidum quorundam.

Iam cum dictum ſit de virtutibus herbarum quarundam, & de modo agendi, nunc in præſenti capitulo dicendum eſt de Lapidibus quibuſdam, & eorum affectibus, & qualiter poſſunt accipi magna mirabilia opera.

Magnes	Corallus	Lipercol
Obtarmius	Cryſtallus	Urices.
Onyx	Chryſolytus	Lazuli
Feripendamus.	Elotropin	Smaragdus
Silonites	Epiſtrites	Iris
Topazion	Calcedonius	Baleſia
Medo	Chelidonius	Galeriates
Mephytes	Gagates	Draconites
Abaſton	Bena	Echites
Adamas	Iſthmos	Terpiſtretes
Agathe	Cabices	Jacinthes

Alectorius

Alectorius	Chriſolites	Orites
Eſmundus	Beatiden	Saphyrus
Amatiſtus	Nicomai	Saunus
Berillus	Quiriti	
Celonites	Rodianus.	

SI vis ſcire utrum mulier tua ſit caſta, accipe lapidem qui Magnes vocatur. Eſt autē ferruginei coloris,& invenitur in mari Indico,& aliquāndo in partibus Theutoniæ, in illa provincia quæ Francia Orientalis vocatur. Suppone ergo lapidem hunc capiti mulieris, & ſi caſta eſt,ipſa maritum amplexabitur, ſi autem non,ſtatim cadet à lecto. Ad hoc autē ſi lapis iſte ponatur ſuper carbones in quatuor angulis domus, dico tritus,& ſuper carbones ſparſus, dormientes fugient ædes & relinquēt totum,& tunc poſſunt fures reſpicere totum quod volunt. Si vis fieri inviſibilis, accipe lapidem qui dicitur Opthalmius, & involve in folio lauri. Et dicitur lapis Ophthalmius cujus color non nominatur,nam multorum colorum: & eſt hic talis virtutis, quod viſus circumſtantium excæcat vel abortat. Conſtantinus autē pugno clauſo reddebatur per eum inviſibilis.

Si vis incitare triſtitias,timores, & fantaſias terribiles atq; lites, accipe lapidem qui vocatur Onyx,qui eſt nigri coloris, & invenitur

melius

melius genus ejus repletum albis venis, & venit de India in Arabiam. & ſi collo vel digito ſuſpendatur, excitat ſtatim triſtitias in homine & terrores: & etiã in ſomno excitat fantaſias terribiles, & etiam lites, & hoc apud modernos eſt expertum.

Si vis comburere manus alicujus ſine igne adhuc & fugare areticam: Accipe lapidẽ qui vocatur Feripẽdanus, qui eſt flavi coloris, qui ſi ſuſpendatur collo alicujus curat areticam: & iterum ſi iſte lapis fortius ſtringatur, ſtatim adurit manum, & ideo leviter & ſuaviter vult palpari.

Si vis accendere animum alicujus ad gaudia & ejus ingenium acuere. Accipe lapidem qui Silonites vocatur, & naſcitur in gremio teſtudinis Indici & eſſe varium dicitur, albo, rubeo, purpureoq́; colore. Alii dicunt hunc eſſe viridẽ, & in Perſiæ partibus inveniri Et dicunt etiam hunc creſcentem Luna creſcente, & econverſo. Et addunt philoſophi antiqui quòd ſi geſtetur, confert præſentiam quorundam futurorum. Si ſub lingua ponatur præcipue prima Luna una hora tantum habet virtutem. Ideo autẽ Luna exiſtente decima habet hũc virtutem: in prima hora vel decima. Motus autẽ ordinis quòd eſt ſub lingua ſi co-

gitetur de aliquo negotio utrum debeat fieri an non. Si fieri debet cordi tenaciter infigitur, ita quod avelli non poteſt: ſi autem non, cor ab ipſo reſilit. Fecerũt etiam philoſophi quòd curat phtiſicos & debiles.

Si vis ut aqua bulliens ſtatim exeat manu immiſſa, accipe lapidem qui Topaſion vocatur, à Topaſi inſula, vel quia auri ſimilitudinẽ protendit, & ſunt duæ ſpecies. Una eſt omnino ſimilis auro & pretioſior eſt. Alia ſpecies eſt crocea magis ſenſibilis coloris quam ſi aurum & hæc eſt vilior. Expertum autem eſt in noſtro tẽpore, ꝙ ſi in aqua bulliente mittatur, defluere facit, quod ſtatim manu immiſſa extrahitur, & hoc fecit unus de fratribus noſtris Pariſiis. Valet etiam contra emorhoicam & ſtimaticam vel lunaticam paſſionem.

Si vis excoriare cutim manuũ tuarum vel alterius. accipe lapidem qui vocatur Medor à Medorum regione, & ſunt duæ ſpecies, niger & viridis. Dicitur ab antiquis philoſophis & modernis quod ſi lapis qui niger eſt frãgatur, & in aqua calida reſolutus fuerit, & aliquis manus ſuas laverit ſtatim excoriabuntur: & ſi quis ex ea biberit, perit vomẽdo ſtatim omni cura remota & auxilia. Dicũt etiã philoſophi quòd valet contra podagrã & oculorum cæcitatem,

tatem, & quòd oculos læſos & debiles fovet.

Si vis ut aliquis non ſentiat dolorẽ, nec cruciatum. Accipe lapidẽ qui dicitur Memphites à civitate quæ dicitur Memphis: & eſt hic lapis talis virtutis, ut dicit Aaron & Hermes, ꝙ ſi teratur & aqua miſceatur, & detur potari illi qui deberet uri vel aliquos cruciatus pati, tantũ inducit ille potus inſenſibilitatẽ, quod non ſentiat patiens pœnam neq; cruciatum.

Si vis ignem perpetuum inextinguibilem facere, Accipe lapidẽ qui Abaſton dicitur, & eſt coloris ferri, & quãplurimũ in Arabia reperitur. Si enim lapis ille accendatur nũquam poterit extingui, eo quòd habet naturã lanuginis, quæ pluma ſalamandris vocatur, cũ modico humidi unctuoſi pinguis, inſeparabilis eſt ab ipſo, & id fovet ignem accenſum in eo.

Si vis devincere hoſtes: Accipe lapidẽ qui nuncupatur Adamas, & eſt coloris fulgentis, duriſſimus, ita quod non poteſt frangi niſi ſanguine hirci, & naſcitur in Arabia vel Cypro. Et ſi ſiniſtro latere alligetur, valet contra hoſtes, & inſaniam, & indomitas beſtias, & venenoſas, & feros homines, & contra jurgia & rixas, & contra venena & incurſus fantaſmatum, & quidam vocant eum Diamantem.

Si vis cũcta pericula evitare & vincere cun-

&ta terrena & habere vires cordis. Accipe lapidem qui Agathes dicitur. Et eſt niger habens venas albas. Eſt alius ejuſdē ſpeciei ſimilis colori albo. Et tertius naſcitur in certa inſula habens venas nigras. Et is facit vincere pericula, & confert vires cordibus, & facit hominem potentem, placentem, jucundum, acceptabilem, & juvat contra omnia adverſa.

Si vis impetrare aliquid ab aliquo. Accipe lapidem qui Alectorius dicitur, & eſt lapis gallinacei vel galli, & eſt albus ut Cryſtallus, & extrahitur de ventriculo gallinacei, poſtquam fuerit caſtratus ultra annum quartum. Et ut quidam dicunt poſt annum extrahitur de gallo decrepito. Et ad quātitatem fabæ extat, ventrem gratum reddit & conſtantem: & ſub lingua acceptum ſitim extinguit: & hoc ultimum tempore noſtro expertum eſt, & ſubtiliter percepi.

Si vis devincere beſtias, & omnia ſomnia interpretari, & de futuris propherizare, Accipe lapidem qui Eſmundus dicitur vel Aſmadus, varii coloris eſt, omne venenū extinguit & facit vincere adverſarios & prophetizatio nem dat, interpretationem omnium ſomniorum & ænigmata intelligere facit:

Si vis habere bonum intellectū ſenſibili

& nco

& non poſſe fieri ebrius: Accipe lapidem qui Amethyſtus dicitur. & eſt purpurei coloris,& melior naſcitur in India, & valet cōtra ebrietatem,& bonū in ſcibilibus confert intellectū.

Si vis devincere hoſtes, & fugere lites: Accipe lapidem qui vocatur Beryllus, eſt pallidi coloris, lucis trāſparentis, ut lymphæ. Fer tecum & vinces omnes lites, & hoſtes fugabis, reddetq; inimicum mitem. In minoribus efficaciam reddit poteſtatem, ſicut dicit Aaron, etiam dat bonum intellectum in ſcibilibus.

Si vis divinare de furtis, Accipe lapidem, qui vocatur Celonites, & eſt purpurei variiq; coloris & invenitur in corpore teſtudinis. Si quis autem hunc lapidem ſub lingua geſtaverit, divinabit & prædicet futura. Veruntamen non habet virtutem niſi lucens prima cum fuerit accenſa, & creſcens monoytes in ultima deſcendente. Sic vult Aaron de virtutibus lapidum & herbarum.

Si vis pacificare tempeſtates & flumina pertranſire Accipe lapidem qui vocatur Corallus, & eſt rubeus,aliusq; albus. Et expertum eſt quòd ſtatim reſtringit ſanguinem, & portantis pellit ſtultitiam, & perhibet ſapientiam, & hoc à quibuſdam tempore noſtro expertum eſt, & valet contra tempeſtates, & pericula fluviorum.

Si vis accendere ignem. Accipe criſtallum, & pone ſub juxta circulũ ſolis id eſt contra ſolem, & appone juxta aliquid combuſtibile, & ſtatim lucente ſole calido eliciet ignẽ, & ſi cum melle ponatur lac dabit.

Si vis acquirere ſapientiam, & fugere ſtultitiam. Accipe lapidem qui vocatur Chryſolitus, & eſt lucidæ viriditatis, poſitus in auro, pellit ſtultitiam & ſapientiam confert.

Si vis ut ſol appareat ſanguineus. Accipe lapidẽ qui Elitropia dicitur, & eſt viridis, ſimilis quaſi Smaragdo, & eſt reſperſus ſanguineis guttis. Hanc elitropiam appellãt necromantici proprio nomine gemmam Babylonicam, quòd ſi ungatur ſucco herbæ ejuſdem nominis, & in vas plenum aqua mittatur, facit videri ſolem ſanguineũ, ſicut ſi videretur eclypſis. Cujus cauſa eſt quòd totã aquã ebullire facit in nebulam, quæ inſpiſſando aerem impedit ſolem, inde niſi quia rubeum in ſpiſſo colore, poſt modicũ recedit illa nebula rotando quaſi per guttas pluviæ. Oportet autẽ ad hoc ut fiat quòd ſit quoddam carmen ſacrum cũ quibuſdam characteribus & ſicut accepi, principes, ſi divinando quædam prædicant, propter quod templorũ pontifices iſto lapide maximè utebantur in feſtis idolorũ. Et jam geſtatum hoc reddit

reddit hominem bonæ famæ, & incolumẽ, & longæ vitæ. Dicitur autem à philoſophis antiquis quòd unctus herba ſui nominis, ut prædiximus, pollet virtute, & inveniuntur plures in Æthiopia, Cypro & India.

Si vis refrigerare aquã bullientem quæ ſtat ſuper ignem. Accipe lapidẽ qui Epiſtrites dicitur, qui in aqua oppoſitus oculo ſolis radios ſolis igneos emittit: & dicitur ab antiquis Philoſophis & à modernis, quòd ſi ponatur in aqua bulliẽte, ſtatim ceſſabit ebullitio: & poſt modicum refrigeſcet, & eſt lapis rutilans & rubicundus.

Si vis effugere illuſiones omnesq; fantaſias, & omnes cauſas vincere. Accipe lapidẽ qui Chalcedonius dicitur, & eſt pallidus fuſcus & aliquantulum obſcurus. Si hic perforatur, & cum virtute lapidis qui Sinerib dicitur collo ſuſpendatur, valet cõtra omnes fantaſticas illuſiones. Et facit vincere omnes cauſas contra adverſarios, viresq; corporis conſervat, & hoc ultimum expertum eſt moderno tempore.

Si vis eſſe gratus & placens, Accipe lapidem qui Chelidonius dicitur, Et eſt niger & rufus, & de ventre hirundinum extrahitur, Rufus involutus panno lineo vel corio vituli ſub ſiniſtra aſcella portatus valet contra inſaniam

& antiquos morbos & languores, cōtra lethargicam paſſionem & contra epidimiam. Evax refert quod iſte lapis hominem facit facundũ & gratum, & placētem eum reddit. Niger autem valet contra feras, & iras, & ad finem incepti perducit negotii. Et ſi involvitur in foliis chelidoniæ dicitur obfuſcare viſum, & debent extrahi menſe Auguſti, & frequēter duo in una hirundine inveniuntur lapides.

Si vis eſſe victorioſus contra adverſarios. Accipe lapidem qui dicitur Gagates, & eſt diverſi coloris, & dicũt antiqui philoſophi fore expertũ in Alcide principe, qui quandiu eum portavit, ſemper habuit victoriam, & eſt lapis diverſi coloris ſicut pellis capreolæ.

Si vis præſcire futurum aliquod. Accipe lapidem qui vocatur Bena, qui eſt ſicut dens à beſtia, & pone ſub lingua tua: & ſicut Aaron & antiqui philoſophi dicunt, quandiu ſic tenueris, ſemper divinando prædices futura, nec aliquo modo errabis divinando.

Si vis ut fiat veſtis incombuſtibilis. Accipe lapidem qui Iſthmos appellatur, qui ut dicit Iſidorus ſimilis eſt croco, & in partibus Hiſpaniæ invenitur, & iſte lapis flabilis eſt propter ventoſitatem in ipſo rarefactã juxta Gades Herculis, & ſi de eo fiat veſtis, nullo modo

poteſt

poteſt uri, ſed de igne nitet. Et hujus ſpeciei dicunt quidam Carbunculum album.

Si vis gratiam habere & honorem, Accipe lapidẽ qui Tabrices vocatur, & eſt ſimilis cryſtalo. De hoc retulerunt antiqui Philoſophi, ut Evax & Aaron quòd eloquẽtiam, gratiã pręſtat & honorem, & cum hoc dicitur quòd curat omnem hydropiſin.

Si vis fugare fantaſmata & ſtultitiam. Accipe lapidem qui vocatur Chryſolitus, & eſt idem in virtute cum aretico, ut dicit Aaron & Evax in lib. de naturis herbarum & lapidum. In auro poſitus & geſtatus fugat ſtultitiam, & fantaſmata expellit. Sapientiam conferre perhibetur, valet contra timorem.

Si vis judicare opiniones & cogitationes aliorum. Accipe lapidem qui vocatur Beratides, & eſt nigri coloris, & teneatur in ore. Facit etiam geſtantem hilarem & gratioſum apud omnes.

Si vis habere victoriam & amicitiam. Accipe lapidem qui vocatur Nichomar, & eſt idem quod alabaſtrum, & eſt de genere marmorum, & eſt albus nitens. Et de hoc fiunt unguenta ad ſepulchra mortuorum

Si vis ut homo dormiẽdo tibi dicat quæ fecit. Accipe lapidẽ q vocatur quirim, invenitur

lapis iſte in nido upupæ, & eſt lapis proditorũ.

Si volueris aliquid ab aliquo impetrare. Accipe tecum lapidem qui vocatur radianus, & eſt niger tranſlucens, qui cum caput Gallorum datur comedere formicis, invenitur poſt tempora multa in capite galli, & eſt idẽ quòd lapis tonatides.

Si vis facere quod canes neque venatores poſſunt nocere alicui animali quod venantur. Pone coram ipſis lapidem qui vocatur Juperius & ſtatim id ad lapidem curret: Hiç enim lapis invenitur in Lybia, & omnes beſtiæ currunt ad iſtum lapidem tanquam ad ſuum defenſorem, prohibet enim ne canes vel venatores noceant eis.

Si vis comburere manus alicujus ſine igne, accipe lapidem qui vocatur unices, quem prius diximus principem apii, quod eſt ignis, & eſt ut ignis. Hunc lapidem ſi quis ſtringit fortiter, ſtatim adurit manum, velut cõburatur igne materiali: quod eſt mirabile.

Si vis curare melancholicam vel quartanã in aliquo. Accipe lapidem qui dicitur lapis La zuli, ſimilatur enim colori cœleſti, & ſunt intus corpuſcula aurea: & eſt certum & expertum, quòd curat melancholiã & quartanam.

Si vis acuere alicujus ingenium, vel opes auge-

augere ſuas,& etiam futura prędicere Accipe lapidem qui Smaragdus dicitur, & eſt mundiſſimus, translucens, & planus vel flavus eſt melior,& aufertur de nidis frigonum & confortat & cõſervat. Et geſtatus facit hominem bene intelligere, & memoriam bonam confert. Auget opes deferentis. Et ſi quis ſub lingua ſua eum tenuerit,prophetizabit.

Si vis facere irim apparere, Aceipe lapidem qui vocatur Iris, & eſt albus ad modũ criſtalli,quadratus ſeu cornua habẽs:ſi iſte lapis ponatur in radios ſolis, ſtatim reflectendo facit apparere iridem in pariete vel muro, & inveniuntur plures in Sicilia,& in Æthiopia.

Si vis lapidẽ unum qui nunquam calefiat, accipe lapidem qui dicitur Gallaſia, & eſt habens grãdinis figurã,& colorẽ & duritiem habet adamantis.Si lapis iſte in igne ponitur fortiſſimo nunquã caleſiet, & eſt cauſa quia habet poros ita cõſtrictos, quia calor ingredi nõ poteſt corpus lapidis.Dicit etiam Aaron & Evax quòd lapis geſtatus mitigat iram, luxuriam & cæteras calidas paſſiones.

Si vis ſcire utrum uxor jaceat cum aliquo alio marito. Accipe galerites lapidem ſic appellatum,qui eſt idem cum cãtabre.& invenitur in Lybia & Britannia, & eſt duplici co-

loris

loris ſcil. nigri & crocei, & invenitur glaucus tendens ad pallíditatem. Curat hydropiſin, & fluxus ventris confirmat. Et dicit Avicenna, quod ſi iſte lapis teratur & lavetur, ſive lavandus detur alicui mulieri, ſi virgo nõ ſit, ſtatim urinabit: ſi virgo eſt, non.

Si vis hoſtes ac inimicos devincere. Accipe lapidem qui dicitur Draconites, à capite draconis. Et ſi de vivo lapis extrahatur valet contra omnia venena. Et ferens eum in ſiniſtro brachio omnes hoſtes devincet.

Si vis amorem generare inter aliquos duos. Accipe lapidem qui Echites dicitur & à quibuſdam dicitur Aquileus, quia Aquilæ in nidis ſuis collocant, purpũrei coloris eſt, & invenitur juxta littora Oceani, & aliquando in Perſia, & in ſe ſemper cõtinet alium lapidem qui in ipſo ſonat quando movetur. Fertur ab antiquis philoſophis quod hic lapis ſiniſtro brachio ſuſpenſus conciliat amorem inter virum & uxorem. Confert prægnantibus, abortum impedit, periculum perterritionis mitigat, & caducis dicitur valere. Et ſicut dicunt Chaldæi ſi in cibo ſit venenum: & lapis prędictus ponatur in eo, prohibet ne poſſit deglutiri cibus ille, & ſi ſubtrahatur, ſtatim deglutitur. Et hoc ultimum à quodam fratrum noſtrorum ſenſibiliter examinari vidi.

Si vis reddere hominem tutum. Accipe lapidem qui Terpiſtrites nũcupatur, in mari generatur, rutilans eſt & rubicũdus. Et dicitur in libro Alchorat, quòd ſi ante cor geſtatur, hominem reddit tutum, & omnes compeſcit ſeditiones. Dicitur etiam compeſcere locuſtas, volucres, nebulas, grandines, ac tempeſtatem à fructibus terræ. Et eſt expertum à modernis Philoſophis & à quibuſdam fratrum noſtrorum, quòd oppoſitus radio ſolis, radios igneos emittit. Item quod ſi lapis iſte in aquam bullientem ponatur, ſtatim ceſſabit bullitio, & poſt modicum refrigeſcet.

Si vis ut peregrini pergant tuti. Accipe lapidem qui Iacinthus vocatur: multorum eſt colorum. Viridis autem eſt melior, & habet venas rubeas, & vult in argento collocari, & in lecturis quibuſdam dicitur quòd ejus ſunt duo genera aquaticus & ſaphyrinus. Aquaticus flavus eſt albeſcens, ſaphyrinus autem flavus perlucens valde, nihil habens aquoſitatis, & hic eſt melior, & de hoc ſcribitur in lecturis philoſophorũ, quod digito vel collo geſtatus reddit peregrinos tutos & gratos hoſpitibus. Et ſomnum provocat propter ſuam frigiditatem, & hoc propriè habet ſaphyrinus.

Si vis ſervari à diverſis caſibus & peſtiferis

morſibus

morſibus. Accide lapidē qui Orithes vocatur, cujus tres ſunt ſpecies, una nigra, alia viridis, tertia cujus altera pars eſt aſpera, altera plana, & color ejus quaſi ferri lamina eſt, ſed viridis habet maculas albas. Hic lapis geſtatus præſervat à diverſis caſib. & periculis mortis.

Si vis conciliare pacem. Accipe lapidem qui vocatur Saphyrus, qui venit ab Oriente in Indiam, & flavus eſt melior, qui nō eſt tam lucidus, pacem creat & concordiam: purum & devotum ad deum animum efficit, animum confirmat in bonis, & hominem refrigeſcere facit interiore ardore.

Si vis curare virginem. Accipe lapidem qui Saunus vocatur à Sauna Inſula, mentem deferentis conſolidat, alligatus manui parturientis, impedit partum, & ipſum continet in ventre. Idcirco prohibetur in re tali, ne lapis iſte mulierem tangat.

In libro numeralium in Aaron & Evax multa ſimilia alia invenies. Modus autem agendi in his in hoc cōſiſtit, ut pro effectu bono deferens ſit mundus ab omni corporis pollutione.

Explicit liber ſecundus.

Videtur dicere Iſidorus Lycariam habere in capite lapidem nobiliſsimæ virtutis, & est a.bi

albi coloris, quemque tritum ſidederis biberé ſtrangurioſis, perfectè ſolvit urinam, & breviter ſanat. Item ſolvit quartanam. Item tollit albuginem oculorum. Item ſi mulier prægnans cum portaverit ſuper ſe, non amittet fœtum. Item valet pthiſicis caro ipſarum cocta & comeſta. Item pulvis ipſarum uſtarum corticibus confert ficubus, & cum aliquibus granis piperis, ſcilicet ficubus & condylomatibus, quæ naſcuntur in ano. Similiter ipſæ crudæ cum corticibus piſtatæ, rumpunt apoſtemata matura.

LIBER TERTIUS ALBERTI MAGNI, DE VIRtutibus animalium quorundam.

CUm ſuperius dictum ſit de quibuſdam effectibus cauſatis virtute lapidum quorundã, & de eorũ mirabili efficacia ſive operatione. Nũc dicendum eſt iſto capitulo de quibuſdam effectibus cauſatis à quibuſdam animalibus.

Aquila	Experiolus	Pellicanus
Caſſo	Leo	Corvus
Bubo	Foca	Milvus

Hircus

Hircus	Anguilla	Turtur
Camelus	Muſtela	Talpa
Lepus	Upupa	Merula.

Aquila avis ſatis nota eſt Chaldæis Vorax dicitur, à Græcis Rimbjcus. Refert Aaron & Evax quod mirabilem habet naturam ſive virtutem, quia ſi ejus cerebrum pulveriſetur, & cum ſucco cicutæ miſceatur, ex hoc comedentes, ſtatim ſe capiāt per capillos, nec ſe dimittent, donec acceptum portaverint. Hujus autē effectus ratio eſt, quia cerebrū illud calidiſſimū eſt. ita quod generat virtutem fantaſticam obturando meatus per fumum.

Caſſo eſt animal ſatis notum, à Chaldæis vocatur rapa, à Græcis verò Orgalo dicitur. De hoc dicit Aaron, quòd ſi pedes ejus ab aliquo ferantur, nūquam vexabitur, ſed ſemper progredi appetet. Item geſtans pedes ejus ſemper vincet, & ab inimicis ſuis timebitur: & dicit quòd dexter ejus oculus in corio lupi involutus, reddit hominem placentem, & gratioſum, & benignum: & ſi ex prædictis rebus fit cibus vel pulvis in cibo alicui datus, multum diligetur ab eo. Hoc autem ultimum tēpore noſtro expertum eſt: & ſi prædicta confectio ponatur in fimo fiunt vermes venenati de quibus ſi aliquis comederit, ſtatim dormiet,

et, & non poterit excitari .donec ſuffumigetur ariſtologia,& maſtiche.

Bubo eſt avis ſatis nota, & Chaldæis magis dicitur,& quæ à Græcis Hiſſopus, Hujus avis mirabiles ſunt virtutes. Si enim cor ejus cum dextro pede ejus ſuper dormientem ponatur, ſtatim tibi dicet quicquid fecerit, & quicquid ab eo interrogaveris & hoc à noſtris fratribus expertum eſt moderno tempore,& ſi hoc iterum ſibi ponat quis ſub aſcella, nullus canis ei latrabit ſed obmuteſcet, & ſi conjunctio prædictorum cum anima ſua ſuſpendatur ad arborem, aves congregabuntur ad arborem.

Hircus eſt beſtia ſatis nota, à Chaldæis Erbichi, à Græcis Maſai appellatur. Si ſanguis ejus accipiatur tepidus cum aceto & fœnationis ſucco, & ſimilis cum vitro bulliat, reddit vitrum molle ad modum paſtæ, poteritque projici contra murum vel parietem, nec frangetur: & ſi prædictum compoſitum in vaſe ponatur,& de hoc ungatur facies, res mirabiles & horribiles apparebunt, & videbitur ei quòd debeat mori, & ſi prædictum in ignem ponatur,& ibi ſit aliquis caducus appoſito lapide Magnete, ſtatim cadet ad terram ſicut mortuus, & ſi ei detur aqua anguillarum ad potandum, ſtatim curabitur.

Camelus eſt animal ſatis notum, à Chaldæis.n. Cyboi,à Græcis Iphim vocatur. Si ejus ſanguis ſuper caput ponatur in pelle ſtellionis ſtelli lucentib. videbitur quod ille ſit Gigas,& quod ejus caput ſit in cœlo. Et hoc dicitur in lib. Alcorath ab Hermete. Et ſimiliter ſi ex hoc aliquis comederit, ſtatim exibit del ſenſu. Et ſi lucerna ejus ſanguine uncta accẽdatur, videbitur quòd omnes homines circunſtantes habent capita cameli, dum tamen non ſit lumen extrinſecum alterius candelæ.

Lepus eſt Animal ſatis notum, à Chaldæis Veterellum, à Græcis vero Onoloſam nuncupatur. Hujus virtus mirabilis refertur. Dicit Evax & Aaron, quod pedes ejus juncti cum lapide, aliàs capite merulę, movent hominem ad audaciam, ita quod non timet mortem. Et ſi ſiniſtro brachio alligatur perget quò voluerit,& tutus redibit abſque periculo. Et ſi cani detur ad comedendum cum corde Muſtelæ de cætero non vociferabit, etiam ſi interficeretur.

Experiolus eſt animal ſatis notum. Ungui ejus ſi comburatur & cõſolidetur, & detur in cibo alicui equo non comedet per triduum & ſi prædictum ponatur cum aliquantulo terebentinæ erit lucidum, & ſecũdo fiet quaſi

nube-

nubes & ſanguis, ſi projiciatur in aquam aliquantulum, fiet tonitruum horribile.

Leo eſt animal ſatis notum, à Chaldęis Aalamus vocatur, à Græcis Beruhr. Si ex ejus pelle fiant corrigiæ, præcinctus ex illis, non timebit hoſtes: & ſi de ejus carnibus quis comederit, & de ejus aqua biberit, per tres dies curabitur à febre quartana, & ſi de ej⁹ oculis ſub aſcella ponatur vel portetur, omnes beſtię inclinato capite verſus ima terga fugã dabunt

Foca eſt piſcis ſatis notus, à Chaldæis Daulaubur, à Græcis Labor dicitur, hic piſcis eſt diverſæ naturæ. Si enim lingua ejus accipiatur, & cum aliquantulo de corde ejus in aqua ponatur pro certo congregabuntur ibi piſces, & ſi ſub aſcella portaveris, nullus judicio contra te victoriam habere poterit, judicem benignum & ſuavem habebis.

Anguilla eſt piſcis ſatis nota. Hujus autem (prout vult Evax & Aaron) mirabiles ſunt virtutes. Si enim moriatur defectu aquæ corpore integro remanẽte, & accipiatur acetum forte, & miſceatur ſanguini vulturis, & ponatur ſub fimo in aliquo loco, omnes quotquot fuerint, recuperabũt vitam, ſicut prius habuerunt. Et ſi vermis ejus anguillæ extrahatur, & in prædicta confectione ponatur per men-

ſem unum vermis mutabitur in anguillã nigerrimã, de qua ſi quis comederit, morietur.

Muſtela eſt animal ſatis notũ. Si cor hujus animalis comedatur adhuc eo palpitãte facit ſcire futura, & ſi de corde cũ oculis, & lingua canis aliquis comedat, ſtatim amittet vocem.

Upupa eſt avis ſatis nota, à Chaldæis Bori dicta, à Græcis Iſon. Oculi ejus geſtati faciunt hominem groſſum, & ſi oculis ejus ferantur corã pectore, omnes ejus inimici pacificabuntur, & ſi caput ejus in burſa tua habueris, non poteris decipi ab aliquo mercatore, hoc autem expertum eſt à fratribus noſtris hodie.

Pellicanus eſt avis ſatis nota, à Chaldæis Voltri dicitur, à Græcis Iphylati. Hujus virtus mirabilis eſt. Si ejus pulli interficiantur, dum tamen eorũ cor non frangatur, & de ejus ſanguine accipiatur, & tepidus in ore pullorum ponatur, ſtatim ſumunt vitam ſicut prius, Si ſuſpendatur ad collum alicujus avis, ſempe[r] volabit donec cadat mortua, & dexter eju[s] pes ſub calido poſt tres menſes ex humore & calore quem avis habet generabitur viva, & movebit ſe, & hoc teſtatur Hermes in libro Alchorat, & Plinius.

Corvus eſt avis ſatis nota, & eſt ejus virtu[s] mirabilis, ut recitat Evax & Aaron. Si enim

ejus

ejus ova coquanter,& iterum in nido ponantur, ſtatim corvus procedit ad mare rubrum in quadam inſula, ubi eſt Aldoricus vel Alodrius ſepultus,& affert lapidem quo tangit ova ſua, & ſtatim fiunt cruda ſicut prius erant. Mirabile eſt ova cocta ſuſcitare. Si autem lapis iſte ſupponatur in annulo ſupponendo ſibi folium lauri,& tãgatur vinctus catenis, vel janua clauſa,ſtatim ſolvetur vinctus,& aperietur janua. Et ſi lapis iſte ponatur in ore,dat intellectum omnium avium. Unus autem lapis eſt Indicus,quia in India reperitur, ſecundum ſapientes quaſdam, & aliquando in mari rubro,varii coloris eſt, & facit omnes iras obliviſci,ſicut ſuprà diximus.

Milvus eſt avis ſatis nota à Chaldæis Bificus,à Græcis Melos dicitur, ſi caput ejus accipiatur,& feratur ante pectus, dat amorem & gratiam omnium hominum & mulierum, ſi ſuſpendatur ad collum gallinæ, nunquam ceſſabit decurrere donec deponat illud, & ſi ex ejus ſanguine inungatur criſta galli, de cætero non cantabit: in genibus ejus invenitur quidam lapis, ſi inſpiciatur ſubtiliter, qui ſi ponatur in cibo duorum inimicorum, fient amici,& erit optima pax inter eos,

Turtur eſt avis ſatis nota,& à Chaldæis di-

citur Mulona, à Gręcis pilax, Si cor hujus avis feratur in corio lupi, nunquam de cætero habebit ferens appetitū luxuriandi, & ſi cor ejus cōburatur, & ſupra ova alicujus avis ponatur, nunquam de cætero ex eis poterit generari fœtus. Et ſi pedes ejus ſuſpendantur ad arborem, de cætero non fructicabit, & ſi ejus ſanguine cum aqua talpæ decoctæ ungatur locus piloſus & equus, cadent nigri capilli.

Talpa eſt animal ſatis notum, hujus animalis virtus mirabilis eſt, ut refertur à philoſophis. Si pes ejus involvatur in folio lauri, & ponatur in ore equi, ipſe fugiet præ timore, & ſi in nido alicujus avis ponatur, nunquam ex ovis illis exibit fœtus, & ſi talpas fugere volueris pone eam in aula, & ſulphur vivum accenſum, & ibi conveniunt omnes aliæ talpæ, & aqua decoctionis ipſius dealbat equum nigrum,

Merula eſt avis ſatis nota, & eſt ejus virtus mirabilis, quia ſi pēnæ alæ dextræ ejus ſuſpendantur in medio domus cum filo rubro, quod nunquam fuerit in uſu, nullus poterit dormire in illa domo donec deponatur. Et ſi cor ejus ponatur ſub capite dormientis, & ab eo quæratur, omnia dicet quæ fecerit alta voce. & iterum ſi in aqua putei ponatur cum ſanguine

upupæ,

upupæ,& commiſceatur, poſtea ungantur inde tempora alicujus, ſtatim infirmatur uſque ad mortem. Modus agēdi omnium prædictorum, ut effectus bonus ſit & utilis eſt quòd fiat ſub planeta benevolo, ut Jove & Venere. Et in malo effectu ſub planeta malevolo, ut Saturno & Marte. Et hoc eſt ſcilicet diebus eorum, & horis ſuis Si quis autem hæc rectè fecerit, proculdubio veritatem, & utilitatem & maximam efficaciam inveniet in prædictis, ſicut ſæpius una cum noſtris fratribus temporibus noſtris ſum expertus & vidi

Conſideret igitur h,c qui prædictorum copiam invenerit, poſſidere vel dominium, efficaciam & virtutem, utrum ſe habeant in effectu bono ſeu ſui contrario, quòd bona ſub benevolo planeta experiantur, & mala ſub malevolo, & iuveniet quod dictum eſt. Nam ſi in ſuis contrariis fierent, ut bonus effectus in ſigno malevolo, vel econtra, impediretur virtus & effectus ejus propter ſuum contrarium, & ſic bonus & vera vilipenderent. Videmus enim quamplurimos falli in certis ac veris, qui ſi ſignorum vel tempormm qualitates agnoſcerent, & cuſtodirēt, in ſupradictis voluntatem conſequerentur & effectum.

Expliciunt ſecreta aliqua Alberti Magni.

de Colonia- ſuper naturis, virturibus, & efficacia Herbarũ, Lapidum & Animalium quorundam.

Videtur dicere Iſidorus, quòd cinis ranæ magnæ ſuper ſe portatus, à Zona, valdè retinet fluxum menſtruorum, & in probatione, ſi ligetur ad collum gallinæ, non exibit ſanguis ex ea, vel ex alio animali. Item diſtemperatus cum aqua ex ea ungantur, non amplius naſcentur inde pili.

SI quis cor canis in ſiniſtra parta portaverit, omnes canes obmuteſcent.

Si quis oculum dextrum lupi ligaverit in manica dextra, homines neque canes ei nocẽre poſſunt.

Et ut omnia quæ ſuperius dicta ſunt, & etiam dicentur inferius, qui aſtrorum peritiam non habent, ad effectum ſui deſiderii facilius poſſunt accommodare. Primò notabis, quòd hora ſumitur dupliciter, videlicet æqualis, & inæbualis. Hora æqualis, eſt hora horologii, quæ ſemper æqualis exiſtit. Inæqualis autem cõſideratur ſecundum quod dies majorãtur, vel minorantur: nam ſemper aſtrologi conſiderant tempus quo Sol ſtat ſuper horizonta ſitum, & illud vocant diem vel arcum diurnũ, & vice verſa noctem. Id autem tempus quod diem

diem appellant, in partes dividunt duodecim æquales quæ ſunt horæ ejuſcemodi diei, & quicquid de die dicitur, de nocte oppoſito modo intelligas. Et ut clarius percipias, ponamus quòd Sol emergat horizontem, hora octava horologii, habem⁹, uſq; ad occaſum 17. horas horologii, quas multiplicemus per 60. prout 60. ſunt minuta cuiuſq; horæ horologii, & habebimus nongenta ſexaginta minuta, quæ dividamus per 12 prout 12. ſunt horæ diei, applicando cuilibet horæ ſuam portionem, & habebimus 80. minuta hora qualibet: ergo hora talis diei habebit 80 minuta, quæ capient horam unam & unum tertium horæ horologii. Et toto illo tempore conſiderabitur dominium planetæ illius horæ, quemadmodum infra ſcripta tabula demonſtrabit. Quælibet autem hora ſuæ noctis non habebit niſi 40. minuta. Quod ſic de reliquis ſuo modo intelligas: ſecundum videlicet ſolis ortum ſuper terram, quia non ea hora quæ media eſt inter noctem & diem dies dicitur, ſed dies propriè intelligitur cū ſol videri poteſt. Cum ergo voles cujuſque planetæ dominium conſiderare, nam unaquaq; hora quilibet planeta ſuum habet dominium, horas ipſas ſupra ſcripto modo conſiderabis, & ſi poteris ad fi-

nem propoſiti pervenire. Conſideratur etiam diei initium à prima hora præcedẽtis diei poſt meridiem, & ſic dividatur dies Dominicus in duas partes æquales, & ſic duodecim horarũ, divide in duas: erit ergo 18. dimidium diei, & prima hora ſequens erit initium diei Lunæ.

DE aſtris & planetis rerum ſcias quòd dies Dominicus habet aſtrum ſuum ſub ſole.

Dies Lunæ habet aſtrum ſuum ſub Luna.

Dies Martis habet aſtrum ſuũ ſub Marte.

Dies Mercurius habet aſtrum ſuum ſub Mercurio.

Dies Jovis habet aſtrum ſuum ſub Jove.

Dies Veneris habet aſtrum ſuum ſub Venere.

Dies Sabbathi habet aſtrum ſuum ſub Saturno.

NOta quòd omnis actus fieri debet ſub ſuo planeta. Et melius eſt, ſi in proprio die illius planetæ, & in ipſius hora propria fiat, & verbi gratia.

Sub Saturno, vita, ædificium doctrina, mutatio.

Sub Jove, honor, optatum, divitiæ, indumentum.

Sub Marte, bellum, carcer, matrimonium, inimicus.

Sub Sole, ſpes, lucrum, fortuna, hæres.

Sub Venere, amicus, vel ſocietas, via, amica, peregrinus.

Sub Mercurio, ægritudo, amiſſio, debitum, timor.

Sub Luna, palatium, ſomnum, mercatum, furtum.

DE HORIS DIERUM ET NOCTIUM..

ET primò de horis diei dominicæ hora ejus 1. Sol, 2. Venus, 3. Mercurius, 4. Luna, 5. Saturnus, 6. Jupiter, 7. Mars, 8. Sol, 9. Venus, 10, Mercurius, 11. Luna, 12. Saturnus.

Noctis verò 1. ejus hora Jupiter, 2. Mars, 3. Sol. 4 Venus, 5. Mercurius, 6, Luna, 7. Saturnus, 8. Jupiter, 9. Mars, 10. Sol, 11. Venus, 12. Mercurius.

Diei Lunæ prima ejus hora Luna, 2. Saturnus, 3. Jupiter, 4. Mars, 5. Sol, 6 Venus, 7. Mercurius, 8. Luna, 9. Saturnus, 10. Jupiter, 11 Mars, 12. Sol.

Noctis verò prima ej⁹ hora Venus, 2 Mercurius, 3. Luna. 4. Saturnus, 5. Jupiter, 6. Mars, 7. Sol, 8. Venus, 9 Mercurius, 10. Luna, 11. Saturnus, 12, Jupiter.

Diei Martis prima ejus hora Mars, 2. Sol, 3. Venus, 4. Mercurius, 5. Luna, 6. Saturnus, 7. Jupiter, 8 Mars, 9. Sol, 10. Venus, 11. Mercurius, 12. Luna.

Noctis verò diei Martis prima ejus hora Saturnus, 2. Jupiter, 3. Mars, 4. Sol. 5. Venus, 6. Mercurius, 7. Luna, 8. Saturnus, 9. Jupiter, 10. Mars, 11. Sol, 12. Venus.

Die Mercurii prima ejus hora Mercurius, 2. Luna, 3. Saturnus, 4. Jupiter, 5. Mars, 6. Sol, 7. Venus, 8. Mercurius, 9. Luna, 10. Saturnus, 11. Jupiter, 12 Mars.

Noctis verò Mercurii prima ejus hora Sol, 2. Venus, 3. Mercurius, 4. Luna, 5. Saturnus, 6. Jupiter, 7. Mars, 8. Sol, 9. Venus, 10. Mercurius, 11. Luna, 12. Saturnus.

Diei Jovis prima ejus hora Jupiter, 2. Mars, 3. Sol, 4. Venus 5. Mercurius, 6. Luna, 7. Saturnus, 8. Jupiter, 9 Mars, 10. Sol, 11. Venus, 12. Mercurius.

Noctis verò Jovis prima ejus hora Luna, 2. Saturnus, 3. Jupiter, 4. Mars, 5. Sol 6. Venus, 7. Mercurius, 8. Luna, 9. Saturnus, 10. Jupiter, 11. Mars, 12. Sol.

Diei Veneris 1. ejus hora Venus, 2. Mercurius, 3. Luna, 4. Saturnus, 5. Jupiter, 6. Mars, 7. Sol, 8. Venus, 9. Mercurius, 10. Luna, 11. Saturnus, 12. Jupiter.

Noctis

Noctis verò Veneris prima ejus hora Mars, 2. Sol, 3. Venus, 4. Mercurius, 5. Luna, 6. Saturnus, 7. Jupiter, 8. Mars, 9. Sol, 10. Venus, 11 Mercurius, 12. Luna.

Diei ſabbathi prima ejus hora Saturnus, 2. Jupiter. 3 Mars, 4. Sol, 5. Venus, 6. Mercurius, 7 Luna 8. Saturnus, 9. Jupiter, 10, Mars, 11. Sol. 12. Venus.

Noctis verò ſabbathi prima ejus hora Mercurius, 2 Luna 3. Saturnus. 4. Jupiter. 5. Mars, 6. Sol, 7. Venus, 8. Mercurius, 9. Luna. 10 Saturnus, 11. Jupiter, 12. Mars.

Et nota quod Jupiter & Venus boni ſunt. Saturnus & Mars mali. Sol verò & Luna mediocres. Mercurius autem cum bonis bonus & cum malis malus.

EJUSDEM ALBERTI MAGNI DE MIRABILIBUS Mundi feliciter incipit.

Poſtquam ſcivimus quòd opus ſapientis eſt facere ceſſare mirabilia rerum quæ apparent in conſpectu hominum, quamvis varia, quamvis diverſa & plurimum admiranda, non ceſſavimus inquirere ſcripta auctorum

ctorum, donec ſufficienter appareret magna pars operum mirabiliũ. Tandem autẽ occurrit nobis res ultimę mirabilitatis & extraneitatis, apparentis tamẽ inſenſibilis omniũ hominum ferè & vulgarium, & eſt ligatio hominum & virtutum ipſorum per incantationes, per characteres, per veneficia, & ſermones, & multa valde vtilia, quæ penitus non videntur poſſibilia, nec habentia cauſam ſufficientẽ, & cùm diu ſolicitaverint animum ſuper hoc, invenimus ſermonem probabilem Avicennæ 6. naturalium. Quod dum hominum animis ineſſet quædam v rtus immutandi res, & quòd res aliæ eſſent obedientes ei, quando ipſa fertur in magnum amori: exceſſum aut odium, alicujus taliũ. Cùm igitur anima alicujus fertur in grandẽ exceſſum alicujus paſſionis, invenitur experimento manifeſto quòd ipſa ligat res, & alterat ad idem quod deſiderat, & diu nõ credidi illud Sed poſtquam legi libros necromãtiæ, & libros imàginum, & magicos, inveni quòd effectio animæ hominis eſt radix maxima omnium harum rerum, ſed propter grandem affectionem alterat ſuum corpus, & alia quæ intendit, ſive propter dignitatẽ ejus obediant ei res aliæ viliores. ſeu cum tali affectione exterminata concurrat hora conveni-

ens.

ens, aut ordo cœleſtis, aut alia virtus quæ quamvis faciat illud, reputavimus tamen animam facere. Iam publicum & verificatum eſt quòd ligationes hominum, incarnationes & promotiones ad iram, odium, amicitiam, detrimentum, & gaudium, ſunt cõſequentes ad grande affectiones, & tu vides vulgus quod ſecundum naturam fertur ſuper res, quòd timet hæc omnia. & appetit benedictiones maxime electarum & dignarum perſonarum, & abhorret maledictiones & blaſphemias velatum, tanquam in eis ſit virtus, aut ſaltem qualitati mali virtus annexa.

Qui ergo vult ſcire hujus rei ſecretum, ut operetur illud & diſſolvat: ſciat quòd rigare poteſt omnis omnia quæ veniunt in grandem exceſſum & ultimarum illius, in tãtum ut ſuperet eos quos ligat, & debet facere hoc in illa hora in qua invadit eam ille exceſſus, & cũ illis rebus quas ſibi dictat tunc anima. Ipſa enim anima cum ſic eſt avida rei quam vult operari, arripit ex ſe ſuper horam majorem & meliorem, quę eſt ſuper res magis convenientes. Ad illud ligari autem poſſunt quicunque minus ſunt invicẽ fervidi in amore qui ſit invicem, ligans eos in odio, tunc n anima ligantis non poteſt ſubvincere animũ illorum cum fortius

fortius trahant in contrarium quàm ipſa. Sol-
vunt ergo omnia hæc illi qui ſunt fortiores i[n]
contrario quam fuerit ligans eos, & hoc in ill[a]
hora in qua invadit ipſum appetitus extrane[-]
us, ut cum illis rebus quas tũc dictat animus:
quia ſemper major exceſſus animorum ligat
& prohibet alium minorem, aut ſolvit. Scim[us]
ergo ex hoc quod quidam ligari non poſſunt,
cum ſint magis fervidi invicem quàm aliqui
contra eos. Quidam autem ſolvi non poſſunt,
cùm ſit eis ligantis maximus exceſſus. Quid[am]
autem ligantur & ſolvuntur: quia inveniun-
tur quidam maximi exceſſus in ligando, qui-
dam vero maximi in diſſolvendo. Et univer-
ſaliter ille ligat qui avidus ardet, & ille ſolvi[t]
qui fortius capitur ſive intendit ſe in illud. Fa-
ciunt ergo hoc cũ his quæ ſibi dictat animus:
& tunc illa hora & ad illos, & tu nota illud a[d]
omnia maleficia diſſolvẽda ſive faciẽda. Nul-
lus autem eſt aptus in hoc, niſi quem inſtiga[t]
ac hoc faciẽdum inclinatio naturalis, aut ali-
quid urgens in eo. Unde ſunt magis apti a[d]
hoc quam alii. Et cum certificatum fuit no-
bis hoc, ſcimus & hoc ſententia characterum
quinq;, & ſermonum efficaciam ad omnem
rem quam vult homo, & ſunt ſecũdum duo[s]
modos. Unc ſcilicet jam dicto, ſcilicet ſecun-
dum

dum affectione manimi operantis ipſius horæ in qua fiunt, & ipſius virtutis cœleſtis quæ tũc eſt. De neceſſitate habent efficaciã ad ſimilitudinem animi,& movent quod animus deſiderat. Sunt ergo character quinque ſermones, & omnia juvantia opus animæ. Ipſa. ſunt quæ animus in illa hora, qua fortius illa appetit, dictat fieri Quicquid igitur dictat animus fortiſſime amantis in illa hora de loquelis, de characteribus quinque, eſt habens efficaciam ad illud.

Similiter quicquid inſtigat animus ferociter audientis in illa hora, ſive cum conſilio & deliberatione, eſt habens efficaciã deſtructionis & diſcordiæ, & acquirit illud ab anima facientis. ſeu ab hora, ſeu à ſigno cœleſti illius horæ, quia penitus omnis hora in qua tractatur alicui malũ,eſt illi mala & nociva, & quod in ea fit contra ipſum offendit eum,& econtra in bonis. Et tu nota iſtud pro grandi ſecreto omnium quæ voles agere, & pro te, & pro aliis. Omnia enim ſuper quæ arripit animus inebriatus, deſtitutio rei ſunt acquirendæ ad illud, ſecundum deſideria animæ operantis,& ſecundum hoc eſt artificium characterũ quinque ſermonum virtuoſorum mirabiliũ,& iſte modus in quo inventa eſt efficacia ipſorum o-

mnium. Mens enim affectat grandi deſide-rio: ſicut arripitur ſuper multiplices ſermo-nes, colores,& geſtus: ſic & ſuper charactere & figuras diviſas. Unde neç ad idem inveni-untur ſimiles omnes characteres, ſecundum diverſam affectionem facientium eas. Et ideo parum aut nihil niſi auctori earum, aut ei qui jam incepit inebriari in illo, ac ſi eſſet aucto illorum, proſunt, aut ſaltem niſi ſcribatur ſu-per eis intentio operatoris ipſorum. Secundu verò modus characterum quinque, eſt inten-dens ſecundum viam naturalem & probabi-lem. Et habet quandam ſimilitudinē cum eo quod quærit operans, ut ſi velit amorem, faci figuras amplectentes ſe invicē immixtas, invi-cem aſpicientes, ſe humilitantes, ſe invicem applicatas. Sicut anima deſiderat res applica-ri & uniri per amorē. Et ſi deſiderat odiū pe eas, facit ipſas avertentes ſe invicem, diſpa-res, diſſolutas, in contrarium trahentes, qui ſemper ipſę correſpondent intentioni operan-tis eas, cujus ſunt effigies & veſtigia animæ, ſic anima quæ eſt magis deſiderans rē ipſam facit eas magis efficaces,& magis habentes ſi-militudinē ejus quod quærit. Nam ſcientia e factio characteris, ſunt enim quinq; malè de articulatæ, quinq; verò ſunt characteres ben

con

complexæ & dearticulatæ, unde virtuoſiores ſunt & magis ſcientiales atq; rationales ſunt quinque characteres, ſimiliter eſt operatio in omnibus quę deſiderat anima forti deſiderio. Omnia enim quæ tunc agit illud intendēs movent, & efficaciam habent ad id quod anima deſiderat, & ſecundum hoc verificantur experimenta multa auctorum, quæ cum audiuntur, reputātur incredibilia omninò. Cum tamen ſcientia ſit certiſſima quòd nulli philoſophorum quorum intentio erat differenter propria laus, & bona fuit voluntas ſcribendi etiam tantæ familitatis quantæ eſſet illud quod invenitur in libris ſuis, ſi veritatem non haberet quod dicunt, potius vituperationem viderentur intendere quàm bonam famam. Et manifeſtè videmus quòd nullus etiam ignorans ſcribit libenter rem manifeſtæ familitatis: & cùm ipſi eſſent philoſophi, & grandis inveſtigationis, & nulla neceſſitas cogeret eos, quomodo ſcripta poſſunt eſſe ita manifeſte familia ut multis videtur, in quorum animam non poteſt cadere, in his talibus aliquid virtutis non poteſt exiſtere, quia non potentes videre cauſam, negant ſenſibilem effectum cum eſſent materia ad fiendum, ſcilicet quia videntes effectum eſſe inquirendi cauſa, in

hoc eſt quod meditavi in diverſis tractatibus 5. characterum & ſermonem. Particulares autem characteres 5. ſermones ad unum quodque fiendum & deſtruendum ex libris diverſis aggregabo inferius. Tu verò ex his habe viam ad totam hanc excogitationem.

Poſtquam Philoſophis certificatum eſt quòd univerſæ ſpecies rerum movent & inclinant ad ſeipſas, quoniam poſtquam in ei virtus activa rationabilis eſt quam agant eſ movent tam ad ſeipſas quàm ad diverſas, ignis movet ad ignem, & aqua ad aquam. Etiam dicit Avicenna, quòd dum aliquid ſtat in ſale diu, fit ſal, & ſi quod ſtat in loco fœtido fit fœtidum, & ſi quod ſtat cum aliquo audace fit audax, & ſi cum timido timidum, & quod animal ſtat cum hominibus fit humanum & domeſticum, & generaliter verificatum ex ratione & experimento, quòd omnis natura movet ad ſuam ſpeciem, & fit eorum ſpecificatio nota in qualitatibus primis, & ſimiliter in ſecundis, & fuit idem in tertiis, in omnibus diſpoſitionibus nihil quod non moveat ad ſeipſum ſecundum totum poſſe um. Et hoc fuit radix & principium ſecūdu operum ſecretorum, & tu non avertas ocul tuæ mentis.

Poſtqua

Poſtquam fuit inſitum mentibus philoſophorum iſtud, & ipſi invenerunt diſpoſitiones entium naturalium, quia certè ſciverūt, quòd quibuſdam entibus eſt inſita grandis frigiditas. quibuſdam cum hoc grandis audacia, quibuſdam grandis iracundia, quibuſdā grandis timor, quibuſdā innata ſterilitias, quibuſdam innatus ardor amoris, quibuſdam innata aliqua alia virtus. Aut ſecundum totam ſpeciem, ſicut leoni eſt audacia innata & victoria Aut ſecundum individuum, ſicut meretrici ineſt audacia, non per ſpeciem humanam, ſed per individuum. Venerunt ex hoc ſuper grandia mirabilia, & ſuper ſecreta operabilia. Et qui non intellexerunt mirabilitatem illā, & unde poſſet in illud neglexerunt, & abjecerunt omnia in quibus fuit labor & ingenium Philoſophorum, quorum fuit intentio propria laus in poſteris, ut falſidicatam grandia redderent in ſcriptura.

Non eſt ſecretum neq; occultum gentibus, quomodo omne ſimile adjuvet & confirmet ſuum ſimile, diligat & moveat & amplectatur illud. Et medici jam dixerunt & verificaverunt illud pro parte ſua, & dixerunt quòd hepar juvat ad hepar, & quodlibet membrum ſuum ſimile. Et Alchimiſtæ ſciverūt illud ve-

ritate manifeſta quomodo natura ſimilis ſubingreditur & gaudet ſuo ſimili, & congaudet illi & condolet, & omnis ſcientia jam verificavit illud in ſuis ſimilibus, & tu nota illud diligenter, quoniam ſuper hoc videbitur grandis mirabilitas operum.

Jam eſt verificatum & poſitum in mentib. omnium, & omnis ſpecies naturalis, & quòd omnis natura particularis vel generalis habet amicitiam & inimicitiam naturalem ad aliquam aliam. Et omnis ſpecies habet aliquid timendum, horribile & inimicum & deſtructivum. Similiter aliquid exultans, lætificans & concordans, & per naturam, ut ovis lupum, & ipſa cognoſcit non ſolum vivum, ſed mortuũ, non ſolum per viſum, ſed per guſtum, & lepus canem, & catta murem, & omnia quadrupedia timent leonem, & omnia volatilia timent aquilam, & omnia animalia timent hominẽ, & eſt inſitum naturæ unicuiq; iſtud, & quædam habent iſtud ſecundum totam ſpeciem, & ſecundum omne tempus, & quædam hahabent iſtud ſecundum individuum ſolum, & ſecundum certum tempus, & omnium eſt certificatio quòd quæ odiunt ſe ſecundum vitam quod partes eorum, imò pili & omnia odiunt ſe invicem poſtquam moriuntur. Unde pellis

ovis

vis conſumitur à pelle lupi, & tympanum de pelle lupi facit obmuteſcere illud de pelle ovis, & ſic eſt in omnibus aliis. Et tu nota iſtud propter magnitudinem rerum ſecretarum quæ ex eodem proveniunt.

Et eſt apertum omnibus, quòd homo eſt finis omnium naturalium, & quòd omnia naturalia ſunt per ipſum, & ipſe vincit omnia, & naturalia habent inſitam naturalem obedientiam ad ipſum hominẽ, & quòd homo eſt plenus omni mirabilitate, eo quod in ipſo sũt oẽs cõditiones, ſcil. diſtẽperãtia in caliditate & frigiditate tẽperata in omni eo ꝙ vis, & in eo sũt omnes virtutes rerum, & ad humanam naturam favent & obediunt dæmones, & in ipſo humano corpore operantur ut omnes ſecretę artes, & omne mirabile exiit ex ipſo: ſed non habet homo omnia ſecundum idem tempus, ſed in diverſis temporibus & in diverſis individuis, & ideo invenitur efficacia omnium rerum hypocritarum verborum vegetabilium. Sed quæ ſunt partis ad partem non declarantũr ratione, ſed experientia. Quantum autem ratio poterit videre & comprehendere notabis, & quantum per tuam experientiam experiri poteris adjũge, & intellige hoc quod contra hominem eſt.

Non poteſt aliquis dicere quòd omnis res non ſit plena mirabilitate,& neſcis quæ majoris, quando diligenter certificat, ſed unuſquiſque vilipendit rem de qua nihil ſcit & res nihil meruit in illo. Nam unaquæq; res habet de calido & frigido, quod eſt ſibi proprium,& ignis nō ſunt mirabiliora quàm aquæ,ſed ſunt diverſa & alterius modi, & piperis non ſunt mirabiliora quàm juſquiami, ſed alia. Et qui credit quòd mirabilitas rerum exit à calido & frigido, non poteſt dicere quin in omni re ſit grande mirabile, cum unaquæque res habeat de calido & frigido quod ſibi convenit. Et qui credit quod mirabilitas rerum ſit in ſtellis & aſpectibus, à quibus contrahunt res proprietates mirabiles & occultas, ſcire poteſt quòd omnis res habet propriam figuram cœleſtem ſibi convenientem, ex qua etiam provenit ei mirabilitas in operando. Nam omne quod incipit ſub determinato aſcendente, & influentia cœleſti, incipit & contrahit nonnunquam propriam efficaciam pariendi & operandi rē mirabilem, & qui credit quòd mirabilitas rerum exeat per amicitiā,ut emptio non poteſt etiam denegare inimicitiā. Et univerſaliter ſecundum omnem modum philoſophādi res una quæque eſt plena mirabilibus. Et poſtquā

ſcive-

ſciverunt hoc Philoſophi inceperunt experiri & edicere, quid in rebus eſt.

Plato verò dicit in libro Regimenti, quòd qui non fuerit opifex Dialecticæ ex qua fit pronus & elevatur intellectu agilis & expeditus, & qui non eſt eruditus in ſcientia naturali, in qua declarantur mirabilia calida & frigida, in qua aperiuntur proprietates cuiuslibet entis in ſe,& qui non fuerit doctus in ſcientia Aſtrologiæ, & in aſpectibus & figuris ſtellarum ex quib. eſt unicuique eorum quæ ſunt ſublimia virtus & proprietas, & qui non fuerit doctus in ſcientia necromantię qua manifeſtantur ſubſtantiæ immateriales quæ diſpenſant & adminiſtrāt hominem, quod eſt in rebus ex bono & malo, non poterit intelligere, nec verificare omnia quæ Philoſophi ſcripſerunt,nec poterit certificare omnia quæ apparebunt ſenſibus hominum, & evadet cum triſtitia animi,quoniam in illis rebus eſt mirabilitas omnium quæ videntur.

Credit purus aſtrologus quòd tota mirabilitas rerum & radix experimentorū & omniū quæ extant à rebus quando invicem conferuntur, eſſent à figura cœleſti,quam contrahit unumquodq; hora ſuæ interemptionis & generationis, & verificavit in omnibus quæ expertus eſt.

Invenit quòd concurſus rerum ſecundum curſum ſtellarum & victoria, & gaudium, & triſtitia pendet exinde, & judicatur per illud. Et ideo juſſit omnia fieri in certis diebus & in certis conjunctionib. & ſeparationibus, in certis aſcēſionibus, ſed hypocritos ſermones, pręparationes herbarum & non potuit eorum ingenium expandi ad omnes verificationes Philoſophorum.

Credidit magna pars Philoſophorū & medicorum quòd tota mirabilitas experimentorum & mirabilium exiret à rebus naturalibus quando in lucem conferuntur per calidum & frigidum, ſiccum & humidum, & ſignificaverunt has quatuor qualitates, & poſuerūt ipſas radices omnium mirabiliū, & eorum mixtio exigit ad omne mirabile, & verificaverunt illud in ſuis operibus, & juſſerunt ſua experimenta incidere, & componi per iſtam, & tenere per has res & verificari. Et cum invenerunt multa experimenta Philoſophorum, non potuerunt ea verificare per calidum & frigidum imò magis ex hoc erat contrariū, accidit ei mirari inceſſanter & triſtari, & negant plerunque illud, etſi videant id.

Plato, Ariſtoteles, & legitimi & omnes qui intenderunt ſuper ultimum philoſophiæ, jam certifi-

ertificarunt quòd mirabilitas exiit à rebus ecundum modos valde diverſos. Plerunque er caliditatem & frigiditatem, & plerunque er virtutes alias innatas rebus cum ſuis formis ſubſtantionalibus, plerunque per relationem quæ ſunt rerum ad invicem. Unde redduntur incomprehenſibilia rerum mirabilia, ſicut dicit auctor. Plerunque per ſe faciunt unum per accidens faciunt contrarium, plerũque directè, plerunque indirectè. Meritò ergo Plato dixit, quòd qui non fuerit valde ſolers in Dialectica, & doctus in virtutibus rerum naturalium, ſimiliter in ſignis ſtellarum & necromanticarum virtutum, non videbit rationabilitatem mirabilium, nec ipſe ſciet ea, & non communicabit theſaurum philoſophorum.

Scio igitur quod omnis res habet ex caliditate & frigiditate: quod ſignum eſt, ex quo facit rem efficacem aliam per accidens directè & indirectè, & habet unamquamque virtutem ex ſtellis & figura ſuæ generationis quam agit in mortalitate, conſtructione & convenientia cum aliis, & tamen unaquæque res habet virtutes ſibi cognatas, per quas unaquæque res eſt principium mirabilis effectus.

Cùm

Cum ergo hoc quod omnis natura movet ad ſuum ſimile, poteſt imaginari de mirabilitate effectuum quodvis ad omne operandũ, & verificabis ad omnia quæ audies, & medicinalia, & magica, & necromantica, ſecundum diverſum modum tuæ excogitationis & ſolertiæ, & intromittam te ſuperficialiter, ut te ipſum adjuves & præpares ad recipienda quæ dicam aggregata & collecta ex Philoſophis & diverſis antiquis. Habeto ergo iſtud in mente tua, & quantum eſt per ſe res calida adjuvat in paſſionibus frigidis, & eſt experimentum in eis, & non competit calidis niſi per accidens, decipiat te in primis qualitatibus, quia plerunque res calida ſanat morbos calidos, ſcilicet per accidens aut indirectè.

Si vis igitur experimentari. Primò decet te ſcire de rebus, utrum calidæ aut frigidæ ſint: & nota totum illud, & poſtquam ſcis iſtud, nota quæ ſit diſpoſitio & proprietas naturalis ejus: utrũ ne eſt audacia, aut timiditas, aut decor aut ſterilitas, quia qualem habet naturam unumquodque entium, talem aſſimilat in his, quibus aſſociatur, ut leo eſt animal intimidũ, & habens audaciam naturalem, maximè in fronte & corde, & ideo qui aſſociat ſibi ocu-

lum

lum leonis,aut cor,aut pellẽ qui eſt inter duos oculos,vadit audax & intimidus,& inducit timiditatem omnibus animalibus. Et generaliter in leone eſt virtus dandi audaciam & magnanimitatem. Similiter in meretrice eſt audacia exterminata,& ideò dicunt Philoſophi, quòd ſi quis induit camiſiam meretricis publicæ, aut reſpexerit ſpeculum,aut ſecum habuerit in quo ipſa ſpeculatur ſeipſam , vadit audax & intimidus. Similiter in gallo eſt audacia magna, adeò quòd dicũt philoſophi, quod & ipſo viſo ſtupeſcit leo, & ideo dicunt quòd ſi quis geſſerit ipſius aliqua,vadit audax,& generaliter omne animal quod habet audaciam exterminatam per naturam aut per caſum, ſi ex eo conſtrueretur hujuſmodi,dat ipſi audaciam. Similiter ſi eſt animal ſterile per naturam, aut accidẽs aliquod,ejus conſociatio ad aliquem, movet ad ſterilitatem. Et ideo ſcripſerunt Philoſ. quòd mulus à proprietate vel quomodocunque ſit omninò ſterilis, facit viros & mulieres ſteriles,quando ex eo ſociatur aliqua pars mulieribus.Similiter facit abortivus & eunuchus, quoniam omnibus his eſt inſita ſterilitas, & aſſimilant ſibi in hoc hominẽ, qui ſibi aſſociat iſta intrinſeca Similiter qui volunt incitare amorem reſpiciunt quod animalium

malium maximè in illa hora qua magis ſtimulatur in amore, quia tunc in eo vigor magis in promovendo ad amorem: ex illo animali accipiunt partem in qua magis viget virtus & ille appetitus, ſicut ſunt cor, teſticuli & matrix, & exhibent ea illi quem volunt intendere, maſculus ad fœminam exhibet teſticulos, Mulier verò ad virum exhibet menſtruum aut ſecundinam.

Et quia hirundo multum diligit, ut dicunt Philoſophi, ideo multum eligunt eam ad excitandum amorem.

Similiter in hoc genere turtur, columba & paſſer maximè quando capiuntur amore & Venere, tunc enim irrefragabiliter provocāt & inſerant amorem.

Similiter quando volunt facere loquacem, appropinquant de lingua canis, aut de corde. Cum autem volunt facere fœcundum aut delectabilem, aſſociant ei philomenam, & univerſaliter quamcunque virtutem aut proprietatem naturalem vident in aliquo entiū naturalium, ſecundum exceſſum ſuſpicantur aſſimilare aut promovere ſeu inclinare diſpoſitū ad illud propter quod ſciūt firmiter quòd poteſt plus juvare quàm nocere, eò quòd habet illud inſitum à ſua natura. Et omnis vir-

tus

tus movet ad tale quale eſt ſecundum poſſe ſuum. Et ſic intelligo eſſe in rebus mirabilibus quas audies. Et hoc dictum ſit ad introducendum animum tuum.

Dixit auctor libri regimenti quòd quædam ſunt manifeſta ſenſibus, in quibus nullam ſcimus rationem: & quædam ſunt manifeſta ratione in quibus nullum ſenſum nec ſenſationem percipimus. Et in primo genere entium nulli credendum eſt, niſi experientiæ, & non eſt experienda ratio, nec neganda experientia. Et in ſecundo genere entium non expectandus ſenſus, quia ſentiri non poteſt. Quædam igitur ſola experientia ſunt credenda ſine ratione cum lateant homines. Quædam ſola ratione cum careant ſenſibus, nam quamvis manifeſtam rationem neſciamus, quòd Magnes trahit ferrum, ita tamen manifeſtat illud experientia, quod nullus denegare poteſt & quemadmodū iſtud eſt mirabile quòd ſola experiētia certificat, ita in aliis debet homo æſtimare, nec debet negare quicquam mirabiliū, quamvis rationē non habet, ſed debet experiri, quia cauſæ mirabiliū ſunt latentes. Et ex tam diverſis præcedentib. quòd humanus intellectus ſecundū Platone nō poteſt eas unitari Magnes ergo trahit ferrū, carabe

trahit paleā, & quidā alius lapis trahit vitrū.
Sic in entibus ſunt mirabilia declarata Philoſophis per experientiam, quæ nullus denegare debet, nec experitur illud ſecundum modū Philoſophorū, qui illud invenerunt. Nā dicūt Philoſophi, ꝙ palma eſt arbor, & habet maſculum & fœminā, cùm ergo fœmina appropinquatur maſculo, vides fœminam declinatā ad maſculum & mollificantur folia ejus, & rami & declinant ad maſculū. Cùm ergò ad palmas vident illud, ligant funes à maſculo ad fœminam, redit ergo erecta ſuper ſeipſam quaſi adaptata ſit maſculo ꝑ continuationē funis virtutem maſculi. Quare ergo negas quod in hoc ſit reliquarū rerum quæ ſuis proprietatibus a-donec per experientias certificetur tibi certitudo, & deſtituatur falſitas. Negotium autem tuum ſupra illud quod narravimus in libris noſtris duorum rumor propalatur in regionibus, & quorum veſtigium datur apud ſapiētes abſq; experientia ipſius cujus proprietates ſumuntur, eſt invidia & odium, ex quo ſemper provenit obliquitas intellectus & judicii in ore. Multi tamen antiquorum narraverunt res mirabiles, tamen jam receptas apud vulgus & verificatas. Ego narrabo tibi quædam ut tu firmes mentē tuam ſuper eas, & ut ſit parata cre-

delitat

delitati eorum, quæ ratio non poteſt confirmari ſecundum ſenſum, quia prædictum in eis ad adjutorium. Ex eis itaque eſt quod filius Meſue dixit in lib. de animalibus. Si induit veſtimentum viri mulier fœta, deinde induat ipſum vir priuſquam abluat ipſum, recedit ab ipſo febris quartana.

Et in lib. de animal. dicitur, quòd Leopardus fugit ex cranio hominis: & alibi, quòd ſi cranium hominis antiqui ſepeliatur in turri columbarum, aut ponatur in ea, habitant & quieſcunt columbæ ibi, & multiplicantur donec conſtringantur in ea.

Et in lib. de theriaca Galeni, ꝙ ſerpens qui dicitur regulus, eſt ſubalbidus, ſupra cujus caput ſunt tres pili, & quando videt eum aliquis moritur ſtatim, & quando audit ſibilum ejus aliquis, vel aliquid moritur, & omnis beſtia quæ comedit ex eo mortuo etiam moritur. Et dicit Ariſt. quòd ubi ſit æſtas ſex menſibus, ſimiliter hyems, eſt fluvius in quo inveniũtur viperæ, quarũ proprietas eſt ut nunquã videant ſe, quin moriantur, & faciunt hoc cum vivunt: cum vero ſunt mortuæ nihil nocent. Et ingeniavit Ariſto. cum Alex. ut reciperet ſpeculum magnum, & ambularet cum eo verſus eas, & cũ reſpexerint ſe ipſas in ſpeculo mor-

tuæ ſunt. Fuit ergo quibuſdam incredulus
ſermo Ari. Nam Avicenna inſtans Ariſt. ſi ali-
quis vidit eum, mortuus eſt. Unde eſt verita
in ſermone & dixerunt, ſi aliquis acciperet de
lacte mulieris lactantis virginem ſuam quę eſt
bimatu, & ponatur in vitreo vaſe, & ſepeliatur
vel ſuſpendatur in turri apud introitum co-
lumbarum & exitum, habitant, & multipli-
cantur columbæ in ea, donec ſint innumera-
biles. Et dixerunt quando os hominis mor-
tui ſuſpenditur in aliquo juvat à quartana, &
ſi ſuſpenditur os hominis mortui ſuper illum
qui conqueritur de ventre ſuo ſanatur. Et di-
xerunt ſi dentes pueri in primis cū cadunt ſu-
ſpendantur antequam veniant ad terrā & po-
nantur in lamina argenti & ſuſpendantur ſu-
per mulieres, eas prohibēt impręgnari & pa-
rere. Et in libro Cleopatræ, quando mulie
accipit omni menſe de urina mulæ ponder
duo, & biberit ipſa non concipit. Et in lib. de
corationis, accipe quantitatē fabæ de alcib
& infunde ipſam in urinā mulæ & da mulie
ad potandu, & nō cōcipiet. Et dixit Ale, qua
do accipitur aliquid de umbilico infantis q
egreditur, ſi inciditur & ponitur ſub lapid
annuli de argento aut auro, tunc ei qui geſt
eum, non advenit cholica paſſio penitus, & d

ctu

ctum eſt quòd ſi ligetur ſemen acetoſę in panno, & ſuſpēdatur ſuper tympanum ſiniſtrum, non concipiet donec permanet ſuper ipſum.

Et dicit Galenus, quòd quando folia acetoſæ comeduntur, ſolvunt ventrem. Et dicitur quod radix acetoſæ ſuſpenſa ſuper habentem ſcrophulas juvat ipſum.

Et dicunt philoſophi quādo vis ut redeat beſtia ad hoſpitium ſuum, line frontem ejus cum ſepo ſquillæ & redibit.

Et Ariſt. dixit in lib. de Animal. Si ponat aliquis ceram cōtritam ſuper cornua vituli vaccarum, vadit cum eo ubicūq; vult ſine labore, & ſi inungat aliquis cornua vaccarū cum cera & oleo aut pice, recedit dolor pedum earum. Et ſi quis delinierit caput tauri oleo roſarum, apoſtematur caput ejus, & ſi liniatur cū eo caput vaccæ moritur. Et ſi aliquis unxerit linguam boum cum ſepo aliquo non guſtant cibum nec comedunt, ſed prius moriuntur fame, niſi abſtergatur cu ſale & acetó. Et ſi quis inungit anum galli cum oleo: non calcat gallinam, nec poteſt (& ſi quis vult ut non vociferet gallus caput ejus inungat oleo & frontē.

In libro Archigenis dicitur, quando cavilla leporis ſuſpenditur ſuper eum qui patitur cholicam confert.

Et dixit Ariſtoteles,qui ſedet ſuper pellem leonis,recedunt ab eo hemorrhoidæ.

Et dixerunt Philoſophi, ſi anularem abortivi ſuſpendit ſuper ſe mulier, non concipit donec permaneat ſuper ipſam. Et quando bibit mulier urinam arietum nunquam concipiet: & quando bibit ſanguinē leporis non concipit. Et ſi ſtercus leporis ſuſpendatur super mulierem,nō concipit donec permanet super ipſam & origanum modo tantum quando teritur & pulverizatur ſuper locū formicarum amittunt formicæ locum ſuum.

Dixerunt Philoſo. Si ſuſpendatur caput capræ ſuper illum qui patitur ſcrophulas, ſanatur per ipſum. Et dicitur in lib. decorationis: Accipe myrrham, & line pollicem pedis dextri tui cum oleo de paleſtina trita, nam tunc tu cōcumbes dum illud permanet ſuper pollicem. Et dicitur ibi,quòd ſi tu accipis fel hirci & adipes,& exſicca utraque,deinde tere ea & calefac ambo cū puro oleo,& line cum eo priapum in circuitu hora coitus, & nullum alium expetet præter te.

Dicunt etiam Philoſophi: Si accipiatur medium pondus, tres illius, & quinq; ex duobus teſticulis vulpium, & ex felle galli, & permiſceat utraque, & potet ea continuè tr

br

bus diebus in vulva,ſi in die quarta futuat eam vir, impraegnabitur à maſculo.

Si ſuſpendatur cauda adib ſupra præſepe vaccarum aut pecudum,non approuinquabit lupus donec permanebit illic, & ſi ſuſpenditur cauda lupi aut pellis,aut caput,ſupra præſepe,non comedunt boves nec beſtiæ aliquid. Et mulier quæ ſe ſæpies inungit urina adib nunquàm concipiet.

Si vis ut mulier non corrumpatur,nec quęrat viros. Accipe priapum lupi & pilos palpebrarum ejus, & pilos qui ſunt ſub barba ejus, & combure illud totum, & da ei in potu ipſa neſciente, nullum aliud volet. Et dixerunt quando mulier non vult virum ſuum, tunc accipiat vir ejus aliquid de ſepo hyrcorū mediorum inter parvos & magnos, & liniat cum eo priapum ſuum, & coeat ipſa enim amabit eum,nec coibit poſtea cum aliquibus.

Et dixerunt quod teſtudo quando venenatur comedit origanum & ſanatur, & ideo ſcivit quòd origanum ſuccubuit cum veneno.

Dicitur etiam quòd muſtela quando venenatur à ſerpente comedit rutā,& ſcivit ex hoc quòd ruta eſt contrarium veneno ſerpentum.

Et mus ſuppoſitus punctüræ ſcorpionum liberat,quia contrarius & nihil timens eum.

Dicunt Philoſophi, Quod ſi quis extraxerit calcaneum mulieris muſtelæ ipſa exiſtente viva, & ſuſpendatur ſuper mulierem, non concipit donec maneat ſuper eam, & quando removetur, impragnatur.

Et invenerunt Philoſophi, quòd ſi aliqua mulier eſt ſterilis, quando apponunt rem facientem ſterilem, mulier fit non ſterilis: & e-converſo.

Si accipiantur duo teſticuli muſtelæ, & ſtringantur & ligentur in crurem mulieris, & habeat os ſecum, mulier non concipiet. Et dicitur quòd quando ſpongia projicitur in vino mixto aqua, deinde extrahatur & reſtringitur & exprimitur, egreditur aqua ex eo & remanet vinum, & ſi non eſt mixtum nihil egreditur.

Dicit Tabarienſis, quòd ſi ſuſpenditur lapis ſpongiæ in collo pueri, qui tuſſit tuſſi vehementi, ſedatur tuſſis ejus: & quãdo intromittitur in caput aſini, aut anũ, ſcarabeus ſyncopizat, & non vertitur donec extrahatur ab eo.

Et ſi homo comedit lentes & mordeat, nõ ſanatur morſus, & quando intromittitur in anum arietis altis ſive alcis cadit lana ejus.

Dicitur etiam, quòd ſi ligetur aliquis lapis cum cauda aſini non ruget nec rudet.

Si ac-

Si accipiantur pili aſini qui ſunt juxta priapum ejus, & dentur alicui in potu triti cùm vino cui vis, incipit ſtatim pedere.

Similiter ſi aliquis accipit ova formicarũ, & conterit ea, & projecerit in aquam, & dederit eam in potu cui vis, ſtatim non ceſſat pedere. Similiter faciant cum vino.

Et dicitur quòd ſi feceris annulum ex virga myrti recentis, & intromittas in ipſum annularem digitum, ſedat apoſtema ſub aſcellis.

In libro Ariſtotelis radix juſquiami albi quando ſuſpenditur ſuper patientem cholicã confert ei: & quando hauriat, nitrum ſalſum ponitur in vaſe, & ponitur ſuper ipſum acetum, bullit fortiter abſque igne.

Dicitur etiam in libro Hermetis quando projicitur ſemen porri ſuper acetum, redit acetoſitas ejus.

Belbinus dicit quando accipis albumen ovi & alumẽ, & linis cum eo pannum, & ipſum abluis cum aqua ſalis ſicca eum, prohibet ignem comburere.

Dicit alius quando accipitur arſenicum rubeum & alumen & teruntur & conficiuntur cum ſucco ſempervivæ & felle tauri, & linit cum eo homo manus ſuas, deinde accipit

ferrum ignitum, non comburit ipſum. Similiter ſi accipiatur ex magna & alumine lamenti & talo & aceto forti & altea, & contriveris ea contritione bona, & linias cum ea manus, non lædit eas ignis.

Et dixerunt in Carabe, quãdo multum teris ipſum & ſufflas verſus lampadem cum ſufflatorio, inflammatur ex eo ignis magnus, & ab eo nihil contractum comburitur. Et quando volueris ut quæ ſunt in palatio videantur nigra, accipe de ſpuma maris, & calcanto, & permiſce ea filis, deinde humecta cum ea licinium, & illumina cum eo lampades. Quando vis ut quæ ſunt in palatio, videãtur ſine capitib. accipe ſulphur citrinum cũ oleo, & pone ipſum in lãpade & illumina cum eo, & pone illud in medio hominũ, & videbis mirum.

Et iterum dicit Belbinus, qui poſuerit portulacam ſuper lectum ſuum, non videbit ſomnium nec viſionem penitus.

Et Ariſtoteles dicit, quòd equæ quando odorant fumum lampadis extinctæ abortiunt: & indignantur, & ſimiliter hoc accidit quibuſdam mulieribus prægnantibus.

Dicit Ariſtoteles, quòd ſi quis inveniatur camelum coire cum matre ſua, & ipſe præſentit illud, ipſe proſequitur eum donec interficit eum

it eum. & ſi invenietur equum aſcēdere marem ſuam & præſentiat illud, interficit ſeipſum & necat intendens ad hoc.

Et dicit Tabarienſis, ſi accipiatur raſani & conficiatur.

Et dicunt philoſophi, quòd ſi ſubmergas muſcas in aqua videntur mortuæ, & ſi ſepeliantur in cinere reſurgunt iterum, & quando ſubmergis Aombor moritur & roretur ſuper ipſum acetum vivificatur, & quando ſepelis ſcarabeum in roſis moritur, & ſi ſepelis in ſtercor, vivificatur.

Dixerunt & philoſophi, quòd quando pennæ aquilarum ponuntur cum pennis aliarum avium, comburunt illas & mortificant eas, ſicut ipſe eſt vincens in vita ſua omnes aves & dominans. Pennæ Aquilarum ſunt pernicioſæ omnibus pennis. Et dicunt philoſophi, quòd ſi ponatur in aliquo loco pellis ovis cum pelle adib corrodit & conſumit: & qui induit pannum ex lana ovis quam comedit adib, nō ceſſat ab eo pruritus donec exuat eum Et ſi acceperis pilum equæ & extenderis ipſum ſuper oſtiam domus, non ingreditur oſtium illud cinifex, donec ſuper eo ſtat pilus.

Et ſi ſuffumigas domum aut locum pulmone aſini, mundas eam ab omni ſerpente &

ſcorpione, & ſciunt philoſophi ex hoc, quod valet contra venenum.

Tabarienſis etiam dixit, ſi lingua upupę ſuſpendatur ſuper patiẽtem oblivionem reddit eum memorem & aliæ rationes.

Et in libro Cleopatræ dicitur, ſi muliẽr non delectatur cum viro ſuo, accipe medullam lupi de pede ſiniſtro & porta eam, & nullum diliget niſi te. Et dicitur quando accipitur coxa ſtruthionis maſculi ſiniſtra & bullitur cum oléo, deinde liniuntur cum eo origines pilorum, nunquam renaſcuntur.

Dixit Architas, ſi accipiatur cor dum vivit & ſuſpendatur ſuper patientem quartanam, eradicat eam.

Et ſpolium ſerpentis, quando ſtringitur ſuper ancham mulieris accelerat partum : ſed cum parit, illicò removeatur.

Dentes omnium ſerpentum quando eradicas eos dum vivit ſerpens, & ſuſpendatur ſuper quartanariũ, tollunt ab eo quartanã, & ſi ſuſpendatur ſerpens ſuper dolentem dentem prodeſt, & ſi ſerpens ſuper occurrit prægnanti abortit : & ſi occurrit ei dum parit, accelerat partum. Et dicunt ſi acceperis caninũ dentem crocodili ex palato ejus ſuperiore ſiniſtro, & ſuſpendis eum ſuper febricitãtem, ſanat & re-

dibit

libit ad ipſum nunquã : & dixerunt, quòd leo terretur ex gallo albo, & leo iterum timet ignem, & qui ungitur cum ſevo renum leonis nõ timet ire inter beſtias, & omnes beſtiæ terrentur ex leone : & qui linit corpus ſuũ cum ſtercore leporis, terrentur ab eo lupi.

Et ſi teritur arſenicum citrinum, & admiſcetur lacriſi, cadit ſuper eum muſca quæ non moriatur.

Si acceperis dextrum pedem teſtudinis, & ſuſpendis eum ſuper dextrum pedẽ podagrici, confert ei. Similiter ſi ſiniſtrum ſiniſtro, & ſic manus ejus confert manui, & digitus digito. Et ſi accendatur ignis coram ernioſo ex viridibus lignis ficulnearum, crepitant teſticuli ejus.

Et in libro Hermetis oculi urſi ambo cùm ligantur in panno lini ſuper adjutorium ſiniſtrum, removet quartanam. Et dicitur quòd ſi lupus viderit hominem, & ipſe non videt eum, ſtupeſcit homo, timet & rauceſcit. Et ideo ſi quis gerit oculum lupi, juvat ad victoriam, ad audaciam & debellationem & timorem adverſarii.

Et ſi dicitur quod ſi fiat anulus ex albis vngulis aſini, qui induit ipſum epilepticus non patitur epilepſiam.

Et di-

Et dixerunt quando vis ne approximent muſcæ domo, tunc pone condiſim & opium in albedine calcis, & inde albifica domum cum ea, tunc nõ egredientur muſcæ penitus.

Et quando vis ut narret tibi mulier vel puella tua omnia quæ fecit, accipe cor columbæ & caput ranæ, & exſicca utraq; & tere & pulveriſa ſupra pectus dormientis & narrabit omnia quæ fecit Dum verò evigilaverit extergẽ illud à pectore ne allevetur. Et dicũt quod ſi quis ponit Adamantem capiti mulieris dormientis, manifeſtat ſi eſt adultera: quoniam ſi ſic eſt, reſilit territa de lecto: & ſi non, amplectitur virum ſuum cum grandi dilectione.

Et dicunt quod pellis aſini quando ſuſpenditur ſuper pueros prohibet eos terreri.

Et dicit Architas quòd ſi accipiatur cerumen auris canis ſiniſtræ, & ſuſpendatur febricitantibus periodice, confert multum, maxime quartanæ.

Et dicunt philoſophi, quòd aliqua ſpecies vel individuum, quæ nunquam habuit ægritudinem, confert omni ægritudini: & cum nunquam affuerit dolor aliquis, ſuccurrit & ſanat hominem ab illo.

Et ſi ſuſpenditur ſpuma maris ſuper coxam mulieris ſiniſtra accelerat partum, & quando ſuſ-

lo ſuffumigatur domus cum ungula muli ſiniſtra non remanent in ea muſcæ.

Et ſi ſuſpenditur cor upupæ aut oculus aut cerebrum ſupra ſe ad collum ſuum, confert oblivioni, & ſubtilitat intellectum hominis.

Si mulier non poteſt concipere, accipe cornu cervinum pulverizatum, & miſceatur cum felle vaccino: teneat mulier ſuper ſe, coeat & ſtatim concipiet.

Seta de cauda equæ poſita ſuper oſtio non permittit intrare zanzalas.

Dens pulli unius anni poſitus in collo infantis, facit ejus dentes provocari ſine dolore.

Dens equæ poſitus ſuper caput furentis ſtatim liberat eum.

Si mulier non poteſt concipere, detur ei neſcienti lac jumenti, ea hora coeat, & ſtatim concipiet.

Unguis equi ſuffumigatus in domo effugat mures. Idem fit ex ungula muli.

Ut tota aqua calida exeat è caldario, attramentum, id eſt, terra franciſca cum pice projice in aquam, & tota exibit. Ut ignis de aqua extra eat, teſtam ovi accipe, & ſulphur tritum impone & calcem, & claude foramen & mitte in aquam & incenditur.

Et dicitur, quòd ſi ponatur cāphora ſuper aquam

aquam, acenditur & comburitur in aqua.

Ut aves manibus comprehēdas, accipe grana quævis in fæce vini & in ſucco cicutæ valde imbibita, & objice ad aves, omnis avis quæ inde guſtat inebriatur & perdit vires.

Si quę mulier te ligavit maleficiis ad amorem ſuum, & vis illud diſſolvere: accipe camiſiam ſuam, & per capitiu ejus minge foras, & per manicā ejus dextram, & nō curabis de ea.

Ut mulier cum aliquo adulterare non poſſit, incide de capillis ejus & pulverem illorum ibi ſuper feretrum ſparge, ante tamen unge feretrum cum melle, & mox coeas cum muliere, & cum volueris ſolvere ex tuis capillis fac ſimiliter.

Et dicunt ſi aliquis inungatur lacte aſinæ, congregabuntur in eo omnes pulices domus.

Literas quæ non leguntur niſi de nocte: cum felle teſtudinis ſcribe, aut lacte ficus ſi ponatur ad ignem, aut cum aqua vermis lucentis de ſero.

Si accipiantur multa albumina ovorum de gallina poſt menſem, fiunt vitrum & dura ut lapis: & ex hoc tale fit topacius ſophiſticatus, ſi prius cum croco vel terra rubea liniatur.

Similiter ſpuma quæ invenitur circa teſticulos cervi vel equi, vel aſini fatigati, admiſce-

atur

itur cum vino:& illud vinum detur alicui potationi, abhorrebit vinum per menſem.

Et ſi habuerit plures anguillas in vaſe vini, & dimittantur in illo mori: ſi quis biberit ex illo, abhorrebit vinum per annum, & fortè ſemper.

Et dicitur, quòd ſi accipiatur funis aliqua, cum qua ſuſpenditur fur, vel ſuſpenſus eſt, & aliquantum paleæ quam turbo venti in aere ſuſpēdit, & ponatur in olla, & miſceatur cum aliis ollis, illa omnes alias frangit. Item accipe aliquantulum prædicti funis, pone inſtrumento cùm quo mittitur panis in furno, quoniam ille qui mittere debet in furno non poterit immittere, ſed extra exiliet.

Ut homines uideantur ſine capitibus, accipe ſpolium ſerpentis & auripigmētum & picem Græcam, reuponticū & ceram novarum apum, & ſanguinem aſini, & tere omnia, & mitte in rudi olla plena de aqua, & facias bullire ad lentum ignem, & poſtea dimitte frigeſcere, & facias cereum, & omnis qui illuminabitur eo, videbitur ſine capite.

Ut homines videātur habere quorumlibet animalium capita. accipe ſulphur vivum & lethargirium,:& iſtis ſimul pulverizatis, ſparge in lampade oleo plena, habeantq; candelam

lam de cera virginea, quæ ſi permixta cum fæ-
ce illius animalis, cujus caput vis ut videatur
habere, tenens candelam accenſam de lampa-
dis igne, & da bibere vinum cum valdimo-
nie, & illi qui inde potabunt, videbunt ſe ha-
bere caput animalis.

Ut homines videantur habere vultum ca-
nis: accipe adipem de aure canis, unge ex eo
parum de bombycino novo, pone in lampa-
de nova de vitro, & pone lucernam inter ho-
mines, & cernunt vultum canis.

Ut homines videantur habere tria capita:
accipe de pilis aſini mortui, & fac funiculum
& ſicca. & ſume medullam de oſſe principali
dextri humeri, & miſce cum virga virginea
& line funiculum, & pone ſuperliminaria do-
mus: ingredientes domum tria capita habe-
bunt, hi qui in domo ſunt intrantibus aſini vi-
debuntur.

Si vis ut caput hominis caput aſini videa-
tur: tolle de ſegmine aſelli, & unge hominem
in capite.

Si vis ut pullus aut res alia ſaltet in diſco
accipe argentum vivum & pulverem calami-
tæ & mitte in ampullam vitream ſigillatam
illam pone intra rem calidam, quia cum fi
argentum vivum calidum movet ſe, & facie
eam ſaltare.

Si vis

Si vis videre quod alii nequeunt, accipe fel [de] maſculo catto, & adipem gallinæ omnino albæ, & miſce inſimul & oculos tuos inunge [&] videbis. Si vis intelligerere voces avium. [A]ſſocia tecum duos ſocios in quinto Calendas [N]ovembris, & vade in quoddam nemus cum [c]anibus quaſi ad venandum, & illam beſtiam quam primò inveneris, defer tecum ad domum, & præpara cum corde vulpis, & ſtatim intelliges voces animum beſtiarum, & ſi vis [u]t aliquis intelligat, oſcula eum & intelliget ſimiliter.

Si vis ſolvere vincula, vade in ſylvam & proſpice ubi pica nidum habuerit cum pullis, & quando eris ibi, aſcende ad arborem, & foramen ejus circumliga quocunque vis, quia [c]um videt te, vadit pro quadam herba quam ponit ad ligaturam, & ſtatim rumpitur, & tūc cadit herba illa in terram ſuper pannu quem debes poſuiſſe ſub arbore, & tu ſis præſens & accipe.

In nido upupæ eſt quidam lapis qui eſt diverſorum colorum; defer tecum ipſum, & eris inviſibilis.

Ut homo ſemper eunuchus ſit accipe ex vermiculo qui in æſtate lucet & da ei bibere.

[illegible] confiteantur quæ fecerint [illegible]

aqualem comprehende vivam, & tolle ejus linguam, & remitte illam in aquam, & pone illam linguam ſuper partem cordis fœminæ dormientis, quæ cum interrogetur, vera dicet.

Si vis aliquem terreri in ſomno, capiti ejus ſuppone pellem ſimiæ.

Si vis capere talpam, pone in foramine ejus cepe vel porrum, aut allium, & ſtatim egredietur ſine viribus.

Serpens non accedit ad alium, nec canis guſtat aliquid tinctum cum alio.

Suffumigatio quam cùm feceris, videbuntur omnes in forma elephantum, qui ſunt in domo, & equorum magnorum: Accipe ſpeciem quæ dicitur Alchachengi, & contere & confice ipſam cum aliquantulo pinguedinis delphini, & fac ex ea grana ſicut citri. Deinde fumiga ex eis ſuper ignē ſtercoris vaccæ quæ mulgetur, & non ſit in domo locus, ex quo egreditur fumus niſi porta, & ſit larga ſub terra deintus. Nam omnes qui ſunt in manſione videbuntur quaſi ipſi ſint homines magni in formis equorum, elephantum, & eſt mirabile valde.

Suffumigatio alia, quam cum facis videntur foris & multiformes, mirabilia infinita, quæ

præ-

æ multitudine non diſcernuntur: accipe imar, id eſt, vermilium, & lapidem Lazuli, pulegium montanum, & pulveriza totum, cribella illud, & cum pinguedine delphini, l equi, vel elephantis, fac grana in modum ceris, & ſicca in umbra, & ſuffumiga in eo uando volueris, & fiet quod dictum eſt.

Suffumigatio ad videndum in ſomno quod uturum eſt de bono & malo. Accipe ſangui- m aſini congelatum & lupi cervini pingue- nem & ſtoracem, aggrega totum ponderib. ualib. & conficiantur & fiant grana & ſuf- migetur cum eis domus. Tũ enim videbis ſomno tuo qui narrabit tibi omnia.

Modus faciendi licinium quod quando ac- ndes videbis homines in quacunque for- a volueris. Accipe oculos bubonis, oculos cis qui dicitur aſſures, & oculos piſcis qui citur libinitis. & fel luporum, Contrita go ea manibus commiſcendo & pone ea vaſe vitreo. Cum ergo vis operari eum, ipe adipem cujuſcunque vis beſtiæ quod hoc in forma ejus, liquefac eam & permi- cum illa medicina & inunge cum eo licl- m quodcunque vis, deinde accende ipſum medio ædis: videbuntur enim homines in ma illius beſtiæ cujus pinguedinem acce- ti.

Licinium aliud, ut homines appareant in forma angelorum. Accipe oculos piſcis & oculos filoe, id eſt frangentis oſſa, & contrita eos manibus maleando, & pone eos in vaſe vitreo ſeptē diebus, deinde pone in eis aliquid de oleo, & illumina cū eo in lampade viridi & pone ipſum coram hominibus, qui ſunt in æde: ipſi enim videbunt ſe in forma angelorum ex igne accenſo.

Lichinium aliud faciens apparere homines nigrarum facierum. Accipe lampadem nigram, & funde ſuper ipſam oleum ſambucinum vel argentū vivum, & funde in illo oleo vel argento vivo ex ſanguine phleboromantium, & pone in illo ſanguine ſambucinum vel argentum vivum.

Aliud fit lichinium ex pannis mortui aut ex pannis nigris, & accende in medio ædis. Nam tu videbis ex hominibus mirabilia quando videbunt ſe ad invicem cum illis formis.

Lampas mirabilis in qua apparent res quantitatis terribilis habens in manu virgam & terrirat hominem. Accipe ranam viridem & decollia eam ſupra pannum exequiarum viridem ad fac ipſum cum oleo ſambucino, & pone ipſum lichinium, & illumina cum eo in lam-

pa

pade viridi: nam tu videbis nigrum ſtantem, inter cujus manus erit lampas & mirabile.

Lampas quam cum aliquis tenet in manu, non videt aliquos eorum qui ſunt ibi & qui fuerit poſt ipſum videbit tãtum. Accipe piſcé, qui dicitur delphinus. Deinde accipe pannum lini aut funeris, & ſparge ſuper ipſum aliquid extra zimar deinde funde ſuper illud ex illa pinguedine liquefacta. Deinde ſtringe manum ſuper ipſum & involve pannum, & fac ex eo lichinium. Deinde accende ipſum in lampade æris viridis, & fiet quod tibi dixi.

Lampas alia faciens apparere homines in forma fœda & terrentur invicem homines & faciunt ipſum fingentes dæmonem. Accipe pilos ex cauda canis nigri in quo non ſit albedo, & aliquid ex pinguedine ejus, liquefac pinguedinem. Deinde accipe pannum exequiarum, & fac deinde licinium: deinde line ipſum cum eo quod feciſti & illumina ipſum in lampade viridi cum oleo ſambucino & accende ipſum in domo & non ſit ibi lichinium præter ipſum & videbis mirabile.

Lichinium pulchrum, ut domus videatur tota plena ſerpentum & imaginũ donec licinium permanet accenſum. Accipe pinguedinem ſerpentis nigri & ſpolium ſerpentis nigri

& pannum exequiarum & fac lichinium ex illo panno, deinde line ipſum cum illa pinguedine & pone ſpolium ſerpentis in concavitate ejus, & illumina cum oleo ſambucino in lampade viridi & nigra.

Aliud lichinium quod quando eſt accenſum & effunditur ſuper ipſum aqua, invaleſcit, & quando oleum extinguitur, accipe calcem quem non invenit aqua: & permiſce eam cū æquali pondere ſibi ex cera, & medietatis ejus ex oleo balſami, & nepta, citrina cum æquali ſibi ex ſulphure: fac licinium ex ea, & rora ſuper aquam & accendetur & rora ſuper ipſum oleum & extinguetur.

Licinium aliud quod cū accenditur omnia videntur alba, & argentea: accipe lacertam, & abſcinde caudam ejus, & accipe quod exit: quia eſt ſimile argenti vivi. Deinde accipe licinium & madefac cum oleo, & pone ipſum in lampade nova & accende: domus ejus videbitur ſplendida & alba vel deargentata.

Operatio lampadis & mirabilis quam ſi quis tenuerit non ceſſet pedere donec dimiſerit eam. Accipe ſanguinem teſtudinis, exicca ipſum in panno licini, & fac ex ipſo liciniū & illumina ipſum in lampade, da ipſum cui vis, & dic illumina: nam ipſe non ceſſabit pedere,

lerè, donec dimiſerit illud · & eſt mirabile.

Lampas quæ cum accenditur in loco ranarum nulla ſonat: ſed omnes ſilent donec fuerit accenſa. Accipe pinguedinem cocrodili, & confice ipſam cum cera albificata in ſole, & fac ex eo licinium, & illumina cum eo in loco ubi ſunt ranæ: & cum viderint iſtud ſtatim tacebunt.

Lampas alia cum accenditur vident ſe invicem aſtantes ſicut imagines & lapides. Accipe zimat & tere bene, & accipe pannum funeris, & madefac ipſum cum pinguedine piſcis aut cũ oleo ſiſamino puro, pone ipſum in lampade viridi, & pone ſuper ipſum ex illo medicamine contrito rem parvam, & fit mirabile. Licinium quod cum accenditur non ceſſant ſaltare, & gaudere & inſanire gaudio, & maximè mulieres & accipe ſanguinem cujuſdam avis quę dicitur bolon, & aſſimilatur turturi, & æquale medietatis ejus ex ſanguine turturis maris. Infunde ergo in eum licinium & illumina cum eo in medio domus in qua ſunt cantatrices & puellæ, & eſt mirabile & probatum.

Si vis facere quod in ſtrata hominis appareant pediculi ſcaturientes, ut non poſſit homo dormire, tunc projice in lecto ejus pondus

unciæ unius vel mediæ alcakengi, & ſi acce-
peris pilos aſturis fiet inde licinium, quod
quando accenditur vident ſe invicem omnes
infirmos ex vehementia infirmitatis & exter-
minationis.

Accipe locuſtam citrinam & excicca ipſam,
& tere,& pone in panno exequiarum & incen-
de ipſum oleo ſambucino: in quocunq; locco
fueris, erit quod tibi dixi, & mirabile.

Quando vis ut videaris totus ignitus à ca-
pite uſq; ad pedes, & non lędaris: accipe mal-
vaviſcum album,confice cum albumine ovo-
rum, deinde line cum eo corpus tuum & di-
mitte donec exiccetur, & deinde line tecum
alumine: & poſtea pulveriza ſuper illud ſul-
phur ſubtile, inflammatur enim ignis in eo,&
non lædit, & ſi facis ſuper palmam, poteris te-
nere ignem ſine læſione.

Si vis ut res projiciatur in ignem & non cō-
buratur,accipe glatem piſcis partem unam &
aluminis æquivalens illi, permiſceatur totum
& fundatur ſuper ipſum acetum vini & confi-
ciatur cum eo quicquid vis, projice in ignem,
line, cum hoc linimento non comburetur.

Si vis facere contrarium. ſ. imaginem ali-
quam hominis aut alterius, & quando poni-
tur in aqua accenditur, & ſi extraxeris eam,

extinguitur

extinguitur: accipe calcem non extinctam, & permiſce eam cum aliquantulo ceræ, & oleo ſiſami & napta i. terra alba & ſulphure. & fac ex illo imaginem: nam quando tu roborabis aqua accendetur ignis.

Si vis facere, ut quando aperis manus tuas ſuper lampade extinguatur lumen, & quando claudis eas ſuper eam accēditur & non ceſſat illud facere. Accipe ſpeciem quæ dicitur ſpuma Inda, tere eam & deinde confice eam cum aqua camphoræ, & line cum ea manus tuas, deinde aperi eas in facie lampadis, delebitur lumen ejus, & claude & reaccendetur.

Si vis videre rem ſubmerſam & profundam in nocte & nō occultetur tibi plus quàm in die, & legis libros de nocte nigra. Unge faciem tuam cum ſanguine veſpertilionis & erit quod dico.

Si vis albificare aliquid, ſuffumiga illud ſulphure.

Si vis ut arbor citri projiciat omnes fructus & cadant. Accipe quinque partes ſulphuris citrini & quinque nigri & duo albi & ſinabriū tere omnia & permiſce & ſuffumiga & cadent omnes fructus & forte ſic eſt in aliis arboribus.

Si vis ſtatim interficere ſerpentem accipe

ex ariſtologia rotunda quantum vis & tere illam bene & accipe ranam ſylveſtrem vel campeſtrem & contere ipſam & commiſce eam ariſtologiæ & pone cum eo aliquid ex incauſto & ſcribe cum eo in charta aut aliquod quod plus amas & projice ad ſerpentes.

Si vis portare in manu tua ignem ut non offendat. Accipe calcem diſſolutam cũ aqua fabarum calida, & aliquantulum magranculis & aliquantulum malvaviſci : & permiſce illud cum eo bene, deinde line cum eo palmam tuam & fac ſiccari & pone in ea ignem & non nocebit.

Dicunt philoſophi calx tale non comburit in igne & glutem piſcis ſaivat ab igne , & alumen jamenum & ſanguis ſalamandræ & fuligo furni vel lebetis : quando igitur ex iſtis omnibus aut quibuſdam fit linimentum , non offendit ignis: albumen ovi , & malvaviſcum habent juvamentum in hoc.

Si vis ut tota domus appareat plena ſerpentibus. Accipe de pinguedine ſerpentis, & parum ſalis in ea pone & accipe pannum exequiarum, & incide ipſum in quatuor fruſta, & deinde pinguedinem , & pone ipſam in omni panno : ſi ſic facis quatuor licinia & accende ea in quatuor angulis domus cum o-

leo ſambucino & in lampade nova & fiet quod dixi.

Licinium quod cum accenditur in domo videbis res volantes virides ut paſſeres & aves: accipe pannum exequiarum recentem, & pone in eo cerebrum avis & penas caudæ ejus & involvendo fac ex eis licinium, & pone ipſum in lampade nova viridi. accende ipſam in domo cum oleo olivæ, & quæ res erunt in domo fient virides valde, & videbitur quaſi volant aves virides & nigræ. Ut domus videatur tota viridis & plena ſerpentibus & imaginibus timoroſis: accipe cutem ſerpentis & ſanguinem alterius ſerpentis maſculi & adipem alterius ſerpentis & aggrega illa tria & pone ea in panno exequiarum, & accende ipſum in lucerna nova.

Si vis facere candelam vel licinium quæ cũ accenditur, agitatur & ambulat, accipe cutem lupi, & cutem canis, & fac ex utriuſque licinium, & accende ipſum cum oleo olivæ, & ſtatim movebitur.

Quando vis accendere lucernam ex qua valde timet eam. Accipe pannum lini novum album, & fac ex eo licinium & pone in concavitate ejus aurem ſerpentis & ſalem groſſum & facias ipſum oleum olivæ: da cuivis & ſtatim

tim cum accenderit ipſum trepidabit, & ti-mebit valde.

Dicunt philoſophi quod ſinciput eſt prima pars capitis, & ex ſincipite hominis parũ poſt mortem generantur vermes, cumque prætereunt ei dies ſeptem vermes illi fiunt muſcæ & poſt quatuordecim dies, fiunt dracones magni, quorum unus ſi momorderit hominem, morietur ſtatim: quod ſi tu acceperis ex ea & coxeris illud cum oleo, & feceris ex eo candelam in lucernam æris cum lichinio ex panno exequiarum, videbis ex eo rem magnam & formas quæ narrari non poteſt cum timore forti

Experimentum mirabile quod facit homines ire in ignem ſine læſione, vel portare ignẽ vel ferrum ignitum ſine læſione, in manu. Recipe ſuccum biſmaluæ, & albumen ovi, & ſemen pſilii, & calcem, & pulveriza & confice cum illo albumine ovi ſuccum raphani, cõmiſce: ex hac confectione illineas corpus tuum vel manum & dimitte ſiccari, & poſtea iterum illineas, & poſt hoc poteris audacter ſuſtinere ignem ſine nocumento.

Si autem velis ut videatur ardere illud linitum, aſperge de ſulphure vivo bene pulverizato, & videbitur comburi cum accendetur

ſulphure, & nihil ei nocebit: ſi flammam candelæ quam quis tenet in manu colophoniam vel picem græcam inſufflaveris ſubtiliſſimè tritam mirabiliter auget ignem, & uſque ad domum porrigit flammam. Ut ignem illæſus portare poſſis, cum aqua fabarum calida calx diſſolvatur, & modicum terræ rubeæ de miſſina, poſtea parum malvaviſci adjicias, quibus in ſimul conjunctis vel commixtis palmam illinias, & deſiccari permittas, & ſic enim ignem quodlibet illæſus portare poteris.

Aquam ardentem ſic facias: recipe vinum nigrum, ſpiſſum potēs & vetus, & in una quarta ipſius diſtemperabis vivæ calcis, ſulphuris vivi ſubtiliſſimè pulverizati, tartari de bono vino & ſalis cōmunis albi groſſi, poſtea pones in cucurbita bene lutata & de ſuper poſito alembico diſtillabis aquam ardentem quam ſervare debes in vaſe vitreo.

Ignem græcum ſic facias: recipe ſulphurem vivum tartarum, ſarcocollam, picollam, ſal coctum petroleum & oleum commune, fac bullire bene. & ſi quid imponitur in eo accenditur ſive lignum ſive ferrum, & non extinguitur niſi urina, aceto vel arena.

Si vis facere quod ceſſet omne mirabile reſpice alias cauſas: ſi agentem ſufficiens etiam parien-

patientem quoniam ſi utrunque reſpicis, non miraberis: cum videbis tantam apitudinem eſſe in una ſufficientia alterius quod non facit admirari, quando enim vides quòd aqua frigida accendit ignem & non extinguit ipſum: ſi tu reſpiceres cauſam agentē miraberis ſemper: quia eſſet efficiens conveniens ad hoc: ſed quando tu reſpicis materiam illius effectus: ut puta quia eſt calx & ſulphur quod eſt valde inflammabile, ita quod minimum agēs inflammat ipſum: tu vides quod nihil eſt mirabile.

Similiter quando res aliqua ſi comburitur igne mirabile eſt quando una de cauſis inſpicitur ſola. Sed quando ſcitur natura patientis aut debilitas agentis nihil mirū, maxima ergo radix experimentorū naturaliū eſt in hoc ſcil. ut eligant materiā paratiſſimā ad aliquid, & hoc debile agens aut fortiſſimū: & materiam valde indiſpoſitam: & faciunt ſimiliter homines aſpicere ad illam cauſam quæ non videtur poſſe illud facere & de illa nihil dicunt. & tu nota iſtud quod ſecundum iſtum modum incidit multitudo experimentorū mirabiliū: & de hoc narrabo tibi quædam iſtorum ut cōfirmeris in virtute prædicta, & ſcias etiam excogitare ingenia experimentorum. Si vis facere carbunculum vel rem lucentē in nocte,

recipe

cipe noctilucas lucentes quamplurimas & ſas contritas pone in ampula vitrea, & clau-,in fimo equino calido ſepelias & dimitte orari per quindecim dies poſtea diſtillabis x eis aquam per alembicum : quam repones aſe de criſtallo aut vitro. Tantam enim præat claritatē quod in loco obſcuro quilibet oteſt legere & ſcribere: quidam faciunt hanc quam ex noctilucis, felle teſtudinis, felle uſtelæ felle furonis, & canis aquatici ſepeunt in fimo & diſtillantes ex eis aquam.

Aquam ardentē ſic facias Recipe ſerpentiam quã diſtillabis per alembicū velut aqua rdens exibit, etiam miſce vino aut cui vis, & ccenditur ſi appropinquas ei candelam.

Ignis volans: accipe libram unam ſulphuris, libras duas carbonum ſalicis libras ſex ſapetroſi: quæ tria ſubtiliſſimè terantur in lapide marmoreo, poſtea aliquid poſterius ad licitum in tunica de papyro volanti vel tonitrum faciente ponatur.

Tunica ad volandum debet eſſe longa, gracilis pulvere illo optime plena, ad faciendum vero tonitruum brevis, groſſa & ſemiplena.

Albertus Magnus de proprietatibus herbarum, lapidum & animalium quorundam explicit.

MICHAE-

MICHAELIS SCOTI RERUM NATURALIUM PERSCRUTATORIS Procœmium, In ſecreta Natura.

Ad D. Fredericum Romanorum Imperatorem.

IMperator inter cætera quibus te oportet eſſe ſolicitum, eſt ſcientia boni & mali, & eam modis omnibus inveſtigare per temetipſum in libris auctorũ & omnibus ſcientiis, & principaliter earum ſcientiarum quæ dicuntur artes. Et hæc facies penitus, quando anima tua fuerit in quiete & corpus unum habuerit ſpacium prætermiſſis negotiis gentium aliquid à majeſtate tua petentium & ejus reſpondentium. Debes enim ſcire quod duo ſunt tempora homini viventi, ſcilicet tempus pacis, & tempus belli, & ita duo ſunt cibi, corporalis & ſpiritualis. Corporalis paratum ad nutrimentum corporis. Spiritualis vero ad nutrimentum animæ. Sciendũ quod ſicut cibus corpo

rali

alis cõſervat corpus in bono ſtatu, ſi ſit factus ratione & aſſumptus per mẽſuram ab animali cui convenit & in tempore cõgruo: eo quod non in omni tempore omnia conveniunt. Ita cibus ſpiritualis retinet animam in bono ſtatu ſi ſit factus ratione & aſſumptus per debitam menſuram, in tempore congruo utriuſque ætatis virtutis in homine. Scriptum eſt enim quod ſicut frigida calidis & calida frigidis temperantur Ita contraria contrariis curantur, & medelam recipiunt ordinate. Similiter eſt utile inquirere diverſos auctores & magiſtros propter diverſas ſentẽtias, eo quod diverſi diverſa ſentiunt: & movent ſcientia vel ingenio gratioſo naturæ quod diffunditur deſuper proficiens multum poſtea, & eſt origo ſcientiæ. Unde ex meo conſilio doctores magiſtros & homines ingenioſos naturaliter curialiter apud te invenies: & ſæpe cum multis ſermonem facies coram eis ſapienter ac domeſtice verba pronuncians. Putabis in diverſis propter diverſa, & facies eis quæſtiones quando tecum erunt, & dicta eorum in corde ſervabis ut in poſterum & tibi & cæteri prodeſſe poſſint. Ne ſis terra inculta & arida: quæ cum ſit ſterilis ab hominibus reprobatur. Manu tene ſtudium ſcientiarum in tuo

regno, & fac fieri diſputationes ante conſpectum tuum, & tuus animus in his glorietur: ut tuum regnum in melius formetur. Tuum ſtudium ſit velle regnare diu. Et hoc erit ſi credideris virtutibus vitando. Et de tali moralitate aliquid dicemus, ſi Deus voluerit. Sed hic dicimus quod des cor tuum cognitioni boni intellectus, ſecundum diſcretionis menſuram. Sis amicus dei fide, ſpe & opere. Nec omittas amplecti illam ſcientiam quæ philoſophis phyſionomia naturaliter nominatur. Et hæc ſcientia eſt illa inter cæteras qua cautè multi homines quondam uſi ſunt gloriari & exaltari apud magnates ſecundum imperatores qui tranſierunt. Similiter apud multos reges, & barones. Et quia adeo præcedunt reliquos homines ſcilicet propter hanc ſcientiam & propter hujuſmodi plurimas alias quas ſecreto noverunt. Unde dictum eſt honora hominem propter ſcientiam, Requir amicum propter neceſſitatem. Apud quosdam enim melius eſt philoſophari, & apud quoſdam utrũq; nocet: & apud quoſdam neutrum debet requiri, ſcilicet à facientibus veram pœnitentiam in hac vita. Hujus enim ſcientiæ inquiſitio eſt in pulcherrima natura, cujus perfectio cõtribuitur phyſionomo de m

[illegible]

mero antiquorū phyſione ſummo doctori in ſcientia naturali. Unde quidem hæc ſcientia nomen traxit ab eo, ſtudium cujus grande fuit diu, & diu etiam inveſtigare, ac etiam reprehenſibilior congregare. Collecta eſt enim hęc ſcientia ex compoſitione hominis utriuſque ſexus cum qualitate poſſibili modi ſtat⁹ perſonæ inventis. Et ex hac ſcientia naturæ ingenioſæ quæ cognovi tibi domine imperator, ſub lucida brevitate in hoc libello penitus enarrabo. Dicit enim quidam ſapiens, phyſionomia eſt ſcientia naturæ, inſinuatione cujus peritus in ea ſufficienter agnoſcit differentias animalium perſonarum omnium gradu ſui Et quia omnia ſcientia eſt a phyſionomia idcirco eam in hoc loco diffiniamus.

Phyſionomia eſt doctrina ſalutis & electio boni & vitatio mali, comprehenſio virtutis, & prætermiſſio vitiorum, Hoc autem inducit verus amor Dei, timor diaboli: fides meritoria. ſpes præmii imperdibilis æternæ vitæ & judicium mortis: quia videtur penitus quod hic omnia relinquantur cæteri quia tenentur. Et non ulli valet ſciētia nec potentia, nec congregatio perſonarum nec gratia pulchritudinis nec voluptas & omne bonum. Unde dixit quidam. Omnia tranſibunt nos ibimus,

ibitis, ſicut Cheri non chari conditione pa
Et ubi dictum eſt. Omnia tranſibunt præte
amare Deum. Conſtituo ergo ô Frederice
imperator tibi ex hac ſcientia phyſionomiæ
regulas & conſtitutiones abbreviatas: qu
tibi pono ſatis ſufficienter. Iugo quarum ſi
bene adjeceris: dabit tibi magnum præciu
laudis ex multa ſapientia, virtute: creſcet ti
etiam magnum & grande ingenium ſapie
tiæ ad nobilitatem tuæ naturæ: quam ſapie
tiam ſi in mente habueris memorem, meli
intelliges dicta eloquentiũ tibi, cautius agn
ſces tuos ſapientes, & alios viſu & auditu, ne
non & alios homines differenter qui tecu
habebunt gratiam eloquendi vel ante te a
quid faciendi, quia non eſt parum. Et ex indu
ſtria hujus ſcietiæ in te ſecreto, habebis gra
dem partem conſiliorum tibi cõſulentium
exaltationem, virtutum, & vitiorum quaſi
ſemper ſecum habitaſſes in factis ubique, S
ante quam hoc tibi recitem ordinate per ſi
gula capitula, volo tibi enucleare hiſtori
prius ſubſtantiæ quaſi incipiens à fundame
to primæ maturæ: quod poteſt eſſe tibi mu
tum charum multiplicatione, eo quod p
ci hoc ſunt ſcientes in veritate

Si prudentiam. Si cautelam.

Si

Si ſanitatem, Si fiduciam.

Si denique hominum mores ac domeſticorum animalium naturalium naturas ſcire cupis Michaelem Scotum legito.

PRIMA PARS SECRETORUM naturalium.

Utilitas Phyſionomiæ.

Cap. I.

Nobilis Imperator vir gratiosè quaſi omnium gratiarum & donorũ ex grandi amôri tibi notifico ſacratiſſimam ſcientiã naturæ quæ poteſt appellari conſolatio & quæ non multum dicitur gentibus idiotis, nec etiam eſt dicẽda. Sciendum quod qui eam bene noverit, & memorem in mente habuerit quotieſcunque caſus incurret, ipſamque excitando, ſi incipiat loqui de ipſa cum altero & ille hanc ſcientiam ignoraverit, videbitur illi quod ipſe ſit propheta vel ſanctus, & hic poſtea te commendabit eum ubique dans ei ſtudiosè precium magnæ laudis. Amabitur à gentibus notis & ignotis quæ audierint loqui de illo & honorabitur inter eos. Et hoc non eſt parum vi-

delicet inter univerſas gentes famam ſapientiæ & ſcientiæ & celebrem obtinere. Scias igitur quod motu ſuperiori & motu inferiori ſcilicet partim in genere, partim in ſpecie, & motus primus conceptionis ex utroque ſexu eſt amor naturalis virii nmulierem & mulieris in virum caloris uniti genitalibus. Sciendum quod vir eſt agens, mulier verò patiens· unde ambo habent vim relativi: cum in coita ſit mutua relatio Eoque ſemen ejus refe-retur alteri & utrunque eſt animus alterius. Luxuria viri primam radicem habet in lumbis, & libido mulieris, in umbilico, unde Job. Virtus ejus in lumbis ejus, & fortitudo ejus in umbilico ventris. Juxta illud domini in evangelio. Sint lumbi veſtri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus veſtris. Tempus enim congruum viro eſt in hyeme & in vere ad coeundum, mulieri in æſtate & autumno. iſtud autem eſt propter contrariam complexionem temporum & perſonæ. Complexio quorum nihil aliud eſt quam caliditas cum frigiditate, & humiditas cum ſiccitate. Item dicimus quòd neuter non poſſet agere cũ delectu, niſi haberent inſtrumenta ad hoc deputata tam intus quã extra. Unde vir habet ſuos teſtes extra ventrem in pelle. Mulier verò

intus

ſintus videlicet extra principium vulvæ. Tamen non ſint in omni ſimiles teſticulis viri. Unde mulier habet ſuum ſemen ex teſtibus velue vir, & hoc movetur ad coitum ardentet. Semē verò teſticulornm propriè ſperma quod deſcendit ex omni humore corporis, diviſo & partito in omnibus membris eſſentiæ, cujus eſt nobilior pars omnium humorum & ſubtilior. Et hoc ſemen in ſe continet omnem naturam & complexionem quarumlibet partium totius corporis à qua deſcendit. Sciendum eſt quod ſperma viri eſt calidus & fortius illo mulieris. In emiſſione vero ſpermatis utriuſq; à natura ſuperiori tribuitur omnis virtutis effectus, & virtutis augmētabilis pro tempore decurrente. Et ſecundū curſum corporum ſuperiorū ſicut diſpoſitionem corporum concipientium fœtus recipit ſimiliter & ſemel omnia & ſingula quæ poſtea diſcernunt ordinem temporum & naturæ. Quantitas autem embryonis fit ſecundum quātitatem ſeminis virtuoſi & matricis, quæ matrix ſi fuerit bonæ complexionis, embryo vadit ad perfectum & econtrario Unde ſi ſemen per matricem in longum fœtus erit gracilis & in latum vel quaſi rotū dum erit curtus & groſſus. Quid autem ſit ſperma ſic diffinitur. Sperma

eſt prima materia embryonis creandi. Vel ſperma eſt artifex creandorū infantium. Vel ſperma eſt ſemen animalis ſine ph. & nobilioris ſanguinis & purioris ad inſtar vini rub. i. quod ex agitatione cōvertitur in ſperma candidum: & cum illa ſubſtantia ſit nobilior parte remanente ac levior & virtuoſior, ideo ſuperaſcendit. Et eſt ſciendum quòd ſi de ſemine viri plus fuerit quam fœminæ, fœtus erit illi ſimilis in pelle & forte in ſexu, verbi gratia. Mulier quædam erat alba: & cum coiret cum Aethiope peperit filiā albam. Alia mulier nigra coivit cum viro albo & peperit filium nigrum, ut patet hoc tanto tempore. Verum eſt quòd ſi mulier ſit juvenis cum in coitu ſit memor ſui vel viri vel alterius & propriè diffundit generativū: genitus erit omnino ſimilis, & jam probatum millies & in animalibus. Cum vero ſperma exit in coitu, eſt maxima delectatio in naturali corporali & ſpirituali ſecūdum quantitatem illius & teſticuli de quo exit. Sciendum eſt quod ex parte dextro major dulcedo quam ex ſiniſtro, & ex multo ſemine quā ex pauco, quia ſperma diffunditur completa ætate per cauſam & unuſquiſq; manu teneat ſibi vitam productius. Dicimus quod cibi ſunt quib. ſemē augmenta-

tur in vaſis ut rapæ recera, carnes recẽtes, gallinæ, caſtrati porci non ſaliti: ova ſorbilia, ſabum fractum, cibum d. p. ſta. panis recens: õ candidus &c Sunt etiã quibus cibi ſemen deficiat abſq; emiſſione, ut carnes ſalitæ: cibi acri & acerbi poni-ſiccus, ut xv. dierum & bis coctu. &c Item ciborum quidam inducunt luxuriã ut ſcinchus: ova ſorbilia caſeus dulcis eruca ſicca: vinum purum: oſtraca. ſaturitas conveniens ciborum & quædam electuaria. Movent autem luxuriam ſpecies decoris alterius corporis ad corpus ſibi amore convenienſ riſu & tactu: verbi gratia. Si vir bene videat mulierem juvenem & pulchram & econtra. Et per viri ſimilem, ut ſi adoleſcens adornetur ad inſtar puellæ, vel habeat faciem inclitam ut fœmell qua contingit fortis motus. Sunt etiam quidam cibi quorum comeſtione caſtitas conſervatur ut portulaca, lactuca. eruca viridis, acetum compoſitum, cucurbita. cucumer, jejunium, paucus cibus. portatio iaſpidis & topacion. abſentia corporis decoræ ætate & adornatione. Vir habet virtutem calamitæ ad mulierem & mulier ad virum, quæ viſu propinquo tactu ad invicem conjunguntur. & ſicut de calibe & ſilice exit quandoque ſcintilla, ita de ſpermate exit

quandoque conceptio, & matrix eſt embryo, ſicut olla ad coquendum epulum & lar ad frigaciam depaſta. Et ſciendũ eſt quòd raro accidit quòd exeat ſperma ex utroque teſticulo uno coitu, ſcilicet utriuſq; agentis & patiẽtis, & ob hoc una tantũ fit conceptio vel creatio, quãdo conceditur deſuper dono gratiæ, nec aliter. Sed ex duob. teſticulis utriuſq; coitum facientis ſperma exierit, & duas partes matricis diffunditur, duæ fiunt creaturæ, vel amplius ſecundum diffuſionem per loca matricis. Unde cum matrix conſtet ex ſeptem cellulis ſive criſpaturis ut patet in ventriculis oviũ & porcarum &c. Mulier poteſt cõcipere ſeptem filios & portare. Volens domine Imperator quod omnia & ſingula cognoſcas per temetipſum quomodo embryo concipitur ſive generetur ex utriſq; coeuntib. in congruo tempore vel coitu facto convenienter inquirentes inquirentibus nobis, apertè dicemus ſecundũ quod nobis per ſeriem videbitur enarrare.

DE TEMPORE COITUS *maſculi & fœminæ: & defectu ipſius.* CAP. II.

PRincipium temporis coitus, ſcilicet in quo ſperma dulciter exit vel amarè in maſculo eſt poſt

eſt poſt complementum annorum quatuordecim, & deinceps uſq; ad annum ſeptuageſimum ſeptimũ ad plus, in fœmina vero poſt complementum x i i. annorũ, & deinceps uſque ad xl. annos vel l. ad plus, & cum hoc ſpermatis exitu incipiunt pili paulatim oriri in pectine unitas quorum dicitur fœmur. Similiter naſcuntur in narib, naſi, in maxillis maſculis ſub aſcellis, & circa ſexũ deorſum ſuper brachia manus & crura. Sicut incipiunt oriri in tẽpore veris frondes in arboribus & in herbis flores & rami: unde pori corpori,s aperiuntur, & producũt aliquid ſui generis. Item vox ibi mutatur. Caput virgæ maſculi diſcoopertur: mammæ fœminæ incipiunt tumeſcere. Uterque naturaliter ſe movet ad coitum: ex magno delectu pariter in naturalibus membris niſi libido ſæpè refrænetur per accidens, ut per jejunium, & per aſperam vitam ciborum. Poſt autem ſpermatis emiſſionem utrique mutant figuram principaliter in facie, & virtutem in carne, & conſuetudinem in moribus, in cogitationibus & ingenio. De coitu dicimus quod ſi quis ipſum nimis frequenter, & etiam in diebus contrarii temporis & multa contingunt in contrarium quæ quidem faciunt corpori iſta quæ dicemus nunc. Nam coitus

tus cōtinue factus totum corpus infrigidat & deſiccat ab humoribus, & talem actum facit inconvenienter cerebrum capitis & oculi. quia cum cerebrum plenum liquidetur ut glacies, in ſequenti die & proprie mane oculi lachrymant, cōtingit dolor capitis qui dicitur ſoda ſive migranea. & proprie circa horam nonę & deinceps. Diminuit etiam coitus incōvenienter factus vires omnium membrorū, cum ſit ſperma colamētum ipſorum. Macro corpore figura fit turpior in aſpectu, viſus oculorum abbreviatur vita anihilatur: debilitatur ſpiritus, appetitꝰ cibi perditur homo fit oblivioſus, faciendorū piger, in eundo gravis: in moribus ſolitis ſimplicior; in ingenio groſſus: in laborando vanus: in credendo alteri velox. Capilli ſibi facile cadunt & citius caneſcunt: & fit calvus in fronte & in ſummitate capitis. Facile infirmatur ab aere corrupto. Qui cum patitur nō bene memoratur tempori in quo coivit nimis: vel contra documentum conſiliorum coivit naturæ. Et de iſtis omnibus ſatis patet per contrarium in pueris vel puellis nōdum corruptis: quoniam ad talia non incurrunt: quia non caneſcunt neq; calveſcunt immo capilli ſibi creſcunt ut herbæ in horto. Et hoc patet in tricis puellarum virginum ante-

quam

quam contingit quæ poſt multum coitum perdunt capillos & colorem. Et tunc per capillos & colorem valde mirantur cauſam propriam ignorantes. Idem eſt de viris: quoniam benè ſæpe perdunt de caſu capillorum & dolore capitis quem migranicam appellant ſed non cognoſcunt quod frequēs coitus non eſt in congruo tempore factꝰ. Unde ſuper hoc quidam dixit & bene & memoriæ firmiter tenendum eſt. Verè coire juvat: hyemis quoq; tempore confert. Sanus in autumno ſi vis tu fore coito. Unde qui à contrario ipſo ſibi non cuſtodierit nimio coitu & phleubotomia & cibis cōtrariis complexioni ſuæ ſecure aſpectet infirmitatem periculoſam, id eſt brevi tempore niſi fortè adjuvet maximo medicinarum juvamēto. Tamen dicimus quod qui nimis penetraverit mulierem: lavet ſibi nates & pulſus brachiorum & pedū bono vino & comedat bonos cibos ut reſtauretur quod deperditum eſt de ſemine & de ſanguine. Sunt autem multi qui ſanitatem præcipiunt ex uſu Veneris, & quidem facile infirmantur. Valet enim ſanguineis: nocet vero phlegmaticis, cholericis & melancholicis. Et prodeſt ſecundū cauſam intervenientē & ſtatum. Qui enim multum mingit ſæpe recipit nocumentū per coitum,

tum, eo ſuperfluitates corporis ſufficienter mūdantur per urinam: qui ſi utatur coitu faci-cile infirmatur & cito moritur, verū eſt quòd quædam faciunt ſatis urinare, ut volatilium & omne diverticulum ut petrocilium, crocus, rapæ, faſeola, nuclei ceraſorum &c. Sed in pinguis ſanguinitate non utatur coitu & ſuperfluitate ſeminis quod nimis implet viſa, ſolet infirmari, ut patet in domicellis quo nimis conſervantur in virgitate. In viduis & religioſis mulieribus & maſculis.

DE OCCASIONIBUS GEnerandi & non generandi.

CAP. III.

DIcit Ariſtoteles. Ceſſante cauſſa ceſſat effectus. Unde multæ ſunt cauſæ generandi. Secunda cauſa eſt ſi ſtatus perſonarum fuerit bonus in ſanitate & congruus in uſu regiminis ciborum, & potuum, & econtrario. Ut vero mulier generet iſta ſunt principaliter præſcienda: ſcilicet ut matrix ſit ſana & in ſuo loco & non ſuffocata & bonæ complexionis in caliditate. Sperma utriuſque ſit diu reſervatum & precipue viri ad hoc ut bene viſcoſum & coctū ſua digeſtione. Ambo coeuntes mittant

tant ſemen & commiſceantur: virga ſit longa: mulier Iuvenis vel quæ non deficiat mẽſtruo. matrix contineat ſperma receptum ad minus per mediam diem: vitet mulier coitum hinc ad tres dies ne addatur aliud ſemen, vel ne aperiatur orificium: ne mulier edat tunc cibũ frigidæ naturæ: nec phlebotometur, nec recipiat frigus & ſic poteſt valere coitus. Facit enim ad concipiendum unus coitus tantum. Quando mulier coit volens gravidari: debet ſtare cooperta cũ viro ſtricta. & tenere anum elevatum, ut ſemen melius intret, & plicata in uno latere ſecundum quod gravidari deſiderat: facta gravidatione diu cuſtodiat, & ſedeat in locũ ano, pedibus & renibus, De menſtruo dicimus quòd ſi a cane comedatur purũ fit rabidus: & ſi aſpergatur herba virens ſiccatur: infatuat hominem certa ratione. & reddit leproſum. Menſtruum eſt ſuperfluitas ciborum, qui non bene digeruntur defectu caaloris naturalis. Unde eſt ſperma imperfectũ, & eſt ad concipiendum utile neceſſarium: ut erat alumen in confectione tincturæ: & ſi de ipſo in cellula quicquam non fuerit, generatio non valet. Sed ſi de ipſo nimis fuerit in loco compoſitionis, cõceptus erit ſignatu in malum. Et ſi fiat generatio tẽporis decurſus

creat

creatura erit male ſignata: ut gibbo, &c. aut
efficietur leproſa, &c. Et ſi mulier ſit memo
alicujus cum ſemen diffundit cum viro, crea-
tura aſſimilabitur illi in parte. Et ut ejus me-
moria ſit utilis: debet doceri à viro quòd no
recordetur tunc de tali vel tali. Creſcit men-
ſtruum & decreſcit ſecundum lunam & mar
in ſimili. Et ita ſperma utrique ſexui. unde po-
teſt ejus augere requirit exitum. Sciendum
eſt quòd mulier multo abundans menſtruo
pauco abundat ſpermate: & ideo non cura
de coitu, & è contrario.

SIGNA MULIERIS CALI-dæ naturæ, & quæ coit libenter.

CAP. IIII.

SIgna autem calidæ mulieris & quæ libẽter
coit ſunt iſta: juventus, cõpletis annis duo-
decim ſi ad minus ſemel corrupta mammas
habens parvas, & illas convenienter plenas
& duras, barbata in locis cõſuetis, & piloſa
in crurib. & pectine & aſcellis. Cujus pili
groſſi & aſperi, capilli criſpi & curti: audax
lingua in loquendo, vox ſubtilis & al
mo ſuperba, alteri crudelis & non bene

Valat

valde curialis receptu & factione ſervit omnibus perſonis, & præcipuè notis & amicis: boni coloris in facie, tecta in haſta, macra in carne pluſquã craſſa ebrioſa. Talis enim mulier ſemper requirit coitum, & complet in actu ſuum deſiderium, pauco abundat menſtruo: quandoq; non eſt exitus ejus omni menſe ut cæteris: imò tranſit unus menſis & plus, ut duo vel tres, ſed caſu ingravidatur: paucum habet hęc mulier lac: & forte gravida & non gravida. Caro ejus non ſic fœtet in ſudando, ut contrariæ mulieres: cantat libenter: circuit loca, & delectatur ſolatiis & ornatibus ſuis ſi ea poteſt habere.

SIGNA MULIERIS FRIGIdæ naturæ, & quæ non coit libenter.

Cap. V.

Signa verò frigidæ mulieris, & quæ non libenter coit ſunt iſta, nimia pueritia, mammæ grandes & propriè molles, nuditas pilorũ in locis quæ ſolent eis abundare, capilli longi, multi extenſi, citò creſcentes, de facili pavida in loquendo, contra alterum non eſt audax: facile credit omnia quæ audit, & ideo

convertitur citò ad bonum, & ad malum, eſt condolens alterius miſeriæ ac pia, raro deſiderium complet, carnes habet undique molles: in flatu, loquendo eſt debilis, & omni mẽbro perſonæ, multo abundat menſtruo, & ei diſcurrit omni menſe ad inſtar maris per lunam, plus tendit ad pinguedinem quàm ad macredinem, in facie eſt pallida vel ſine colore, citò ingravidatur, & gravem habet portatum plus & minus ſecundum virtutem embryonis, & poſt partum multo lacte abundat.

Signa autem gravidationis in muliere ſunt iſta & multa, ut eſt tranſmutatio ſtomachi, ceſſatio menſtrui, &c. Ideo debilitatur & tráſmutatur in aliquo, à ſtatu priore pro eo quòd meatus purgationis ſunt impediti: & menſtrua in ventre multiplicantur: ad impręgnãdum, valet ante conjunctionem phlebotomia pedum, mundicies matricis, & ſimiliter ſi ſe excuſet de coitu, loquela: & hoc facit ſæpè ingenioſè ne videatur eſſe impia, etiam propter verecundiam citius impręgnatur puella quàm fœmina matura propter teneritatem ſuorum humorum: quia citius commiſcentur, & convertuntur in corruptionem cujus exemplum eſt in plantis novellis arborum: & mulier parva cum majori parit dolore quàm

magna

magna: & debilis quàm fortis, & frigida quàm calida, & pinguis quam macra. Forma autem pedum ſignificat conditionem vulvæ latæ & ſtrictæ ex qua fit partus.

DE MENSTRUIS MULIE-rum & de ijs quæ circa ea ſuper-veniunt.

CAP. VI.

QUoniam mulieres non habent in ſe tantum calorem innatum: qui malos humores in eis abundantes valeat deſiccare: neque poſſunt pati tantum laborem, neque tam fortiter, ut faciunt viri: ideo ſunt eis debiliores in omni virtute & opere, & maxime cùm complent ſuum coitum. Secundum eſt quod natura ad hoc ſibi tribuit quoddam purgamentum, quod humorem vitius naturæ ejicit ab iis omni menſe, a 12. anno uſq. ad annos 40. [illegible] ad plus niſi ſint gravidæ vel lactantes, aut [illegible] interveniat: à qua ſtringatur vel [illegible] naturaliter ſit quaſi hermaphrodita vel minus calidæ naturæ. Unde mulieres poſtquam jam completæ ætatis mundantur per menſtrua: vel coitum, vel per ſudorē ut ruſticæ. [illegible] viri virgines ſæpe coeant: vel virgi-

ſiriſci ut quædam viduæ &c. fiunt macræ & in facie lividæ, Sciendum quòd plus nocet eis una expeditio coitus quàm ſeptem viro, ſed ſi rarò coeant vel non, & bene fluxu purgentur, citò incraſſantur, niſi fœminis faciant laborare vel jejunare, & ideo aliquantulum concupiſcunt coitum cauſa caloris naturalis multiplicando ſemen, ſed ſi bene vivant cibis & potibus & non graviter fatigentur indigentes coitu ut viduæ morbidæ & quędam monachę & recluſæ. facilè infirmantur, efficiuntur lividæ & reumaticæ, & miſerè vivunt in ſtatu ſui corporis, hoc eſt, ignorantes, & de hoc medici non ſemper bene perpendunt, & eſt magnus defectus in eis ſolo errore. Sed cum non ſit illis licitum talia explorare, conſulere debet juxta honeſtatem in comedēdo vel abſtinendo, & quòd parum comedant: vinum temperent, ſe multum fatigent, & non ſtent ociosæ: aut ſint in oratione nimia, & eant per loca hinc illinc, unde per hanc viā ceſſant tentationes carnis & humoris ſuperflui. Si verò mulier fluxū patiatur, & vir eā cognoſcat: facilè ſibi virga vitiatur, ut patet in adoleſcentibus qui hoc ignorātes vitiantur quandoq; virga, quandoq; lepra. Et ſi mulier tūc concipiat: cōceptus efficietur vitioſus defectu mebri, u

digitu

digiti vel virtute viſus &c. De flore mulieris eſt, ut arboris, quoniam fructū non portat niſi prius floreſcat. Motus verò menſtrui eſt ſecū dum lunam, ſpermatis verò ſecundum ſolem, & donec mulier abundat flore, ſic poteſt concipere ſicut vir qui ſemine virgā erectat, & ſicut multis cauſis contingit fluxus fructus ab arbore: ita poteſt conſtructura. Unde pro utraque cauſa ſolet mulier graviter infirmari, & ideo valet exitus ſanguinis de naſo, & de vulva &c. Dicit enim Hippocrates quòd mulier non poteſt concipere propter nimiam gracilitatem & macredinem, & propter nimiam pinguedinem. Cauſa eſt, quia ex utroque caſu os matricis eſt ſtrictum: ſtrictura cujus ſemen non intrat repente. Conſtantinus vult quòd mulier habens vulvam nimis parvā quę cognoſcitur forma pedum non coeat: ne partu pereat imprægnata. Sed quia ſunt quædam mulieres ſanitatē percipientes frequēti coitu: ut quidam viri dicimus quòd omninò coeant licitè, aut portent ſecum jaſpidem vel topacion &c. De embryone dicimus quod eſt ſimilis fructui qui adhuc pendet in arbore: quoniam dum eſt tener in ramo, cadit levi occaſione & perditur: ſed quando plus creſcit firmior efficitur, obſtans vitiis quib. cadit: cum

autem eſt maturatus, ut pirum & ficus, cadit, & ita de embryone creato: quia donec nō eſt bene ligatus in loco ſuæ ſedis: facilè cadit ſive per ſaltum &c. Unde circa principium ſui ortus & circa finem ſuæ nativitatis facilè cadit: in medio verò horum duorum temporum non ita leviter cadit. Tempus verò periculi eſt primus menſis, ſecundus, ſeptimus, octavus, nonus. De primo mēſe dicimus propter temeritatē novitatis, & de ſecundo propter nativitatem. Hippocrates dicit quòd fœmina prægnans ante menſem octavum, nec poſt ſeptimū flebotometur, ſed menſe quinto & ſexto ſecure, ſi ei ſit neceſſaria: verum eſt quod cum timore fiendum eſt & paucus ſanguis debet extrahi & tutius eſt ſe abſtinere. Homo non debet dicere ſtudioſè coram prægnante, & præcipuè puella 20. annorum quæ cupit ardēter impręgnari. Çum jam multæ mulieres perdiderint embryonem. Et ſciendum eſt quod appetitus ejus transfertur in embryonem Et ideo pro utroque tacendū eſt. Si vero mulier gravida omninò gliſcit comedere cretam vel carbonē, &c. ne ſibi ſit periculum edat modicum. pro medicina utatur ciceribus aſſatis, fabis, &c. Cum verò prægnās appropinquaverit partui & timeat cauſa motus

tus dolorum utatur balneis & ungat ſe oleo olivę & pedes oleo roſato ſi inflaverit eos, vel aceto aqua debilitato. hæ fatuæ voluntates & carbonis, calcis, &c. plus contingunt in prima gravidatione & ſecunda quàm poſtea. Si prægnans quandoque perdat ſanguinem ore vel naſo, vel ſubtus, ſignum eſt quòd fœtus eſt nimis debilis, & in periculo, cum non poſſit recipere ſolitum nutrimentum, quamvis humores ſint multiplicati in ventre prægnantis. Et cum fluxus contingit ex frigiditate, ſibi ſubveniendum eſt cibis calidis & ſiccis natura in primo gradu vel in ſecundo, aut cibis calidæ & humidæ naturæ, ut zinzibere, cumino, carnibus recentibus, ut gallinarum: nitræ petroſilio cum lacte amygdalarum: ovis ſorbilibus, ciceribus fractis: odoribus muſci & thuris, & hujuſmodi. Prægnantium quædam facile parturiunt ut bene ſanæ, & habentes os vulvæ latum matricem magnam, & quæ plus ſunt macræ quàm craſſæ. Graviter verò parturiuntur puellæ infirmæ: craſſæ & debiles habentes os vulvæ ſtrictum.

DE MODO COEUNDI, ET *de regimine eorum qui coeunt, &c.*

CAPUT VI.

ITem dicimus de coitu virtuoſo & de generatione creaturæ, quòd vir non debet coire recenter neque mulier ſpacio octo dierum. Sciendum eſt quòd quanto magis ſperma utriuſq; fuerit ſervatum tanto & precoctum, & ſi idem ſperma ex bonis cibis fuerit generatum, tanto magis erit digeſtum & viſcoſum ac virtute plenum. In concipiendo verò mulier non debet eſſe plena floribus neq; omnino vacua, ſed noviter mundata, ita quòd matrix ſit aliquantulum munda. Et quoniam vir effundit ſemen & ipſa ſuum, ut ambo ſemina miſceantur, & cum pervenerit ad punctũ exitus, anum teneat elevatum procedendo ſtudioſè verſus illam partem cujus generationis gliſcit concipere, memorando alicujus formoſi, & ſemen bene diſcurrat in cellulam matricis per longum, & embryo recipiat formã laudabilis longitudinis. Completo coitu oportet, ut mulier confeſtim jaceat ſuper illud latus in quo receperit ſemen, & multũ requieſcat: nec vulvam abſtergat intrinſecus, nec

motum

motum ſui faciat: nec urinam effundat, nec ſe elevet de lecto ea die fingens ſe dolere caput &c. Vel ad minus in eo latere dormiat tribus horis, & ſi non poterit dormire ſic jaceat calida. quando autem de lecto ſurgere voluerit planè ſe moveat, & ſuaviter vadat & omnia faciat: à curſu in ea die ſe abſtineat: à ſaltu, ab alio coitu, à ceſſatione, à multo cibo & potu. Cibus ejus ſit ſanus & bonus, & bene coctus, poſt prandium dormiat aliquantulũ ſtãs cooperta, ut ſit calida: nec poſſit recipere frigus, nec ſe permittat cognoſcere à viro, per ſeptem dies vel amplius, ne cella referetur. In latere dextro dicimus quòd maſculus concipitur, & in ſiniſtro fœmina, ut quidam volunt, nos verò dicimus quòd latus nõ facit ex toto, ſed ſemen teſticuli: quia de dextro exit maſculus & de ſiniſtro fœmina: verum eſt, quòd cõplexio lateris proficit generationi, & cum ſemen exit de teſticulo dextero ſentitur major dulcedo quàm de ſiniſtro, & quod prædicta vera ſunt jam probatum eſt, miles qui habebat tantum unum teſticulum, quoniam illi qui habent teſticulum dextrum generant maſculos, & habentes ſiniſtrum generant fœminas. Sciendum quòd in hora offenſionis eſt totum judicium conſtellationis concepti: li-

cet ſit occultum aſtrologo. Unde mulier debet notare menſem, diem & horam bono arbitrio quando coit coitu generationis, & tunc eſſet judicium facile. Generale eſt quòd conceptus non ceſſat ex toto à prole. Unde dixit Pamphilus. Sæpè ſolet filius ſimilis eſſe patri, id eſt, proprio ſemini. Et alius dixit, fructibus ipſa ſui quæ ſit dignoſcitur arbor. Inſuper dicimus quod ſicut eſt impoſſibile quod homo unum pedem teneat in terra, & alium in cœlo: ita impoſſibile eſt quod puer natus ſit ſimilis ſuo genitori omnino figura corporali vel moribus. Si quis verò his duobus careat ens magis vel minus omnino non eſt generatus ab eo qui nutrit & tenet pro filio quanquam cognoverit matrem. Nam de uno puteo multi poſſunt aquam haurire. Qui verò poſuit ſemen in conceptu illum plus amat & plus ſibi ſimilatur tempore diſcretionis. Et eſt regula generalis quòd filii quodammodo plus matrizant quàm patrizant: unde regula generalis eſt quod quantò plus uterq; ſe abſtinet a coitu, tantò citius generat poſtea coiens. Ut patet in illis qui ſe diu ſervaverant: quia vir veniens ad uxorem citò eam gravidat.

Et eſt notandum quod ſi ſemen ſit multum & intet in omnes cellulas matricis, & ibi de-

birè conſervetur, ſeptem filii generantur, & ſeptimus eſt hermaphroditus ſ qui in medio generatur. Et plus quàm ſeptem non ſperet habere in uno partu.

FORMA FOETUS GENErati in matrice.

Cap. VIII. Et IX.

Sciendum eſt item quòd in primis ſex diebus poſt coitum generatur tantum ſemine diffuſo in loco valetudinis matricis: cujus hęc in forma ſecundum diſpoſitionē divinæ potētię fit tanquā lac coagulatū, ſive butyrum. Poſtea in trib. diebus ſequentibus removetur à qualitate præfati lactis, & fit tanquam ſanguis: in ſex diebus ſequentibus ille ſanguis coagulatur, & dureſcit multum, & fit parvæ quantitatis ut pellis rotunda: poſtea in 12. diebus ſequentibus formantur membra principalia, quæ ſunt quatuor, ſ. cor, cerebrum, hepar, & teſticuli. Poſtea in tribus diebus cætera membra generantur, & generata diſcernūtur in tota maſſa: poſtea in ſex diebus ſequentib. caput diſtinguitur a ſpatulis formans faciē ſuper genua, cor & hepar, & teſticuli cum ſuis propin-

propinquitatibus. Creſcunt poſtea in quatuor diebus ſequentibus quæque membra totius corporis ſuam habent perfectionem conjunctim, & ſeparatim: ut natura requirit. Et ſic tota creatura in tempore diffinito dierum ſuā habet eſſentiam, quam ad perfectionē ſui debet habere confeſtim vitam perpetuam recipiens, id eſt, animam viventem deo creatori ſimilem. Et hoc totum patet ex viro per hæc tria metra. Tres in lacte dies · tres ſunt in ſanguine trini, Biſſeni carnem, terſeni membra figurant. Poſt quadraginta dies vitā capit hic animamque. Cum prædictū germen ſic ſe habeat: eſt parviſſimū plus formica puncto quod eſt in maſſa de qua infinitæ concreātur, ut ova cancrulorū maris. De cōcreatione fœminæ ita dicimus, quòd ipſa perficitur in 70. diebus ad plus, & in 65. ad minus: unde corpore præfato ejusdem datur ei anima rationalis à deo ſuo creatore cui eſt tota ſimilis, & quæ non eſt antiqua, ſed nova, ut probatur per Aug. Unde ſicut corpus eſt noviter creatū & anima eſt noviter creata, & in humano corpore locatur tamē in alio nunquā. Dat.n. Deus animā novā & liberā corpori novo tanquā pater ſuo filio tabulam novā politā & immaculatā ut cum ea addiſcat & ſuper eam doctrinā exēplo unius ma-

giſtri vel multorũ, habeat etiã dictus puer poteſtatẽ faciendi de tabula quicquid voluerit boni & mali, i. tenendi mundã & maculatam, quod tẽpus ei durat donec addidiſcerit & nolendo addiſcere ſibi aufertur à patre. Ita eſt de anima noviter data corpori novo: quia eſt quodammodo in poteſtate ipſius & cura, obligata eſt corpore novo cũ qua & per quã idem corpus poteſt mereri laudẽ bene operãdi quo expectat benedictionẽ æterni patris & benevolentiã angelorũ &c. Similiter poteſt mereri vituperiũ malè operãdi quo expectat maledictionẽ æterni patris, & malevolẽtia angelorũ, &c. Unde à deo repellitur quodãmodo furoris ira cadens in manus inimicorum ſui, qui ſunt prædatores animarum fallentium & non obſervantium mandata ſolius Dei. Si quæratur, cur infans plenè nõ loquitur, & nõ vadit quam citò eſt natus, ut poſtea tempore procedente, cum anima ſit perfecta in corpore. Reſpondemus quod duæ ſunt cauſæ. Prima eſt originale peccatum. Secunda eſt culpa corporis, & non ejuſdem animæ, cùm corpus non ſit perfectum, niſi ſecundum tempus, & non ſecundum naturam. Unde creſcente corpore anima viva ſe virtutibus manifeſtat.

DE

DE NOTITIA NATIVITAtis puerorum, ſcilicet quando pueri nati evadunt, & quando non.

CAP. X.

DE nativitate infantium dicimus quod poſt quam ſunt concepti aut naſcūtur vivi, aut moriuntur antequā naſcantur, vel naſcendo, unde nativitate multa ſcitur operatiō ineſſe propter operationem planetarū. Diſpoſitione quorū inferiora multipliciter diſponutur, & ob hoc dicimus cum luna in ſeptimo menſe multum humectet duriorem humorum quæ tenet quemlibet embryonem in ventre mulieris facta tenuitate, illi humores deſcendunt, inferius exit fex illorum, qui ſternunt in matrice per os vulvæ, aut cū embryone vel poſt exitum, quod totum fit operatione lunæ quæ regit omnem hominem & fœminam. Quare operante luna in artificioſa natura fœtus exit ſollicitè de renibus perveniens ad lucem temporalitatis. Unde dicimus quòd ſi quis naſcatur ante ſeptimum menſem penitus non evadit, eo quod omnes planetæ non ſunt operati ſuam proprietatem juxta curſum lunæ, ſed ut ratio ſingulorum plenius habeatur, dici-

mus de unoquoque menſe ut infra patebit. Si naſcitur in primo menſe nihil exit niſi humor commixtus multa varietate congelationis quibuſdam filis eo quod tunc regnat Saturnus quo coagulatur totum quod ex luna fuit liquidum. Si naſcitur in ſecundo menſe ſanguis ſaltatim exit, eo quòd tunc Jupiter regnat, & dominatur, operatione cujus humor aqueus jam cõverſus erat in ſanguinem & in multa mebra licet nõ ſint ſic fortia quod toto creatura poſſit haberi ſolida. Si naſcatur in tertio menſe quòd naſcatur vivus propter ſui imbecillitatem, cum ex facili laceratur in ventre nec habeat juvamen, licet habeat vitam. Suffocatur etiam nimio calore pro eo quod in eo mẽſe dominatur ei Mars, unde eſt parvus nancrulus. Si naſcatur in quarto menſe exit vivus. Et ſi vivus ſtatim morietur propter ſui tenuitatem, & nimium calorem ſolis qui tunc regnat illi. Si naſcatur in quinto menſe licet vivus, quandoque non evadit propter dominium Veneris, qui eſt planeta in genere fœmineo, & in virtute debilis. Si naſcatur in ſexto menſe non evadit propter dominium Mercurii: qui eſt planeta communis virtutis. Unde cum ſeparetur à ventre, & ſit in conjunctione cum luna quæ dexterior, eo non poteſt

evadere.

evadere. Si naſcatur in ſeptimo menſe benè evadit, poteſt evadere propter dominium lunæ cum per ejus regimen ſit ordo officiorum à planetis completus in tali creatura, completo quidē ordine operationis ſeptem planetarū, quæ fit in fine ſeptimi menſis, aut embryo naſcitur & evadit. Aut ſi non naſcitur prædicti planetæ incipiunt regnare in creatura ordine prætaxato, Sciendum eſt, quod ſentit in primo menſe regnat Saturnus in genere, &c. In octavo menſe iterum regnat, &c. Si naſcatur in octavo menſe natus non evadit. licet naſcatur vivus congruè fortis, & hoc eſt propter dominium Saturni qui tunc regnat: & qui ſua frigiditate infrigidat eum, & claudit non volentē ſurgere in animam: unde non vivit ultra diem octavum. Si naſcatur in nono menſe, benè evadit ſecundum curſum naturę: eo quod tunc regnat Jupiter qui eſt planeta pius, & bonæ complexionis Si naſcatur in decimo mēſe bene evadit: tunc regnat Mars, & ex ſuo calore complexionem ejus confirmat in melius cum inveniat creaturam benè complexam & determinatam, Item notandum eſt quòd propter illud menſtruum quod miſcetur cum diffuſo ſemine conceptionis in cellula matricis oportet de neceſſitate, quòd

quilibet

quilibet homo natus tempeſtivè aut tarde habeat quatuor paſſiones inevitabiles, ſcilicet variolas, ſcurolas, ferſas, & ſcabiem humidam vel ſiccam: & ſciendum eſt quod menſtruum eſt ita neceſſarium ad concipiendum vel ut alumen tincturæ, & niſi ſit aliquid de illo in cellula ubi fit conceptio, generatio non valet, unde ſi creatura naſcatur & diu vivat naturaliter purgatur ab illa immunditia. Sciendum eſt quòd ſi erat fluxus quando erat facta conceptio, & de menſtruo nimis in cellula creantur concipitur vitiata in plus, aut minus, & tunc vir ſe debet abſtinere coitu & mulier debet ei reſiſtere cum ſagacitate. curſus autem hujus menſtrui eſt quando luna eſt media ſive rotunda, & iſte fluxus quandoq; perſeverat uno die, quandoque tribus vel quinque plus ad ſecundum curſum lunæ, & conditionis quantitatis vitiorum hominum. Et ſciendum quòd Judæi naturaliter patiuntur fluxum ſanguinis, per virgam ſecundum lunam quibuſdam guttis ut mulieres. De menſtruo poſſunt fieri multa maleficia. & de ſpermate, & de capitis pilis, & ſanguine & veſtigiis pedum in pulvere aut limo. Item ſecundum eſt quod ſi de menſtruo ſatis fuerit in conceptione ipſa creatura in ſua vita ſatis ha-

bebit de prædictis quatuor paſſionibus & e contrario. Sciendum quòd una quæque paſſio illarum eſt purgamentum humorum illorum, quibus effectum habuit materia primitiva. Unde variolæ ſicut & ſcuriolæ &c. ſignificant purgamentum ſui electi. Sciendum eſt quod donec infans eſt in ventre matris vivit de menſtruo, ſcilicet ſe paſcit de illo, nec recipit ſitum alimētum per os ſuum ſed per umbilicum. Unde iſta eſt cauſa, quia menſtruum diſcurrit omni menſe ſolito, quia efficitur cibus embryoni, & habet decurſum in ſtercus genitricis, & hoc ſufficienter apparet per mulierem lactantem, & per puerum naſcentem, quia mulier lactans non patitur menſtruum niſi per cauſam, imo menſtruum convertitur in lac, & quandoque inciditur ligamen infantis ab umbilico, quandoque reperitur in eo cibus, quem mater eo die comedit. Nato infante naturaliter nutritur lacte donec eſt fortior & manente virgine in tactu pilulæ naſi dignoſcitur, quia cartilago eſt ſolida & cum eſt ſemen corruptis ei ſentitur partibus.

DE

DE MODO NASCENTIS *infantis & de ventre matris ejus.*

Cap. XI.

DE exitu infantis ita dicimus quod uterq; exit foras per os vulvæ, tamen prius cum capite ſi ſit bene ſanus. Sciendum eſt quòd maſculus naſcitur ſupinus, & ſi aliqua vice teneatur in aqua balnei, & moriatur, moritur ore inferius & fœmina naſcitur non ſupina, ſed cum ore inferius, ſi aliqua vice moriatur ore ſupino Naſcitur enim prius cum capite quolibet, eo quòd eſt ſibi quidam introitus ad vitam temporalẽ, ut videat mundum & eum cognoſcat miſeriis plenum, & ſuum defectum, & quod per ſe nihil poteſt facere, & cum eſt mortuus naturaliter portatur cum pedibus ad foſſam in ſignum interitus. Et ſicut per caput mundum intravit, ita per pedes extrahitur ſuum finem videns. Sed ſi aliter naſcatur, ut prius exeat pes vel manus &c. vix evadit. Et potius morietur ſubitò quam evadit, & mater ejus dolores & mortis pericula patitur. Sed ſi infans verſetur in ventre raro cõtingit quod mulier evadat de illo partu quin moriatur. Et ob hoc tutum eſt habere bonam obſtetricẽ quæ per

ſcientiam ſcias ſuccurrere mulieri parturienti cum tanto periculo. Naſcitur vir cum facie verſus terram eo quod prius fuit nocens quam cito exivit de manu Dei Vir natus voce clamat oa, fœmina verò oe, quaſi maſculus dicat ô Adam quare peccaſti? quia pro te patior miſeriam infinitam, & fœmina dicat in ſuo lamentabili cantu, ò Eva quare peccaſti? nam tuo peccato ſum paſſura miſerabilem vitam in hoc mundo. Si autem vis ſcire quomodo infans poſſit exire de vtero genetricis cum ſit magna differentia inter creaturam & januam de qua exit. Aſpice lapidem qui cum uno ictu oculi projicitur in aquã fontis vel fluminis & exit ab ea, quoniam viſione oculorum comprehendi non poteſt apertio aquæ neque clauſura, & ſic propter lapidem ipſa aqua non aliter movetur de ſuo loco ſive ſtatu quod ſimile eſt etiam de coagulatione ſalis, & de exitu graminis herbæ cujus effectus nequit finaliter comprehendi. Item dicimus quod infans ſi naſcitur naturaliter eum conſequi debet ſecundina, id eſt, illa pellis in qua ſtetit involutus, veluti manet vitellum ovi pellicula tenuiſſima, cauſa cujus non diſpergitur, & tamen eſt in teſta. Hæc autem ſecundina cum ſit multum groſſa non facilè partu

diſſ[illegible]me-

diſrumpitur, & ideò infans dicitur natus veſte. Sed cum eſt ſubtilis penitus laceratur, & cruore tegitur, Sciendum eſt, quòd ſi infante nato mulier benè purgetur, permanet ſana, & è contra: nec eſt mulier aptior ad imprægnandum quam poſt purgationem partus, quæ quam cito fluxu purgata levat ſe de lecto & poteſt ire per domum. Solet enim purgari hinc ad quinque vel ad ſeptem aut novem dies ad plus & donec non eſt purgata doloribus affligit. Sed ſi ultra lix. diem differtur purgatio in periculo cadit ægritudinis, quia malè gravatur citò incurrit ad mortem. Unde debet bonis cibis refici & calida teneri, nec frigus recipiat quo matrix ſolet ſuffocari & malignari. Valent ſibi ſtuffæ quia faciunt ſibi ceſſare dolores, & humores citius deſiccantur. Purgamentum verò parturientis occultatur viris & pueris ne ſit eis horror, , quia ſanguis eſt. Unde ab obſtetrice abſconditur in latenti loco domus, ut ſub pede ſcalarum vel poſt oſtium in obſcuro. Si enim ſciretur à viris quam turpia fœmina gerit, eam taliter haberent faſtidio quòd eam tangere nollent, & generatio filiorum ſæpe ceſſaret. Item ſi parturiens nō benè purgatur, illud quod tunc remanet, indureſcit ad inſtar fruſti carnis ſe-

cundum de die in diem, quo fruſto mulier ſe credit non diu ingravidatam, cum habeat in ſe conditiones imprægnationnis appetitu & ventris conſtitutione, donec veniat ad terminum partus præſtolati, & cum recipiat quaſi omnia ſigna partus afflictione tamen nil patit, & tunc oritur ægritudo, niſi ſibi ſuccurratur beneficio utilis medicinæ. Si quæratur cur mulier non eſt barbata ſicut vir, dicimus & cum utriuſque cibis & potibus naturaliter abundet multis humoribus natura eos depellit hoc modo: quoniam in muliere conſumitur incremēto capillorum & fluxu mēſtruorum. Et in viro per augmentum capillorum & barbæ. Unde illi humores qui convertuntur in menſtruum efficiuntur pili barbæ in viro & à contrario. Sciendum eſt quod pili mulieris ſunt frigidi & humidi, & ideo ſuo pondere nō poſſunt plus aſcendere quàm ad mammas in quibus convertuntur malè. Capilli verò viri ſunt calidi & ſicci, & ideo eorum levitate aſcendunt per quoſdam meatus uſque ad fauces, & exeunt fauces poroſas ſive poros ut fumus de foraminibus camini.

DE REBUS QUAE NOcent & proſunt embryoni & mulieri gravidæ.

Cap. XII.

MUlta ſunt quæ nocent embryoni, & non genitrici & econverſo, & quædam utrique. Unde volentes hoc pandere documentum dicimus quod herba papaver & ejus ſemen nocet utrique. Cauſa eſt quia inducunt ſomnum utriq; & herba attingit pellem embryonis macula cujus nunquam recedit. Sciendum quod papaver & roſula candida faciunt maculam candidam, & rubeam, unde prægnans in cibo non utatur, ne infans ſit ſomnolētus vel maculatꝰ. Caro leporis & leonis nocent multū embryoni: quia illa ſemper apertis oculis dormit: ſimiliter acetum nocet & ſulſus, id eſt, nervi pedum boum & lac & cucumen eo quòd nimiam inducunt frigiditatem, unde portat utrique periculum. Cuminum & caſtranum nocent embryoni & ſuam tingunt pellem in pallidum colorem. Cæpe, allia, lactucæ & anetum nocent embryoni, quia ex eis perdit viſum,

mel & alium, id eſt, radix magna in cortice nocent embryoni, quia vitiatur conjunctione digitorum manus, &c. tardè naſcuntur dentes & eos cito perdit. Baſilicum, abſynthium, ſal, & piper nocent embryoni, quia ex eis fiet ſiccus & efficietur leproſus omnino, & habebit breves ungues. Vinum purum ei nocet propter epilepſiam. Caro porcæ, ovis & anguillæ propter guttas in medullis oſſium, & bavas in ore. Caro ſalita & caſeus ruſticus & ſuffrictus ei nocẽt, quia ex eis fit ſiccus in carne. Et gluto, yſopus, caruca, carica, pignolũ, offa in vno non multũ potata juvant embryonẽ, & matricem, quia reddunt pinguem, & in facie colorem: ſalvia menta, fœniculum, petroſilium valent utrinq;, quia generant bonum flatum. Saturegia, pulegium, & borago, interficiunt embryonem. Fumus candelæ extinctæ & lucernæ, ſubtellarium ſulphuris & argenti vivi interficiũt embryonẽ & nocent cerebro mulieris. Cum vero embryo ſe movet habens capillos præſtat ex illis dolorem mulieri in ventre ſeu puncturas. Item ſciendum eſt quod ſecundum omnium humorum quantitatẽ tam temporis quã perſonæ coeuntis, fit conceptio complexionata: ut ait Galenus in microtegni.

DE CONDITIONE LActis & lactantis & de infante lactante.

Cap. XIII.

Dictum eſt ſupra quòd menſtruum certa conditione convertitur in lac habens terminum ſui aſcenſus in mammas pectoris & exitum per poros capillorũ. Quæ vero multiplicant lac & obſervant præter partum, ſunt multa, ſicut potus aquæ frigidæ, ut patet in pauperculis mulieribus brodium epuli herbarum & cibi paſtæ laganearum, pulvis criſtalli, ſemen fenugræci, aniſi aneti: & dormire, continuatio lactationis, carnes recentes, vinum bene mixtum &c. Similiter ſunt quædã lac deſiccantia, ſicut vinum purum fortis potentia, nimia vigilia noctis, participatio in cibo, & potu cum alia lactãte, piperatum forte, roſmarinus, ſal, caro ſalita, panis ſiccus, caſeus impregnatis, nimia triſtitia, acetum &c. Sciendum eſt quod lac melius & pejus ſecundum naturam eorũ quibus generatur. Verbi gratia. Nutribilius eſt ex brodio cibi paſtæ quã ex aqua pura, &c. Lac mulieris nigræ & brunæ eſt melius ſemper illo mulieris albæ & ru-

beæ,nec eſt lac utilius infanti lacte ſuæ genitricis,& infans citius creſcit & melius informatur ei bis bonis quàm malis, & naturaliter imitatur veſtigia moralitatis lactantis, ut patet per illum qui diu nutritus eſt lacte porcæ, & per illum qui diu lactavit capram &c.

Quoniam prior libenter intrabat veſtitus in limum, & comedebat ut porcus, alter ibat ſaltim & libenter corrodebat plantas. Ille qui diu lactavit nutricem fiſtuloſam fuit etiam in conſimili parte ſui fiſtuloſus. Lac prægnantis eſt quaſi virtus infantis, cum faciat eam cito in ſtatum vel ſenectam intrare. Unde benè cavendum eſt cui nutrici detur infans ad lactandum propter tanta pericula quæ occurrunt.

DE DISPOSITIONE FIliorum ad parentes & econverſo, & de lactato ad nutricem non propriam matrem.

CAP. XIIII.

QUia naſcentium quidā ſtudio malignantur,& niſi naturaliter ſint maligni, ſtudio in bonum reformantur per cauſam voluntatir de

tis de ſingulis aliqua pertractaturi. Unde eſt quod quidã ſemel naſcitur,, ut homo & bos, quidam bis ut avis & major pars piſcium, & quidam ter, ut multiplex genus animaliũ velut apes & papiliones. Pullus vero bis naſcitur, ſcil. primũ ovum poſtea pullus &c, Item animalium quædam generantur coitu, ut homo & bos, quædã ſine coitu ut anguilla, cancer, ſcorpio, &c. Muſca vero & rana coeunt ſed nihil gignunt. Item naſcentium omnium, quidam naſcitur vivus & videt, ut homo & bos, quidam cæcus ut canis, quidam mortuus ut urſus, quidam in fruſtum carnis ut leo, quidam potens ut aquila & major pars animalium, & quidam impotens ut homo. Sciendum eſt quòd ſanguis canum & infantium bimeſtrium & infra, abſque dubio liberat lepram per balneum aquæ calidæ factum. De amore vero nutrientis ad nutritum & nutriti ad nutricem, ita dicimus, quòd infans qui nutritur in propria domo, & principaliter à matre plus amatur à parẽtibus, & ipſe plus amat eos quã qui nutritur extra domũ vel ab extranea nutrice. Quia facit hoc lac, labor & uſus, unde qui benè nutritur in domo & à matre, plus matrem diligit omni tempore. Sed qui extra domũ nutritur diu reduct⁹ in domũ eſt quaſi

extraneus reſpectu alterius, tamẽ plus & minus ſecundum locum propinquum & longinquum. Et ſuper hoc dixit quidam benè. Qui procul eſt oculis, procul eſt à lumine cordis. Cur parentes plus amant filium, quam filius parentes? Reſpondeo quia filius eſt caro & ſanguis parentum, ſed non econverſo. unde illi habent pignus, in eo & non ipſe in eis. Cur genitrix plus ardenter diligit filium quam pater & condolet illius paſſione eis reddens facta offenſa? Reſpondeo quia in eo plus habet carnem & ſanguinem, plus & diutius conſervavit ſocietatem & amicitiam cũ eo portatione in ventre & extra ac nutritione lactis, &c. Cur pater plus amat filium quam mater? Reſpondeo quia ſemen viri plus fuit in eo & eidem patri eſt ſimilior quam matri. Cur pater & mater non tam firmiter ſervant guerram filio, & diu ſicut filius facit cõtra eos? Reſpondeo quia eorum eſt caro & ſanguis & non econverſo Unde cum diu ſint uſi illo uſu & tractatu & nutrimento ſui laboris & in tantum commodatum, ideo contingit. Cur parentes amant plus primum quàm cæteros? Reſpõndeo quia novus eſt, & niſi eſſet naturale quod parvi ſic amarentur multi perirent. Cur conjugales plus amant unum filium

fi[illegible] quando habent plures? Reſpondeo [illegible] pignus habent in eo, & cum in eo non habeant amplius eo ideo contingit. Cur avus & avia plus cæteris propinquis ſic diligunt nepotes? Reſpondeo quia ipſi ſunt radices germinis hu us. Unde ſic videntur recuperatum & renovatum quod perditum erat antiquatum. Cur quidam conjugales ita ſe diligunt ardenter cum ſint extraneo ſanguine? Reſpondeo quia in complexione ſunt ſimiles, & ambo ſanguinei, &c Vel quia ſe in bona diſpoſitione conjunxerunt, Cur quidam conjugales ſe ſemper habeant odio licet ad invicem commorantur? Reſpondeo quia in complexione naturæ ſunt nimis diſſimiles, ut unus ſanguineus alter colericus, vel ſe iunxerunt in mala diſpoſitione planetarum vel maleficiæ herbarum ſunt ligati. Cur fratres carnales ita ſe diligunt licet habeāt odio aliqua offenſa, & ſi quis alterum eorum offendat coram reliquo ille recurret ſibi repente? Reſpondeo, quia ſunt membra unius ſanguinis & una caro licet ſeparata, id indicium eſt in ſororibus. Cur propinqui prole plus ſe diligunt invicem quam extranei quamvis morentur diſpersè? Reſpondeo quia virtus ſanguinis non dividitur, ut patet de fruſtis carnis unius animalis

quoni-

quoniam ubique eſt ejuſdem virtus. Cur ſanguinei ab invicem extraneantur? Reſpondeo, quia ceſſavit uſus videndi & ſerviendi vel offenſio intervenit. Cur vicinus plus amat vicinum quam longinquum cum ambo nõ ſunt de una prole? Reſpondeo, quia ſanguis affinis unius ad alium & propter uſum ſe videndi & forte ſerviendi. Nam ſanguis habet vim vultui. Cur duo ſocii ſic diligunt? Reſpondeo quia vivunt uno amore virtutis, quia uterque vult idem. Et indicium eſt de compatribus & de artificibus unius artis. Cur Chriſtianus non bene amat Sarracenum & econversò, licet utantur ad invicem & ſibi ſerviant? Reſpondeo, quia diſcordes ſunt in virtute quæ eſt major quam alterius antecedentis. Cur homo plus amat canem quàm porcum, & cattum quàm leporem, & bovem, quàm mulum, equum quàm aſinum, & ita de cæteris? Reſpondeo quia quem ex his amat & eis plus affinis in bona virtute uſus ac ſervitiis. Cur homo plus amat beſtiam quàm lignum vel lapidem? Reſpondeo, quia cum eo homo habet affinitatem propter vitam animalem. Cur homo plus diligit lignum quàm lapidem, & terram quàm aquam & ignem quam aërem? Reſpondeo, quia magis

gis recipit utilitatem viſibiliter de prædictis quæ plus amat. Cur pueri plus cito ad invicem congregantur & libentius commorantur quamvis ſint diverſæ prolis? Et ita de ſenibus & de maſculis &a. Et de avibus cum avibus, & non cæteris animalibus terræ & econverso? Reſpodeo quia virtus ætatis in ſimilitudine vincit eos ſic facere, unde dictum eſt, omne ſimile appetit ſuum ſimile. Cur frater non ſic inamoratur in ſororē quæ eſt pulchra & delectabilis ſicut in aliena? Reſpondeo quia ſoror eſt eadem caro:& idem ſanguis, ut probatur de manu ad manum ſolo tactu: quia de tactu propriæ manus non capitur delectatio ſeu voluntas, & ita eſt de ſorore & de omnib. de prole: tamē plus & minus ſecundum vicinitatē lineæ & ſenſuum diſcretionis.

SIGNA MULIERIS gravidæ.

Cap. XV.

SIgna autē mulieris gravidæ ſunt multa inter quæ aliqua dicemus hoc loco. Unde ſciendum eſt quod mulier quando eſt facta prægnans non in ea die niſi præſumptione coitus facti: ſed antequam ſit unus mēſis compl[illegible]s

ſatis

ſatis poteſt dignoſci ab ea & ab altero. quia quandoq; ſtomachus mulieris ejuſdem transmutatur à ſtatu in ſtatum, ut à recto in curvum, & à ſano in nō ſanū gutta vel calore, &c. Nam quandoque mulier in voce fit rauca, quandoque inflatur ſuum crus vel coxa, & quandoque tranſmutatur à ſolitis moribus: ut ſi ſolita erat eſſe humilis efficitur ſuperba, &c. Item dimidio lunæ non patitur menſtruum, nec in toto tempore gravidationis, niſi ex magno accidente. Quod ſi ſic contingat aut floribus abundat, embryo patitur infirmitatem. Et cum iſtud contingit ipſa mulier credit perdere fœtum, verum eſt quod bene eſt in periculo moriendi. Oculi prægnantis diminuuntur, id eſt prægnantis oculi coevantur; cito fit feſſa multo itinere vel alio labore, acutè intuetur. Pupillæ oculorū ſunt clariores, albugo oculorum inalbatur, id eſt, ſpiſſior apparet, capita mammarum extenduntur, ubera conflantur & indureſcunt à dolore. Sputus fit fiſcoſior & fortè ſputat ſpiſſius, Prædicta enim ſigna magis contingunt in puella quàm in matura annorum & in priori gravidatione & ſecunda quàm poſtea. Sciendum eſt quòd ſigna in gravida vel majori parte & quæ patitur fluxum tēpeſtivè ſe cognoſcit

ſcit eſſe gravidam. Et ab illo termino connumerat menſes, venter etiam tumeſcit, dolorem quandoque in renibus ſentit in urina rotunda, circa fundum apparet hypoſtaſis eadem ut nebula campi velut bombix & omnino macrior quam pinguior, & inceſſu aliquantulum gravior poſt quartum menſem.

SIGNA MASCULI CONcepti in muliere gravida.

Cap. XVI.

Signa maſculi concepti in muliere gravida ſunt iſta. Mamma dextra fit groſſior & durior paulatim id eſt, de die in diem, verum eſt quòd poſt duos menſes fortius patet, & deinceps donec latet groſſior manet, licet ſiniſtra ſit groſſa, unde qui hoc novit ſi nutricem inveniat lactantem & videat diſcretè ambas mãmas, poteſt ei tutè dicere, ſcio quid peperiſti, & notata mamma ei dicat tunc audientes valde mirabuntur. Volens dicere judicium pro majori parte dicat quę ſi fuerit dextra dicat maſculũ & ſiniſtra fœminam. Idem ſcit in facie colorata plus ſolito, pellis in facie

clara & munda & delectabilis. Fit etiam macrior ſolito ac benè comedit & bibit, levis incedit ac ſe ſentit in pedibus, niſi ſit per accidens. Venter fit rotundus & in pelle extenſus ac durus, ſentitur tactu, nec turbatu multum levi occaſione. Motus in ventre fit frequens, id eſt, de die & de nocte. Sciendum eſt, quòd ſi mulier concipiat maſculum in ſiniſtra parte, conceptus non eſt tam bonæ complexionis velut in dextra.

SIGNA FOEMINAE CONceptæ in muliere gravida.

CAP. X.

Signa fœminæ conceptæ in muliere gravida ſunt iſta. Mamma ſiniſtra efficitur groſſior dextra plenior & durior, tamen eſt quodammodo mollis adinſtar pulmonis habens fruſtula cujuſdã duriciei in eadem, hoc eſt poſt tres menſes de die in diem paulatim. Venter plus longus quàm rotundus & parum extenſus ac durus, in facie fit panicula, & incorpore pallida, niſi fiat per accidens. Fit etiam pinguis in carne plus ſolito, cito debilitatur levi labore & ingreſſu viarum, & ſe frequenter ſentit

tit gravem, nec habet bonum appetitum edendi, debilior eſt & pavidior ſolito occaſioſione ſputum facit viſcoſum, & flatus ei minoratur voce, cito perturbatur exagitatione contrarii cibi, gravem habet portatum ex fœmina reſpectu maſculi: quæ ſi conceperit in dextro latere quod raro contigit: puella erit melioris complexionis, & mater ſe melius habebit & econverſo. Raro etiam ei movetur venter.

SIGNA PROBABILIA QUIbus ad oculum & intellectum ſcitur an mulier ſit gravida ex maſculo vel fœmella.

Cap. XVI.

Multa ſunt ſigna in genere & ſpecie quibus omnis homo ſagax poteſt perpendere in muliere gravida utrum habeat in vetre maſculum vel fœminam, ut illa quæ ſupra diximus & hæc accidunt. Lac prægnantis immiſſum palmę manus prius munda, quā ſtringas palmis ambabus, & tunc aperi & vide illius diſpoſitionem. Nam ſi fuerit in ſubſtantia

ſpiſſum, & non aquaticum ſignum eſt maſculi. Si verò fuerit aquaticum & non bene tenax tunc eſt ſignum fœminæ. Alius modus, mulgeatur lac ſuper ſpeculũ & ibi permittatur ſiccari ad ſolem, quod ſi ſiccatum fuerit in modum per ſe, pariſimiliter eſt ſignum maſculi. Et ſi fuerit extenſum ex latere ſiccatum, ſignum eſt fœminæ. In chiromantia eſt illud experimentum, fac tibi oſtendere unam manum à gravida quam volueris, & tunc conſidera manum & ejus monſtrum, quæ ſi fuerit dextra eſt ſignum maris, & ſiniſtra eſt ſignum fœmellæ conceptæ.

QUOMODO COGNOSCAtur quot filios unaquæq; mulier debet habere viſo primo partu.

CAP. XVIII.

UT quilibet ſciat quot filios unaquæq; mulier debeat habere viſo primo partu dicimus quòd ſi infans exierit de ventre matris ſuæ, ac ceciderit deorſum levatusq; fuerit de loco per obſtetricem, aſpiciendi ſunt nodi illius umbilici qui irrogatur matrici & quotquot fuerint, tot filios poteſt adhuc habere & por-

tare

tare propter quid non amplius. Sed ſi nullus fuerit , culpa erit ſua & non viri : ſi deinceps non generabit. Sciendum quod ſi mulier nullum nodum habuerit, in ſe nullum filiũ poteſt generare, dato quòd omnia bene faciat & quæ ſunt neceſſaria ad concipiẽdum. Et omni vice mulier perdit nodũ unũ qui incidit quoties parturit radicem. Quæro quot maſculos ſit quæq; mulier conceptura primo filio hoc modo nato, quia quod coronas capillorũ habebit, vel habuerit in capite quadã ſimilitudine tot maſculos eſt paritura. In ſecũdo verò partu una corona ſignificat unum partum maſculum nullum autem fœminam, vel neminem alterius generis. Signum geminorum eſt iſtud in una gravida quoniam ſi ambo fuerint maſculi, ambæ mammæ creſcunt æqualiter & mulier eſt macra plurimum, & bene colorata. Et ſi unus eſt maſcul9, & altera eſt fœmina, dextra mammilla eſt dura & mulier in facie illius partis eſt macra & colorata, & in altera parte eſt epinguata aliquantulũ & pallida, vel panicolata, venter multum tumeſcit, & in dextero latere ſemper fit motus, & fortis, in ſiniſtro verò rarus & debilis.

SIGNA QUOMODO COgnoſcatur in gravida, ſi embryo eſt ſanus, vel infirmus, victurus ſatis, vel moriturus citò, tam in ventre matricis quàm extra.

CAP. XIX.

SIgna ſanitatis & infirmitatis embryonis ſunt multa, de quibus volumus hic aliqua denotare. Verbi gratia, dum cognitum eſt cujus generis ſit embryo, ſic dicimus, quòd ſi mammilla ſignificans embryonem prius fuerit plena & dura convenienter, & poſtea efficiatur mollis. Embryo eſt infirmus: ſi vero nimis fuerit mollificata & prius erat multū extenſa & plena: mulierq; doloribus tormentetur: embryo penitus morietur ante partum vel in partu, juxta convenientiam ætatis conceptæ, & econverſo exitus lactis à mammilla prægnantis eſt ſignum brevis vitę in embryone & tunc patitur ægritudinem. Si verò cum prægnatur eſt bene ſana, & gravidatione ſua moratur, & mammillæ non refranguntur à virtute ſui augmenti, & duricie, nec lac diffundat abſque violentia, ſignum eſt ſanitatis, & vitæ

& vitæ embryonis : per contrarium deſuper fluxus menſtrui vel ſanguinis in gravida, eſt ſignum infirmitatis embryonis, potus aquæ frigidæ. Similiter gravida ſi nimis gravetur ſui, & pavida efficiatur, & diffidat, eſt ſignum ægritudinis in embryone, & parvæ vitæ, ſive non: huic ſermoni addimus iſtam doctrinam, quòd gracilitas mammillarum in muliere ſignificat paucitatem lactis. Sed tale bonum eſt & pingue, ut patet, in lact: ovis reſpectu illius capræ, vel fructus, item caſeo utriuſque. Lac etiam dextræ mammæ melius eſt illo ſiniſtro. Nato infante, ſi viſitetur à perſona ſignum Salomonis habente, ante nonum diem puer moritur aut penitus in brevi. Si etiam prægnans ſuper tranſeat ſignum Salomonis abortitur cito. Et ſi plus naſcatur ſuper aliquam mammillarum embryo infirmatur, & fortè ipſa mulier. Si mammilla lactantis in ore infantis multum teneatur, ei dentes cito naſcuntur, & ſine dolore Et ſi gingivarum inflationes ſunt, lac mulieris nigræ, & brunæ, & macræ quàm craſſæ eſt melius infanti ad eum nutriendum.

DE ANIMALIBUS IN GEnere & in ſpecie.

CAP. XX.

DIfferentia animaliū tam in genere, quam in ſpecie multiplex eſt, ſc. natura, proprietate nutrimento ciborū ac diſſimilitudine ſui membraliter, & quod ſic implicant ad multa & ad diverſa, Unde ſciendū eſt quod animalium bipedum quadrupedum, & deinceps quędam naſcuntur ſemel, ut homo & bos. Quædam autem bis: ut gallus, & columbus ſcil. primò ovum, poſtea pullus quædā ter, ut papilio, quia primò generat, & eruca facit ovū in folliculum & ex illo naſcitur vermis, qui cōverſus in papilionem rumpit folliculū & volat. Item naſcuntur parva & ſtant parva, & efficiuntur magna, ut canis, felis, agnus, porcus, homo, bos: quædam efficiuntur maxima, ut elephas. Item quædam ſunt domeſtica, & quædā mediocria, inter utraq;. Sciendum eſt quòd aliqua ſunt quæ cito domeſticātur, & quædā tardè & difficulter. Quæ naſcuntur domeſtica, ſunt homines, canes, & oves. Quæ verò ſilvatica, ſunt pulices, lepores, & cancri. Quæ verò naſcuntur partim domeſtica, & partim ſilveſtria,

ſtria, ſunt pulli, capræ, &c. Item animaliũ quædam continent unam naturã & cõplexionem ſui: ut homo & bos. Quædam efficiũtur monſtruoſa propter diverſitatem cõplexionis naturæ, ut minotaurus, hypocẽtaurus, lamina, & ſirena: Item animalium quędã morantur ſimpliciter in uno elemẽto, ut ſalamãdro in igne, talpa in terra: camelon in aere, halec in aquis. Quædam verò morantur commixtè inter cętera elementa, ut formicæ alatæ, lacertæ, & aves. Item animalium quædam generantur per coitum, ut homo, bos, equus, quædam ſine coitu, ſed ex ſola corruptione elementorum; ut ſcorpio, anguilla, & rana, quædam in ovo, ut gallus & pavo, & major pars piſcium. Sciendum eſt quod ſecũdum ſignificationem animalium ab elementis, omne animal illo utitur, & requirit in ſuo nutrimẽto, unde quia piſces plus ſunt ex aqua quam de cæteris elementis vivunt in ea & eam appetunt, aves de aere, homo de terra &c. Sciendum eſt quod quanto plus avis eſt volatrix & eſt majoris vo latus in altũ, tanto plus eſt in aere, & propinquans aquæ ex aqua, ut patet de aquila, falconæ, groto, & de conchili. Et ſi animal aliqua occaſione ceſſet à nutrimento ſui elementi cito mutatur in ſtatum pejorem, & æ-

grotat. Item animalium quædam ſunt mollis ſubſtantiæ, & quædam duræ: quædam longæ, quædam brevis, quædam groſſæ, quædam ſubtilis, quædam latæ, quædam ſtrictæ. Quædam parum vivunt, quædam multum vivunt, quædam facile moriuntur, & quædam difficile. Item animalium quædam habent corium cum pilo, ut equus, quædam lanam, & partim pilum, ut aſinus, & quidam piſces. Quædam habent pellem ſine pilo, & ſine lana, ut vermis terreſtris. Quædam habent pilos & capillos, ut homo tantum. Quædam habent ſetas & pilos, ut porcus. Quædam ſpinas, ut chius, & porcus ſpinoſus. Item avũ quædam habent in pelle pennam, quædam ſquamam, quædam ſpinam, quædam groſſam & aſperam quædã ſubtilem & mollem. Item omnium animalium, quędam habent labia ex quibus dicitur os: quædam non labia, ſed aliquid loco oris, & tũc dicitur muſcum vel grugnũ, vel roſtrũ, vel fiſtula. Et ſic quædam habent os, ut homo: quædam muſcum, ut canis, quędam roſtrum, ut aquila, quædam foramen, ut elephas. Item animalium quædam habent dentes in ore ut homo, & canis, quædam ſcripturam, & non dentes, ut anſer. Item animalium, quædam habent in capite cornua: quædam

dam nares, quædam buſſas. Item animalium, quædam habent duos pedes, quædam quatuor, quædam ſex, quædam octo &c. Item animalium, quædam vadunt & non volant, quædam volant, & non vadunt, & quædam quandoque vadunt & quandoq; volant. Item animalium quædam longum, quædam breve, quædam habent roſtrum ſubtile, quædam groſſum, quædam rectum, quædam tortum, quædam latum, quædam ſtrictum, quædam acutum, quædam ſummum. Item animalium quædam habent in corio ſine pelle multam ſuperfluitatem, & quædam paucam, ut pili, lanæ, plumæ ſpinæ, mucilagines, & ſquamæ. Item quædam habent criſtam: ut gallus, & quædã galeam, ut upupa, alaudula & pavo. Item omnium habentium caudam quædam habent brevem, quædam lõgam pilorum vel ſetæ, vel carnis, vel pennæ, homo & ſimia carentes cauda loco ejus habẽt muſculos in cruribus. Quædam verò habent caudam & habent pulpas carnis elevatas in cruribus. In animalibus creſcunt cornua, ungulæ, pili, lanæ, ſeta, capillus, penna ſquamma, pinguedo, medulla, & ſpina. Item animalium quædam vivunt in ſocietate libenter ſui generis: ut apes, grues, columbi, formicæ, oves, &c. Quædã verò ſo-

rò ſolitariæ, ut ſcorpio, & aranea Item animalium quædā ſunt multi coitus, ut vir, avis, perdix, columbus, gallus, paſſer, & muſca. Quædā verò pauci coitus: ut mulier, ovis, catta, turtur, veſpa. Item animalium quædam ſunt multi clamoris ut homo, canis, porcus, colūbus, rana, paſſer. &c. Quædam verò pauci, ut grues, lepus, mulus, &c. Item animalium quędam naturaliter ſunt pacifica: ut oves, formicæ, agni, & hirundines. Quædam verò bellicoſa, ut grues, ciconiæ, galli hædi, &c. Item animalium quædam recipiunt doctrinam bonorum morum cito, ut homo, canis, ſimia, &c. quædam tardè, ut bos, equus, quædam nunquam, ut ſerpens, rana, muſca, &c. Quædam ſunt pacifica & timida, ut ovis, & cerva, quædam ſimplicia, ut aſinus, quædam ſapientia, ut equus & canis, quædam aſtuta, ut draco, & ſerpēs, quædam fraudulosa in malo, ut vulpes, lupus, & ſcorpio, quædam fortia & audacia, ut leo urſus, draco, canis, ligorius, &c. quædam ingenioſa, ut homo & ſimia, quædam verecunda, ut anſer, & homo: quædam inverecunda, ut rana, muſca, aſinus, porcus, & quædam velocia, ut leo, lepus & cervus, quædam verò pigra, ut aſinus & porcus

DIVISIO CAPITULI de animalibus.

Cap. XXI.

OMne animal habens pulmonem habet vocem & econverſo. Omne animal habens ſanguinem habet cor & hepar,& è converſo. Omne animal carens ſanguine eſt parvi corporis valdè timidum & debile, ut muſca, vibio, cancer, & aranea, & è converſo, ut patet de viro, bove,leone, &c. Omne animal carens ſanguine eſt pauci cibi, & è converſo : Omne animal longorum crurium eſt longi colli : ut ſunt grues, ciconiæ, cochales, & è converſo: gallinæ, paſſeres, columbi, &c. Omne animal non lactans non mingit, ut anſer, columba, gallina, & è converſo, ut homo,bos,ovis, &c. Omne animal carens pulmone caret gula, & collo, ut piſcis, cancer, graneus, cimex, &c. Omne animal carens pedibus, caret gula: ut piſcis ſerpens,ruxa,lumbricus,& vermis terreſtris. Omne animal ovans caret veſica, ut gallina.pavo,&c.Omne animal generans habet veſicam,ut homo.porcus,&c converſo,ut rana, & muſca. Omne ovum longum & acutum in puncta reddit genus maſculinum, & è

converſo,

converſo, ut rotundum. Omne ovum duorũ vitellorum eſt duorum pullorum Omne animal ſæpè ſpargens ſemen ſuum citò caneſcit: ſi diu vivit citò moritur frequenti turbatione afflictus, ac citius moritur non ſpargente, ut patet de viro reſpectu fœminæ. Omne animal quantò plus eſt calidæ naturæ, tantò magis creſcit longitudine & groſſitudine, ac etiã eſt fortius & audacius, ut patet de viro reſpectu mulieris. Omne animal multum calidæ naturæ groſſam vocem habet, ut patet de viro reſpectu mulieris. Omne animal habens umbilicum cibatur per illum donec eſt in ventre matris ſuæ & non per os. Omne animal pingue eſt inceſſu tardius macilento, & eſt groſſioris intellectus in omni, ut patet in viro panciato, & porco bene pingui, reſpectu macilentorum. Omne animal eſt calidius in dextro latere quàm in ſiniſtro: & ad comedendum plus delicatius plus etiam eſt in carne, & minus in adipe. Omne ovum longũ eſt calidius ac delicatius rotundo: cauſa eſt quia eſt maſculum. Omne animal fœmininum nimis craſſum non poteſt concipere: cauſa eſt propter frigiditatem matricis & ſui clauſuram. cum ſit parum aperta propter adipem. Omne animal

animal fœminium habens matricem ſuffocatam, vel cadentem extra, non poteſt concipere. Omne animal nimis ſanguineum citò ex facili putreſcit prope oſſa, & apoſtematur vel infirmatur. Omne animal bene groſſum, paucum habet ſanguinem & curabilem & libenter bibit & ſatis, ut patet de porco. Omne animal habens ſanguinem habet cerebrum & nervum & è converſo. Omne animal volatile habens ungues curvos & roſtrum vivit de rapina: coxas habet pulpoſas: & pectus groſſum ac forte. Omnes piſces corticales ovant præter anguillam & ranam. Omne animal habens pellē groſſam, pilos habet groſſos, & aſperos & ſquammas, ſi eſt piſcis, præter anguillā & tencam, quæ loco ſquammarū habent exugiā & mucillagines: ut patet de porco: cane & bove, &c. reſpectu felis, &c. Omne animal ovans parum dormit: & curtos facit ſomnos. Omne animal habens plus quatuor pedib. caret ſanguine: ut patet cancro aquæ dulcis: & ſalſæ qui habet decem, ſed loco ſanguinis habet aliū humorē: ut patet in ape, muſca, aranea &c. Omne animal rugoſum caret ſanguine & citò moritur oleo pinnas & ſquāmas vel aliud loco prędictorū: ut formica alata. Omne animal

animal habens mammillas eas habet ſub ventre vel prope coxas præter mulierẽ quę habet eas in pectore. Omne animal generans omnino habet aliquos pilos & è converſo. Omne animal habens cornua habet pedes ſciſſos: ut capra, bos, &c. Omne animal habens dentes acutos habet labiũ ſuperius ſciſſum, ut canis & cata reſpectu aliorum videlicet bovis, equi, &c. Omne animal habens dentes ſpiſſos & fortes in opere eſt ſanæ vitæ & longæ: ut equus, aſinus. &c. Omne animal habens dentes acutos vel rectos eſt magnæ iræ, & libenter comedit carnes crudas ut leo, canis, urſus, & è converſo: ut homo, equus. Omne animal volatile & natans caret medulla multa in oſſibus, ut anſer reſpectu gallinæ. Omne animal multi ſanguinis eſt bonæ diſpoſitionis reſpectu cæterorum humorum. Omne animal volans caret mammillis: ut patet in gallina, ave, piſce, & formica. Omne animal parvi corporis plus cantat, quàm magni corporis: & maximè tempore ſui coitus: ut patet in philomela, & columba. Omne animal & omnis avis diligit ſuum fructum & gerit curam ſolicitam de illo præter cuculam quæ facit ova in alieno nido: & ea non alit: & præter corvum

quæ

quæ deſerit pullos uſq; in tertiam diem: cauſa eſt quia pluma eſt alba. Omne animal naturaliter cognoſcit ſuos filios & primum & ſecundum, & eis præbet prius cibum & nutrimentum, &c. Omne animal generans plus dormit ovante. Omne animal aquoſum minus dormit aëreo: ut patet in piſce reſpectu avis. Omne animal dormiens, ſomniat in ſuo gradu. Omne animal maſculinum eſt in membris ſuis quodammodo minus fœminino, ut patet in cancris, & anguillis, quoniam caput maſculi eſt minus capite fœmellæ & pinguis fœmina eſt major maſculi. Omne animal carens ſanguine ſugit ipſum libenter propter ejus dulcedinem, ut patet de muſca, ſerpente, &c. Omne animal habens cor eſt ſapientius non habente, ut patet de viro & vulpe. Omne animal magni pulmonis ſatis bibit reſpectu habentis parvum. Omne animal non habens, parum bibit omni vice, & è converſo. Omne animal vivens de rapina parũ bibit, ut patet de falcone, &c. Omne animal generans animal habet fœmineũ ſexum præter leopardum. Et hæc de animalibus in eorum differentiis ad præſens dicta ſufficiant.

INCIPIT SECUNDA PARS SECRETORUM NATURÆ.

CAP. XXII. ET XXIII.

REvertentes autem ad doctrinam phyſionomiæ in hominib. & beſtiis dicimus quòd animæ ſequuntur corpus, & ipſæ animæ ſecundum ſeipſas nō ſunt paſſibiles à motibus corporis in quibus morantur certo ſpacio vitæ temporalis in cujus ultimo ſeparantur & corpus manet, hoc autē manifeſtum eſt de motibus exceſſivis per ebrietatem vini vel amoris vel triſtitiæ laboris & ægritudinis. Cauſa eſt quia corpus & anima ſunt unius compoſitionis. Unde agunt & patiuntur. Sciendum eſt quòd inter cætera animalia non eſt turpius animal ad videndum ſine ornatu alterius, quàm homo dum eſt nudus, neque pauperius. Nam beſtiæ terræ nutriunt ipſum donec vivit, ut aves cœli,&c.verbi gratia, ſol dat ei lucem,bos ei conterit & colit terram,& ei omnia ducit de loco ad locum, ovis dat ei lanam,& terra lignum,avis dat ſibi pennam,&c. Sunt enim multa animalia quibus per cōſuetudinem

tudinem multi homines & multæ mulieres approprianur propter beſtiales mores, quos habent, & trahere videntur extra uſum humanæ naturæ, ſe applicantes moribus beſtiarum: non tamen dicimus quòd ipſi homines ſunt ipſa animalia. Sed in tantum appellamus beſtiales, in quantum videntur aberrare ab humana ſapientia. Et ſæpè dicuntur ac proprie appellantur ab his hominibus qui habent odio mores beſtiales, uti hoc exemplo, vide hunc leonem, hunc porcum, hunc aſinum, hunc canē, hunc vulpem, hunc lupum: hunc imperatorem hunc abbatem, hunc monachum, hunc ſanctum, hunc angelum, Item audiatis illum leonem, ſcil. quia rugit ut leo, & clamat fortiter ſicut leo, & ita de cæteris ſimilibus. Mores enim hominum non ſunt, niſi paſſiones compoſiti corporis & animæ. Et tales non conveniunt alicui ſemper, niſi quantum diſconveniunt ab uſu gētium in loco regionis cobabitantium. Sunt autem multa ſigna phyſionomiæ quæ penitus ſunt communia tam in hominib quā in aliis animalibus: ut. timor, fortitudo, audacia gaudiū, triſtitia, amor, odiū, ſanitas & ægritudo. Tamen ſciendū eſt, quòd phyſionomia non eſt recta in beſtiis ſicut in hominib, quorū judiciū eſt ſolo

viſu ſapientis in membris paucibilibus, verũ eſt quod auditu & tactu habetur certa cognitio hominis. Nam videndo virum convenienter habemus judicium de illo, & ſic ſimiliter de muliere: verbi gratia, in viſu naſus longus & groſſus ſignificat præputium magnum, & è converſo & ſuper hoc dicit quidam & bene. Ad formam naſi dignoſcitur haſta priapi. Et in muliere pes eſt ſignum, quia ſi fuerit ei pes longus, & ſtrictus, ac macer, ſignificat vulvam longam, ſtrictam ac macram, & è converſo. Item menſura medii pedis nudi eſt menſura longitudinis vulvæ totius uniuscuique. Unde dicit quidam, ad formam pedis cognoſces vas mulieris. Subtilitas pellis in vulva & in virgine cognoſcitur per conditionem labiorũ oris in unoquoq;: quia groſſa labia oris, ſignificant pellem groſſam, & ſubtilia ſubtilem. Nares naſi ſignificant teſticulos hoc modo: quia groſſæ & latæ ſignificant groſſos & latos teſticulos: ſubtiles verò ſtrictos & parvos in omni: quorum officium dixit quidam. Teſticuli nudi feriunt ad labia culi, nec tantum feriunt poſſunt ſaturare foramen. Semen conſervant ipſum quoque ſpandere curant. Cognoſcitur enim omnis juvenis de virginitate & corruptione per multa ſigna ut
utterque

uterq; ad pirulam naſi, quia manente virginitate cartilago pirulæ naſi ſentitur indiviſa. In maſculo virga erecta diſcooperitur, & è converſo. Et in muliere os vulvæ inſinuatur. Item dicimus, quòd ſigna communia pro ſcientia non reputantur, ut viſus oculorum, &c. Cauſa eſt, quia omnes gentes bene ſciunt quòd per oculos eſt viſus, & per aures auditus. Unde ſi quis diceret, talis videt, quia habet oculos jam deridetur, & ita de ſene propter ſigna publica ſenectutis. Aves ad pennam cognoſcuntur & ad ungues, equi ad dentes & capræ ad oculos, &c. Unde ſi dicatur, leo eſt fortis beſtia, porcus immundus, ſerpens audax, felis timida, &c. Prædicta enim & ſimilia ſi voce aliqua dicerentur ab aliquo pro ſcientia non reputaretur, eo quòd taliã lingua ſunt communia & omnibus nota: unde in his nemo dubitat ut viſu vel communiter auditu. Item dicimus quòd nullus homo vidit unquam hominem veraciter ex toto eſſe ſimilem beſtiæ, licet dicatur de ſimiis, ſed aſſimilatur cõparatione naturæ in aliquibus, ut in monſtruoſis in quibus non contradico, imò poſſibile eſt per artem & per naturam ut fiat ypocentaurus & minotaurus. Unde nemo poteſt phyſiognomicare per ſigna communia ſive

ſigna propria tantum quę licet omnes poſſent homines: tamen non omnia habēt in ſe. Quis enim dubitat de ſignis communibus & ea quæ quis non novit, & ideo homini ſapienti non convenit quod coram aliquo dicat aliquod ſignum de communibus, ut videns hominem fortem ex experientia, dicat ille eſt fortis ut leo bene quidem ſcitur quòd ille eſt fortis ut leo,&c Oportet enim nos determinare ſapienter omnia & ſingula quæ propriè dant ſcientiam phyſiognomicandi, ut ex hac ſcientia quiſque eam ſcientium, ut dicemus apertè in ſequentibus, valeat inter gentes, omnem reverentiam & honorem famæ cum proficuo adipiſci, ſingula enim illorum quæ dant phyſionomiam in hominib. ſunt ea quæ in eis ex motibus corporis ſcil. ex forma vel figura à ſimilitudine cujuslibet mēbri, etiam ex colore in ej⁹ levitate & gravitate inceſſus: flatu & voce, &c. Sciendum eſt igitur quòd membrorum corporis hominis ad quæ propriè pertinet ſcientia phyſionomiæ, aliud eſt ſimplex, ut lingua, hepar. Aliud verò compoſitum, ut pes & manus. Quomodo autē hæc omnia ſint & habeantur in unoquoq; hominum cui tradimus prænominatam ſcientiam, & non alterius animalis per ordinem capitu-

lorum

lorum ſub ſuis rubricis velut nobis videbitur ſicut & quibuſdam aliis viſum fuerit, ut Hippocrati, Galeno, Alminſori ſufficienter dicemus. Sed antequam veniamus ad totam intentionem noſtri ſermonis ex prærogativa dicimus, quòd valde cavēdum eſt in omni tempore ab obviatione & ſocietate hominis, infortunati opus naturæ ſuperioris, ut ab homine cui diminutum ſit aliquod membrum, ut oculus manus, &c. Cauſa eſt quia quilibet talium eſt factus infelix & ex ſua infelicitate obſtat felici. Et huc præſtat in multis nocumentum quod eſt occultum homini ignaro cùm ipſe non poſſit perpēdere de hoc, niſi per viam hujus doctrinę, vel per experientiam ſui mali. Nam omnis homo ſe melius poteſt cuſtodire à ſuo publico inimico quam facta offenſa, quā ab homine infortunato. Cauſa eſt, quia noeumētum in fortuna eſt occultum, inimici verò publicum. Et eſt ſciendum quòd non eſt creatura tam bonæ complexionis, quæ ſi mēbro diminuatur quòd nō mutet ſtatum ſuum aut in pejus ſoluto vel multo in melius quod rarò contingit ſi diu vivit. Unde dictum eſt, cavere à ſignatis. Et alibi, in homine ſignato in aliquo membro non confidas.

SIGNA COMPLEXIONIS Ratione coloris in facie.

CAP. XXIIII.

COlor albus in facie, vel fuſcus intermixtus quaſi albedine & glaucedine ſive color gipſeus & plumbeus naturaliter ſignificat frigidam complexionem. Color rubeus & ruffus in facie compoſitus albedine cum multis lentiginibus ſignificat calidam complexionem. Color albus in facie cum mollis moribus, ac intermixta rubicunditate ſignificat temperatam complexionem. Color in pelle lividus & etiam in unguibus ſignificat malam & frigidam complexionem.

SIGNA COMPLEXIONIS ratione coloris in pelle.

CAP. XXV.

COrpus in pelle album & ſiccum in carne habens aliquod vel multum rubei coloris in locis congruis ſignificat dominium choleræ rubeæ. Corpus in carne craſſum & in pelle album & cõvenieter coloratum ſignificat dominium

dominium ſanguinis. Corpus in colore brunum & in carne craſſum, cum aliquãtulo colore rubei ſignificat dominium ſanguinis cũ melancholia. Corpus gracile ſive macilentum ſignificat dominiũ choleræ rubeæ. Corpus mediocre, ſc. inter macrum & craſſum, & inter album & brunum, ſignificat dominium ſanguinis cum flegmate & aliquãtulum melancholiæ. Corpus quod tactu ſentitur valde calidum ſignificat complexionem calidam. Corpus quod ſentitur frigidum magis quàm calicum, ſignificat complexionem frigidam. Corpus quod tactu ſentitur aſperum, ſignificat ſiccam complexionem. Corpus quod tactu ſentitur molle ſignificat complexionem humidam. Corpus quod ſæpè ſudat ſignificat frigidam complexionem. Corpus leve & ſubtile inceſſu ſignificat bonam complexionem. Corpus grave ac pigrum nceſſu ſignificat malam complexionem.

SIGNA CORPORIS CAlidæ complexionis.

Cap. XXVI.

Corpora naturaliter calida citò creſcunt & bené, ut patet in infantib. ac impinguan-

tur vel deſiccautur, nec apparent ſibi per loca, anhelitus eis eſt manifeſtus, vox firma, fortis, & groſſa. In coitu ſunt fortia & eorum appetitiva. Benè comedunt, & digerunt ac geſtant, multis abundant capillis, & pilis per loca qui partim ſunt groſſi, & ericii quod contingit à multo calore cordis, ut patet in leone, gallo, &c.

SIGNA CORPORIS FRIgidæ complexionis.

CAP. XXVII.

CORpora natura frigida, tardè creſcunt, parum impinguantur. Venæ apparent ſibi manifeſtę, & magnæ, anhelitus ejus parvus vel quaſi abſconditus. Vox in auditu ſubtilis vel acuta: in coitu ſunt debilia & raro eorum appetitiva parum comedunt, male digerunt, & geſtant, in pelle ſunt alba ſive roſeo colore. Capilli eorum ſunt extenſi & longi, ſive ſint nigri ſive albi, & ſunt ſubtiles, facilè timent, & expaveſcunt, & ad laborandum ſunt debilia.

SIGNA

SIGNA CORPORIS HU-midæ complexionis.

CAP. XXVIII.

COrpora naturaliter humida in carne ſunt mollia & levia, eorum juncturæ ſunt occultæ, & paucæ fortitudinis.. Unde parum poſſunt durare laborem, timida ſunt & pavida quaſi ab omni, male dormiunt. Sæpè moventur ad luxuriam. Nuda ſunt pilis. Ejus oculi ſemper lachrymant. Pili & capilli eorum ſunt extenſi & ſubtiles, & boni ingenii ad diſcendum.

SIGNA CORPORIS SICCæ complexionis.

CAP. XXIX.

COrpora naturaliter ſicca, in tactu ſentiuntur aſpera, in carne ſunt macra, in labore fortia & durabilia, libenter & convenienter comedunt, juncturæ membrorum ſibi ſunt manifeſtæ Capilli & pili ſunt groſſi aſperi & criſpi

SIGNA CORPORIS TEMperati & ſani.

CAP. XXX.

CORpora temperata & ſana bene comedũt & bibunt juxta convenientiam ſui digerunt, & diſponunt res & ſapiunt bene, & fameſcunt in horis convenientibus, gaudent cum gaudentibus, bene dormiunt ſuos ſomnos, levia ſentiunt & vadunt leviter, citò ſudant, raró vel nunquam ſternutant, mediocriter impinguantur, in facie ſunt colorata, in tactu ſunt calida, in eis quinque vigent ſenſus convenienter juxta cōvenientiam ætatis corporis & oris.

SIGNA CORPORIS DIſtemperati & malè ſani

CAP. XXXI.

COrpora diſtemperata, & malè ſana in omni ſunt diſſimilia corporibus temperatis & bene ſanis. Unde malè comedunt & non curant bibere, malè digerunt, & diſponunt res ſuas, non benè ſapiunt in horis convenientibus,

venientibus, non ſe plenè tribuunt gaudentibus, imò quaſi triſtificantur & manent triſtes, malè dormiunt ſuos ſomnos, graves ſe ſentiunt & graviter vadunt & rarò ſudant vel non ſudant: oſcitant ſæpè vel ſternutant, brachia extendunt, in facie ſunt pallida vel nimis colorata, quinque ſenſus malè vigent, non poſſunt diu ſufferre laborem, citò rerum obliviſcuntur, multum ſputant, in naribus abundant ſuperfluitatibus quaſi ad omnia ſunt pigra, quandoque pedes & manus & oculi lachrymantur.

SIGNA COMPLEXIOnis cerebri.

CAP. XXXII.

PArvum caput naturaliter habet parvũ cerebrum, & multitudo capillorum eſt maxima defenſio capitis. Unde de complexione cerebri ita dicimus.

Si cerebrum fuerit calidæ complexionis homo ipſum habens in tactu ſentit multum abundans, & hi multũ ſunt groſſi, oculi ejus longè vident, & videndo diſcernit, pervigil eſt ſenſus, celer argumento, color capillorum

diu

diu durat, raro abundat ſuperfluitatibus in naſo, vix ei oculi lachrymant, & eſt homo magnæ vigiliæ, cupidus quaſi omnium pulchrorum & corde tendit ad nobilia

Si cerebrum fuerit humidæ complexionis homo ipſum habens in tactu ſentitur mollis & laſcivus, capillis abundat ſubtilibus, & ei citò color tranſmutatur & eſt etiam luxurioſus, ſæpe ſibi lachymant oculi, & fortè aliter infirmatur ut ſanguine, &c. vivit breviter, in naſo ei abundat multa ſuperfluitas, vox ei ſonat aliquantulum impedita, caput ſæpè dolet, in perſona eſt debilis, ex facili eſt pavidus, teneri eſt ingenii, plus & condolens alterius mali, & plus ſimplex quàm ſapiens, & vani propoſiti.

Si cerebrum fuerit frigidæ complexionis homo ipſum habens eſt ſæpe piger, tardi intellectus, dum capacitatis, groſſi ingenii, ejus capilli ſunt leves & extenſi, tarde creſcunt, & in colore ſunt albi vel quaſi plumbei. Ejus oculi rarò moventur, & breviter viderit, magnus vigilator de nocte, ſtabilis propoſiti in labore tenax & largus cum ratione, in tactu ſentitur frigidus & mollis & [illegible] ingenii, aliquantulum ad diſcendum ſugax.

Si cerebrum fuerit ſicca complexionis, homo ipſum

mo ipſum habens caput ejus tardè & tempeſtivè creſcunt, unde in longum non citò creſcunt ſed breves morantur & rari ſunt in cute ac groſſi in ſubſtantia, & plus curti quàm extenſi, citò in canitiem convertuntur & de facili cadunt de capite ut frondes de arboribus, oculi longè vident, & eſt homo temperati inceſſus & motus, in naſo non multum abundant ſuperfluitates niſi ſit exigendi cauſa, caput ſæpe dolet, homo eſt duri ingenii, vanus, & malæ capacitatis.

Si cerebrum fuerit calidæ & ſiccæ complexionis capilli naſcuntur flavi, fortes & curti: vel nigri, vel criſpi: homo eſt multum luxurioſus, & ideò citò caneſcit, parum dormit noctu, eſt magni ingenii & repentini intellectus, & apprehenſione, levis in eundo, & ſaliendo videt procul, & eſt vanus in agendis, ac ei eſt raro ſuperfluitas in naſo.

Si cerebrum fuerit frigidæ & humidæ complexionis, homo libenter dormit, quamvis malè dormiat, hebes eſt in factis, ſæpe aggravatur paſſionibus reumaticis, & principaliter in capite, & in oculis frequenter: abundat ſuperfluitatibus in naſo, parum comedit & bibit.

SIGNA COMPLEXIOnis cordis.

CAP. XXXIII.

Cordis complexio ſi fuerit calida, pulſus eſt velox, pectus aliquantulum eſt piloſum, ultra ætatem adoleſcentiæ, in carne eſt calidus, eſt boni appetitus, in factis audax, in verbis aſper, in dando tenax, obſtinatus, ſuperbus, iracundus, luxurioſus Si cor fuerit frigidæ complexionis, pulsus eſt ei tardus, pectus nudum à pilis, tactus carnis frigidus, duri appetitus, debilis, fortitudinis, anhelitus arctus, vox ſubtilis & debilis quaſi piger in factis, in verbis non bene placidus, leviter pavidus, non bene comedit & rarò luxuriatur, niſi ſit per accidens. Si cor fuerit humidæ complexionis, homo abundat capillis multis, quia fiunt longi citò & extenſi, in colore albi, vel blandi, multis abundat pilis, excepto in pectore, in tactu carnis mollis, & eſt in colore albus vel fuſcus, & aliquantulum eſt pinguis, multum timidus, pavidus, hebes, & debilis in laborando. Si cor fuerit ſiccæ complexionis, pulſus eſt ei durus, corpus totum eſt muſculoſum, in carne macrum, venæ ſunt manifeſtæ, pili

ſunt groſſi & breves per loca aliquantulum pili aſpera & groſſa. Si cor fuerit calidæ & ſiccæ complexionis, pulſus eſt velox, durus & fortis, pectus aliquantulum piloſus pilis tortis, anhelitus magnus, totus in carne calidus, citò movetur ad iram, iracundus manet, & obſtinatus. Si cor fuerit frigidæ complexionis, pulſus eſt tardus, & debilis, pectus nudum à pilis, anhelitus parvus & tardus, tactus in carne mollis, & frigidus, non facilè iraſcitur, & citò iram remittit.

SIGNA COMPLEXIONIS hepatis.

Cap. XXXIIII.

Hepatis complexio ſi fuerit calida cognoſcitur ex amplitudine venarum & ſiccitate urina ejus eſt multum tincta, & comeſtio calidi cibi nocet ei, quia ipſum inflammant & etiam abundat in eo humor cholericus, multitudo pilorum ſub hypocondriis. Si hepar fuerit frigidæ complexionis, venæ apparent arctæ, noxa ſemper erit tenera, & in multitudine homo eſt debilis, multo phlegmate abundat u. ſputo, & mucillagine in naſo, urina

eſt alba, vel quaſi egeſtio, id eſt ſæpè abundat ventoſitate, & multum deficiunt ſibi pili ſub hypocondriis. Si hepar fuerit humidæ complexionis, ejus ſanguis eſt turbidus, corpus eſt pingue, venter fit facilè conflatus; caro ſentitur mollis, in facie eſt pallidus. Si hepar fuerit ſiccæ complexionis, pauco abundat ſanguine, totum corpus manet macrum, venter gracilis, in facie eſt paucus calor.

SIGNA COMPLEXIONIS pulmonis.

CAP. XXXV.

PUlmonis complexio ſi fuerit calida, vox eſt groſſa, anhelitus magnus, pectus amplū & groſſum. Si pulmo fuerit frigidæ complexionis, vox eſt ſubtilis, anhelitus parvus, pectus ſtrictum & ſubtile. Si pulmo fuerit ſiccæ complexionis, vox eſt clara, os ſiccum, & pauca ſaliva. Si pulmo fuerit humidæ complexionis, vox eſt clara, unde homo hoc habens eſt naturaliter fortis, plenus ſaliva & rarò bibit.

SIGNA

SIGNA COMPLEXIONIS *ſtomachi.*

CAP. XXXVI.

STomachi complexio ſi fuerit calida, digeſtio eſt fortis, appetitus magnus, ſæpè fameſcit & frequenter & ei dolet caput, oculi patiuntur, citò iraſcitur & citò ab ira revertitur. Si ſtomachus fuerit frigidæ complexionis, digeſtio eſt debilis, parvus appetitus, rarò famet & ſitit, capite & oculis ſanus eſt. Si ſtomachus fuerit humidæ complexionis rarò ſitit, ſputa abundat in naſo multa ſuperfluitas, nauſea, vomitus & vertigo ſibi eveniunt. Si ſtomachus fuerit ſiccæ complexionis ſæpè ſitit, lingua aſpera, noxa, ſicca cum pruritu vel debili exitu, gula aſpera, & cibi aſperitatem inglutiuntur.

SIGNA COMPLEXIONIS *teſticulorum.*

CAP. XXXVII.

TEſticulorũ complexio ſi fuerit calida partes propinquę veſtiuntur pilis nigris & ca-

ci.s, virga virtuoſè erigitur, ſperma exit in ſubſtantia multum groſſa & viſcoſa, & citò exit cum fricatione coitus, etiam ante complementum ætatis contingit grande deſiderium coitus, unde ſuper virga manifeſtè apparent venæ, nervi eorum ſunt fortes & pellis groſſa. Si teſticuli fuerint frigidæ complexionis partes vicinæ ſunt multum nudæ, à pilis, & illi qui ibi ſunt, extenſi ſunt, virga raro erigitur & debile ſperma exit, liquidam & tardè, venæ ipſorum ſunt occultæ, nervi debiles, pellis ſubtilis & mollis. Si teſticuli fuerint humidæ complexionis multum ſpermate abundant, & ejiciũt coitu tum aqueum & albũ ut lac, & benè utile ad concipiendum, tardant multum ſemen ejicere, pellis eſt multum nuda à pilis & ſubtilis. Si teſticuli fuerint humidæ cõplexionis, ſperma in eis generatur paucum, tamẽ illud eſt ſpiſſum & viſcoſum, & utile ad concipiendũ, virga debilis extẽditur, pili eorum ſunt breves & ericii aſperi & groſſi, pellis verò groſſa magis quàm ſubtilis. Si teſticuli fuerint calidæ & humidæ complexionis virga potenter erigitur, & erecta manet viriliter, & etiam movetur ad coitum, & multum ſeminis emittit. Si teſticuli fuerint frigidæ & ſiccæ complexionis virga tardè erigitur

& citò

& citò perdit virtutem, parum ſeminis emittit & quandoque non poteſt exire coitu completo.

DE NOTITIA PARTIUM *corporis in omni animali.*

CAP. XXXVIII.

COr omnibus aliis membris corporis eſt calidius naturaliter, & calore ipſius totũ corpus vivificatur & tenet calorem in cęteris partibus ſuis, & ipſum recipit à ſuperiori influxione quo ſi corpus manet compactũ, unde à calore cordis cæteræ partes corporis calefiũt, & ſic poſſumus dicere quòd cor eſt fons innati caloris & origo, poſtea hepar: & poſt illud ſunt cæteræ partes carnis & puppæ. Cerebrum eſt omnibus partibus corporis frigidius & humidius ad contrarium caloris cordis. Unde unũ contemperat aliud. Adeps naturaliter eſt frigidior & ſiccior quadam humiditate coagulata. Os naturaliter eſt calidum & ſiccũ. Medulla eſt naturaliter calida & humida. Omnis cartilago, vena, nervus, & pãniculus veternus eſt frigidæ, & ſiccæ naturæ: tamen eſt minus quã os. Cujus eſt temperata & propriè eſt illa quę

eſt in volis manuum. Nervorum quoq; complexio multū diverſificatur quoniā qui à cerebro progrediuntur humidiores ſunt quàm illi qui à nuca naſcuntur, cum in ſua cōplexione vicinentur complexioni cutis quæ dicitur tēperata. Glandulæ ſunt frigidæ & humidæ, & omnia membra quæ generāt lac ut mammæ, ſperma, teſticuli, ſaliva, pulmo. Caro multum diverſificatur eo quod ſecundū complexionē membri eſt calidior & minus calida, tamen omnes carnes recentes abſq; ſale ſunt calidæ & humidæ, ſalitæ verò calidæ & ſiccæ, diverſificantur tamen ſecundum locum partis animalis, & quantitatē ſalis. Caro mediocris, i. macra & craſſa eſt temperata in omni qualitate, unde ſecundū veritatē caro bene macra impinguat & craſſa macrat. Caro porci caſtrati, hœdi, agni, vituli, gallinæ, pullorum, caponis, &c. bona eſt laudabilis, eo quod facilè digerit, & bonum generat ſanguinē. Caro volatilium facilior eſt ad digerendum quàm gradientiū, & quicquid ex eis melius ſunt lacerti, lingua, pes, os, & hepar. Omne frixum & aſſatum calidum eſt & ſiccum, unde durum eſt ad digerendum & perſonam reddit macram. Oleū eſt humidum & calidum. ova ſorbilia ſunt ſana & ex eis melior eſt vitellus albumine. Ca-

ſcus malus eſt in cibo tam dulcis quam ſalitus tamẽ utilis eſt dulcis poſt reliquos cibos: quia tunc aſſumptus facit digerere. Butyrum bonum eſt & ſanum: Lac plus malum eſt quã bonum, & in æſtate melius. Omne membrũ animalis quanto plus eſt nervoſum, tanto frigidioris eſt naturæ, ut pes.

SIGNA REPLETIONIS *malorum humorum.*

CAP. XXXIX.

REpletio malorum humorum qua ſolet infirmitas generari oſtenditur per hęc ſigna, nimia rubedo in facie, pallidicas in pelle & unguibus, frequens extenſio brachiorum, pluritma oſcitatio, ſputatio, gravis ſomnus, plenitudo venarum, exitus ſanguinis de naſo ex facili, ſæpe gravitas capitis, ut dolor frontis, tinnitus aurium, lachrymatio oculorum, & pruritus in eis timor, de plano, inertia corporis ad eundum & laborandum, magnitudo pulſus, diſſolutio ventris, urina turbida, non voluntarius appetitus comedendi, & debilitas in tota perſona.

SIGNA NIMII SANguinis.

CAP. XL.

CUm ſanguis nimis abundat, accidit pruritus quaſi ubique carnis, & principaliter in brachiis, in facie abundat rubedo, continuò oris dulcedo ſentitur, præter ſolitum, fiunt veſiculæ in ore & labiis, quidam ardores ſentiuntur in pectore quos carbunculos appellamus, quibus perſona perdit appetitum & ſuum ſomnum, urina rubea, & aliquantulū ſpiſſa, corpus pingueſcit, cibi ſapiunt bene in eſu : unde bene appetit, digerit & diſponit.

SIGNA NIMIAE Choleræ.

CAP. XLI.

CUm cholera nimis abundat, accidit in facie color citrinus, amaritudo in ore, aſperitas in gula, ſitis multa, pauca ſaliva, lingua ſicca & aſpera, caput ſæpè dolet, os ſiccum, debile, appetitus tardus, vomitus citrinus, vel viridis cum multa amaritudine, egeſtio erit ſicca, dura & pauca quaſi aduſta & fœtulenta

cum

cum multo premitur labore, urina tenuis, citrina, ignea, & clara, vigilia multa, dormitio pauca, caro macra, & cor inſtabile.

SIGNA FLEGMATIS
CAP. XLII.

CUm flegma nimis abundat, in ore accidit multitudo ſalivæ id eſt ſputus multus, qui ſi fuerit albus & fluidus eſt bonus, ſi viſcoſus malus, paucitas ſitis, os madidum, gula mollis & lingua, rarò bibit vel nunquam niſi in prandio vel cœna, urina exit alba, in medio piger, & in laborando debilis, ſuperfluitates abundant in naſo, oculi fiunt graves & ſomnolenti, ſomnus fit longus: caro undiq; ſentitur mollis & laſciva, appetitus debilis, paucus, acerbus, digeſtio tarda, in facie color albus ſine rubeo colore: egeſtio mollis & paucæ frigiditatis, in addiſcendo eſt groſſæ capacitatis, oculi ſæpè lachrymant, & præſertim mane, pili citò creſcunt & ungues.

SIGNA NIMIAE ME-lancholiæ.

CAP. XLIII.

CUm melancholia nimis regnat, accidit ardor ſtomachi, multitudo appetitus canini, color fuſcus in facie, ſanguis eſt niger & ſpiſſus, urina nigra, vel aliquantulum ruſſa, tendens aliquantulum ad viriditatem vel palliditatem, corpus in tactu ſentitur frigidũ, hebes eſt in labore, pedes frigidi ſunt, multum cor ſuſpicioſum, perſona ex cogitatu triſtis, facilè iracunda, tenax, amans ſtare in ſolitudine, pauci eſt cibi & potus.

NOTULA DOCTRI-nalis.

CAPUT XLIIII.

NAtura nihil facit fruſtra, & in unoquoque ſemper facit quod melius eſt, & ideo nulla qualitas eſt ocioſa in corpore. Sciendum eſt quòd homo à nativitate ſua uſque ad ſenium deſiccari non ceſſat, naſcens ut moriatur. In calida regione ſunt homines natura brevi, in pelle, ut patet de Æthiopibus, vel rubei albedine intermixta aliquantulum, & in carne ſunt

ſunt ſicci, criſpi, capillos habent ut groſſos, aſperos. Et in frigida regione naſcuntur homines longi, in pelle, multum albi & blandi, nudi à pilis vel quaſi qui in ſuo eſſe ſunt extenſi albi & blundi. Nota quod regio eſt multiplex in provincia & in matrice mulieris, quæ ſi utraque fuerit calida creatura generatur & generata manet nigra vel bruna, & ſi fuerit frigida, efficitur alba plus vel minus ſecundum regionis complexionem.

DE NOTITIA NIMIAE Abundantiæ humorum per ſomnia.

CAP. XLV.

De judicio cogitationis ſomniorum ita dicimus, quòd eorum aliud eſt verum, aliud eſt falſum. Item ſomniorum aliud ſignificat de præteritis, aliud de præſentibus, & aliud de futuris, & aliud ſignificat niſi fantaſiam. Et omnia iſta attenduntur eſſe à quibuſdam propter ætatem, propter cibum & propter tempus lunarionis, quia aliter videt in ſomnis puer, & aliter juvenis, aliter & aliud ſenex, & aliter

liter & aliud mulier in quolibet ſui ſtatu. Itē ſomnium atque digeſtionem cibi ſumpti vel nihil ſignificat aut de præteritis. Somnium in digeſtione facta, ſed nondum perfecta ſignificat de præſentibus factis, licet fiant cum intervallis. Somnium poſt completam digeſtionē cibi aſſumpti ſignificat de futuris omnino. Unde cum quis dormiendo ſomniaverit aliquid & in excitatione ſomni ſibi videtur extraneum & magnę ſignificationis & cupit ſcire quid ſignificat confeſtim ſurgat, & illud notet, aut non dormiat plus ſuper latus ſuper quod ſomniavit, & tunc recordabitur in die, niſi multa ſomnia viderit longa dormitatione. In die autem ſi aliquid illius ſomnii oblitus ſit, ca... at ſibi caput retrorſum ubi eſt virtus memoriæ, & tunc cum pręjudicationis auxilio facilè erit memor. Item ſomniorũ quædã ſignificant lucrum, quædã damnũ, quædam gaudium, quædam triſtitiam, quædam ægritudinem, quædam ſanitatem, quædam bellum, quædam laborem, quædam requiem, quædam ſolummodo explicationem ſomnii. Verbi gratia. Cum homo ſomniat in hora debita ſui ſtatus avem capere, lucrum ſignificat, avem perdere damnum ſignificat, plorare gaudium ſignificat, ridere triſtitiam ſignificat, velle currere &

non poſſe impedimentum ſignificat, & ſic de cæteris.

SOMNIA SIGNIFICANTIA dominium ſanguinis.

Cap. XLVI.

Cum ſanguis regnat, homo ſomniat ſe videre rubeum colorem, ut minium, cinabrium, tinctam ſcarlatam, ſindonem rubeam, vel violaceam, morellum, roſam, migranatam, ſanguinem, feſtum facere, nuptias vel ſponſalia, vel adeſſe in talibus. Comedere cibum dulcem & rem ſapidam, ſentire vētum, ponere ventoſum in carne, aliquem videre, carnem ſanguinolentam & hujuſmodi res rubeas aut rubicundo colore.

SOMNIA SIGNIFICANTIA dominium cholere rubeæ.

Cap. XLVII.

Cum cholera rubea regnat, homo ſomniat ſe videre ignem ardentē, carbones vivos, prunas accenſas, ſcintillas, clibanum, forna-

cem, cereum, fulgur, audire tonitrua, cœlum rubeum, inflammatum lapidem, litē verborū inter aliquos, pugnā, percuſſionē, rumorē, calorem, callum, lothonem, auricalcum, aurum, ramum, auripigmentum, capillos blandos, amare, comedere.

SOMNIA SIGNIFICANTIA dominium flegmatis.

CAP. XLVIII.

CUm flegma regnat homo ſomniat ſe videre pluviam, mare, flumen, fontem, aquam, canale, puteū, lacum, navem euntem, piſcem, rete, linum, abluere aliquid, ut manus, pannum, videre colorem album, ceſuram, calcē caſeum, bombicem, cadere in aquam, fugulos lachrymas, ſputum, ſyrupum, aquam haurire, lixivium, natare, capillos tegulas filare & hujuſmodi ſimilia.

SOM-

SOMNIA SIGNIFICANtia dominium Melancholiæ.

CAP. XLIX.

CUm melancholia regnat, homo ſomniat ſe vid re colorem nigrum & fuſcum ut fumum, tenebram, ſepulturam, infirmum, hoſpitale mortuorũ, cadaver, timorẽ, triſtitiam, impotentiam, eſſe in carcere ligatum, veſtẽ eſſe ſtercoratam & ſimilia.

SOMNIA SIGNIFICANtia caliditatem.

CAP. L.

COnſtat quando calida eſt complexio, homo ſe videt in ſomniis ſtuffare, balneare, ad ſolem ſtare, incedere per ignem, ſe igne oſtendi vel ferro vel calida & ſimilia.

SOMNIA SIGNIFICANtia frigiditatem.

CAP. LI.

COnſtat quando frigida eſt complexio, homo in ſomniis videt ſe eſſe in loco frigido,

glaciem videre, tangere nivem, ferrum, pruinam, plumeum lapidem, ex frigore tremere, criſtallum, albumen ovi, lac coagulatum, & ſimilia.

SOMNIA SIGNIFICANtia humiditatem.

CAP. LII.

Conſtat quando humida eſt complexio, homo videt in ſomnis ſe tãgere rem mollem & levem, ſive teneram, comedere panem recentem, bibere brodium, mingere, aquam palpare.

SOMNIA SIGNIFICANtia ſiccitatem.

CAP. LIII.

Conſtat quando ſicca eſt complexio, homo ſomniat ſe volare, in ſe fieri inſultus, aliquid levitatis capere, avem volare, pennam, folium arboris, vibrare ſcolas, montem, turrim, exprimere aliquid vel diſtillare, & hujuſmodi & ſimilia.

SOMNIA SIGNIFICANTIA repletionem humorum

Cap. LIIII.

QVando repletio humorum eſt in corpore, homo ſomniat ſe gravari ab aliquo vel onerari per voluntatem aut violentiam, velle ire nec poſſe, aut ſe levare nec ex debilitate valere.

SOMNIA SIGNIFICANTIA malos humores.

Cap. LV.

QUando in corpnre ſunt mali humores & nimis regnant, homo videt in ſomniis ſe ire per loca cœnoſa, fœtida, menſtruum, rem turbulentam & ſimilia.

DE NOTITIA AUGURIORUM.

CAP. LVI.

AUguria ſunt in canonib' eccleſiæ inveta, tamē dicimus quod quædam accipiūtur per obviationem hominis vel alterius animalis, vel auditum vocis, & hic & hæc augur, auguris, eſt, qui vel quæ per talem ſciētiam indicat res futuras, & ſic per ſigna hujus ſcientiæ ſingula in genere judicare ſcit & novit. Unde ſciendum eſt quòd auguriorum quædam ſignificant bonum eventum quædam malum eventum, quædam medium inter utrunque: ſunt enim quædam notabilia quibus propriè auguria cōſiderantur, ut ſternutatio oſcitantis, obviatio volatus avium, cātus avium, vox audita locutionis, circa propoſitum negoci ut ſomnium antecedēs, unde homo facit augurium homini ſicut cętera animalia faciunt, ut aquila, cornicula, nicticorax corvus, bubo picus, felis, canis, porcus, equus, &c. ut habetur in libro auguriorum. Item auguriorum quædam poſt. quædam dextrè, quæda ſiniſtrè & cum diverſa ſint in ſua diſpoſitione quodlibet ſuæ

bet ſuorũ propriè nominatur, & proprio nomine cognoſcitur interpretandum. Tamẽ dicimus quod anguria ſunt numero XII. ad inſtar, XII. ſignorum cœli, & ſunt hæc. Fernova, fervetus cõfert emponenthſci, moſarnova, ſima fervetus, & hæc fiũt in dextro latere. In ſiniſtro vero latere ſunt, Confernova, confervetus, variamhariam, ſcaſſarnova, ſquaſſarvetus. Cum autem iſta nomina ſint gravia & multæ ſignificationis, ideo placet nobis ea exponere ſufficienter. Fernova eſt augurium quando tu exiveris domũ tuam cauſa faciendi aliquid, & eundo vides hominem vel avem eundo vel volando ita quod te ponat ante te in ſiniſtra parte tui, & iſtud eſt tibi ſignum bonæ ſignificationis ſuper negocio. Fervetus eſt auguriũ quando tu exiveris domum tuam cauſa faciendi aliquid & eundo prius invenis, vel vides avem vel hominem pauſantem ante te in ſiniſtra parte tui & iſtud eſt tibi malum ſignum ſuper negocio. Varium eſt augurium quando homo vel avis ſuo itinere vel volatu ante trãſit veniens à dextra parte tui, & tendens in ſiniſtram evaneſcit, iſtud eſt tibi bonũ ſignum ſuper negocio. Confernova eſt auguriũ quando prius invenies hominem vel avem euntem vel volantem, & ſe repauſet ante te in dextra

parte tui, vidente te, & iſtud eſt tibi bonum ſignum ſuper negocio. Conſervetus eſt augurium quãdo prius invenis vel vides hominem vel avem ſe repauſantem in dextera parte tui te vidente, & iſtud eſt tibi malum ſignum ſuper negocio. Sciſmaſárnova eſt augurium quando tu vides hominem vel avem poſt te, & te conſequi & tranſire ante: & antequam perveniat ad te, vel tu ad eam, alicubi ſe repauſet te vidente in dextro latere tui, & tunc eſt tibi bonum ſignum ſuper negocio. Sciſmaſarvetus eſt augurium quãdo tu vides hominem poſt te vel avem pauſantem, ita quod ſit tibi dextro à latere, iſtud eſt tibi malum ſignum ſuper negocio Scaſſarnova eſt augurium quando vides poſt te hominem vel avem & antequam perveniat ad te & tu ad eam, in loco repauſet te vidente, ſignificat bonum ſignum ſuper negocio. Scaſſarvetus eſt augurium quando vides hominem præterire, vel avem in loco pauſantem, ita quod ſit tibi in ſiniſtro latere tui, eſt tibi malum ſignum ſuper negocio. Emponenthiſci eſt augurium quando homo vel avis venit à latere ſiniſtro tui & tranſit ad dextram, nec eam vides repauſare, ſed evaneſcit ad te: tunc eſt tibi bonum ſignum ſuper negocio. Hertenam eſt auguri-

um quando homo vel avis à dextro latere tui vadit in ſiniſtrum tranſiens poſt tergũ tui & eam vides alicubi repauſare tunc eſt tibi malum ſignum ſuper negotio. Ut autem ſingula quæ diximus evidentius intelligantur libri auguriorum hoc ponimus in exemplo.

DE NOTITIA STERNUtationis.

Cap. LVII.

STernuto,as,verbum eſt: & ſignificat ſternutare. Et hæc ſternutatio ipſe idem actus eſt qui dicitur ſternutatio. Nec aliud ſternuſtatio quàm fumoſitas eorum quę aſcendunt in caput uſque ad cerebrum. Et cum ibi ſæpius abundent nociva quàm juvativa à natura depellit, & cadẽdo exit in ictu per nares & per os. Poteſt autem vetari ſternutatio, ne fiat quin ſentitur contingere· Si oculi parum fricentur confeſtim ceſſat.& animali tunc caput purgatur à malis vaporibus :ut domus à fumo quando expellitur à vento,quid autem una ſternutatio vel duæ boni vel mali ſignificẽnt,hic pono exemplum. Dnm enim aliquis negocio emptionis, venditionis, ut intelle-

ctus,&c. fecerit duas ſternutationes, vel quatuor aut alibi per alteram factæ fuerint, & cōfeſtim ſe levat, ſi ſedeat & ſi ſtatim pedibus ſe moveat, & incipiat ire eum complendi negocium ſive intromittendi qui proſperabitur in eo. Et ſi fecerit ultra quatuor ſternutationes, non pertinet ſibi ſuper facto, cum ſit ſub dubitatione ſciendi veritatem, niſi illud videat adhuc per aliud ſignū, ut obviationis ſigno, &c. Si verò fecerit unam ſternutationem vel tres omnino delinquat omnia tàm dicendo, quam in faciendo, eo quòd de facto non poſſet pervenire ad bonum finem, nec cito, nec facile. Item ſi duo homines quaſi in uno momento fecerint duas ſternutationes, id eſt, quilibet eorum fecerit ſuam ſternutationem, tunc ei eſt bonum ſignum faciendi aliquid propoſitum in certo facto, unde ſtatim incipiat negocium, & proſperabitur in ingreſſu maris cauſa negociationis & etiam per terram. Duę ſternutationes ei bonum ſignum ſignificant, & è converſo, ut de una vel tribus. Item cum quis recenter venit in locum una ſternutatio ei bene ſignificat & e cōverſo, ut duæ vel quatuor, &c. Item una ſternutatio in aliqua nocte facta per quenquā de familia domus, bonum ſignificat, ut lucrum, &c. duæ vero ma-

lum

lum, ut damnum &c. Verum eſt quòd ille qui ſternutat, recipit partem ſignificationis hac conditione, quòd cætera participabunt cum eo de illo eventu. Item ſi duæ ſternutationes fiant omni nocte ab aliquo, & illud cōtinuetur per tres noctes, ſignum eſt quòd aliquis vel aliqua de domo morietur, vel aliud damnum domui continget, vel maximum lucrum Item in introitu domus ſi quis noviter habeat unam ſternutationem tutè intret hæreditaturus. Si verò duas exeat & eam non habitet. Item homine jacente in lecto ſuo, ſi vigilaverit & fecerit unam ſternutationē, eſt ſibi ſignum malum infirmitatis, vel damni. Si vero dormiat, & fecerit unam ſternutationē pejus ſignificat, ut magnam tribulationem, mortem perſonæ, vel impedimentum graviſſimum aut magnā rerum perditionem. Si vero aliquis in lecto jacendo duas fecerit ſternutationes & vigilet, ſignum eſt bonum, & lucri, vel ſanitatis, &c. Sed ſi dormiebat tūc eſt melius, & ſi omne nocte duæ fiant ſternutationes uſq; in tertiam noctem, tunc eſt ſignum optimū aut in lucro aut in alio honore, &c. Item ſi aliquis tota die iverit, ut mercator & peregrinus, aut partim in die & repaverit in aliquo hoſpitio, & ibi repente faciat duas ſter-

nutationes, locum mutet: & vadat in aliud hoſpitium eo quòd proſperabitur, alioquin adverſabitur. Item cum quis petendo aliquid cauſæ operandi eam rem vel tetigerit habuerit una ſternutationem confeſtim diſcedat de loco illo & immittat omnia illic & alibi tentet, & tunc inde proſperabitur aliquantulum. Et ſi habuerit duas ſternutationes, tollat ipſam ſecurè & eam rem non permittat nec amplius differet. Item ſi quis poſt factam nuper de aliquo unam ſternutationē fecerit, tunc ei ſignificatur quòd omnia in pacto ſtabunt firma. Si verò tres fecerit pactum non ſervabit. Item ſi quis ſummo mane in die lunæ cum ſe de lecto levaverit unam habuerit ſignificat quod totam hebdomatam habebit proſperam lucro vel alia conſolatione. Si vero duas habuerit totum contrarium erit, ſi quis perdiderit equum, anulum, &c. & exiens domum ſuam cauſa quærendi, & in exitu nuper habuerit unam ſternutationem, ſignificatur ei rem ſuam recuperare. Si vero duas habuerit uunquam rem inveniet Item die dominico ſummo mane cum quis ſurgit de lecto ſi tres ſternutationes habuerit, ei bonū ſignificat. Una verò malum ſignificat. Item ante prandium vel cœnam quaſi volens inci-

pere

pere comedere duas ſternutationes ſi fecerit bonum ſignificat, una vero malum. Vir infirmus jacens in lecto ſi timeat,& diffidatur, & habeat unam ſternutationem, ſignũ eſt mortis: ſi vero duas evaderet, mulier graviter infirma, ſi in lecto habuerit unam ſternutacionem eſt ſibi ſignũ liberationis, duæ verò mortem ſignificant.

INCIPIT TERTIA PARS IN QUA CONTInentur capitula phyſionomiæ in ſpecie utriuſque ſexus viri & mulieris.

CAP. LVIII.

AD particulas quidem corporum utriuſque ſexus videlicet viri & mulieris plenius revertentes, ſecundum ſeriem fermè cujuslibet perſonæ in omni ſtatu ſui dicimus quod phyſionomia eſt ingenioſa ſcientia naturæ per quam cognoſcitur virtus cujuslibet animalis. Et quoniam membrorum quædam ſunt ſimplicia, ut lingua, cor &c. quædam verò cõpoſita,

poſita, ut oculus, naſus, &c. idcirco dicimus quod multa ſunt ſigna quæ ſimul vivunt, ſomnia quorum dant judicium ſapienti & ideo ſciendum eſt quòd multiplex eſt differentia inter virum & mulierem cadēs in judicio ſcientiæ quæ dicitur phyſionomia. Quare accipienda eſt propriè in viro & impropriè in muliere. Cauſa eſt, quia vir in omni compoſitione ipſam plenius apprehendit quàm mulier, ut evidenter appareat in ſciētia canonum qui ſunt infra per modum capitulorum, & ob hoc, dicimus quòd pro viro intelligatur propriè judicium uniuſcujuſque capituli, & pro muliere impropriè, comparato tamen intellectu ipſorum ad idem. Quare magnum ingenium debet adhibere comprehenſionibus omnium quæ ſunt neceſſaria huic, ſub vi collectionis priuſquam judicium proferatur utriuſque ſexus, ſi caſus evenerit in aliquo judicandi, videmus enim virum in facie conſimilem mulieri, quem tunc ſagaciter aſpeximus, ſi judicamus de illo, & ita de cæteris partibus corporis ut manus. Videmus etiam mulierem in facie & hæc erit carnaliter ſimilis viro, ſola diſpoſitione membrorum ſcilicet tam alienarum partium corporis, ut manus, &c. quàm faciei, nūquid judicamus de illa quem-

admodum

admodum de viro poſſumus judicare? nequaquam, ſed aliter, & debilius pro eo quòd cōplexio mulieris valde diſtat à mera ratione & complexione viri in omnibus modo qui dicitur commuis eſſe. Sed de communi duæ partes attribuuntur viro, & tertia mulieri Unde volentes ordinem omnium & ſingularum partium membrorū retinere. A capite nunc incipiemus principaliter ponemus rubricam unicuique parti corporis humani & non alterius animalis, ut opus noſtrum ſit facilius omni lectori. Et cōnumeratis omnibus membris particulariter à ſummo capite ad plantas pedum, finiemus ut ipſum opus cum auxilio Dei, qui de nihilo cuncta creavit ſolus gubernans omnia, diſponens magno regimine ſapientiæ qui non fallitur.

DE CAPILLIS.

CAP. LIX.

CApilli plani & extenſi in colore albi, vel blundi ſi ſint ſubtiles, & molles ſignificāt hominem naturaliter timidum corde, debilem viribus, pacificum in ſocietatibus ubique cōvenientem, & manſuetum, Capilli groſſi & ericii, ac breves ſignificant hominem naturaliter

liter fortem, ſecurum audacem, inquietum, vanum, ſæpè fallacem, cupidum pulchrorum, & plus ſimplicem quam ſapientem, licet fortuna ei faveat. Cujus capilli ſunt mixtim criſpi ſignificāt hominem duri ingenii, aut multæ ſimplicitatis ſive utrunque. Cujus capilli ſunt multi ſuper tempora faciei, & ſuper frontem quibus frons valet judicare piloſa ſignificant hominem ſimplicem, vanum, luxurioſum, cito credentem alteri, in moribus & loquela ruſticali, groſſi ingenii. Cujus capilli ſunt multum ericii & elevati & cæſareæ ex ſua formoſitate ſignificāt hominē valdè ſimplicem, audacem, ſuperbum, duræ capacitatis, velocis iræ, mendacem, luxurioſum, malitioſum in malo præſumptuoſum. Cujus capilli in angulo frontis ſunt valde ericii, & omnes elevati vel parum ex eis, ſitq; frons calva, ſignificant hominem ſimplicem & partim malitioſum cum ſagacitate modorum. Cujus capilli ſunt multi, id eſt ſpiſſi per totum caput, ſignificant hominem luxurioſum, & bonæ digeſtionis, vanum, velocis credulitatis, pigrum in agendis, malæ memoriæ, cupidum multorum, ac infortunatum. Cujus capilli ſunt rubei, ſignificant hominem invidum, venenoſum fallacem, ſuperbum & maliloquum

Cujus capilli ſunt valde blandi, ſignificãt hominem convenientem ad omnia, amantem honorem & vanam gloriam habentem. Cujus capilli ſunt valde nigri, ſignificant hominem cōvenientem ad omnia plus ad bonum, quàm ad malum in officio & opere ſtudioſum, ſecretum & benè fortunatum. Cujus capilli ſunt quaſi albi vel glauci, ſignificãt hominem bonæ conditionis, & convenientem ad omnia, timidum, verecundum debilem, boni ingenii, teneræ capacitatis duram ac crudelem habentem. Cujus capilli ſunt mediocres in quantitate & colore, ſignificant hominem convenientem, & plus tendentem ad bonum quàm ad malum, amantem vitam pacificam, munditiam, & bonos mores. Cujus capilli tempore juventutis ſunt canicies, ſignificant hominem moventem ad luxuriam, vanum, mendacem, inſtabilem, loquacem.

DE FRONTE.

CAP. LIX.

FRons multum elevata in rotundum ſignificat hominem liberalem amicis & notis, lætum, boni intellectus, alteri tractabilem & multis gratiis virtuoſum. Cujus frons eſt ple-

na pel.

na pelle, & oſſe, & non continens rugas, ſignificat hominē ex facili litigantem, vanum, fallacem plus ſimplicem quàm ſapientem. Cujus frons eſt nimis parva ex omni parte, ſignificat hominem boni ingenii, & clari intellectus, multæ audaciæ in malo, magnanimum, cupidum pulchrorū, & honoris. Cujus frons eſt cuſpida in angulis temporum, ut oſſa quaſi foris permaneāt, ſignificat hominem vanum & inſtabilem, in omnib⁹ debilem, ſimplicem, & teneræ capacitatis. Cujus frons eſt in temporibus quaſi conflata groſſitudine carnis, ſc. quod habeat maxillas carne plenas, ſignificat hominem multi animi, ſuperbum, iracundū, & groſſi ingenii. Cujus frons eſt rugoſa, & declivis à medio ut ſit quaſi duplex, in facie naſi habeat vallem ſive non, ſignificat hominem ſimplicem, magnanimum, magni ingenii, & & crudelis fortunæ. Cujus frons eſt magna ex omni parte, & aliquantulum rotunda, nuda pilis vel calva, parum vel ſatis, ſignificat hominē audacem, boni ingenii & intellectus, ſagacē, malitioſum, magnanimum, magnæ iræ, non benè legalem, & ideo facilè mendacem: Cujus frons eſt valde longa, & alta in rotundum, & facies, verſus mentum ſit figurata, in acutum; ſignificant hominem ſimplicem, debilem,

lem

lem,cōvenienter legalem & crudelis fortunæ,

DE CILIIS.

Cap. LXI.

Cilia arcuata multum, & quæ frequēti motu elevantur in altum significant hominē ſuperbum,animoſum,vanum,glorioſum, audacem,minacem, cupidum pulchrorum & convenientem ad utraq;. Cujus cilia ſunt deorſum declinata cum alteri loquitur,vel alterum intuetur,quaſi latenter ſub eis, ſignificāt hominem valdè malitioſum vel fallacē mendacem,proditorem, tenacem, pigrum,ſecretum,pauciloquum,Cujus cilia ſunt rara pilis, ſignificāt hominem ſimplicem,vanum,debilem citò credulum, & in ſocietate ſatis cōvenientem. Cujus cilia ſunt naturaliter plicata deorſum, ut quaſi ſine criſpa,ſignificāt hominem ineruditum,pigrum, ſuſpicioſum, tenacem, invidum, in multis facilè ſeductorem. Cujus cilia ſunt valdè brevia,& in colore alba, vel plumbea, ſignificāt hominem, quaſi ad omnia convenientem timidum,facilè citò alteri credentem & è converſo.

DE

DE INTERCILIIS.

CAP. LXII.

INtercilia ſignificant hominem tenacem, invidum ſecretum, ſagacem, valdè cupidum pulchrorum, vanæ fortunæ, plus crudelis quã delectabilis. Cujus intercilia ſunt longa valdè ſignificant hominem aliquantulum duræ capacitatis, ſubtilis intellectus, magnæ audaciæ, multæ felicitatis & amicitiæ claræ & perfectæ

DE OCULIS.

CAP. LXIII.

OCuli magni, id eſt groſſi ſignificãt hominem frequenter pigrum quandoq; audacem, invidum, partim verecundum & partim non ſecretum, convenientem, tenacem, vanum, leviter mendacē, magnæ iræ, malæ memoriæ, groſſi ingenii & parvi intellectus, & minus ſapientiæ, quod ſe repudet ſcire. Cujus oculi ſunt in capite concavi intus & longinqui viſus, ſignificant hominem ſuſpitioſum, malicioſum, magnæ iræ, perverſum moribus, valdè memorem, audacem, crudelem,

facilè mendacem, minacem, vitioſum, luxurioſum, ſuperbũ, invidum & ſeductorem. Cujus oculi foris valdè prominent, ſignificant hominem ſimplicem aut ſtultum, parum verecundum, aliquantulum largum, facilè ſervitialem, groſſi intellectus & ingenii, citò convertibilem ad utrumque. Cujus oculi acutè intuentur & ſtudiosè ciliis declinatis, ſignificant hominẽ malitioſum, & multoties ſeductorem, falſarium, ſæpè mendacem, invidum, tenacem, ſecretum, impiũ, nec benè legalem. Cujus oculi ſunt parvi & rotundi convenienter, ſignificat hominem verecundum, debilem, ſimplicem, citò credentem dicta alterius, groſſi ingenii, tardi intellectus, & frequenter crudelis fortunæ, liberalem alteri, & convenienter verecundũ. Cujus oculi ſunt obliqui, ſignificant hominem fallacem, legalem, tenacem, invidum, iracundum mendacem, & in multis malitioſum. Cujus oculi ſunt varii & intuitu vagi, ſignificant hominẽ ſæpè mendacẽ, vanum, ſimplicem; luxurioſum, ſeductorem, citò alteri credentẽ invidum, animoſum, cupidum pulchrorũ, & facilè convertibilem ad utrumq; Cujus oculi ſæpè connivent & moventur ante & retrò, ſignificant hominẽ luxurioſum, inſtabilem, ſæpè mendacem, ſæpe

falſarium, proditorem, infidelem, præſumptuoſum, & durum ád credendum alteri. Cujus oculi in albedine ſunt citrini, ſignificant hominem ſimplicem, ſæpè mendacem, vanū, fallacem ſæpè luxurioſum, infidelem alteri, & convenienter ſecretum valde ſui ſenſus & magnæ iræ. Cujus oculi ſunt multi motus aut duri ſive tardi intuentes tamen acutè cum reclinatione carnis oculorum, ſignificant hóminē valdè malitioſum, in multis vanum, pigrum, mendacem, infidelem, inuidioſum & rixoſum. Cujus oculi ſunt quaſi rubei, vel vitioſi lacrymis vel ſanguine, ſignificant hominem iracundum, ſuperbum dedignoſum, crudelem, inverecundum, infidelem, mendacem, vanum, ſimplicem, teneræ capacitatis, ſeductorem, & ex facili pium. Cujus oculi ſunt valdè groſſi, quaſi ſimiles oculis boum, ſignificat hominem ſimplicem, tardi intellectus, malæ memoriæ, & groſſi nutrimenti. Cujus oculi ſunt in forma mediocres, tendentes ad nigredinem, ſignificant hominem convenienter pacificum, manſuetum, legalem, ingenii boni, magni intellectus, & convenienter alteri ſervitialem.

DE

DE NASO.

CAP. LXIV.

NAſus longus & aliquantulum ſubtilis, ſignificat hominem audacem, curioſum in factis, iracundum, vanum, citò convertibilẽ, ad utrunque debilem, & ex facili credentem. Cujus naſus fuerit longus & extenſus habens punctum deorſum declinatum, ſignificat hominem ſagacem, ſecretum, ſervitialem, & cõvenienter fidelem, probum, in agendis ſupplantaneum. Cujus naſus fuerit ſimus, ſignificat hominem impetuoſum, vanum, mendacem, luxurioſum, debilẽ inſtabilẽ, citò alteri credentem & convertibilem ad utrunq;. Cujus naſus fuerit in medio latus, & declinet ad ſummitatem ſui, ſignificat hominẽ facilè mẽdacem, vanum, luxurioſum, verboſum, & crudelis fortunæ. Cujus fuerit undique groſſus & bene longus, ſignificat hominem cupidum omnium pulchrorum, in bonis ſimplicem, in malis ſapientem convenienter, bene fortunatum, ferruoſum in eis quæ cupit, ſecretũ & valde minus ſcientem quàm ſe ſcire reputet. Cujus naſus fuerit valde acutus in puncta & mediocris inter longum & curtũ, groſſum & ſub-

tilem, ſignificat hominem citò iraſcibilem, valdè ſui ſenſus, facilè rixoſum, ſagacem, debilem, malitioſum, ſeductorem, minacem & memorem. Cujus naſus fuerit valdè rotundus in extremis, & cum parvis naribus ſignificat hominem ſuperbum, groſſi nutrimenti, cito credentem, vanum, largum & fidelem. Cujus naſus fuerit nimis longus, & in punctâ plus ſubtilis quàm groſſus, & convenienter rotundus, ſignificat hominem in loquendo audacem, in agendis probum, facilè injurioſum, fallacem, invidum, tenacem, in fide ſecretũ, cupidum alieni, & multis modis latẽter malitioſum. Cujus naſus fuerit retortus & curvatus in ſurſum, & longus, convenienter habens punctam groſſam, ſignificat hominem audacem, ſuperbum, tenacem, invidum, cupidum, luxurioſum, mendacem, ſeductorem, vanum, glorioſum, infelicem, rixoſum. Cujus naſus fuerit in medio valde elevatus, ſignificat hominem ſæpè mendacem, vanũ, inſtabilem, luxurioſum, citò credentem, importunum, ingenii boni, groſſi nutrimenti, & plus ſimplicem quàm ſapientem, & malitioſum. Cujus naſus fuerit qualitate rubicundus ultra omnem ſpeciem cæterorum, ſignificat hominem avarum, impiũ, luxurioſum, ſupplantan-

tem

tem bonitatis, groſſi nutrimenti & ingenii, teneræ capacitatis. Cujus naſus fuerit convenienter groſſus, undiq; ſuper punctũ planus aliquantulũ ſignificat hominem ſatis pacificũ, fidelem, laborioſum, ſecretum, & boni intellectus. Cujus naſus fuerit in ſummitate aliquãtulum piloſus & undique groſſus conveniẽter & in junctura frontis parum ſubtilis, ſignificat hominem bonæ conditionis in omnibus, & convertibilẽ facilè ad utraq;. Cujus naſus fuerit ubiq; groſſus nares habens latas, ſignificat hominẽ groſſi ingenii, & plus ſimplicẽ quàm ſapientem, mendacem, fallacem, ſubdoloſum, rixoſum, invidum, & vanum glorioſum.

DE NARIBUS.

Cap. LXV.

NAres naſi ſtrictæ ac ſubtile, ſignificant hominem habentem parvos teſticulos, ſagacem, dedignoſum, mendacem, fidelem, vanũ, glorioſum, cupidũ pulchrorũ, in agendis modeſtum. Cujus nares fuerint magnæ & amplæ ſignificãt hominẽ habentẽ magnos teſticulos, luxurioſum, proditorẽ, vanũ, falsũ, audacem, mendacem, invidum, cupidum, groſſi ingenii, tenacem, parum timidum. Cujus nares fue-

rint valdè obtuſæ, ſignificant hominem inſipientem, vanum, mendacem, ſuperbum, aſperæ fortunæ & bellicoſum.

DE ORE.

CAP. LXVI.

OS magnum & latum ex clauſura & apertione ſignificat hominem audacem, inverecundum, facilè bellicoſum, mendacem, verboſum, novigerulum, comeſtorē groſſi ingenii, tenacē & valdè inſipientem. Os cujus fuerit parvum clauſura & apertione ſignificat hominē pacificum, timidū, fidelem, ſecretum, tenacem largum, verecundum, doctrinalem, & parum comedentē. Cujus os fœtet flatu, ſignificat hominem in hepate vitioſum, ſæpè mendacem, vanum laſcivum, fallacem, teneræ capacitatis, groſſi intellectus, ſeductorem, inuidum, cupidum, & convenienter alteri largum, novigerulum, citò recedentem, & plus ſimplicem quam ſapientem Cujus os redolet flatu, ſignificat hominem convenientem in dando & retinendo, ſagacem, ſecretum, pulchrum, citò credentem & convertibilem ad utraque.

DE

DE LABIIS.

CAP. LXVII.

LAbia oris valde groſſa vel nimium revoluta foris ſignificant hominem plus ſimplicē quàm ſapientem, citò credentem, groſſi nutrimenti, & cōvenientem ad utraq;. Cujus labia fuerint convenienter ſubtilia non multū foris retorta, ſignificant hominem diſcretum, in omnibus ſecretum, ſagacem, iracundum, & multi ingenii. Cujus labia fuerint benè colorata & plus ſubtilia quàm groſſa, ſignificant hominem bonæ conditionis, in omnibus & citò convertibilem ad utrunq; & citius ad virtutes quàm ad vitia. Cujus labia non ſunt benè æqualia in omni, ita quod unum ſit majus altero, ſignificant hominem plus ſimplicem quàm ſapientem, groſſi ingenii, tardi intellectus, & variæ fortunæ.

DE DENTIBUS.

CAP. LXVIII.

DEntes parvi & debiles in opere, rari & curti, ſignificāt hominem debilem, boni ingenii, teneræ capacitatis, manſuetum, legalem,

fidelem,ſecretum,timidum,vitæ brevis, & ad utraque convenientem. Cujus dentes non ſunt ſibi æquipollentes quantitate,& ſitu gingivarum, ita quòd quidam ſunt ſtricti, quidã lati,quidam rari, quidã ſpiſſi,ſignificãt hominem ſagacem,boni ingenii,audacem,dedignoſum,invidum & facilè convertibilem ad utraque.Cujus dentes ſunt valdè longi,& quaſi acuti & aliquantulũ rari & fortes in opere ſignificant hominem invidum,impium,guloſum, audacem, quaſi inverecundũ, mendacem,falſum,infidelem & ſuſpicioſum. Cujus dentes ſunt citrini vel pruni, ſive ſint curti ſive longi, ſignificant hominem plus ſtultũ quàm ſapientem, groſſi nutrimenti, citò credentem, turbidi intellectus,ſæpè fallacem,mendacem,invidum,cupidum alieni,& ſuſpitioſum. Cujus dentes ſunt groſſi & lati,ſive declinent foris ſive ſint rari ſive ſpiſsi ſignificant hominẽ vanũ, laſcivum,groſſi nutrimenti, citò credentem, ſimplicem, fallacem, mendacem, & teneræ capacitatis. Cujus dentes ſunt fortes & ſpiſſi ſignificãt hominem longæ vitę,cupidum pulchrorum, duræ capacitatis,groſſi ingenii,magnanimum,multum ſui ſenſus,novigerulum, & citò credentem.Cujus dentes ſunt debiles, parvi, rari & exiles, ſignificant hominem debilem.

lem, brevis vitæ, ſagacem, capacitati bonæ, citò credentem, communiter verecundum, tractabilem, manſuetum & legalem. Cujus dentes ſunt fortes & ſpiſſi, ſignificant hominem longæ vitæ, luxurioſum, bene comedentem, audacem, fortem, diſcretum, & ſui ſenſus.

DE LINGUA.

CAP. LXIX.

Lingua nimis velox ad loquendum, ſignificat hominem plus ſimplicem quàm ſapientem, groſſi ingenii, mali intellectus, citò credentem, & facilè convertibilem ad utraque. Cujus lingua balbutit loquendo ſignificat hominem valde ſimplicem, vanum, inſtabilem, iracundum, citò ab ira convertibilem, ſervitialem & debilem. Cujus lingua eſt valde groſſa & aſpera, ſignificat hominem ſagacem, malitioſum, convenienter ſervitialem, vanũ, dedignoſum, ſecretum, proditorem, novigerulum, timidum, impium convenienter. Cujus lingua eſt ſubtilis ſignificat hominem ſagacem, ingenioſum, facilè timidum, citò credentem, atque convertibilem ad utrumque.

DE FLATU.

CAP. LXX.

FLatus multus ſignificat hominem multi ſpiritus & è converſo, cujus defectus eſt duplex, aut ex parvitate pulmonis aut ex vitioſitate toracis. Et ideo animal multi flatus eſt multæ fortitudinis, & multi potus.

DE VOCE.

CAP. LXXI.

VOx groſſa in ſono ſignificat hominem fortem, audacem ſuperbum, luxurioſum helluonem, ex facili bellicoſum, valde ſui ſenſus, mendacem. fallacem, ſecretū, iracundum, clamoſum, invidum. Cujus vox eſt ſubtilis & debilis parvo flatu, ſignificat hominem debilē, timidum, intellectus boni, ſagacem, pauci cibi. Cujus vox eſt clara & bene expedita in ſono, ſignificat hominem convenienter providum, veracem, ſagacem, ingenioſum, mendacem, glorioſum & citò credentem. Cujus vox eſt ſolida in cantu ſignificat hominem convenienter fortem, intellectuatum, tenacem, cupidum alieni & ingenioſum. Cujus vox eſt tremula, ſignificat hominem invidum, ſuſpicioſum

cioſum, glorioſum, pigrum, debilem & timidum. Cujus vox eſt valde alta in ſono, ſignificat hominem fortem, audacem, injurioſum, & ſui ſenſus. Cujus vox eſt valde aſpera, ſive in cantu ſive in loquela, ſignificat hominem groſſi ingenii, intellectus & nutrimenti. Cujus vox nimis reſonat vel impediat, cantatrix &c. ſignificat hominem plus ſimplicem quàm ſapientem, groſſi nutrimenti, vanum, inſtabilem, facilè timidum, mendacem, & citò credentem Cujus vox eſt mitis & plana, & grata auditori, ſignificat hominem pacificum, ſecretum, timidum, tenacem, iracundum, & valdè ſui ſenſus. Cujus vox incipit à gravi, & finit in altum, ſignificat hominem iracundum & impetuoſum, audacem & tutũ. Cujus vox in vocatione alterius mollis, ſignificat hominẽ debilem, manſuetum, tenacem & ſagacem. Cujus vox in vocatione alterius eſt acuta & alta, ſignificat hominem tutum, iracundum, audacem ſagacem, malitioſum, & ſatis ſuperbum. Cujus vox eſt dirupta, alta & placabilis ſignificat hominem timidum, & ex facili vanum, animoſum, citò credentem & luxurioſum.

DE RISU.

CAP. LXXII.

RIſus abundat in ore ſtultorum habentiu m ſplenem magnũ & è converſo. Cujus bucca ex facili ridet ſignificat hominem ſimplicē vanum, inſtabilem, citò credentem, groſſi ingenii & nutrimenti, ſervitialem & non ſecretum. Cujus bucca rarò ridet & breviter, ſignificat hominem ſtabilem, tenacem, ſagacem, clari intellectus, ſecretum, fidelem & laborioſum. Cujus bucca durè movetur ad ridendũ, ſignificat hominem ſapientem, valde ſui ſenſus, ſagacem, ingenioſum, patientem, tenacē ſtudioſum ſuæ artis, iracundũ, ſupplantaneũ. Cujus bucca facilè ridet, & ridendo ſæpè tuſſit, vel oſcitat, aut torquet caput, ſignificat hominem varium, invidum, citò credentem, & convertibilem ad utrunque. Cujus bucca ridendo torquetur cum deciſione alterius, ſignificat hominem arrogantem, falſum, tenacem, iracundum, mendacem, & aliquantulum proditorem.

DE MENTO.

CAP. LXXIII.

MEntum amplum & groſſum carne multa. ſignificat hominē pacificum, mediocris

capacitatis, groſſi ingenii, legalem, ſecretũ, & facilè convertibilem ad utrunque. Cujus mentum eſt acutum & convenienter plenũ carne, ſignificat hominem boni intellectus, alti cordis, & ſatis laudabilis nutrimenti Cujus mentum eſt quaſi duplex quadam valle, ſignificat hominẽ pacificum, groſſi ingenii, vanum, citò credentẽ, convenienter alteri ſervitialẽ & valde ſupplantaneum, & ſecretũ factorũ. Cujus mentũ eſt acutum & ſubtile carne, ſignificat hominem audacem, bellicoſum, iraſcibilem, dedignoſum, timidum, debilem & aliquantulum ſervitialem. Cujus mentum eſt recurvũ, cum valet in junctura maxillarum, & carne macer quaſi acutum, ſignificat hominem peſſimum, ſimplicem, audacem, ſuperbum, minacem, invidum, tenacem, fallacem, citò iraſcibilem, Iracundum, proditorem, furem & ſupplantaneum.

DE BARBA.

Cap. LXXIIII.

Barba naſcitur viro ultra 14. annum paulatim de die in diem, & tunc naſcitur femur extra ſexum. Et eſt ſciendum quòd tales pili procreantur de ſuperfluitatib. ciborum, fumo

ſitas

ſitas quorū ſuperaſcendit uſq; ad partes maxil larum velut fumus ad foramina camini. Et cū ampliùs non inveniat meatus apertos, quibus bene valeat ſuperius aſcendere, ſic inde exeunt in modum pilorū qui dicuntur pili barbæ. Mulieres penè omnes carent barba in maxillis. Et eſt ſciendum quòd omnes humores quibus in viris barba generatur, in mulieribus menſtruum, quod eſt eis quodā meatu & motu ætatis lunæ, quandoque ſemel in menſe, & quandoque bis. Cujus exitus dicitur eſſe fluxus ſive ſuperfluū. Iſtud verò contingit quando mulier non eſt gravida jam tranſacta 12. annos: & hoc menſtruum quandoque ei in lac tranſmutatur intra māmas. Verum eſt quòd hi humores ita ſubtiles ex natura calidi ſunt, quod ex eis quaſi oriuntur pili aliquando in maxillis mulieris, & propriè circa os ubi magis abundat calor, & hæc mulier dicitur eſſe barbata. Sciendū ꝙ talis mulier eſt valde luxuriosa, propter calidā ſui complexionē. Eſt ergo fortis naturæ & virilis conditionis. Mulier verò benè mundata à pilis, & præcipuè circa os, ſecundum phyſiognomiam dicitur eſſe bonæ complexionis. ſcil. timida, pavida, verecunda, debilis, mitis, & obediens, & ecōverſo barbara. Item dicimus quod in maxilla faciei, aut

habet

habet jam barbã aut non habet, quæ ſi habet dictum eſt, ſed ſi non habet aliquid barbæ hoc perdicendũ eſt pro non habente, aut nõ eſt adhuc in ætate habẽdi, aut eſt propria cauſa, qua nunquam poteſt exire. Puer non habet barbã, eo quod non eſt natura tam potens adhuc, neque quòd poſſint pori maxillarum aperiri, & idem intelligendũ eſt de puella ratione menſtrui propter lunam, loco barbæ. Cujus barba eſt bene ordinata ſive cõpoſita & ſpiſſa pilis, ſignificat hominẽ bonæ naturæ, & rationalis conditionis ad omnia ſecundũ conjunctum, & datos mores productæ & econverſo. De illis qui habẽt eam malè compoſitam, ut patet in eunuchis, qui poſtquam perdiderint ambos teſticulos valdè tranſmutantes à natura virorum in naturam mulierum.

DE FACIE.

CAP. LXXV.

FAcies quæ ſæpe ſudat ex facili motu, ſignificat hominem calidæ naturæ, vanum, luxuriosum, bene comedentem & groſſi ingenii ac nutrimenti. Cujus facies eſt valde carnoſa, ſiſignificat hominem timidum cõvenienter lętum, largum, diſcretũ, luxurioſum, malæ memoriæ

moriæ, cito credẽtem audita, & bene legalem alteri importunæ voluntatis, in optato invidum, & ſatis cõvertibilem ad utraq; & valdè præſumptuoſum. Cujus facies eſt macilenta, ſignificat hominem ſagacem, fatigabilem, intellectus boni, plus crudelem quam pium, teneræ capacitatis & dedignoſum. Cujus facies eſt minuta valde & rotũda figuraliter ſignificat hominem ſimplicem, timidum, debilem, groſſi nutrimenti, malæ memoriȩ. Cujus facies eſt ſimilis ebrioſo ſignificat hominẽ bibentem vinum bonum, luxurioſum, vanũ, fortem facile inebriatur. Cujus facies iraſcibilis aſſimilatur cito & facile, iraſcitur & tenet tandiu iram. Cujus facies eſt longa, & macra, ſignificat hominem valdè audacem lingua, & facto, ſimplicem, rixoſum, ſuperbũ, injurioſum, fallacem, durum, moribus pium, convenienter luxurioſum. Cujus facies eſt communis inter longam & rotundam, macram & craſſam, ſignificat hominem convenientẽ ad omnia, tamen citius in bono quã malo. Cujus facies eſt valdè craſſa & lata, ſignificat hominẽ plus ſimplicem quam ſapientem, groſſi ingenii, tardũ intellectum habentem in agendis, ſæpe vana glorioſum, credentẽ, cõvertibilem ad omnia, luxurioſum, vanũ, oblivioſum in malo, falſum

detracto-

detrectorem & ſupplantaneum. Cujus facies eſt valde plana ſine timore, valdè elevata, ſignificat hominem bonæ cōditionis ad omnia & ſatis amabilem, cito credentem, ſagacem, ſatis fidelem, & plus ſimplicem quam ſapientem ac patientem ut adverſa fortuna. Cujus facies aliquantulum vallata & plus macra quā craſſa, ſignificat hominem injurioſum, invidum fallacem, mendacem, rixouſm, laborioſum, groſſi ingenii, vanum, valdè ſimplicem, & tardi intellectus.. Cujus facies eſt mediocris ad quamlibet diſpoſitionem cæterarum, tamen plus pinguis quam macra, ſignificat hominem in ſermone veracem, facilem, ſervicialem, communiter ingenioſum, ſagacem & memorem. Cujus facies eſt valde curva & longa ac macra, ſignificat hominem groſſi ingenii, quaſi ad omnia bona ſimplicem, tardi intellectus, & non legalem, & ex levi occaſione malicioſum. Cujus facies eſt latior à fronte inferius uſque ad juncturam maxillarum, & altior qāu poſtea, ſignificat hominem ſimplicem in agendis & in loquela invidum, partim timidum, partim audacem, tenacem, mēdacem vanum, fallacem animoſum, rixoſum, groſſi nutrimenti & mali ingenii. Cujus facies eſt bene diſpoſita carne, colore, & ſuis parti-

tibus ut oculii cili, &c. quib⁹ ſit delectabilis & placida, ſignificat hominem generaliter bene diſpoſitum ad agendum vitia, & virtutes. Cujus facies eſt in colore pallida, ſignificat hominē nō bene ſanum, vāldè malitioſum, proditorem, mendacem, ſuperbum, luxurioſum, tenacem, invidum, præſumptuoſum, groſſi nutrimenti, non bene fidelem neque legalem. Cujus facies eſt bene colorata, ſignificat hominem laudabilis diſpoſitionis, in ſua cōplexione lætum, cito credentem alteri, convenienter ſervitialem, intellectus boni & ex facili ad omnia convertibilem,

DE AURIBUS

CAP. LXXVI.

AUris eſt hominis, auricula cæteri animalis, & unguis eſt hominis, ungula cæteri animalis. Cujus aures ſunt magnæ & groſſæ, ſignificant hominem ſimplicem, vel ſtolidum, pigrum, groſſi nutrimenti, malæ memoriæ, duræ capacitatis. Cujus aures valde ſunt parvæ & ſubtiles, ſignificat hominem boni ingenii, intellectus, ſapientię, ſecretum, pacificum, ſagacem, timidum, tenacem, verecundum, vanum, glorioſum, animoſum, memotiæ bonæ,

næ, ſatis alteri ſervitialem. Cujus aures aliquantulum ſunt longæ, id eſt ultra communem formam vel amplæ ex tranſverſo, ſignificant hominem audacem, inverecundum, vanum, pigrum, inſipientem alteri ſervitialem pauci laboris & multos comeſtionis.

DE CAPITE.

CAP. LXXVII.

CAput magnum & bene rotundum ex omni parte ſignificat hominem ſecretū ſagacem in agendis ingenioſum, diſcretum magnę imaginationis, laborioſum, ſtabilem & legalem. Cujus caput eſt habēs gulam groſſam cum collo quod declinet verſus terram ſignificat hominē ſagacem, tenacem pacificū ſecretū, valde ſui ſenſu, & ſtabilem in agendis. Cujus caput eſt lōgum habens faciē longā, & magnam ac deformem, ſignificat hominē fatuum, maliciosum, vel valde ſimplicē, vanū, cito credentem, novigerulum, ac etiam inſidum. Cujus caput eſt valde volubile huc & illinc, ſignificat hominem fatuum ſimplicem, vanum, mendacē, fallacem, præſumptuoſum, [illegible] ingenii, te- [illegible]

novigerulum. Cujus caput eſt groſſum habens latam faciem, ſignificat hominem ſuſpicioſum, valde animoſum, cupidum pulchrorum, ſimplicem, ſagacem, groſſi nutrimenti, ſecretum, audacem, & nō bene verecundum. Cujus caput eſt groſſum & nō convenienter formoſum, habens gulam curvam & collum groſſum, ſignificat hominem in ſe ſatis ſapientem, ſagacem, ſecretum, ingenioſum, ſtabilis imaginationis, fidelem, veracem & multis tractabilem. Cujus caput eſt parvum, habens gulam ſubtilè & longam, ſignificat hominem valde debilem, inſipientem, pauci cibi, doctrinalem & non bene fortunatum.

DE GULA.

CAP. LXXVIII.

GUla candida ſive macra aut craſſa ſignificat hominem vana glorioſum, vanum, timidum, laſcivum, facile mendacem, convenienter ſagacem, magnę iræ & diu dedignoſum. Cujus gula eſt macra & ſubtilis, & in qua venæ apparent, ſignificat hominem malæ fortunæ debilem, timidum, pigrū, groſſi nutrimēti, cito credentem & cōvertibilem ad utraq;.

DE

DE COLLO.

Cap. LXXIX.

COllum longum ſignificat pedes & longos & graciles, etiam ſignificat hominē ſimplicem, & non ſecretum, timidum debilem, invidum, mēdacem, fallacem, indoctrinalem & cito convertibilem ad utraque. Cujus collum eſt curtum ſignificat hominē ſagacem, tenacem, fallacem, ſecretum, ſtabilem, diſcretum, iracundum, ingenioſum, magni intellectus, convenienter fortem amantem pacem dominium & omnia timida.

DE SPATULIS.

Cap. LXXX.

SPatulę macræ & minutæ ſignificant hominem debilem, timidum, pacificū, pauci laboris, cito credentem & ad omnia convertibilem. Cujus ſpatulæ ſunt raræ & groſſæ ſignificant hominem fortem, tenacem: fidelem, groſſi ingenii & nutrimenti ſimplicem, multī laboris, ſatis comedentem & libenter ſtātem in pace, Cujus ſpatulæ ſunt curvæ ad interius ſignificāt hominem pigrū, ſagacem, ſecre-

tum, ingenioſum & ſupplantaneum, Cujus ſpatulæ ſunt abraſæ ſignificat hominem ſimplicem, tenacem, laborioſum, modeſtum in omnibus ut lingua & comeſtione, pacificum, cito credẽtem & cõvertibilem ad utraq;. Cujus ſpatulæ ſunt inæquales ut una earum ſit altera major, ſignificant hominem pigrum, tardæ intellect., groſſi ingenii & nutrimenti ſimplicem duræ capacitatis, fidelẽ, audacem, tenacem proditorem falſum & nõ credentem, Cujus humeri ſpatularum ſunt valde elevati, ſignificant hominem apertæ vitę moribus, invidum, ſimplicem, vanum mendacem inſtabilem, audacem, inverecundum & rixoſum.

DE BRACHIIS.

CAP. LXXXI.

BRachia lõga quæ extenſione attingunt genua licet raro contingat, ſignificant hominem liberalẽ, audacem, ſuperbum, impetuoſum deſiderii, debilem, ſimplicem, cogitaminis pauci, & vana glorioſum. Cujus brachia ſunt valde curta reſpectu ſtaturæ corporis, ſignificãt hominem bellicoſum, ingratum, audacem, invidum, ſuperbum, fatuoſum, tenacem. Cujus brachia ſunt groſſa oſſibus ner-

vis & multa carne,ſignificant hominem con-
venienter fortem,ſuperbum,cito præſumptu-
oſum,invidum,cupidum pulchrorum,& cito
credentem. Cujus brachia ſunt pinguia &
muſculoſa ſignificāt hominem vana glorio-
ſum, cupidum quorundam delectabilem, &
plus inſipientem quàm ſapientem in agendis.
Cujus brachia ſunt valde piloſa ſive ſint ma-
cra ſive craſſa & mollis carnis,ſignificant ho-
minem luxurioſum,teneræ capacitatis, debi-
lem, multæ ſuſpicionis, & ſagaciter malicio-
ſum. Cujꝰ brachia ſunt valde nuda pilis ſigni-
ficāt hominē teneræ capacitatis, magnæ iræ,
cito credentem,vanum, laſcivum, mēdacem,
facile fallacem, ſagacem in malo & debilem.

DE MANIBUS.

CAP LXXXII.

MAnus mollis carnis macræ & lōgę ſignifi-
cant hominem boni intellectus, teneræ
capacitatis,ex facili timidum,libenter pacifi-
cum,ſatis legalem,diſcretum,ſervitialem,do-
meſticæ cōverſationis & doctrinalem. Cujus
manus ſunt valde groſſæ ac breves,ſignificant
hominē groſſi ingenii,ſimplicem, vanū mer-
dacem, fortem,laborioſum,fidelem,cito cr-

dentem, & brevis iræ. Cujus manus ſunt piloſæ & groſſorum pilorum ac digitorum & curvorum ſignificant hominem luxurioſum, vanum, mēdacem, groſſi ingenii, & plus ſimplicem quam ſapientem. Cujus manus in digitis curuantur ſurſum, ſignificant hominem liberalem, & ſervitialem, capacitatis bonæ, ſagacem, pravum, invidum, longæ iræ, intellectus boni, & mediocrem inter ſecretum, & non ſecretum. Cujus manus ſunt implicabiles verſus extremam partem digitorū, ſignificant hominem tenacem, cupidum contaminoſum, laborioſum, duri propoſiti, non cito convertibilem ad credendum iaudta.

DE PECTORE.

CAP. LXXXIII.

PEctus groſſum & amplum ſignificat hominem fortem, audacem, ſuperbū, tenacem, iracundum, rapacem, cupidum, invidum, & ſagacem. Cujus pectus eſt ſtrictum, & in medio aliquantulum elevatum, ſignificat hominem ſubtilis ſpiritus & alti intellectus, conſilii boni, veracem, mundum, ingenioſum, ſagacem, ſapientem, magnæ iræ, cito iroſum, & convenienter ſecretum. Cujus pectus eſt aliquantu-

quantulum piloſum ſignificat hominem luxuri oſum, valde ſagacem, paululum duræ capaci tatis, liberalem, laborioſum & alteri ſerviti alem. Cujus pectus eſt mundum à pilis, ſignificat hominem debilem, & teneræ capacitatis. Cujus pectus eſt planum, & macrum, ac mundum à pilis ſignificat hominem timidum, laudabilis vitæ, & ingenii, teneræ capacitatis, pacificæ vitæ, ſecretum, & duræ converſationis ad plurima.

DE DORSO.

Cap. LXXXIIII.

DOrſum ſive ſpinale piloſum, macrum & valde elevatum ab æqualitate partium, ſignificat hominem inverecundum, malicioſum, beſtialem, mali intellectus, debilem, parvæ fatigationis & pigrum. Cujus dorſum eſt magnum & pingue ſignificat hominem fortem, groſſi nutrimenti, vanum, tardum pigrũ & multæ fallaciæ. Cujus dorſum eſt ſubtile & extenſum, plus macrum quàm craſſum, ſignificat hominẽ debilem, ex facili pavidum, vanum rixoſum, & cito credentem quæ audit.

DE VENTRE.

CAP. LXXXV.

VEnter panciatus ſignificat hominem leviter dedignoſum comedonem, bibonē, tardum, magnanimum vana glorioſum, falſum, luxurioſum, mendacē, partim legalem & partim proditorem. Cujus venter eſt parv⁹ & extenſus ſignificat hominem laborioſum, & cōvenienter ſtabilem, ſagacem, intellectus boni & teneræ capacitatis. Cujus venter eſt valde piloſus, ſcilicet ab umbilico inferius, ſignificat hominem loquacem, audacem, ſagacem, intellectus boni, teneræ capacitatis, & convenientem ad utraq; eloquentem, ex facili pavidum, tractabilem pro amicis, alti cordis, & non bene fortunatum.

DE CARNE.

CAP. LXXXVI.

CAro mollis ubique corporis ſignificat hominem debilem, luxurioſum, ex facili timidum intellectus boni, teneræ capacitatis, pauci cibi, fidelem, variæ fortunæ & plus adverſæ quàm proſperæ. Cujus caro eſt dura vel aſpera ſignificat hominem fortem, audacem, duri:

duri ingenii, vanum, ſuperbum, plus inſipientem quā ſapientem, & crudelis fortunæ. Cujus caro eſt pinguis & alba ſignificat hominē vanū vana glorioſum, hebetem, oblivioſum, curioſum, ad omnia, aliquantulum timidum, verecundum, ſagacem, malicioſum, mendacem, durum ad credendum omnia.

DE COSTIS.

Cap. LXXXVII.

COſtæ, craſſæ, & carnoſæ, ſignificāt hominem fortem, tardum, & valde ſimplicem. Cujus coſtæ ſunt ſubtiles & particæ ac nudæ à multa carne, ſignificant hominem debilem, pauci laboris, ſagacem, malum, & juſtum ad bonum.

DE FEMORE.

Cap. LXXXVIII.

FEmur valde ſpiſſum pilis ac bene ericiis ſignificat hominē luxurioſum, fortē ad coeundum, & ejus ſemen valet ad cōcipiendum. Cujus femur eſt rarum pilis ſubtilibus & extenſis, ſignificat hominem convenienter, caſtum.

ſtum, id eſt, raro luxurientem, & ejus ſemen non eſt bene virtuoſum ad concipiendum. Cujus femur eſt rarum ſive malè diſpoſitum ſignificat hominem debilem, timidum, raro coeuntem, & cito convertibilem ad utrunq;.

DE COXIS.

CAP. LXXXIX.

COxæ bene pulpoſæ ſignificant hominem fortem, audacem, ſuperbum, ut patet de gallis & falconibus & econverſo.

DE GENUBUS.

CAP. XC.

GEnua pinguia ſignificant hominem timidum, liberalem, vanum, pauci laboris. Cujus genua ſunt macra ſignificant hominem fortem, audacem, fatigioſum, ſecretum & boni itineris.

DE CRURIBUS.

CAP. XCI.

CRura hominis habent magnas pulpas retrorſum

retrorſum eo quòd caret cauda. Sciendum eſt quòd Ariſtoteles dicit in libro animalium, Omne animal carens pulpa magnæ cruribus habet caudam alicujus ſubſtantiæ, ut pilorum, &c. Cujus crura ſunt groſſa oſſibus & carne, ac piloſa, ſignificant hominem fortem, audacem, ſagacem, ſecurum, groſſi ingenii, pigrum, tardum & duræ capacitatis. Cujus crura ſunt ſubtilia & non bene piloſa ſignificant hominem debilem, timidum, intellectus boni, fidelem, ſervitialē, & raro luxurioſum. Cujus crura ſunt omnino nuda pilis, ſignificant hominem, caſtum, debilem, & cito pavidum. Cujus crura ſunt valde piloſa, ſignificant hominem piloſum circa genitalia, & luxurioſum, ſæpe vanum, ſimplicem, & inſtabilem abundantem malis humoribus.

DE CLAVICULIS PEDUM.

Cap. XCII.

Claniculæ pedum groſſæ & craſſæ & valde fortis pręeminentes, ſignificant hominem verecundum, timidum, pavidū, debilem, parvi laboris, ſagacem, fidelem, & tractabilem. Cujus claviculæ pedum habent nervos valde mani-

manifeſtos & venales ſignificant hominem audacem, fortem, ſuperbum, & animoſum.

DE PEDIBUS.

CAP. XCIII.

PEdes magni, id eſt, groſſi in carne & lōgi in figura ac duræ pellis, ſignificant hominem ſimplicem, fortem, groſſi nutrimenti, tardi intellectus & vanum. Cujus pedes ſunt tardi, ſubtiles, macri ac pellis mollis, ſignificant hominem boni intellectus, alti ingenii, timidum, debilem, ſagacem, fatigabilem, parvi laboris, & cito credentem.

DE UNGUIBUS.

CAP. XCIIII.

VNguis eſt hominis, ungula vero cujuslibet cæteri animalis, unde ungues ſubtiles ac boni coloris & longè formæ, ſignificāt hominem bonæ cōditioni ad diſpoſitionem ſui in ſanitate & quòd mater tempore gravidationis non comedit res valde ſalſas imo inſipidas, & econverſo, ut patet de unguibus avium raro cū reſpectu cæterarum. Cujus ungues ſunt in colore pallidi, ſignificant ſanita-

tem,

tem, &c. niſi ſint ſic à natura, ut patet de illis accipitrum & ſalconum.

DE CALCANEIS,

Cap. XCV.

CAlcanei pedum parvi & macri ſignificant hominem facile timidum, & pavidum, & debilem. Cujus calcanei ſunt magni & craſſi, ſignificant hominem ſecretum fortem, audacem, fatigabilem, & plus inſipientem quam ſapientem.

DE PLANTIS PEDUM.

Cap. XCVI.

PLantę pedum cōtinent ſigna cavallium veluti manus vinculis, quib facile poteſt cognoſci tota fortuna animalis, & infortunium, vita & mores & tempus, ut patet ſufficienter in arte quę dicitur Chiromātia, quā plene ſcivimus in noſtris diebus velut acrumantia, & piromantia, & quaſdam alias. Nam illorum ſignorum quædā ſignificant bonū, quædā malum, & quædā inter utrumq; cū dubio. Unde ſciendum eſt quod fixuræ multæ, & longæ ſignificant multa impedimēta vitæ, & laborem & pau-

& paupertatem & miſeriam. Curtę verò ſignificant pejus omni gradu. Cujus pellis plantarum eſt groſſa ſignificat hominem fortem, firmum, ſubtilem verò & debilem.

DE PASSIBUS PEdum eundo.

CAP. XCVII.

PAſſus pedum eundo ſi fiāt tardi & ampli ſignicant hominem habentem malam memoriā groſſi ingenii, turbidi intellectus, tenacem, pauci laboris & non facile credentem omnia. Cujus paſſus eundo fiunt veloces, & curti, ſignificant hominem velocem in agendis, cito imaginantem vicem & teneræ capacitatis. Cujus paſſus fiunt ampli & diſcordati, viam rectam non tenentes ſignificant hominem ſimplicem, & groſſi nutrimenti ac ſagacem in malo, ut patet de vulpe.

DE MOTU PERSONAE.

CAP. XCVIII.

MOtus perſonæ feſtinus cum debeat eſſe rationabiliter firmus, ſive loquatur, ſive ſedeat, ſive ſtet in pedibus, ut movendo manus

vel ſ

vel pedes, vel caput, nec ſit ei neceſſe, ſignificant hominem immundum, indiſcretum, malè loquētem, vanum, inſtabilem, mendacē & non bene fidelem. Cujus motus fit raro quādo loquitur, ſignificat hominē ſatis convenientem ad ſingula, ut ſagacē, tenacem, ſervitialem, ſtabilē, & boni intellectus. Cujus motus ſit velox & ſine cauſa vel ante vel poſt, ſignificat hominem ſimplicē, groſſi ingenii & valde maliciosum. Cujus motus eſt claudicus, ſignificat hominem malicioſum, mēdacem, falſum, invidum, cupidum alieni, & aliquantulum convenientem ad omnia ad quæ moveatur vel moveri debeat alter.

DE GIBBOSIS ET STRUmoſis.

Cap. XCIV.

Gibbus, id eſt ſtruma, ſignificat hominem ſagacem, valde ingenioſum, malæ memoriæ, fallacē & ſatis malicioſum. Cujus gibbus ſit tantum ante, ſignificat hominem in animo duplicem, & plus ſimplicem quàm ſapientem.

DE STATURA HOMINIS.

CAP. C.

STatura hominis multum nũciat de illo, un-de ſi haſta fuerit lõga & benè recta, ac plus macra quam pinguis, ſignificat hominem au-dacem crudelem, ſuperbum, clamoſum, van gloriosum, duræ iræ, tenacẽ, præſumptuoſum non cito credentem audita, ſæpè mendacem & in multis malicioſum. Cujus haſta eſt lõga & craſſa cõvenienter, ſignificat hominẽ fort- facile infidelẽ, falſum, groſſi ingenii, tenac- ingratum & ſupplantaneum. Cujus ſtatu- eſt valde longa, macra & ſubtilis, ſignificat h- minem inſipientem, vanũ, mendacem, gro- nutrimenti, importunum ad optata, cito cr- dentem, debilem, in agendis tardum, & val- ſui ſenſus. Cujus ſtatura eſt curta & craſſa, gnificat hominem vanum, invidum, ſuſpici- ſum, plus ſimplicem quàm ſapientem groſ- ingenii, & convenienter alteri ſervitialem credentem, longæque iræ. Cujus ſtatura macra & curta ac bene recta, ſignificat hom- nem naturaliter ſagacem, ingenioſum, ter- cem, ſuperbum audacem, ſecretum, fatiga-

lem, vana glorioſum, cõvenienter ſapientem, intellectus boni, & valdè ſupplantantem. Cujus ſtatura eſt declivis anterius non tamen vetuſtate, ſed natura, ſignificat hominem ſagacem, ſecretum, hebetem, groſſi nutrimenti, ſeverum, tenacem, laborioſum, duræ iræ & non cito credentem. Cujus ſtatura eſt verſa in poſteriori parte ſignificat hominē ſtolidum, modici intellectus, groſſi nutrimenti, vanum, malæ memoriæ & cito convertibilem ad utraque.

NOTULA DOCTRINALIS.

CAP. CI.

CUm videris hominem, rubeum, fidelem, longum, ſapientem, pinguem, velocem, macrum, ſimplicem, bonum, pulchrum non vana glorioſum, pauperem, non invidum, album, ſapientem, cum naſo ſonātem, bene loqui, induſtrium, nō mendacem, rectum in haſta, non audacem, non crudelem etiam ex facili damnoſum, album, nō facili, timidum loquentem modeſto uſu, non ſupplantantem, & ſagacē, non calidu in carne ac piloſum in cruribus, & in mento & non ſæpe luxurioſum in-

nuentem oculo non fallacem & mendacem ac vanum, nõ ſubdolum, bene ſapientem ſuæ artis, bonitate utentem, bene divitem & non tenacem contra miſeriam alterius, bene pauperem, nõ pium & miſericordem, morbidum venditorem, non mendacem ac laudatorem ſuæ mercis, emptorem non in aliquo mercem optatam, calumniantem habere bonum fo-ium, & volentem eſſe bonum quo ad Deum, non multipliciter adverſarium. Redde ſpeciales gratias ſoli Deo & ejus matri, & tunc eſt operatio divina contra curſum communem naturæ mundi tranſitorii.

CAPITULUM ULTIMUM LIBELLI PHYSIONOMIÆ IN QUO COMPRÆhenditur intentio ſingulorum capitulorum eiuſdem ſcentiæ

CAP. CII.

PHyſionomiſta oportet te ſcire ſapienter omnia quæ prædiximus in unoquoq; capitulo judiciorũ particulariũ, ne judicando, quen-

quam

quam præcipites in eandem ſcientiam, cum iudicium in uno iſtorum non ſolummodo ſit attendendum, ſed quilibet phyſionomiſta debet cautè colligere in ſeipſo teſtimonia illa univerſi corporis qui non aliquo de accidentialiter tranſmutantur, ut de ſanitate in ſanitatem, & veluti ſunt teſtimonia oculorum, frontis, naſi, aurium, dentium, &c. Et cum diverſa teſtimonia hujus præbeant judicium dignitatis Phyſionomiæ ſemper declinandum eſt ad univerſale & judicium majoris partis omniū membrorum quæ ſuprà diximus ordinare. Et qui aliter fecerit, cadet leviter in errorē. Cauſa eſt quia omne membrum in ſe habet certa judicia, ut patet in prædictis capitulis, & ideo nullus homo eſt qui ſolummdo ſit unius judicii propter certum membrum, cum unum contradicat alteri. Et majus vincens devincat minus. Et quia membra ſunt multa, & quodlibet habet ſua judicia, non videntur capitula errare, cum non ſit ex toto unum in unoquoque homine de his quæ prædiximus, imo videbitur multum diverſificari à toto quòd ſi eſſet non eſſet juſta probatio. Oculi habent ſua judicia, & homo cauſa oculorum debet eſſe ſic diſpoſitus. Sed alia membra ad quid ſunt. Ergo cum tot membra ſunt, ideo ſunt

multæ diverſitates in homine. Et ſic nullus homo cadit in judicium unius membri ſed omnium Quare diſcretione ſunt inveſtiganda capitula & commiſcenda. Inſuper credendum eſt, quod multa ſunt accidentia quæ veraciter laxant, quando hujuſmodi rei veritatem conſiderare voluerimus in omnibus, ſcilicet ætas perſonæ, ætas temporis ad perſonam, longa permanentia in loco, longus uſus doctrinæ: longus uſus certæ ſocietatis, nimia regnatio humorum complexionis præter ſolitū ægritudo accidentalis, violentia, accidentia contra naturam & defectus alicujus ſenſus naturalis ex quinque. Quare finaliter cum grandi induſtria hujus omnia quæ ſuprà diximus attenduntur commixta. Et ſic aliquis judicium de præteritis modo aliquo non errabit: & non erratum non fallet Deo volente Et de phyſionomia quæ prædiximus dicta ſufficiant.

Michaelis Scoti de procreatione & hominis phyſionomia opus fœliciter finit,

INDEX MATERIARUM UTRIUSQUE OPUSCULI SEcretorum mulierum ac naturæ, ordine Alphabetico locupletiſſimus.

A.

ABaſton lapis fol. 169
Achaton ſive iuſquiamus herba 157
Adamas lapis 163
Affodilius herba 154
Agathes lapis 164
Aldoricus lapis 181
Allectorius lapis 164
Amethyſtes lapis 165
Anguilla, piſcis 179
Aqua ardens 237. 239
Aquila avis 176. *eius penna* 217
Aquileus lapis 172
Arnogloſſa herba 156
Aves ut manu capiantur 222
Aurium phyſionomia 370

B.

Barbæ phyſionomia 365
Bena lapis 168
Beratides lapis 165
Beryllus lapis 169

Brachiorum phyſionomia 374
Bubo avis 177

C.

Calcaneorum phyſionomia 383
Chalcedonius lapis 167
Camelus 178. eius zelotypia 216
Capillorum phyſionomia 347
Capitis phyſionomia 371
Carnis phyſionomia 378
Caſſo animal 176
Cavitatis pedum phyſionomia 381
Celonites lapis 165
Centaurea herba 151
Chelidonius lapis 167
Chynoſtites herba 155
Chryſolitus lapis 166. 169
Cibi luxuriam provocantes 249
Ciliorum phyſionomia 351
Coitus quibus utilis & quibus noceat 251
Colli phyſionomia 373
Conceptionis impedimenta 210. 212
Conditiones lactantis ac lactis 283
Corallus lapis 165
Corvus avis 180
Coſtarum phyſionomia 379
Coxarum phyſionomia 380
Criſtal-

Criſtallum 168
Crurum phyſionomia 380

D.

De animalibus in genere 396. 301. 192
De aſtris & planetis 186
De influentiis planetarum 60
Dentium phyſionomia 359
Domus ut videatur plena ſerpentibus 227
Dorſi phyſionomia 377
Draconites lapis 172

E.

Echites lapis 172
Elitropia herba 146
Elitropia lapis 166
Embryonis generatio 16
Embryonis nocumenta 279
Embryo an ſit ſanus an non 294
Epiſtites lapis 167
Eſmundus vel Aſmadus 164
Experiolus animal 178

F.

Faciei phyſionomia 367
Feripendanus lapis 161
Femoris phyſionomia 379
Flatus phyſionomia 1[illegible]2
Foca piſcis 179
Fœtus formatio 29

Fœtus exitus de utero 87
Fœtus forma in utero 267
Frontis phyſionomia 350

G.

Gagates lapis 168
Gallaſia lapis 171
Galerites lapis 171
Gemma Babylonica 166
Genuum phyſionomia 380
Generatio animalium imperfectorum 76
Gibboſorum phyſionomia. 385
Gulæ phyſionomia. 372

H.

Hierobota herba 157
Hircus animal 177
Homines ut videantur ſine capite 223
Homines ut habeant capita animalium ibid.
Homines ut habeant tria capita 224.
Homo ut ſemper Eunuchus ſit 225
Hora diei & noctis 184. 187

I.

Iacynthus lapis 173
Ignis Græcus quomodo fiat 237
Impedimentum ne mulier corrumpatur 228
Infans quomodo naſcatur 279
Infans quomodo nutriendus 281. 283
Interciliorum natura 252
Iris lapis 178

Iſtmios lapis 168
Iuperius lapis 170
Iuſquiamus herba 150. 157

L.

Labiorum phyſionomia 359
Lampades mirabiles 227
Lazuli lapis 170
Lepus animal 178
Leo animal 179. 205
Licinia diverſa 227
Lilium 150
Lingua canis, herba 149
Linguæ phyſionomia 361
Littera ne legatur niſi nocte 222

M.

Magnes lapis 160
Manuum phyſionomia 375
Matricis defectus 127
Medor lapis 162
Meliſophilos herba 113
Memphites lapis 163
Menſtrua muliebria 259
Menti phyſionomia 364
Merula avis 182
Milvus avis 181
Mirabilia mundi 189
Modus faciendi aquam ardentem 237. 239

Modus coeundi & de regimine adhibendo in coito 264
Monſtrum in natura 101
Motus perſonæ phyſionomia 384
Mulier an adulteret 212. 222
Mulier ut confiteatur acta dormiendo 220
Muſtela animal 180

N.

Narium phyſionomia 357
Naſi phyſionomia 355
Nepta herba 149
Nichumar lapis 169
Notitia nativitatis puerorum 270
Notitia partium corporis in omni animali 325
Notitia abundantiæ humorum per ſomnia 331
Notitia auguriorum 338
Notitia ſternutationis 339
Notula doctrinalis 388. 330

O.

Oculorum phyſionomia 352
Occaſiones generandi 254
Onyx lapis 160
Oris phyſionomia 358
Orithes lapis 174

P.

Paſſuum pedum phyſionomia 384
Pectoris phyſionomia 376

Pelica-

Pelicanus avis 180
Pedum phyſionomia 282
Pentaphi on herba 156
Piſtersona herba 157
Planetarum hora. 187 *influentia* 60
Plantarum pedum phyſionomia 383
Poligonia ſive corrigiola herba 155
Provincialis herba 348

Q.

Quirin lapis 169

R.

Radianus lapis 170
Regulus ſerpens 209
Riſus phyſionomia 364
Roſa flos 153

S.

Salvia herba 152
Saphyrus lapis 174
Saunus lapis 174
Serpentina herba 154
Silonites lapis 161
Signa conceptionis 114
Signa an maſculus aut fœmella ſit in utero 117. 289. 290. 291.
Signa corruptionis virginitatis 121
Signa caſtitatis 123
Signa mulieris calidæ aut frigidæ naturæ 256. 357.

Signa

Signa mulieris gravidæ 287
Signa utrum mulier plures liberos habere debeat, viſo primo partu 292
Signa complexionis ratione coloris in facie 312
Signa complexionis ratione coloris in pelle 312
Signa calidæ aut frigidæ cõplexionis 313. 314
Signa ſiccæ aut humidæ naturæ 315
Signa corporis temperati & ſani, & contra 316
Signa complexionis cerebri 317 cordis 320 hepatis 321. pulmonis 322. ſtomachi 323 teſticulorum 323
Signa repletionis humorum 327 nimii ſanguinis 328
nimiæ choleræ ibid. flegmatis 329. nimiæ Melancholiæ 330
Smaragdus lapis 171
Spatularum phyſionomia 373
Spermatis humani natura 237. materia 143
Spermatis definitio 138
Significantia dominium ſanguinis 333. dominium choleræ ibid. dominium flegmatis 334. dominium melancholiæ 335 ſignificantia caliditatem & frigiditatem 335. humiditatem ſignificantia & ſiccitatẽ 335
Significantia repletionem humorum ibid.
Significantia malos humore 340
Staturæ hominis phyſionomia 386

Suffumi-

INDEX.

Suffumigationes mirabiles 226

T.

Ti[illegible] lapis .169.

Talpa animal 182

Tempus coeundi opportunum 250. 248

Terpiſtites lapis 173

Topaſion lapis 16[illegible]. 222

Turtur avis 181

V.

Ventris phyſionomia 378

Verbena herba 152. 157

Virtus cordis canis 184

Virtutes herbarum unde 154

Virga paſtoris herba 147

Viſcus querci 151

Vnguium phyſionomia 302

Vnices lapis 170

Vocis phyſionomia 362

Vpupa avis 180

Vrtica herba 147

Vtilitas dentium ſerpentum 218

Vtilitas phyſionomia 245

FINIS.